

ŒEHİR ve KUR'AN'I KERİM ÇEVİRİLERİNDE İZ DÜŒÜMÜ

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi**

**Dil Bilimleri ve Kültür AraŒtırmaları Anabilim Dalı
Dil Bilimleri ve Kültür AraŒtırmaları Programı**

**Öğrenci Adı:
Derya Bağ**

**Danışman Adı:
Prof. Dr. Serkan GÜZEL**

**Haziran 2020
DENİZLİ**

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza
Öğrenci Adı Soyadı
Derya B16

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu çalışmanın ortaya çıkmasında bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren, büyük emeği olan tez danışmanım, çok kıymetli hocam Prof. Dr. Serkan GÜZEL'e, öneri ve eleştirileri ile katkıda bulunan arkadaşım Sibel ÖZDEMİR DERE'ye, çalışmada yararlandığım kaynakların temininde yardımcı olan Abdullah BULUT'a, her zaman yanımda olduğunu hissettiren Öğr. Gör. Dr. Erdost ÖZKAN'a ve bana tez çalışmamla ilgili ufak da olsa yardımı dokunan herkese en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreç zarfında benden desteğini hiç eksik etmeyen biricik kızım Zeynep Ruveyda'ya, yerine getiremediğim sorumluluklarımın da yükünü çeken oğlum İbrahim Serdar'a ve uzakta olmaları nedeniyle yapabilecekleri desteğin en iyisini sunan diğer oğullarım Muhammed Salih ve Mustafa Selman BAĞ'a beni bir an olsun yalnız bırakmadıkları için çok teşekkür ederim. Ve yaşasaydı benimle gurur duyacağına inandığım annem Leyla GÜNEY'in hatırasına...

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ŞEHİR VE KUR'AN'I KERİM ÇEVİRİLERİNDE İZ DÜŞÜMÜ

Derya Bağ
 Pamukkale Üniversitesi
 Sosyal Bilimler Enstitüsü
 Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları ABD
 Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Programı
 Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Serkan GÜZEL
 Haziran 2020, VI+148 sayfa

Bu tez, Kur'an'ı Kerim çevirileri özelinde şehir ve bağlamında toplumsal ilişkileri incelemektedir. Bu amaç için öncelikle otuz bir mealden ilgili ayetler tespit edilmiş ve nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi ile gömülü teoriden faydalanılarak kurama ulaşılmaya çalışılmıştır. Kur'an'ı Kerim'de, araştırmamızın amacı, dört kavram üzerinden temsiliyet bulmuştur. Bu kavramlar ayrı ayrı frekans tablolarına dönüştürülmüş ve sonrasında bütünleşik tek tablo haline getirilerek kategorileştirilme işlemi yapılmıştır. Elde edilen veriler ışığında "Fenomenolojik Sosyoloji" kuramına ulaşılmıştır. Altı aşamada gerçekleştirilen kategorizasyon işlemi sonucunda üç büyük frekansı içeren "kültür", "öteki" ve "bilinç" kavramları nihai tablo olarak kabul edilmiştir.

Birinci bölümde; Fenomenoloji, Fenomenolojik Sosyoloji, Kültür, Öteki, Bilinç, Toplum ve Şehir kavramsal çerçeve içerisinde açıklanmıştır.

İkinci bölümde; ulaşılan kuram ve kurucusu olan Alfred Schutz hakkında bilgi sunulmuştur.

Üçüncü bölümde, araştırmanın metodolojisi başlığı altında, araştırmanın konusu, amacı, sınırlılıkları, yöntemi, verilerin analizi ve bulgulara dönüştürülmesi hakkında bilgi verilmiştir.

Son bölümde ise, bulgular ışığında, görünen şehrin iz düşümü tartışılmıştır.

Şehir düşündürür ve görünür, şehrin varlığı ve görünmesi, gölgesi ile ilintilidir. Şehir görünmez kılındığında aynı zamanda girilmez kılınmıştır. Nice şehirlerin gölgesinde, "zaman" yakılıp "insan" görülmeye çalışılır. Kendini gökdelenleriyle, minareleriyle, kültür sanat ve müziğin her tonuyla süsleyen şehir; tüm cazibesıyla ben buradayım derken, şehri süsleyip cazip hale getirenler yine bu cazibeye kapılıp sersemleyenlerdir: yani bizler.

Anahtar Kelimeler: Fenomenoloji, Fenomenolojik Sosyoloji, Kültür, Öteki, Bilinç, Toplum ve Şehir

ABSTRACT

CITY AND ITS PROJECTIONS IN QUR'ANIC TRANSLATIONS

Bağ, Derya

Master's Thesis

Linguistics and Cultural Research ABD

Linguistics and Cultural Research Program

Thesis Advisor: Prof. Dr. Serkan GÜZEL

June 2020, VI+148 pages

This thesis examines the social relations in the context of the city and its context in terms of Quran translations. For this purpose, first of all, related verses were determined from thirty-one terms and it was tried to reach the theory by using Document Analysis and Embedded Theory which are of the qualitative research methods. The purpose of our research in the Qur'an is based on four concepts. These concepts were converted to frequency tables separately and then categorized by converting them into one integrated table. "Phenomenological Sociology" theory has been reached in the light of the data obtained. As a result of the categorization process carried out in six stages, the concepts of Culture, Other and Consciousness, which contain three major frequencies, were accepted as the final table.

In the first part; Phenomenology, Phenomenological Sociology, Culture, Other, Consciousness, Society and City are explained with in the conceptual framework.

In the second part; information about the theory reached and its founder Alfred Schutz is given.

In the third section, under the title of research methodology, information about the subject, purpose, limitations, method, analysis of the data and translating it into findings is given.

In the last part, in the light of the findings, the projection of the visible city is discussed.

The city is suggestive and visible, the existence and appearance of the city are related to its shadow. When the city was made invisible, it was also made inaccessible. In the shadow of the cities, "time" is burned and "people" are tried to be seen. While the city, which adorns itself with its skyscrapers, minarets, and every tone of culture, art and music, says I am here with all its charm, those who embellish and make the city attractive are again those who are stunned by this attraction: us.

Keywords: Phenomenology, Phenomenological Sociology, Culture, Other Consciousness, Society and City

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
1.1. Fenomenoloji ve Fenomenolojik Sosyoloji.....	4
1.2. Kültür ve Öteki Bilinç	9
1.3. Toplum ve Şehir	20
İKİNCİ BÖLÜM	25
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	25
2.1. Alfred Schutz'un Hayatı.....	26
2.1.1. Viyana Günleri (1899-1932).....	26
2.1.2. İlk Kaçış (1938-1939).....	29
2.1.3. New York' ta Yabancı	29
2.2. Alfred Schutz'un Toplumsal İlişkilere Fenomenolojik Yaklaşımının İnşası ...	30
2.2.1. Schutz ve Edmund Husserl	31
2.2.2. Schutz ve Max Weber	31
2.3. Schutz ve Fenomenolojik Sosyoloji	32
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	40
3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	40
3.1. Araştırmanın Konusu	40
3.2. Araştırma Sorunu	42
3.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	45
3.4. Araştırmanın Kapsamı.....	46
3.4.1. Tespit Edilen Arapça Kavramların Anlamları	50
3.4.1.1. K-R-Y.....	51
3.4.1.2. B-L-D	51
3.4.1.3. M-D-N.....	52

3.4.1.4. M-S-R.....	52
3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	52
3.5.1. Kur'an'ı Kerim'in sözlü metin oluşu:	52
3.5.2. Kur'an'ın Arapça, doküman olarak kabul edilen metinlerin Türkçe oluşu	53
3.5.3. Çalışma Dokümanlarının Çeviri Oluşu	54
3.6. Araştırmanın Tekniği	55
3.6.1. Veri İşleme Tekniği	56
3.6.2. Veri Toplama Tekniği.....	57
3.6.2.1. Kur'an'ı Kerim'de Kavramların Tespiti	58
3.6.2.1.1. Doküman 1- K-R-Y	63
3.6.2.1.2. Doküman 2- B-L-D.....	63
3.6.2.1.3. Doküman 3- M-D-N	63
3.6.2.1.4. Doküman 4- M-S-R	64
3.7. Verilerin Analizi.....	64
3.7.1. K-R-Y	65
3.7.2. B-L-D.....	79
3.7.3. M-D-N	87
3.7.4. M-S-R	97
3.7.5. Dört Kavramın Frekans Bileşim Verileri	102
3.8. Verilerin Bulgulara Dönüştürülmesi	113
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	139
4. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	139
KAYNAKÇA	143

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1- Çalışılan Mealler _____	48
Tablo 2 - Arapça Olarak Kök Harflerin Ortak Bulunduğu Sureler _____	59
Tablo 3-K-R-Y Bileşim Frekans Tablosu _____	65
Tablo 4-B-L-D Bileşim Frekans Tablosu _____	79
Tablo 5-M-D-N Bileşim Frekans Tablosu _____	87
Tablo 6-M-S-R Birleşim Frekans Tablosu _____	97
Tablo 7-Dört Kavram kod frekans Bileşim Tablosu _____	102
Tablo 8-Dört Kavram Kod Frekans Tablosu _____	110
Tablo 9- 1. Kategorileştirme Tablosu _____	114
Tablo 10- 2. Kategorileştirme tablosu _____	122
Tablo 11- 3. Kategorileştirme Tablosu _____	130
Tablo 12- 4. Kategorileştirme Tablosu _____	135
Tablo 13- 5. Kategorileştirme Tablosu _____	136
Tablo 14- 6. Kategorileştirme Tablosu _____	137

GİRİŞ

“Şehir Ve Kur’an’ı Kerim Çevirilerinde İz Düşümü” adını verdiğimiz bu çalışmada, güncelliğini sürekli muhafaza edecek iki olgu vardır: Kur’an’ı Kerim ve Şehir. Araştırmamızın çıkış ve dayanak noktalarını oluşturdukları için, önemine de kaynaklık etmektedirler.

İslam literatüründe “cahiliye dönemi” olarak adlandırılan, toplumsal ilişkilerin yozlaştığı ve bozulduğu dönemi ifade eden bir zaman diliminde, toplumun yeniden inşası için, toplumda yaşanan olaylar üzerine nazil olan ayetlerin tamamı Kur’an’ı Kerim dâhilindedir. Toplumsal ilişkilerin cereyan etmesi, bir toplumu dolayısı ile toplumun birlikteliğini sağlayacak mekânı kendiliğinden kurar. Aynı ayetlerin çevirilerinde birbirinden farklı anlaşılmalara sebebiyet verecek kelimelerin yerleşke isimleri olarak kullanıyor oluşu dikkatimizi çekti ve Kur’an’ı Kerim’de şehir kavramını bu nedenle incelemek istedik ve araştırma konusu olarak seçtik.

Sanayi devrimi sonrası ve günümüzde şehir, mekânsal yapılanması, sosyal ilişkiler boyutu ve daha fazla detaylandırılabilir konuları kapsıyor oluşuyla hep gündemde olmuş ve bundan sonra da olacak bir olgudur. Antropoloji ve tarih araştırmalarının ortaya koyduğu gerçeklikler insanın tarih sahnesinde varoluşundan bu tarafa, topluluk ve toplum oluşturduğu yönündedir, dolayısıyla adı köy, site, şehir, devlet oluşu fark etmeksizin soyut ya da somut insan birliktelikleri hep var olmuştur. Sosyolojinin bir alt disiplini olarak kent sosyolojisinin modern dönemde ortaya çıkışı, şehrin “olgusal” olarak araştırılmasını sağlamış, postmodern dönem ise, şehrin “olaycılık” yönünden değerlendirilmesinin önünü açmıştır. Buradan hareketle biz de çalışmamızda; insan ilişkilerinin her dönemde birbirine benzerliğini kabul ederek, günümüzdeki “şehir kuramları”na ait söylemlerin hangi yönleriyle Kur’an’ı Kerim’de bulduklarını tespit ederek şehri anlamaya çalıştık ve bu durum araştırmamızın amacını oluşturmaktadır.

Toplumun yeniden inşası için söylenen sözlerde şehrin izini sürmek amacıyla önce çeviri metinlerine ulaştık, araştırma konumuzla ilgili ayetler bizi K-R-Y, B-L-D, M-D-N ve M-S-R kavramlarına ulaştırdı. Araştırmamızda nitel yöntemi kullandık ancak nicel veriler elde etmemizi sağlayan kod tabloları oluşturduk. Her bir kavramı ayrı doküman kabul ederek inceledik. Bu incelemede şehir kuramlarına ait söylemlerin bazılarını yakalama imkânımız oldu. Hedefimiz şehri bütünsel şekilde değerlendirmek

olduğundan elde edilen dört kavrama ilişkin tablolar, ortak kodların tespiti için yeniden işlendi. Dört kavramında sahip olduğu kodlar kategorileştirme işlemine tabi tutuldu. Altı aşamada gerçekleştirdiğimiz bu kategorileştirme sürecinde, tezimizin kuramına ulaşmaya çalıştık. İlk kategorileştirme işleminde kuram alt başlığına denk düşecek kategorileştirme bulunamadı, ancak kuram için yol göstericiliği yaptı. Sonraki kategorileştirmelerde, Alfred Schutz'un "Fenomenolojik Sosyoloji" kuramının tez çalışmamıza uygunluğu tespit edildi ve çalışmamıza kuram olarak belirlendi. Bu kuram çerçevesinde elde edilen veriler sonuç olarak değerlendirildi.

Yapılan literatür araştırmasında, konu benzerliği bulunan tez ve makalelere çalışmamız içerisinde yer verilmiştir. Her ne kadar konu benzerliği bulunan çalışmalar olsa da yöntem farklılığı olmasından dolayı çalışmamız ilk ve tek olma özelliğindedir.

Kur'an'ı Kerim'in Arapça oluşu ve araştırmanın Türkçe çeviriler üzerinden yapılması, çalışmamızın birinci sınırlayıcı hem de zorlayıcı bir unsuru olmuştur. İkincisi ise, "Fenomenolojik Sosyoloji" kuramına ait yerli kaynak ve çalışmanın nerdeyse yok hükmünde oluşudur.

Bu tez dört bölüm olarak hazırlanmıştır. Birinci bölüm, araştırmanın kavramsal çerçevesine, ikinci bölüm tezin kuramsal çerçevesine, üçüncü bölüm araştırmanın yöntem, analiz ve verilerin bulgulara dönüştürülmesine, dördüncü bölüm ise değerlendirme ve sonuç kısmına ayrılmıştır.

Tezin kavramsal çerçevesini oluşturan birinci bölümde, araştırmayı genel, bütüncü ve kapsayıcı özellikte oldukları düşünülen kavramlar açıklanmıştır. İkinci bölümde, bu araştırmanın sistematik boyutunu oluşturan ve Fenomenolojik Sosyoloji'yi temellendiren, Alfred Schutz'un hayatı, kuramsal fikirlerinin oluşumunda etkin olan Edmund Husserl'in 'fenomenoloji' yaklaşımı ve Max Weber'in 'yorumlayıcı sosyolojisi hakkında bilgi verilerek Schutz'un kuramı anlatılmıştır. Üçüncü kısım, araştırmanın yönteminin detaylandırıldığı bölümdür. Araştırılacak konuya ilişkin yöntemin neden ve nasıl belirlendiği, dokümanların tespiti, sözlük çalışması, dokümanların analizi, kavramlara ait tablolar ve kategorileştirme tabloları ile birlikte verilerin fenomenolojik sosyoloji bağlamında bulgulara dönüştürüldüğü bölümdür. Dördüncü ve son bölüm ise Kur'an'ı Kerim özelinde şehir konusu, sosyolojik kuram boyutuna, çalışmanın bulgularıyla taşınarak bir değerlendirme yapılmış ve çalışma sonlandırılmıştır.

Şehir tüm canlılığın, cazipkârlığın ve dinamikliğin temsilini oluşturmasına karşın, Kur'an'ı Kerim'in kutsallığı, azameti ve tamamlanmışlığı temsil ediyor oluşu, bizi çalışmamız süresince motive ediciliğinin yanında dikkatli olmaya sevk etmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bir “üçgen” için ölmeyi göze alan birisi olmamıştır belki, ama “vatan” için ölünür!, sözü edilenlerin her ikisi de kavram olmakla beraber yaşam dünyamıza etkileri bambaşkadır. Bu nedenle kısaca “kavramın” ne olduğunu açıklamak uygun olacaktır.

Gelişmiş tüm organizmalar ses çıkarırlar, aslanlar kuşlar ve diğerleri gibi insanda ses çıkarır. İnsanın çıkardığı her ses anlamlı değildir ve böyle sesler “lafız” olarak isimlendirilirler. Arapçada “Harf”in kelime anlamları içerisinde uç, keskin taraf manaları ve harflerden oluşan “Kelime”nin anlamları arasında kesik, yara, iz bulunmaktadır. Bir kelime duyulduğunda bizim dünyamızda bir iz kalıyor ve bu iz bilincimiz tarafından çerçeveseleniyorsa bu “suret”i oluşturur. Günlük yaşamda zihinsel dünyalara suret oluşturmadan işitilip geçen pek çok kelime varlığı yadsınmaz. Bir kelimenin bizde oluşturduğu suret, herhangi bir dilin sözlüğünde bulunuyorsa, “anlam”da bulunmuş olur (Fazlıoğlu, 2019). Bilincin bu anlam üzerine yönelmesi, “mefhumu/kavramı” oluşturur. Bu yönelme de o kavramın bulunduğu gerçeklik küresine gidişle ilgilidir ve böylece “düşünce” oluşmaktadır. Düşüncelerde farklılık olabilir ama aynı kavram üzerinde düşünmek, bilgiyi zenginleştiren bir unsurdur diye düşünüyoruz.

Bilimsel araştırmalarda kavramların çerçeveselenmesi ve okurlarının zihinlerinde aynı görüntüyü oluşturması bir araştırmacının anlattıklarının anlaşılabilmesi için elzemdir. Bu nedenle araştırmasının başlangıcında kullandığı temel kavramları tanımlaması/çerçeveselenmesi gerekmektedir (Koçak & Sungur, 2012, s. 162). Bu araştırmanın kavramsal çerçevesi içerisinde; felsefi bir terim/yöntem ve kuram olarak birbirinden farklılık arz ettikleri düşünülen, “Fenomenoloji” ve “Fenomenolojik Sosyoloji”, son kategorileştirme tablosunda ulaştığımız “Kültür”, “Öteki” ve “Bilinç” kelimeleri ile birlikte çalışmanın kapsayıcı kavramları olan “Toplum” ve “Şehir” kelimelerinin açıklanması uygun bulunmuştur.

1.1. Fenomenoloji ve Fenomenolojik Sosyoloji

“Kuram, sosyal bilim öğrencilerinin en çok karşılaştıkları ancak en az anladıkları terimlerden biridir [...] bu noktada yaklaşım, yöntem ve kuram sözcükleri arasında bir ayrım yapılarak, bu sözcüklerin farklı şeylere karşılık geldiklerine dikkat çekilmiş ve birbirleri yerine kullanılmaması gerektiği dile getirilmiştir.” (Çapçioğlu & Beşirli, 2013).

Fenomenoloji bir felsefe akımı ve yöntem olarak kabul edilip Husserl'e özgü kılınırken, Fenomenolojik Sosyoloji'nin bir kuram oluşuna ve bu kuramın Alfred Schutz tarafından kurulduğuna ilişkin açıklama yapmayı uygun bulduk.

Freyer, sosyolojik düşüncenin iki ana akım etrafında şekillendiğini belirtir, ilki; felsefi alt yapısı Fransa ve İngiltere'de şekillenen daha sonra Fransa'da sistemleşmiş olan (Anglo-Fransız) pozitivist felsefe ve bu bağlamda büyüyen sosyolojik gelenek, ikinci ise, felsefi temel olarak Kant ve Hegel'e dayanan Alman sosyoloji geleneğidir (Freyer, 1968, s. 33). Bu iki geleneğin arasındaki temel farkı, metodoloji oluşturmaktadır. Çünkü toplumun, döngüsel ve genelleştirilebilecek yasaları içermemesi, belirleyici unsuru olan 'biricik' insanın öznelliği ve özgürlüğünü de içerisine katarak büyüyen ve bütünselleşen toplum yapısına yaklaşımları farklılık arz ediyordu. Bu farklılaşmadan kaynaklı olarak, "Fransız sosyoloji geleneğinin doğacı, nesnelci ve açıklayıcı anlayışına karşı Alman sosyoloji geleneği, *anlama* (Verstehen) ve *kültür nosyonları* üzerine odaklanan bir entelektüel mirasa bağlı metodolojik yaklaşımı ile tanındı" (Hira, 2000, s. 46). Comte'un toplum bilimsel incelemesindeki düşünsel yapısında; toplum, sanayileşme yönünde evrim geçiren sistem şeklinde kavramsallaştırılmış, özerk bir nesne halinde kabul edilmiş ve diğer sosyal bilim alanlarına da uyarlanarak, bütün toplumların sosyal düzenlerinin bu bilimsel esaslara göre değerlendirilmeleri gerekliliğini ön gören bir yerdedi. Weber, Dilthey ve Rickert gibi düşünürlerce, sosyal bilimlerdeki "bilgi"nin doğa bilimlerinden nitelik olarak farklı, fakat aynı zamanda bu bilginin doğa bilimlerinde ki kadar geçerli olduğunun iddia edilmesiyle 19. yüzyıl sonlarından günümüze, günümüzde de üzerinde hala uzlaşılammış bir tartışma geleneği oluşturdu.

Edmund Husserl, bu durumu bir kaos/kriz¹ olarak kabul etmiş, çözüm üretmek için 'Fenomenoloji' üzerinde çalışmıştır. Husserl'e göre de sosyal bilimler ile doğa bilimleri inceledikleri konular itibariyle birbirinden farklı olmasına rağmen, her ikisinde de aynı metodolojinin kullanılması gerekliliğinin savunulması, sosyal bilimler açısından büyük bir yanılğı oluşturmaktadır (Sofuoğlu, 2009, s. 10). Husserl'i harekete geçiren şey, iki noktada şekillenmiş görünür; 'ilkin özel görgül bilimlerin daha önceki felsefi alanı ele geçirmelerini durduracak sınırları kesin olarak belirleme zorunluluğu, ikincisi ise felsefenin gelişigüzel bir hoppalık olma -bir

¹ Husserl, Edmund, *The Crisis of European Sciences and Transcendental Phenomenology*, Illinois 1970.

Weltanschauungdan daha çoğu olmama- görünüşünden kurtarılması ve bilimsel ussallığa üstün olmasa bile en azından eşit olduğunun tanıtılmasının gerekliliği (Erkıpçak, 2017, s. 4). “Kesin Bilim olarak Felsefe” adlı eserinde felsefe problemlerinin asıl anlamının bile henüz bilimsel açıklığa kavuşturulamadığını söylemektedir” (Husserl, 2007, s. 8). Bu durum felsefenin bilim-dışı ya da bilim-ötesi anlamında değil, bilginin en yüksek ölçünlerini felsefenin içermesiyle ilgiliydi.

Husserl *Mantıksal Araştırmaların* ikinci cildinde ‘şeylerin kendilerine’ dönmek istediklerinden söz eder. Kesin bir bilim olarak felsefe, fenomenolojik yöntem ile özlerin araştırılması ya da bilimi olarak inşa edilmektedir. Husserl’e göre “saf ya da aşkınsal fenomenoloji olgu bilimi olarak değil, tersine öz bilimi (eidetik bilim) olarak kurulacaktır.” Fenomenoloji, bilginin nelğine ilişkin bilimin içinde yer aldığı genel öz [nelik] öğretisidir. *Tüm problemler onun için özlerin ne olduğunu bulmak anlamına gelmektedir; algının özü ya da bilincin özü gibi.* Husserl bu noktada felsefenin görevini *platonik terminolojiye öykünerek, doxadan eidosa, temelsiz sanıdan sorunun özüne yol olarak tanımlar* (Erkıpçak, 2017, s. 5).

Böylece, Edmund Husserl ismi anıldığında *akla gelen “Fenomenoloji” yüzyılımızın ikinci yarısında çözümleyici ve pozitivist felsefenin egemenliğine karşın varlığını ve etkinliğini sürdürmeyi başaran felsefe akımlarından birisi olmakla beraber, felsefi ve daha geniş anlamda sosyal bilimsel bir yöntemdir. Özellikle sosyoloji ve psikoloji alanlarında, kayda değer etkilerinin olduğu görülen Amerika ve Avrupa’ya nazaran ülkemizde henüz gerek çeviri, gerekse bilimsel araştırmalar anlamında yeterli düzeyde tanınmadığı düşünülmektedir.*

Fenomenoloji’nin Grekçe etimolojik öğeleri “phainomenon” ve “logos” tur, bu tamlama “fenomen bilimi” anlamındadır. Kelime olarak phainomenon, ‘kendini olduğu biçimde gösteren’ veya ‘görünen’ken, tamlama olarak, *“kendini, kendisini gösterdiği biçimde göstereni görünür kılma ya da açığa çıkarma”* anlamına gelmektedir (O.Schrag, 2006, s. 207). Bu kavram *“görünenlerin bilimi, görüngübilim veya görüngücülük, olgular etüdü”* (Bolay, 1987, s. 91) *şeklinde dilimize çevrilmiştir. Bu çeviri, kavramın eksik anlaşılmasına sebebiyet verdiği düşünülmektedir eleştirilmiştir* (Sofuoğlu, 2009, s. 9). *Bu eksikliğin, fenomen sözcüğünde ki anlam katmanlılığından ileri geldiğini söyleyebiliriz. Çünkü sözcük iki temel anlama sahiptir. İlki, bir algı nesnesi, gördüğümüz, duyularımızla hissettiğimiz veya algıladığımız somut bir ‘şey’, ikincisi ise, ortada duyularla deneyimlenebilecek bir nesne olsun ya da olmasın, “aktif yönelmişlik tarzı” içerisinde bilince ait bir yordama ve sürecin akabinde “bilince görünen”lerdir. Nasıl ki okuma eyleminde örtük şekilde anlama edinimini var sayıyor, sadece seslendirilmeyi okuma eylemi olarak yeterli bulamıyorsak; “görünen” den de kasıt somut biçimde duyularla algılanandan öte “bilince görünen” olduğu rahatlıkla iddia edilebilir. Bunu şöyle örneklendirebiliriz: Saat kasası, camı, kordon/kayışı, sayı göstergeleri, akrep ve*

yelkovanı ile değişken fiziksel bir yapıya sahipliğinin yanı sıra, zaman göstergesi olarak insan bilincinde bir ortaklığa gönderme yapar; böylece “saat üç” ve ya “saat pahalı” söylemlerinin anlam farklılığı ortaya çıkar. İşte bu ortaklık ilişkisinin hangi yol ve süreçleri takip ettiği sorusunun cevabını Fenomenoloji vermeye çalışmaktadır². Husserl, felsefesinin ilgili referans çerçevelerini oluştururken dikkate değer sayıda kavram geliştirmiştir, fenomenolojik bilinç, deneyim (deneyimlerin bilinçli süreçleri; noetik/ akli faaliyet, deneyimin nesnesiyle; noematik/ anlama), anlam, davranış, yaşam ilgisi, dış dünyada eylem, askıya/paranteze alma (epoce) (Schütz, 2018, s. 21) gibi, bu kavramlar araştırma konumuzda ihtiyaç duyulan kadar, yeri geldiğinde açıklanacaktır.

Husserl’in son derece karmaşık felsefesi, sosyolojik kavramlara kolaylıkla çevrilemez; aslında onun önemli bir bölümü; sosyoloji ile doğrudan ilgili değildir[...]. Genel olarak Husserl, insanların, dünyayı son derece düzenli bir mekân olarak gördüklerine inandı; eyleyenler her zaman dünyaya düzen vermenin etkin ve oldukça karmaşık sürecine girerler. Bununla birlikte insanlar, dünyayı biçimlendirdiklerinin farkında değillerdir; bu nedenle onlar, bunun yerine getirildiği süreci sorgulamazlar. Eyleyenler, toplumsal dünyanın kendileri tarafından yapılandırılmadığını, doğal olarak düzenlendiğini düşünürler. Günlük yaşam içindeki insanlardan farklı olarak fenomenologlar, biçimlendirmenin meydana geldiğinin yoğun bir şekilde farkındadırlar ve bu düzenleme süreci, onlar için fenomenolojik soruşturmanın önemli bir konusu haline gelir (Ritzer, 2011, s. 433).

Fenomenoloji öznel insan deneyimlerinde somutlaşan bilişsel olgularla ilgilidir (Schütz, 2018, s. 21). Her bilinç, bir şeyin bilincidir, apaçıklığa ulaşmak için yönelimseldir, nesneyle bağlantı kurar. Bilinç, çeşitli türden edimler olmaksızın varlığını göstermez, edimler de nesnelere olmadan sergilenmezler. Dolayısıyla yönelmiş “niyet- içerikli” bilinç, nesneyle ilişkiyi kendisinde taşıyarak, algılanan nesneyi anlamlı kılar. Hiç bir somut-soyut oluşum, bilincin varlığı için zorunlu değilken, bilinç ediniminin anlam vermesiyle tüm varoluşlar, bilinçte yeniden anamlanır ve inşa edilir. Her şey değişse bile, mutlak bilinç, her yaşantıda aynı kalır. “Üstelik anlam, nesnelere doğasında değil eyleyenler ile nesnelere ilişkisinin doğasında bulunur. Nesnelere anlam veren bir süreç olarak bu bilinç kavrayışı, Husserl’in fenomenolojisinin merkezindedir ve “Fenomenolojik Sosyoloji kuramı” için başlangıç noktasıdır” (Ritzer, 2011, s. 433).

Schutz, bir anlamda Husserl’in felsefe için düşündüğü “kesinlik” değerini; sosyolojinin, sadece “toplumsal dünyayı betimleme veya indirgeme” olarak faaliyet göstermesi yerine, bu dünyanın kesin kavramsal ve kuramsal modellerinin kurgusunu içermesi bakımından (Ritzer, 2011, s. 437) sosyoloji için düşünmüştür. Sosyolojinin; bilimsel yöntem disiplini içerisinde toplumsal ilişkilerin anlaşılmasına ilişkin çabası ve

² Bu örnekler aynı dili konuşan kişiler düşünülerek verilmiştir.

bu çeşitliliğin sayısızlığı ne olursa olsun, bir sosyolog olarak bunun kökeninde bulunan genel yasaların aydınlığa çıkarılabileceğine inanmıştır.. Bunu kendi eserinde şu sözleri ile ifade etmiştir;

Bir kasabanın haritasını çıkarırken kendisini, yerlilerden enformasyon toplamakla sınırlandıran bir haritacı bulsaydık kesinlikle şaşırmamız gerekirdi. Ne var ki, toplum bilimciler sıklıkla bu ilginç yöntemi seçerler. Onlar, bilimsel çalışmanın, günlük yaşamda insanlara özgü yönelim ve yorumun naif tutumlarından farklı olarak [kuramsal] yorumlama ve anlama düzeyinde yapıldığını unuturlar³ (Ritzer, 2011, s. 437).

Yapmak istediği şey bilimsel bir çalışmadır. Çalışma alanı ise “Anlamın tüm diğer alanları, onda yapılan değişiklikler olarak kabul edilebilir⁴” diye tarif ettiği “gerçeklik deneyimimizin modeli” devasa gerçeklik, olan *gündelik yaşamın öznel-arası dünyasıdır* (yaşam dünyası), bu dünya içerisinde sanat, din, kaçıklık ve rüyalar gibi farklılıklarda barınmaktadır (Ritzer, 2011).

Wagner’e göre; Fenomenolojik yöntem tanımı gereği tek başına bilincin keşfedilişine hizmet eder. O (Schutz), sadece, Husserl’in öznel-arasılık sorunu dediği şeye bir çözüm sunarsa insan deneyiminin toplumsal alanına erişim sağlayabilir. Öznel-arasılığın geçerli bir kuramı ise fenomenolojinin sağlayabileceği anlama sosyolojisine dolaylı da olsa en güçlü destek olacaktır. Schutz, tüm sorunu, dünyevilik düzeyine, gündelik yaşam düzeyine yerleştirdi. Burada o, kuşkusuz, benlik ile başka arasında bulunabilecek fenomenolojik-psikolojik bir köprüydü (Ritzer, 2011, s. 436).

Böylece Schutz bir fenomenolog olarak, yaşam dünyası ile bilimi yan yana koymuş ve kilit farklılıklara anahtar üretmeye çalışmıştır.

Bu kilit farklılıkları ortaya koyarak işe başlayan Schutz, “Nesnel bilginin bir sistemi aracılığıyla öznel anlam yapılarını kavramak nasıl mümkündür?” sorusunu sormuş, “Tipik insan etkileşiminden oluşan toplumsal dünyanın bir kesiminin bir modelini kurgulamak ve tipik etkileşim biçimini, eyleyenlerin kişisel tipleri için sahip olabileceği anlama göre çözümlenmek mümkündür” (Ritzer, 2011) şeklinde sorduğu soruyu cevaplamıştır.

Sonuçta “Toplum bilimcilerin, uygun bilimsel tutuma sahip olmaları için araştırdıkları insanların *yaşam dünyasıyla bağlarını koparmaları* (yani pragmatik olmayan bir bilgilerinin olması), *bilimin dünyasıyla meşgul olmaları* ve yaşam-dünya içindeki *kendi yaşam-öyküsel durumlarını paranteze almaları gerekir*” (Ritzer, 2011, s.

³ (Schutz, 1962)

⁴ (Schutz, 1962)

437) düşüncesiyle, ideal tiplerin (kuklaların) bulunduğu bir kurgulama gerçekleştirilmiştir.

Doğa bilimlerinde ayırt edici özelliğin “olgusallık”, gözlem, deney ve ölçme gibi işlemlerinde neden-sonuç ilişkisini kurarak, doğanın yasalarını açıklamaya çalışmak olduğunu biliyoruz. Sosyal bilimlere ise “olaysallık” bağlam, algı ve kavram üzerinden bir göreceliği içermektedir. Schutz, toplumsal dünya çözümlemesini, bilimsel dayanaklarla yürütmek istemiş ve gerekli olan araçları ideal-tip ve eyleyenlerin kurgusu aracılığı ile geliştirerek, şu bilimsel ölçütleri oluşturmuştur:

1. *İlgililik postülası*: Weber’i izleyen Schutz, toplumsal dünyada araştırılan konunun, neyin araştırılacağını ve ona nasıl yaklaşılacağını belirlemesi gerektiğini ileri sürdü. Başka bir ifadeyle toplum bilimcinin yaptığı şeyin, yaşam-dünyasında araştırılan konuyla ilgili olması gerekir.

2. *Yeterlilik postülası*: Bu ilkeye göre ideal tipler, toplum bilimci tarafından, yaşam-dünyasındaki eyleyenlerin davranışlarıyla ilgili tiplendirmeler, eyleyenlerin çağdaşlarına olduğu kadar kendilerine anlamlı gelecek şekilde kurgulanmalıdır.

3. *Mantıksal tutarlılık postülası*. Tiplerin, yüksek düzeyde tutarlılık, açıklık ve belirginlikle kurgulanmaları gerekir ve biçimsel mantığın ilkeleriyle uyumlu olmaları gerekir. Bu ön kabulün yerine getirilmesi, “toplum bilimci tarafından kurgulanan düşünce nesnelere nesnel geçerliliğini destekler”

4. *Bağdaşabilirlik postülası*. Toplum bilimcinin kurguladığı tiplerin, bilimsel bilginin mevcut bütünlüğüyle bağdaşabilir olması gerekir veya bu bilgi bütününe en azından bir kısmının yetersiz olduğunu kanıtlaması gerekir.

5. *Öznel yorum postülası* Toplumsal dünyanın daha genel modelinin yanısıra bilimsel tiplerin, gündelik yaşam dünyasında eylemin, gerçek eyleyenler için sahip olduğu öznel anlama dayanması ve onunla bağdaşabilir olması gerekir. (Ritzer, 2011, s. 440)

Bilimsel her çalışmanın nihai hedefleri arasında, merak edilen ve sorulan soruların cevabında geneli açıklayabilen, genel belirleyiciliği olan bilgileri tesbit etme isteği vardır. Bu bilgilerden oluşturulacak kuramlar, araştırmalarda “nihai söz” niteliğinde değil, bilimsel mirasın büyümesi, sonralara ait soruların sorulmasına ve cevap aranmasına basamak oluşturarak, insanlığın maddi ve manevi değişim, dönüşüm ve gelişimine bir değer olarak katılmasıdır.

1.2. Kültür ve Öteki Bilinç

Kültür;

“Kültür’ün, İngilizcedeki en karmaşık kelimelerden (Eagleton, 2016, s. 9)” oluşu; herhalde, başlangıçta tümüyle materyalist bir sürece gönderme yaparken, zamanla mecazi olarak tinsel meselelere kayması, Marksist söylemle; alt yapıyla, üst yapıyı tek bir kavramın altında topluyor olmasındadır. Aslında bu karmaşıklık sadece İngilizce ile

sınırlı kalmamış olsa gerek, pozitivist geleneğin belirli ölçüde dayatması ile birlikte, acentecilik yaparak, bu kavramı kendi kültürlerine dâhil eden toplumlar için zorlayıcılığının arttığını düşünmekteyiz. (www.filozof.net/) Sitesindeki bilgiye göre antropolojinin ve diğer sosyal bilimlerde *temel bir kavram* olarak yeniden üretilen yüz altmışa yakın tanımın bulunması; bu tanımların da; tasvirici, tarihsel, kurallı, psikolojik, yapısal ve genetik şeklinde altı başlık altında gruplandırılmış olması, kavramın önemini ortaya koyan gerçekliklerdendir denilebilir. Kültürün çiftçilik ile ilgili etimolojisine dikkat çeken Eagleton (2005: 13) Kültür aslen çiftçilik anlamına geliyorsa hem düzenlemeye, hem de kendiliğinden büyümeye, gelişmeye işaret eder. Kültürel olan değiştirilebilendir... Bununla beraber kültür, kurallara uymakla da ilgilidir ve bu da düzenlenmiş olanla düzenlenmemiş olan arasındaki etkileşimi kapsar. Kurallara uymak fizik yasalarına uymaya benzemez; çünkü o kuralın yaratıcı bir uygulamasını kapsar... Ölçüsüzlüğün sancılılarıyla gerilemenin sonucunda, kuralların uygulanışına ilişkin hiçbir kural kalmayabilir (Eagleton, 2016) diyerek kültürün değiştirilebileceğini ama bunun değişmezliğin gereklilik ölçüsünü de içerisinde barındırdığını belirtir, çünkü değişimin varlığı bir sabitenin gerekliliğini dayatır. Aslında kültür kendi anlam haritasını; “insanlığın kır yaşamından kent yaşamına, domuz besiciliğinden Picasso’ya, toprağı sürmekten, atomu parçalamaya uzanan şerit üzerinde ortaya koyar. Kelimenin anlamsal değişimi de oldukça paradoksaldir: Kent sakinleri “gelişmiş”, gerçekten toprağı işleyerek yaşamlarını sürdürenler “gelişmemiştir”, tarım kültüre zaman bırakmaz” (Eagleton, 2016, s. 10).

“Kültür teriminin en yaygın kullanımlarından biri, tarımdaki “kültüvasyon” ile aynı kökten gelen, ‘insan beyninin ve duyarlılığının yetiştirilmesi’ anlamına gelenidir. Bu anlamda kültür, bir halkın ya da uygarlığın en iyi ve en önemli ya da en muhteşem başarılarına atıfta bulunan bir isimdir” (Çapçioğlu & Beşirli, 2013, s. 71) Uygarlık ve medeniyet zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılan kavramlar olmakla beraber, ‘Uygarlık’ Fransa kökenli, tipik olarak siyasi, ekonomik ve teknik yaşamı kapsıyordu, ulusal farkları önemsemedi; Kültür ise Alman kökenli, dinsel, sanatsal ve entelektüel olanla daha sınırlı bir alanı vurguladı. Kültür ve Uygarlık arasındaki gerilim, Almanya ve Fransa arasındaki rekabetle yakından ilişkiliydi (Eagleton, 2016, s. 19)” açıklamasıyla 19. Yüzyılın kavram anlamları üzerinde de düşünce akımlarının etkilerini görebileceğimizi belirtmektedir.

Bütün metafizik felsefi, yani rasyonalist olmayan öğretiler, doğa ve insanı ya kendiliğinden var olan ya da Tanrı tarafından yaratılmış varlıklar olarak ele almaktadır. Yaratıcı bir varlık olarak insan ve insanın yarattıkları araştırma konusuna dahil edilmemiştir. Yani, insan faaliyetin öznesi olarak değil, bilginin öznesi olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, insanın yaratıcı özelliğinin göz ardı edilerek, temelde insanın algıladığı dünya kastedilmiş, insanın kendisinin yarattığı veya yaratmayı planladığı dünya daima ikinci planda kalmış ya da tamamen unutulmuştur (Halilov, 2016, s. 40). “Metafiziği bir anlam verme çabası olarak görmeye ve bu anlam vermenin kaynağına insanı yerleştirmeye ilişkin yaklaşım, ancak Rönesans ve aydınlanmayla birlikte söz konusu olabilmıştır” (Çotuksöken, 2002, s. 18), Halilov’un açıklamasına göre; kültürün kozmogonik sistemdeki yeri “dört dünya” üzerinden şöyle modellenmiştir, bu modelleştirmeler araştırmamızda *bilgi stokları* ve *ilgililik alanlarında oluşturulan tiplendirmeler* için önem arz etmektedir:

Birinci Dünya; “Ben” ve “Ben-Dışı”ndan oluşan dolayısıyla merkezinde “Ben” bulunan dünyadır. “Ben-Dışı” buzdağının görünen kısmı olmakla birlikte, birinci dünya her kişi için ayrı ve insanların sayısı kadardır. Dolayısıyla her zaman bireysel ve benzersizdir, tüm insanlar dünyaya sadece kendi penceresinden bakar, sonuç olarak “birinci dünya” tekdir. Burada henüz kültür için yer yoktur. Her insan kendi dünyasında doğaldır. İnsanın kendi ürettikleri kendisine yabancı veya yapay olarak görülmediğinden, doğaya alternatif bir şey olarak da yorumlanamaz.

“İkinci Dünya”; “Birinci Dünya”ların toplanabilen kısımlarından oluşan ve böylece herkes için ortaklığı olan bir dünyadır. Bu dünya kognitif güven üzerine inşa edilir. Bireysel duyu deneyimlerinin ve deneyimlerden elde edilen bireysel bilgilerin özel yöntemle toplanması bireylerin başkalarına ve başkalarının deneyimlerine güvenmesi ile mümkün olabilmektedir. Kognitif duyguların, mantığın ve düşünce mekanizmasının tüm insanlık için ortaklık teşkil etmesi ve bu bilgiyi insanların tümünün kabul etmesi sonucunda, bilgilerin toplanmasına ve rasyonel düzlemde bireysel dünyaların büyük tek bir dünya halinde bir araya gelmesine olanak sağlamaktadır. Hiçbir zaman Amerika’da bulunmasam bile, okuduklarım duyduklarım ve başkalarının anlattıklarından (filmlerden, kitaplardan, sosyal medyadan) Amerika ile ilgili bir fikir sahibi olmuşumdur ve ben farkına varmadan onun var olduğuna inanırım, hatta oranın varlığına yaşadığım kentten daha az inanmam da söz konusu değildir. Böylece *bilinç ve güvenle* başkalarının deneyimi üzerinden fikir sahibi oluyorum. Fakat bu sadece rasyonelleştirilen ve

başkalarına aktarılabilen kısmı kapsar. “Birinci Dünya”nın bireysel-içsel yönleri, izlenimler, hatıralar, tüm bilinç-dışı yaşam ikinci dünyaya aktarılamamaktadır.

“Üçüncü Dünya” imkânlar dünyasıdır, sadece hayal gücü ile tasavvur edilebilen sonsuz bir çeşitliliği, bütün alternatif dünyalar sistemini içine almaktadır. İmkân şeklinde var olan bir şey, gerçek dünyada da var olabilir. Hegel “akli olan her şey gerçektir” derken bunu kastetmiş olmalıdır. İmkânlar dünyası sonsuzdur, ancak bireysel dünya sadece rasyonellikten ibaret olmadığı ve bilinç düzeyine çıkamayan alacakaranlıkları da kapsadığı için bireysel dünyaları kapsayamamaktadır.

“Dördüncü Dünya” yukarıda bahsi geçen dünyaları içine aldığı gibi, insanın hiçbir zaman ulaşamayacağı mutlak aydınlık ve mutlak karanlıkları da kapsamaktadır. Bu dünya insan merkezli değil, Tanrı merkezlidir. İnsanın yaratıklarının sınırlı ve sonlu oluşundan dolayı yarattıklarının bu dünya üzerinde her hangi bir değişime sebebiyet vermesi düşünülemez, bu nedenle bu dünyada kültürden bahsedilemez.

Kültür; birinci ve ikinci dünyalar arasındaki ilişkiler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kişi birinci dünyada, hayatı, arzuları ve hatıralarının yanısıra kendini ifade ediş biçimini daha ziyade üretimini ortaya koyar. Bu ürün, kişinin kendini ifade ediş biçiminin ötesine geçer ve benler arasında var olan bir ilişki şekline dönüşür. “Ben”in dışındadır, artık değişmek, gelişmek ve filizlenmek özelliğinden yoksun gibidir, başka “ben”ler tarafından kopya edilerek çoğalmaktadır. Ancak başkaları tarafından benimsediklerinde, yeniden canlanmakta ve böylece başka bir “ben”e dâhil olmaktadır. Bu “ben”lerin sadece kendi deneyimleri ile değil, başkalarının “ben”leriyle de beslenip ve büyüdüklerini gösterir. İnsan faaliyetlerinin üç temel biçimi olan hissetmek, düşünmek ve günlük yaşam edinimleri ile uyum arz eden bu durum; dil aracılığı ve insanın idrak yeteneği ile kuşaktan kuşağa sürdürülür. Bu deneyim, rasyonelleşme ve toplama işlemlerini içerdiği için oldukça büyük bir nesnel bir dünyadır ve hali hazırda insanların günlük bilinç düzeyinde de *dünya* diye isimlendirdikleri alana karşılık gelmektedir. Bu dünyanın özgün tarafı; sadece şu anda yaşayanların değil, daha önce yaşanmış olanlarında içinde bulunuyor olması, yani tüm insanlık tarihinin rasyonel potansiyeli ile biçimlenmiş olmasıdır (Halilov, 2016).

“Kültürel yapının neredeyse tümüyle değişime uğramasıyla birlikte, diğer bir değişle kültürün “keşfetme” kültürü haline gelmesiyle, keşfedilen sadece dış dünya olmamış; düşünme (bilinç) ve dil dünyası da keşif çabasının konusu olmaya başlamıştır”

(Çotuksöken, 2002, s. 37)”. Çünkü “dile ve ele inmeyen, yalnızca zihinde kalan bilgi çoğalamaz, düşünce söze gelmeli ki, yola koyulabilsin, mekâna yayılabilsin” (Fazlıoğlu, Sözü Eşiğinde, 2018, s. 9).

“Üçüncü dünya ile karşılıklı ilişki hayal gücü ve yaratıcı düşünme sayesinde mümkün olabilmektedir... Burada sadece gerçekleşmiş olanların tümü sanal gerçekliğe dönüşür... Birinci ve üçüncü dünya ilişki ve etkileşimi felsefi düzeyde bir hayat veya felsefi yaratıcılık sürecidir” (Halilov, 2016, s. 47).

Bir bireyin kendi başına bağımsız kültüründen söz edilemez, kültür; bireyin toplumsallaşma sürecinde ortaya çıkmaktadır, şöyle ki; “ben” ve “biz” kavramlarını birbirinden ayırırsak kültür biz ile ilgili olmaktadır. Denilebilir ki, sadece belli bir toplumun veya toplumsal grubun kültüründen bahsedilebilir ve bireyin kendini ifade ediş tarzı değil, öteki tarafından bütünsellik içerisinde algılanışıdır.

Öteki;

Felsefe tarihinde üzerinde çok konuşulan kavramlardan birisidir. Ancak toplumsal ilişkiler bağlamında da büyük önem arz etmekte olan bir kavramdır.

Alman idealizminin önemli düşünürlerinden biri olan J. G. Fichte, varoluş felsefesinin ateist kanadından olan J. P. Sartre ve Öteki'nin filozofu olarak bilinen E. Levinas, kendilerinden önceki Ben merkezli felsefeleri eleştirerek, kendi Ben ve Ben-Olmayan/Öteki felsefelerini inşa etmişlerdir.

Felsefesinin temelinde eylem temelli bir Ben koyan Fichte'ye göre Ben, bir ve mutlak olmaktadır. Ben, kendisini kendi karşısına bir edimde bulunarak koymaktadır. Ben bu edimi gerçekleştirdikten sonra bir belirlenim kazanması için kendi karşısına bir Ben-Olmayan koymaktadır. Dolayısıyla Ben, Ben-Olmayanı ya da Öteki'yi belirlemektedir. Ben-Olmayan, Ben'in aksine bir ve mutlak olan değildir; çokluk ve değişebilir olmaktadır.

Felsefesini kendinde varlık, kendisi için varlık ve başkası için varlık üzerinden inşa eden Sartre'a göre ise Ben, bilinçten bağımsız olarak dış dünyaya ait bir nesnedir. Ona göre Öteki, Ben'in varlığını ve özgürlüğünü elinden alır. Bundan kurtulmak özgürlük ve sorumluluk ile mümkünse de Sartre da Öteki, Ben'i nesneleştirdiğinden dolayı olumsuz olarak ele alınır.

Levinas ise, felsefenin etik temelli bir Öteki'yle başlaması gerektiğini düşünmektedir. Levinas için Ben, Öteki tarafından belirlenendir. Ben, Öteki'ye karşı sorumlu olmaktadır. Ben, biricikliğini ancak Öteki'ye karşı olan sorumluluğun da kazanabilmektedir. Öteki olmadan Ben'in benliğini kazanması mümkün değildir. Öteki, bir yüzdür ve sonsuz olmaktadır (Çelebi & İnal, 2019, s. 600).

Yukarıdaki açıklamalara literatürde yer alan ötekine ilişkin açıklamalardandır. Bizim tespitimize göre de üç farklı “öteki” vardır. “Ben” ve “biz” kavramlarını

birbirinden ayırırsak kültür biz ile ilgili olandır, demiştik; ilk ötekileştirmeyi bu noktadan hareketle anlamaya çalışmak uygun olacaktır. Bebek dünyaya geldiğinde kendisinin varlığından önce sen veya ötekilerin farkına varır. Maddi manevi tüm ihtiyaçlarının karşılandığı bu alan kuramımızda “koşulsuz olarak kabul edilen toplumsal dünya” olarak bireyin yaşam dünyasında yer bulur ve olumsuzluk içermez. Bu dünyanın yapılandırılması tarihsel bir sürecin sonucunda oluştuğundan her bir toplum ve kültür için de farklıklar arz etmesi doğaldır. Ancak, bireydeki farkındalık düzeyinin değişmesiyle oluşan “ben” kavramı başta koşulsuz kabul edilen bu alan için artık farklılık arz etmeye başlar. “Ötekiler”in dünyasında var olan ve gerçekleşen ‘şey⁵’ler artık “ben”in dünyasına *ilgililik* ve *niyetlilik alanları* şeklinde yer şeklinde yer alır. Çünkü birey, kendisine gündelik hayatta her şeye kafa yormadan kolay şekilde yaşaması için hazır sunulan tarifler⁶ arasından seçim yapmaya ve yeni tarifler oluşturmaya başlamıştır. Aynı bilgi stoklarının bireyin kendi dünyasına farklı konumlara yerleştirmesi durumu, farklılık ve farkındalık oluşturur. Farkındalık idrak meselesidir, “insan-olmak diye bir şey var ise bu idrak ile ilgilidir” (Fazlıoğlu, 2018, s. 145). Fazlıoğlu, “derk”; kuyuya kova sallamak demektir; kova ve su; atmak, yakalamak ve çekmek olarak açıklamasını sürdürür, diye açıklar. Gerçekten de idrak; D-R-K kök harflerine sahip Arapça bir kelime olup, ulaşmak, varmak, kavramak, elde etmek, ele geçirmek anlamlarını içerir (Mutçalı, 1995, s. 266). Farkındalık düzeyinin bireyden bireye değişiklik göstermesi sahip olunan kova ve ipe alakalıdır. Çünkü kuyu aynı kuyu şeklinde mecazi bir benzetme yapsak dahi, hakikat olan farkındalık/bilinç düzeyinin bireyden bireye gösterdiği değişikliğin tecrübî bilgi olmasıdır. Bu durum içinde bulunan dar alandaki sosyo-kültürel yapıdan farklılaşarak öteki konuma geçmenin ilk basamağıdır ve içinde bulunan sosyal yapının sürekliliğinin sağlanması için nesilden nesile aktarılan güncelliğini, başka deyişle geçerliliğini veya ehemmiyetini yitirmiş *bilgiler ve tarifelerin*, artık işe yaramadıkları için *bilgi stokundan* zamanla silinmesi anlamına da gelmektedir.

Osmanlı medreselerinde ders kitabı olarak okutulan Kazvi'nin *Hikmet el-Ayn* adlı ders kitabı şöyle başlar: “İnsan varlığın bir parçası olmakla birlikte, idrak cihetinden varlığın dışındadır”; çünkü bilen, idrak eden insandır... İnsan müdriktir (Arapça dilbilgisine göre bu kelimenin içerisinde söylem olarak insanın özne/fail oluşu vardır), yani idrak edendir, idrak ettiği ‘şey’ler müdrek (yine aynı şekilde bu kavramsallaştırmada müdrek, Arapça dilbilgisi yönünden nesneleştirmeye karşılık gelmektedir) hale dönüşür. Başka deyişle insan âlimdir, ilm eylemi ile her şeyi malûma çevirir, ya da insan bilendir, bilme eylemi ile her şeyi bilinene

⁵ “Şey” kavramı somut ve soyut anlamları içermektedir.

⁶ (Schütz, 2018)

dönüştürür. O halde bilgi türü ne olursa olsun, mevcudu, *insanca*'ya bir tercümedir... Çünkü bilen insan olduğu için tüm sınıflandırmalar insana göre yapılır (Fazlıoğlu, 2018, s. 144-146).

Kadim öğretilerin “Kendini Bil!” buyruğu da bizce kendinde olan başka bir “öteki”ni tanıma öğretisi olmalıdır. İnsan, ‘object’ kılmadan, ‘object’leştirmeden bilemez; ayna ve aynaya bakan misali, karşısına koymadan, mesafe içine yerleştirmeden, idrak edemez/ yakalayamaz/ kavrayamaz. Object; ob ve jacere kelimelerinden, karşı tarafa atılan, fırlatılan demektir. Objectum; ‘şey’in kendini zihne sunması, zihinde temsil edilmesi anlamına gelir, bir yerden bir yere taşınış, aktarım olacak ki kendini temsil etsin, böylece bir sınırlama gerçekleştirilebilsin (Fazlıoğlu, 2018, s. 145). Zira, “Sınırlama olmadan varlıkları tanımlamak ve kavramları tarif etmek mümkün değildir” (Kalın, 2018, s. 127). İşte tam burada kadim bir kavram olan “nefs” öteki olarak çalışmamıza dahil olur. “Aynı, kendi” (Mutçalı, 1995, s. 904) anlamlarına da gelen *nefs*, böylece kişinin karşısına konumlandığı ve kendisine sunulan bilgi stokları ile yeniden inşa edebileceği bir alan haline dönüşür. Böylece kişi şahsiyet ve kimlik edinme sürecine dahil olur. Bu durum ötekileştirmenin ikinci şekli, kişinin kendi kendisi ile olan ötekileştirme tecrübesidir. Bahsi edilen bu iki *ötekileştirme* süreçleri “Biz” alanı içerisinde gelişmektedir. En temele ilişkin, gündelik yaşam ve bireysel eylemlerden, toplumsal eylem ve ilişkilere uzanan bu alanın kültüre ait olduğunu yeniden hatırlayarak; her “ben”nin yeniden inşası ve “ben”lere ilişkin toplamı oluşturan “biz”de meydana gelen bu değişiklikler, aynı kültür içerisinde yatay ve dikey farklılaşmalara sebep oluyor, denilebilir. Bu yapının aynı bilgi stoklarından inşa edildiği unutulmamalıdır.

Üçüncü ötekileştirme farklı bilgi stoklarından inşa edilmiş “Biz” dünyalarına aittir. Farz edelim ki birey, kendi kültüründen farklı bilgi stokları ile inşa edilmiş başka bir kültüre dahil oldu. Kesin olan, bireyin dahil olduğu bu toplumsal yapıda kendisi gibi temel ihtiyaçlara sahip diğerlerinin varoluşu, yani bireyin tek başına olmayışıdır. Muhtemelen ilk yapacağı iş; bilincini “öteki”ne yöneltmesi ve kendisiyle benzer bir varlığa sahip olduğunun farkındalığıyla onu gözlemlemesidir. Çünkü daha önce gündelik yaşam içerisinde, işlerin kolaylıkla akıp gitmesini sağlamak için bilincin geliştirdiği bir yöntem olan *bilinenlerin askıya alınması* ve *sorgusuz-sualsiz kabul ettiği* eylem dizgeleri kesintiye uğramıştır. *Askıya alışı*n kesintiye uğraması demek, hazır tarifelerin mevcut sorunu çözememesi ve bireyin yeni bir çözümler inşa etmesi demektir. En temelde bu sorun dil üzerinden gerçekleşir, o zamana kadar anlamak ve anlaşılacak hususunda sorun yaşamayan birey, bu sorunun üstesinden gelmek için uğraşacak, dahil olduğu toplulukta,

o kültürün bilgi stoklarından faydalanarak, yeni edim kurallarını öğrenmesi ve bilgi stokuna eklemesi gerekecektir (Sofuoğlu, 2009, s. 64).

Yabancı olarak bulunduğu bu toplumda bir başka yabancı ile karşılaşan birey, kendi deneyim ve duygularını *paranteze alarak* “anlama” denilen bilinç faaliyetini edinir. Sadece tecrübe edinilen olaylar; zaman, mekân, kişiler, söylenenler ve yapılanlar bakımından ayrıntıda farklı olsa da, meselenin “öz”ü aynıdır. Öznel olarak kendi yaşamını ve ötekine ait öznellikler paranteze alındığında, öz ortaya çıkacaktır. Anlama faaliyeti sadece başka kültürler içerisinde değil, aynı kültür havzasında olan öznel arasında da vuku bulur.

Bizce üzücü olan gerçek;

“Bir toplumun “biz” kimliğini oluşturabilmesi “bize benzemeyen”in belirlenmesi ile mümkün olur. Kendisi ile kendisinden olmayan arasındaki ayırt edici özellikler ve sınırlar belirlenerek toplumun kimliğine ulaşılabilir. Bu durumda kendinden olmayana “öteki” sıfatı yüklenir ve öteki olumsuz bir uzamda konumlandırılır. İnsan veya topluluk kendisini tanımlarken ‘öteki’nin üzerine yoğunlaşarak (hatta yoksa bile kötü özellikler yükleyerek) onu dışarıda tutma eğilimindedir. Öteki ötekidir... Böylece ben ve öteki arasındaki mesafe kalıcı olarak büyüme eğilimindedir. Biz/ben yüceltilirken, öteki aşağılanır. Öznenin üstünlüğü ve çeşitli yaptırımları yavaş yavaş dile, zihne ve gündelik yaşama yerleşerek normalleşir ve bunun sonucunda kalıcı bir ötekileştirme meydana gelir” (Akpınar, 2017, s. 331),

şeklindeki genel görüşlerle birlikte “öteki”nin Sartre’nin öğretisinde olduğu gibi cehennem olarak kabul edilişi, toplumsal ilişkilerin zedelenmesine ve olumsuz yönde inşa süreçlerinin yaşanmasına sebebiyet verdiği şeklindedir.

Fenomenolojik Sosyolojide ötekinin yerini tipleştirmeler almakta ve bu ideal tipleştirmeler üzerinden sorunlara cevaplar üretilebilmektedir.

Bilinç;

“İnsanlar neredeyse yıldızlara ulaşırken maymunlar sadece fıstıklara uzanmış kalır. Bunu da yapan insan beyninin ayrıcalığı ve yaratılıştan gelen farklı örgüsüdür” (Tarlacı, 2019, s. 39). Donald Hofman’a göre, bu ayrıcalığı homo sapiens sapiens (düşünen insan) olarak dik durmaya borçludur. Dik duruşa sahip olan insan, daha hızlı hareket edebilir, boştaki ellerini farklı amaçlar için kullanabilir duruma gelmiştir. El ve göz koordinasyonunun sağlanmasıyla birlikte, doğada bulunan diğer bütün canlılara oranla, en çıplak ve en korunmasız halde olan insan, hayatta kalabilmek adına alet üretmeye başlamıştır. Gerek yemek bulmak, gerekse korunmak amaçlı olan bu basit

aletler, beynini kullanan insan, zamanla doğal yaşamdaki diğer canlıların sahip olduğu ayrıcalıkların neredeyse tamamını kendinde mündemiç etmiş durumdadır.

Hatta daha da çoğu olarak söyleyebileceğimiz şey; sahip olduğu bu ayrıcalığı “bilinç” olarak kavramsallaştırıp, kendine dair muammayı incelemeye başlamıştır.

Kendi varlığımızın doğasını araştırmaktır. Fakat bu varlık, fiziğin veya diğer bilimlerin ele aldığı türden bir varlık değildir, çünkü bu bilimler atomların, galaksilerin, denizlerin, hücrelerin, uzay ve zamanın ve diğer şeylerin nesnel varlığını inceler. Bilinci incelemek ise kişisel varlığımızın temel doğasını, öznel varlığımızı, öznel deneyimler dizisi olarak yaşamımızı incelemektir. Bu yeni bilim alanında kendimizi sadece bakteriler, ağaçlar veya böcekler gibi yaşayan ve çevresiyle etkileşim kuran varlıklar olarak değil aynı zamanda doğrudan kendi varlığını deneyimleyen, duyumsayan veya hisseden, biyolojideki sıradan "canlı olma" fikrinden temelde farklı bir anlamda yaşayan varlıklar olarak anlamaya çalışıyoruz (Revonsuo, 2017, s. 21).

Ayrıca, “Beyin, toplumsal etkileşime öyle çok önem verir ki, evrim sürecinde buna adanmış özel programlar–adlandırma ve zorunluluk durumlarıyla baş etmeyi sağlayacak ilkel işlevler- geliştirmiştir” (Eagleman, 2019, s. 87).

İnsanın bu konudaki merakı ve araştırmaları çok eskilere dayanır. “Tabula- Rasa veya boş levha görüşü, Aristo’nun eserlerinden bize kalan en önemli düşüncelerden biridir. Bu görüşe göre insan zihni, boş bir levha gibidir. Diğer bir deyişle, insan hiçbir şey bilmeden doğar, sevgiyi sevilerek öğrenir” (Bruno, 1996, s. 16). On yedinci yüzyıl düşünürlerinden John Locke’ da “aklın tüm karakterlerden ve fikirlerden yoksun beyaz bir kâğıt olduğunu farz edelim, nasıl doldurulur? Sonsuz ve hareketli hayal gücüyle nasıl donatılır? Mantık ve bilginin bütün materyallerine nasıl sahip olunur? Buna tek bir kelimeyle cevap verebilirim: Deneyim” (Locke, 2018, s. 19) diyerek bu görüşe katılmaktadır. Başka bir görüşe göre; diğer canlılarda da var olan ve içgüdü olarak isimlendirilen davranışlar, deneyimden bağımsız sayılabilecek ayrı bir pakette sunulmuşlardır, evrimsel baskının bir sonucu olarak biçimlendiği düşünülen içgüdü programları davranışlarımıza düzen vererek bilişsel yönümüze de sağlam biçimde kılavuzluk etmektedir. İnsan davranışlarının diğer canlılardan daha esnek ve zekice oluşu, onlardan daha az değil, daha fazla içgüdüye sahip olmamıza bağlanmaktadır. Yani; bu içgüdüler bir alet çantası içindeki alet- edevat gibi düşünülürse, ne kadar işlevsel alet varsa durum ve koşullara o kadar çabuk uyum sağlanır. Kısaca; “önceden paketlenmiş yazılım, karşı karşıya geleceği olasılıklar patlamasını atlatmayı başarabilir. Boş levha şeklinde işe başlayan bir sistem, dünyanın onca karmaşık kuralını bebeklerin aldığı son derece zayıf ve seyrek girdi bütünüyle öğrenemeyecektir” (Eagleman, 2019, s. 85-88).

Bu bilgiye göre; insan tamamlanmamış, olgunlaşmamış, ama oldukça zengin açılımsal donanımı barındıran bir beyne sahip olarak dünyaya gelir.

Yüz yılımıza ait, hatta bizlerinde şahit olduğu süreçte, pek çok bilimsel araştırmaya konu olan bu durum, beyinin nesnelliği anlamında diğer canlılarla ortak yönleri ortaya çıkarmış, sinirbilimlerdeki akıl almaz ve çok yönlü gelişmelerle beyin işleyişi, sinir sisteminin çalışması, karar verme mekanizmaları, algısal süreçler, beyin işlevsel alanlarının haritalanması, beyin ve sinir sistemi hastalıkları hakkında pek çok bilinmezin açıklanmasına olanak tanımıştır, buna rağmen cevaplanan bir soruya karşı neredeyse on kat soruyla kendini dayatan ıslak bilgisayar, gizemini hala koruyor durumdadır. Öğrendiklerimiz tabii küçümsenemez, artık beyinlerimizin normal günlük yaşam ve hastalıklı durumlardaki haritalarına da sahibiz, ama yine de insan beynini ve bilincini anlamada yolculuğun başındayız (Tarlacı, 2019, s. 62). Bilinçlilik; kadim öğretilerin işaret ettiği şekliyle, beşer durumundan, insan varoluş durumuna geçmenin gerçekliğidir; çünkü “bilinçlilik olmaksızın, varoluşumuzun bütün öteki insansal özellikleri -dil, aşk, onur vb.- olanaksız olurdu. “Bilinçli durum ve olaylarla dolu bir dünya düşüncesi yalın bir gerçektir; ama yalnızca fiziksel bir sistem olan beyin nasıl bilinçli olduğunu anlamak zordur. Böyle bir şey nasıl olabilmiştir? Kafamızın içindeki o vıcık vıcık beyin nasıl olur da bilinçli olmayı sağlar?” (Tarlacı, 2019, s. 62).

Zihin veya beyin üzerine çalışan psikoloji, davranış bilimleri gibi mevcut alanlar bugüne kadar bilinci ihmal etmişlerdir, ya da öznel deneyimi araştırma programlarının merkezine yerleştirme konusunda isteksiz olmuşlardır. Bu çalışma alanları daha ziyade davranış, temsil, bilgi işleme, nöral etkinlik ve tamamen nesnel diğer fenomenler gibi öznel zihinsel yaşamdan temelde farklı olan şeylerle ilgilenmişlerdir, ancak bilinç bilimini baştan kurmaya yönelik ilk adım psikoloji yerine felsefe ve bilişsel nöro-bilim tarafından atılmıştır, bilincin temel doğası hakkındaki felsefi tartışmalar bilinç biliminin zorunlu ve ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Revonsuo, 2017, s. 22).

Bilinçli bir özne olarak canlı olmanın, salt nesnel biyolojik anlamda canlı olmaktan çok daha öte bir şey olduğu açıktır. Bilinçli bir varlık, sadece, canlı ve cansız ayrımını yapmak ya da fizyolojik süreçlerin ve yetilerin toplamını (büyüme ve kendini-kopyalama gibi) gerçekleştirmek anlamına gelmiyor. Bilinçli bir varlık, zihinsel ve içsel yetilerin farkındalığı ile yaşar. Yani; fiziksel nesnelere ve basit biyolojik organizmalardan farklı olarak, bilinçli bir zihne sahip varlık, aynı zamanda kendi varlığını deneyimler, duyumsar veya hisseder. Bu fikri daha da belirginleştirecek olursak: ‘Bilinçli

bir varlık, içsel psikolojik bir gerçekliğe, içinde bilincin aktığı öznel deneyimler içeren zihinsel bir yaşama sahiptir'. Bize kendini doğrudan sunan ve sürekli kendini ifşa eden ama tanımlaması oldukça zor bu *içsel öznel* deneyim akışı bilinçtir (Revonsuo, 2017, s. 21).

Bilinçle, zihin ya da aklın farklı kavramlar olduğunu belirtmek gerekir. *Akıl* yani logos, bilgi edinme, bilip tanıma ve yargılama yetisidir. Akıl beynin kontrolünü ve bilinçli algıyı oluşturur, ayrıca bunu dışarı yansıtır. Bilincin dışı yansımaları akıl aracılığıyla sağlanır. Akıl ise yalnızca bilinçli olduğumuz zaman fark edilebilir. Narkoz etkisinde olan birisinde bilinç o an yoktur, dolayısıyla akılda kendini açık etmez. Yani, bilinçsiz olduğumuzda akıl anlamsızdır. Bu nedenle bilinç, belirli bir aklın, kişiselleştirilmiş bir beynin o anki birinci el, birinci şahıs deneyimi olarak görülebilir ve eşlik eden bilinç, akla can katar (Tarlacı, 2019, s. 52).

“Bugünün kabul edilen bilinç-beyin etkileşimi teorileri, henüz deneyimlerimizi tam anlamıyla izah edecek yeterlilikte değildir. Zihinsel etkinlik ve bilinç, şu ya da bu şekilde belli bir tür fiziksel yapı ve nörofizyolojinin özelliğidir. Nörofizyolojik süreçlerin, zihinsel görüngüleri nasıl ortaya çıkardığı günümüz biliminin en büyük cevabı verilmemiş sorusudur” (Tarlacı, 2019, s. 250).

Öyle görünüyor ki, bilinç de “şehir” gibi tanımlanmaktan çok tanınmasını sağlayacak açıklamalarla gündemimizde bulunmaktadır.

Bilinç, insan için farkındalığın, duygulanımın, algılamanın, bilgi edinim ve üretim merkezi ile birlikte, bu kavrayışlarına bağlı olarak kendini anlama, tanıma ya da bilme yetisidir. Böylece; kendisine dönerek, kendisini kendi düşünceleri ile kavraması, kendisine bir başkası olarak dışarıdan bakabilmesi durumunda bilmeyi gerçekleştirmesi ve bilme edimi ile bilinen içerik arasındaki ilişkiyi her ikisini de içerecek biçimde bir üst düzeyde kurabilme becerisidir.

Kişinin kendisine, yaşantılarına, çevresine, öteki kişilere, bir bütün olarak içinde yaşadığı dünyaya ilişkin edinimleri ve kendi kendinin farkındalığını ayırt edip, gerçekliğini kavrayarak, iç-görü yoluyla erişilen, duyguları, algıları ve aynı zamanda yaşamın geçmiş duyuları, deneyimleri, bilgileri de bellekte tutma yeteneği ile hafızayı ihtiva eden bölümüdür.

Kişinin kendi içinde yaşadıklarına ya da dışarıda olup bitenlere yönelik incelmeye sezgisi, acı çekme, isteme, bekleme, düş kırıklığına uğrama, korkma gibi belli bir nesnesi

bulunan bütün “geçişli” yaşama edimlerini olanaklı kılan ana ilke, bütün yaşadıklarına ilişkin genel görüşü; üzüntü, sevinç, hüznün gibi tek tek yaşantı durumlarına ilişkin kendilik izlenimleri, şeylerin kişiye nasıl görüldüğüne yönelik fenomenolojik yaşantılar bütünü şeklinde, eksiklikleri de ihtiva eden şekliyle tanıtılabilir.

Beynin en gizemli özelliklerinden birisi de bütüncül bir sistem olarak çalışmasıdır. Beynin çeşitli kısımlarını koordine edecek bir monarşi düzeni yoktur. Beynin çalışması, daha çok demokrasi ya da cumhuriyete benzer. Beynin çıktısı, çeşitli hücreler arası iş birliğinin bir sonucudur. Bireyselleşmemiş ve bütün içerisinde kimliklerini feda etmiş hücreler bütününden oluşur. Hepsi bir araya gelerek ortak bir beyin, zihin, bilinç, birey ve kişilik oluştururlar. Dolayısıyla indirgemeci her yaklaşım, beynin bütüncül bazı özelliklerinin kaybolmasına neden olur. Bu nedenle, bir sinir hücresine bakarak, kişiliği ve bilincinin parçalarını orada bulamayız. Edinebildiğimiz deneyimler de dahil diğer bütüncül özellikler, beynimizin en temel kısımlarının davranışlarına indirgenemez. Oraya bakıldığında kişiliğimizi göremeyiz (Tarlacı, 2019, s. 40).

“Bu konuda umutsuzluğa kapılmaya gerek yoktur ve zihin/bilinç-beyin problemi çözülebilirdir! Kuantum fiziği bize bu açıdan çok fazla ipucu vermiştir. Kuantum fiziğinin yeni dili, kelimeleri ve mantığı ile neredeyse üç yüz yıl süren klasik fiziğin bakışından sıyrılıp, bilinç-beyin ya da ruh-beden ilişkisine yeni bir pencereden bakmalıyız” (Tarlacı, 2019, s. 253)

1.3.Toplum ve Şehir

Toplum; Aristoteles, Politika adlı yapıtında insanın doğası gereği ‘zoon polikon’olduğunu söyler (Aristoteles, 2017, s. 26) “...insanın doğası itibariyle siyasal bir varlık olduğunu (zoon politikon) ileri sürer” (Yeşilçayır, 2014, s. 62). ‘Zoon’ kelimesi diğer canlılar gibi bir canlı olduğunu belirtirken, ikinci kelimenin ‘siyasal’ yerine Düccane Cündioğlu’nun yorumu ile ‘siyasal ve toplumsal olarak’ değerlendirilmesinin daha isabetli olacağını düşünmekteyiz. Çünkü bu kelime ile insanı diğer canlılardan ayrılan yönü vurgulamaktadır: İnsanın tasavvur, tahayyül yetisi, zaman ve mekân ayırımı yapabilirliği, tercih etme ve karar verme süreçlerini yönetmesi, öleceğinin bilincinde olan tek canlı oluşu gibi. Bu anlamlandırma kabul edildiğinde bizce sözün arka planı daha açık-seçik anlaşılabilir, politik bir hayvan nitelemesi aynı zamanda insanoğlunun doğal olarak toplumsal bir canlı olduğuna işaret eder. Devamında insanın toplumsallığa olan ihtiyacı ve maddî-manevî kemaline bir toplum içerisinde erişebileceği sonucuna ulaşılabilir. Başka bir deyişle, insanoğlunun toplumsal bir yapının içerisinde bulunması, başlangıçta yaşamı idame ettirecek ihtiyaçların karşılanması şeklinde olsa bile, ilerleyen zamanlarda ancak toplumsal ilişkiler içerisinde karşılanabilecek ihtiyaçların varlığından dolayı toplumdan ve toplumsallıktan vazgeçemez. Böylece temel ihtiyaçlar arasında iletişime duyulan ihtiyaç da konulabilir.

İnsan güdüler doğrultusunda arılar veya karıncalar gibi topluluk oluşturabilirken, rasyonel anlamda toplum kurma becerisi insana has görünmektedir. Toplum kavramının içerisine rasyonalite kadar, bilinç de dahildir. Toplumlar günümüzde toplumsal ilişkileri ve toplumsal yapıları anlamak için, sahip oldukları teknolojik seviyelerine göre; avcı ve toplayıcı, pastoral, tarım toplumları, sanayi toplumları ve sanayi sonrası toplumlar şeklinde gruplandırılmaktadırlar (Çapçioğlu & Beşirli, 2013).

İnsanın doğada diğer canlılar gibi beslenmesinden, tarım yapan, hayvan besleyen topluluk haline geçişi, kendilerini daha kuvvetli kılabilecek bir düzeye erişirme çabasıdır. Buldukları toprak parçasının özelliklerine göre pek çok güçlükle yüz yüze gelmiş olmaları olasıdır. Bu güçlükleri aşmak için topluluktan ileri bir örgütlenme ve ilişkiler ağı oluşturdukları anlaşılmaktadır (Tuna, 1987, s. 76).

“Fichter; toplumu en geniş anlamda ‘ortak bir mekanda birlikte yaşayan, temel sosyal gereksinimlerini tatmin etmek için çeşitli gruplar içinde iş birliği yapan, ortak bir kültüre bağlı olan ve belli bir sosyal birim olarak işlevde bulunan kişilerin örgütlenmiş işbirliği olarak tanımlamaktadır” (Çapçioğlu & Beşirli, 2013, s. 64). Toplumun denetim ve yönetimi bilginin de örgütlenmesini ve yöneticilerin sürekliliği olan kurumlara dönüştürmesini gerekli kılmıştır (Tuna, 2002, s. 69).

Bu bağlamda; toplum, kurumsallaştırılmış davranış şekillerinin bütünü ya da sistemleştirilmiş halidir. Toplumsal etkileşimin kurumsallaştırılmış şekillerinden söz etmek, uzun zaman ve mekan dilimlerinde sürekli olarak tekrarlanan – veya modern toplumsal kuram terminolojisinde olduğu gibi toplumsal olarak yeniden üretilen- inanç ve davranış biçimlerinden konuşabiliyor olmaktır. Özetle toplumun temelinde “süreklilik” olgusu bulunmaktadır denilebilir. Toplumsal yaşamın temellerinden biri olduğu için dil bu hususa en güzel örnektir. Hepimiz, yaratıcı bir şekilde dili kullanıyor olsak da bireyler olarak hiç birimizin yaratmadığı bir dil içinde iletişimde bulunuyoruz (Giddens A. , 2016, s. 17). “Süreklilik” demek, toplumsal davranışın veya toplumsal sistemlerin ‘yeni üretilmesi’nden söz etmektir, yani, zaman ve mekân açısından birbirlerinden farklı özneler tarafından benzer faaliyet modellerinin gerçekleştiriliyor olmasıdır. Bu durum kimi sosyologlarca; toplumun bir binaya yeniden üretilen sistemlerin ise tuğlalara benzetilmesi, toplumun somutlaşan bir yapı şeklinde düşünülmesine sebebiyet vermiştir. Oysa toplumsal sistemler dinamik yapılardır, her yeniden inşa oluşlarında, değişmeyen unsurlarının yanı sıra yenilerini de içermektedirler.

Araştırmamızda toplum kelimesi genellikle K-V-M ve E-H-L kök harflerine denk düşmüştür. Arapça-Türkçe sözlükte E-H-L kök harflerine ilişkin anlamlar; meskûn olmak, mümkün kılmak, yakınlar, akrabalar, halk, taraftar, evcil, lâıylıklık, uygunluk, ehillik şeklindedir (Mutçalı, 1995, s. 31). Meallerde geçen bu halkların, zorbalıkla, zulüm yapmakla ya da zulme maruz kalmakla, çirkin iş işlemekle, zenginlikten şımarmakla sıfatlanmışlar ya helak edilmişler ya da uyarılmışlardır.

Şehir; İnsanların dayanışma içerisinde, karşılaşılan sorunlara birlikte çözüm üretmek için ortaya koydukları çaba ve gayretler, hayatta kalabilmek adına belli bir başarıyı beraberinde getirmiştir. Artık hayatta kalabilmeyi değil, bunu garantilemeyi önceleyen insanoğlu, doğaya karşı tek başlarına çözemedikleri güçlük, sorun ve imkânsızlıkların toplumsallık içerisinde daha kolay aşıldığını fark etmiş, artık toplumsal yapının iyileştirilmesi için düşünmeye başlamış olmalı ki, tarihte şehirlerin ortaya çıkışını da bu yaklaşım içerisinde değerlendirebiliriz (Tuna, 1987, s. 75). Bu yaklaşım tek sebep olarak değerlendirilmemelidir.

“Şehir kesintisiz bir süreç içinde, ‘belli ilişki, örgütlenme ve çözümler’ sonucunda ortaya çıkmıştır. Şehirler tarihteki ilk görünümünden itibaren tarım ve üretim ilişkilerinin dışında bir gücün, bunları aşan bir örgütlenmenin ifadesidir. Dolayısıyla tarihin birçok döneminde Doğulu özellikler taşıyan kent/şehri, sanayi devrimi üzerinden belirlenen ekonomik ve toplumsal sistemin özellikleri üzerinden tanımlamak sorunludur” (Çınar, 2013, s. 65). Zaten Weber’e göre ‘Kentsel Topluluk’; yalnızca Avrupa’da ortaya çıkmaktadır (Weber, 2018, s. 61).

Sosyolojik bağlamda, şehir veya şehirleşme olayına geniş perspektiften bakarak bir senteze ulaşmaya çalışan ilk düşünür René Maunier, kente ait tek özelliklerin ele alınarak yapıldığı tanımları üç başlık altında toplamıştır:

1. Morfolojik tanımlar: Bu tanımlarda kentin gerek toprağın gerekse nüfusun çokluğu bakımından köyden ayrıldığı (Meuriot); surlar ve kalelerle çevrilmiş bir yerleşme grubu olduğu (Keutgen, Maurer); doğumların azlığı ya da evlenme oranını yüksekliği (Rumelin) vurgulanır. Bunlar Maunier’e göre kenti tanımlamak için yeter değildir.

2. Fonksiyonel özelliklere göre yapılan tanımlar: zanaat fonksiyonu olan (Adam Smith); endüstri ve ticaret merkezi (Ratzel) değişim, tüketim ve endüstri merkezi (Sombart); kendine has hukuki fonksiyonu olan, belediye meclisi ve belediye hukuku olan sosyal grup (Maine, Maitland).

3. Her iki özelliği ifade eden karma tanımlar: İnsanlar, fonksiyonlar ve yerler olmak üzere üç unsurdan oluşan (Geddes); kaleler ve surlar, kiliseler ve ticaret merkezi (Flach); hem dini merkez, hem de savaş zamanlarında sığınılacak bir yer, aynı zamanda ticaret fonksiyonu (Pirenne) (Turgut, 2020, s. 2).

Ayda Yörükân'da, René Maunier'nin şehir teorisi vasıtasıyla sadece Batı şehri ile sınırlı kalmayan bir şehir tanımının yapılabileceğini gündeme getirmiştir (Şatıroğlu, 2014).

“Kent toplum bilimcisi Robert Park'ın deyişiyle kent: İnsanın içinde yaşadığı dünyayı daha çok gönlüne göre yeniden yapmada en başarılı girişimidir. Ama eğer kent insanın yarattığı dünyaysa bundan böyle orada yaşamaya mahkûm olduğu dünyadır da. Böylece dolaylı yoldan ve görevinin doğasına dair hiçbir açık algısı olmadan kenti yaparak insan kendini yeniden yapmıştır” (Çınar, 2013, s. 68). Nietzsche'nin “Tanrı Öldü” sözü sonrasında böyle söylemlerle açık edilen gerçeklerden birinin, şehrin insana sağladığı erk ile insanın sahte ilahlığa soyunuşu olabilir. Nitekim kâinat Tanrı'nın, şehir insanın eseridir ve Baudrillard'da modern zamanların en çetrefilli sorununu, insanın Tanrı'yı öldürdükten sonra hakikati yeniden inşa etme sorumluluğu ve zorunluluğuyla karşı karşıya gelmesinde görmekteydi (Baudrillard, 2005, s. 13-14).

Tanımlama çalışmalarından farklı olarak, şehir üzerine çok sayıda kuramsal çalışmalar da yapılmıştır. Bunlardan bazılarını şöyle özetleyebiliriz: Marx, Engels, Weber ve Simmel, kentleşme olgusunu değişen demografik yapıyı merkeze alarak açıklamaya ve sorunlara çözüm üretecek fikirler için yol göstericilik yapmaya çalışmışlardır. Chicago Okulu; doğayı gözlemleyip modelleme yaparak ekolojik yaklaşımla, kentleşmeyi rekabet, hakimiyet ve iktidar gibi kavramlarla açıklamaya çalışmışlardır. Lefebvre, Castells ve Harvey'in öncülük ettiği Çağdaş Kent Sosyolojisi ise, kenti kapitalist üretim süreçleriyle birlikte incelemiştir.

Şehir özellikle sanayi devrimi sonrasında ön plana çıkmış gibi görünse de, mitolojik öykü kabul edilen Odysseia'da veya diğer mitik anlatımlarda elde edilmeye çalışılan, korunan, uğruna savaş verilen, kendisine dönmek istenen bir mekân olarak insanlık tarihinde hep var olmuştur. Bu anlatımlarda şehrin surlarını, kapılarını, köprülerini, çarşılarını, evlerini mekânsal anlamda günümüzdekine yakın şekilde bulabiliriz. Öyleyse şehir, insanlığın zaman ve mekândaki yürüyüşünün diğer adıdır da diyebiliriz. İnsan yürüyüşte kaybolmamak için sembol ve simgeler kullanır. Bakmayı ve görmeyi unutmamış zihinler için şehirler, içlerinde bu göstergeleri barındıran hatırlatıcı unsurlardır. Zira içinden yürüdüğümüz bu zaman diliminin hız dünyasına ait olmasıyla, akıllı cep telefonlarının hafızalarını kendi hafızalarımız gibi kabul etmeye başladık ve hatırlamalarımız silikleşti. Oysa öznelğin korunması hafızaların diri tutulmasına bağlıydı, hafızaların diri tutulmasının da zaman ve mekân bağlamında gerçekleştiği

unutulmamalıdır. Sözüne etmeye çalıştığımız hatırlama nostalji değildir, nostalji bir zaman ve mekanda takılı kalmayı anlatırken, hatırlama geçmişte hasıl olan birikimleri günümüze taşıma çabasıdır. Bu nedenle şehirler bilincin fenomenolojik okuma yapacağı alanlardır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Tarihte, “cemiyetlerin, cemaatlerin, kavimlerin ve kabilelerin, ictimai topluluklar halinde coğrafi nizama nasıl tabi olduklarını, beşeriyet ile onun maddi istinadgâhı olan fiziki çevre arasındaki münasebetlerin nelerden ibaret olduğunu, kısaca “ictimai morfoloji”yi ele alan ilk düşünür hiç kuşkusuz İbn Haldun (1332-1406)’dur (Haldun, 1991, s. 811). Ancak, Sosyoloji her ne kadar İbn Haldun’un açıklamaya çalıştığı konuları içerse de, açıklama metotları ve konulara yaklaşımları birbirinden tamamen farklıdır. Sosyoloji’nin bilim alanı olarak “Modern Dönem” içerisinde Auguste Comte (1798-1857) tarafından kurulduğu kabul edilir. Comte, sosyolojiyi “Pozitif Bilimler” de olduğu gibi neden-sonuç üzerinden *hesap edilebilir, açıklanabilir* içerikli bir yaklaşımla kurgulamak istemiştir. Doğada var olduğu kabul edilen *gerekirciliğin* sosyal olay ve olgularda da geçerli olduğu savlanmıştır. Emile Durkheim’da (1858-1917) takipçisi olmuş böylece *sosyoloji* “sosyal mühendislik” haline dönüşmüştür.

En basit örneklem ile daha önceleri insanlar “organizma” olarak kabul edilirken, modern dönemde “mekanizma” olarak kabul edilmeye başlanmış, bu kabulle organizmalar hasta olurken, mekanizmalar bozular çıkarımına ulaşılmıştır. Ancak mekanizmalar “yorum” ve “amaç” edimlerini bünyesinde barındırmazlar, bu nedenle insan mekanizmadan fazlasıdır. Bir saatin kendinde amacı yoktur, zamanı nasıl ölçebileceğini *yorumlayan* insan, *amacına* uygun bir mekanizma olarak saati ortaya koymuştur. Eğer kilo ile ölçülmesi gereken bir şey, metre ile ölçülüyorsa orada bir zulüm vardır, bizce; Max Weber’in ve daha sonra Alfred Schutz’un “yorumlayıcı sosyoloji” için emek harcamaları, gördükleri bu zulmü ortadan kaldırmak içindir.

Yaptığımız araştırmada kategorileştirme işlemleri sırasında ve sonucunda keşfettiğimiz “Fenomenoloji ve Toplumsal İlişkiler veya Fenomenolojik Sosyoloji” bu çalışmanın kuramı olarak belirlenmiş oldu. Aslında “Fenomenolojik Sosyoloji” tamlamasından hareketle bu isimlendirme, bir felsefenin sosyolojiye uyarlanması şeklinde düşünülebilir. Bu bölümde Alfred Schutz ve Fenomenolojik Sosyoloji’si hakkında bilgi verilecektir.

2.1. Alfred Schutz'un Hayatı

Fenomenoloji denilince akıllara Husserl'in geliyor oluşundan dolayı, kuramcımızı kısaca tanıtmayı uygun bulduk.

13 Nisan 1899 yılında Viyana'da doğmuş ve 20 Mayıs 1959 New York'ta ölmüştür. Hayatını üç bölüme ayırmak, bize Schutz'un dünyasını daha yakından tanıma olanağı sunacaktır.

2.1.1. Viyana Günleri (1899-1932)

Babası, Schutz doğmadan vefat etmiş, bu nedenle babasının ismi Alfred kendisine verilmiştir. Bu gerçek kendisinden gizlendiği için on yedi yaşında orduya katılacağı zaman resmi evraklardan öğrenmiş, annesine herhangi bir kızgınlık duyduğunu belirtmemiştir. Üvey babası Otto Schutz amcası olup, hayatı boyunca kendisine babalık yapmış ve Schutz'un sevgi ve saygısını kazanmıştır (Sofuoğlu, 2009).

Müziğe büyük bir ilgi duymuş, piyano çalmayı öğrenmiştir. Birinci dünya savaşının üçüncü yılına girildiğinde, lise mezunlarından da orduya alım yapılıyor olmasıyla orduya on yedi yaşında katılmış, Avusturya- Macar ordusunda görev yapmıştır. Bir buçuk yıl sonra izinli olarak geldiği memleketi Viyana'yı yaşam koşulları anlamında neredeyse tükenmiş olarak bulmuştu. Aynı ayda Avusturya tamamen mağlup olup teslim olunca kendisinin de askerliği bitmiş oldu.

Schutz, orta gelirli bir aileden gelen, Viyana'nın entelektüel yapısını anlayacak düzeyde iyi eğitim almış bir genç olarak memleketi için üzüntü duyuyordu. Savaştan dönen ve memleketini çok farklı şartlarda bulmuş biri olarak, "The Homecomer"⁷ adlı makalesini, o günlerin üzerinden çok uzun zaman geçmiş olmasına rağmen kaleme almıştır. Hitler döneminin Avrupa'sında, Yahudi bir aileden olmak, ırk ve din ayrımcılığının yıkıcılığını yakinen yaşamak, Schutz'un anlayıcı yaklaşım sergileyen bir kişilik geliştirmesine zemin teşkil etmiş ve herkesin bir durum tanımlaması ve kendine ait bir dünyası var düşüncesini edinmesine sebebiyet vermiş olmalıdır. Çünkü içinde buldukları zaman dilimi, insanlığa sığmayan davranışların yakinen tecrübe edildiği bir dönemdir. Ama insanlığa dair umutların yeşerdiği arkadaş çevresi ve ailesi sayesinde güçlü bir kişiliğe sahip olmuştur.

⁷ Schutz, *Collected Papers II*, s.106-120

Schutz, içinde buldukları zorlayıcı şartlara rağmen, Viyana Üniversitesinde Hukuk ve Sosyal Bilimler okumuştur. Kendisinin fikir dünyasının oluşmasında etkinliği olan hocaları olarak, Uluslararası Hukukta A. Vendross ve Hans Kelsen; Ekonomide Friedrich von Wieser ve Ludwig von Mises; Sosyolojide Othmar Spann'dan söz edilebilir (Schütz, 2018, s. 8). Weber 1918'in ilk döneminde Viyana Üniversitesi'nde ders vermiş, sonra Almanya'ya dönmüştür. O yıllarda Max Weber ve Edmund Husserl'in eserlerinden çok etkilenmiştir.

“İş hayatında oldukça başarılıydı, Macaristan, Çekoslovakya, Almanya, Fransa, İsviçre ve Hollanda gibi ülkelerin mevzuat ve banka işlemlerine ilişkin danışmanlık görevlerini yürüttüğü gibi, *Neue Freie Presse* adlı Viyana'nın en büyük gazetesine ekonomi ve finans yazıları yazdı⁸” (Sofuoğlu, 2009).

“Schutz, ‘toplumsal düzen’ üzerinde kafa yormaya başlamış, toplumsal düzenin hayat üzerindeki etkisinin nasıl bir açıklamayla dile getirilebileceğini düşünür olmuştur. Schutz, ihtiyaç duyduğu bu açıklamaya ancak duygusal tepkilerini bir tarafa bırakabilirse ulaşabileceğine karar verdi. Bu sırada Alman sosyolog Max Weber'in *değer-bağımsızlık* (*wertfreiheit*) fikrini keşfetti” (Sofuoğlu, 2009, s. 49).

O dönem Viyana'sında entelektüel faaliyetler arasında *Kreise* denilen tartışma grupları oluşturularak fikirler paylaşılıyor, tartışılıyordu. Schutz'de bu gruplara katılmış, ‘*Max Weber'in metodolojisi*’, ‘*Sen ve Ben*’, ‘*Grup Ruhü*’, ‘*Anlama ve Eylemde Bulunma*’ gibi başlıklarla seminerler vermiştir.⁹ Toplumsal ilişkiler üzerinde düşünen biri olarak; sergilenen davranışlar için, yapmak istediklerimiz ve yapmak zorunda kaldıklarımız ayrımını fark eder, karar vermek ve eyleme geçmek aşamasında ne yapacağımıza, o anki önceliklerimizin etkisini, “ilgililik” (*relevance*) olarak kavramsallaştırır ve bu kavramın toplumsal eylemin en önemli dinamiklerinden biri olduğunu, bunu da kendi hayat tecrübesinden öğrendiğini ifade eder¹⁰.

İlgililik kuramını şöyle açıklar; bazı kararlarımız içseldir (*intrinsic*), yani *kendi tercihlerimizden* kaynaklanır; bazıları dışsaldır (*imposed*), yani *mecbur* kalırız. Ama aslolan, bu kararları yönlendiren “ilgililik”lerin *güdüsel* (*motivational*) oluşudur; *çünkü*

⁸ Wagner, *Alfred Schutz: An Intellectual Biography*, s. 9.

⁹ Barber, *The Participating Citizen*, s. 14

¹⁰ Wagner, *Alfred Schutz*, s. 16.

(because) dışsal olanlara uymak zorundalığımız için mutlaka içsel “ilgililik”ler kurulmalıdır. Sonuçta insanlar, Schutz’a göre, böyle bir “ilgililik” sistemi çerçevesinde yapıp-etmelerine karar vererek hayatlarına devam ediyorlardı.

Schutz, eylemlerin planlanması konusunu da düşünüyordu. Kendi hayatını planlarken önceliklerine göre dört *ilgililik* belirlediğini, eşi Ilse’ye yazdığı mektuptan¹¹ öğreniyoruz. İlk ilgi alanını ailesi oluşturmaktaydı (belki arkadaşlık ilişkileri de bu gruba dâhil edilebilir). İkinci ilgi alanı işiydi, çünkü kendisinin ve ailesinin hayatta kalmasını sağlamak için bu *zorunluydu*. Felsefeye olan ilgisi, üçüncü gruptaydı ve *içseldi*; sadece *istediği* için okuyor ve yazıyordu. Son ilgi alanı ise, estetik ve duygusal ihtiyaçları doğrultusunda gelişen müzik tutkusuydu¹². Kendince yapmış olduğu bu ilgililik sıralamasının ortak noktası motivasyonel oluşlarıdır.

Schutz bu arada Weber’in dünya dinleriyle ve sosyal bilimler metodolojisi ile ilgili yayınlarını okumuş, Weber’in anlayıcı sosyolojisinin kavramlarını daha açık hale getirip geliştirerek, *öznel yaklaşımı* açıklamayı kendine hedef seçmişti. Kısacası; *bütün ayrıntılarıyla bir anlayıcı sosyoloji oluşturmak* (Sofuoğlu, 2009, s. 51) istiyordu. Ama Weber’in ‘Anlayıcı Yaklaşım’ açıklaması Schutz’un zihnindeki sorulara cevap vermekte eksik kalmıştı. Bilincin nasıl çalıştığını ve yapıp-ettiklerinde kendi kendisini nasıl anladığını bilmeden *öznel anlama* üzerine söz söyleyemezdi. Arkadaşı Felix Kaufmann ona, Husserl’in *Logical Investigations* ve *Ideas* adlı eserlerini okumasını tavsiye etti. Bu eserleri okudu ama o dönem Viyana’da entelektüel çevrede popüler olan Henri Bergson’un yazılarını okumak kendisine daha cazip geldiği için Husserl’in düşüncesi üzerinde yoğunlaşmadı. Daha sonra tekrar Husserl’in öğretilerine döndüğünde, Bergson felsefesini çalışmasının en büyük faydasını “Husserl’in düşüncesini ve dilini anlayabildim¹³” şeklinde özetleyen Schutz, Husserl ile Weber arasında bir sarkaç gibi salınıyordu. Husserl ile ele alacağı temel kavram “*life-world-yaşam dünyası*” olacaktı.

Schutz’un 1932’de yayınlanan ilk ve temel eseri niteliğinde olan *Der Sinnhafte Aufbau der Soziation Welt* (Toplumsal Gerçekliğin Anamlı Yapısı) bu döneme ait, Husserl ve Weber alt başlığını hak eden bir eserdir (Schütz, 2018, s. 8). Bu iki düşünürün

¹¹ Barber, *The Participating Citizen*, s. 22.

¹² Wagner, *Alfred Schutz*, s. 17.

¹³ Wagner, *Alfred Schutz*, s. 35.

çalışmaları Schutz'un fikir dünyasında, temel mahiyetindedir. Henri Bergson, William James ve Max Scheler'in eserlerinin etkisini de görmek mümkündür. Bu düşünürlere ilaveten, John R. Dewey, George Herbert Mead, Charles Horton Cooley ve William I. Thomas'ın daha sonraları oluşan fikirlerinde etkin olduğu görülmektedir. Ancak, *The Phenomenology of the Social World* (Toplumsal Dünyanın Fenomenolojisi) kitabı da bu döneme ait bir kitabı olmasına rağmen, 1967'ye kadar İngilizceye çevrilmemiş, otuz beş yıl suskunluğa terk edilmiş bir eserdir (Ritzer, 2011, s. 434).

2.1.2. İlk Kaçış (1938-1939)

1933 yıllarında Hitler Avrupa'da oldukça güç kazanmıştı. 1938'de Viyana'ya girmesi, özellikle Yahudi entelektüel çevrede büyük endişe oluşturmuştu. Schutz de kendisi ve ailesi için endişe duyuyordu. İşi gereği sık sık Paris'e giden Schutz, Hitler'in Viyana'ya girdiği zamanda Paris'teydi ve eşi ve çocukları onun yanına gittiler. Paris'te kendilerine uygun bir çevre ve arkadaşlıklar edinmekte zorlanmadıklarını anlıyoruz. Ancak Hitler'in Avrupa'da daha fazla bölgeyi ele geçirmesi bir tehdit olarak algılanmış, Schutz'un çalıştığı şirkette çalışanlarını daha batıya kaydırmaya başlamıştı.

2.1.3. New York' ta Yabancı

Paris, Schutz için her ne kadar memleketi olmasa da işi dolayısıyla daha sık bulunduğu bir yer olduğu için kültürüne uzak olmayan, entelektüel çevrenin kendisini kitabıyla tanıdığı ve fikirlerini paylaşabildiği bir çevreydi. Amerika, Schutz'u hiç tanımadığı bir çevre ve tamamen farklı bir kültür olarak içine aldı. Kendisi iyi bir hayat okulu öğrencisiydi, bir yabancı olarak yaşadığı tecrübeleri bir makale¹⁴ olarak sundu.

Amerikan bilim çevresine katılmasıyla, Sumner, Veblen, Thomas, Park, Kimball Young, Cooley, Mead, Ellsworth Faris, Talcott Parsons, Allport, McIver, Metron ve Richard Williams gibi meşhur isimlerle tanıştı (Sofuoğlu, 2009, s. 57). 1942'de, *The New School for Social Research*'ün Sosyoloji departmanına katıldı ve 1949'a kadar ders vermeyi sürdürdü.

A.B.D.'de bir "yabancı" olarak Schutz'un düşünceleri yanlış anlaşıldığından, bu makalesini yayınlama talebi geri çevrildi (Sofuoğlu, 2009, s. 58). Nihayet 1944'te, Herbert Blumer tarafından "Chicago geleneği'ne uyduğu düşüncesiyle kabul edildi ve

¹⁴ Schutz, "The Stranger: An Essay in Social Psychology", *American Journal of Sociology*, 49:499-507; CPII, s. 91-105

editörlüğünü yaptığı *American Journal of Sociology*’de “The Stranger: An Essay in Social Psychology” başlığıyla ilk makalesi yayınlandı. Bu makalesini 1945’te “The Homecomer”¹⁵ ve 1948’de yayınladığı “Sartre’s Theory of the Alter Ego”¹⁶ izledi ve ölümüne kadar çok sayıda makalesi yayınlanan Schutz, Husserl’in transandantal fenomenolojisini, fenomenolojik temelli bir sosyoloji kurma çabasında kullandığı, onun kavramlarını, toplumsallık ve bireysel varoluş bağlamında değerlendirdiği için, *varoluşçu fenomenoloji* akımındaki isimler arasında zikredilmektedir. Sartre felsefesi üzerine yaptığı değerlendirmeler bu bakımdan önem taşımaktadır.

Marvin Faber’le birlikte, Uluslar Arası Fenomenoloji Topluluğunu kurmuş ve 1941 yılında, Felsefe ve Fenomenolojik Araştırmalar dergisinin editör kuruluna katılmıştır (Schütz, 2018, s. 9).

Ölümünün ardından 1962 ve 1966 yılları arasında 1940’dan itibaren yazdıklarını içeren üç ciltlik ‘Toplu Makaleler -*Collected Papers*-’ şeklinde tüm eserleri yayınlanmıştır.

2.2. Alfred Schutz’un Toplumsal İlişkilere Fenomenolojik Yaklaşımının İnşası

Schutz’un toplumsal ilişkileri anlamak için yaptığı çalışmalarda, Max Weber ve Edmund Husserl’in öğretileri, diğer düşünceler içerisinde sınırlanmış ve kendisine daha yakın bulunduğu fikirler olarak onun dünyasında yer almıştır.

Bu düşünürlerin içinde buldukları dönem, pozitivist yaklaşım sahibi düşünürlerin, doğa bilimlerinde gösterilen başarılarından edindikleri cesaret ve istekle zirve de oldukları, zirveden baktıklarında, toplumu bir makine gibi değerlendirip, çarklardaki bozukluğu dişlilerin tamiri ile giderebileceklerini, yani insan edimlerinin kurallarını tespit ederek bu kaotik ortama son verebileceklerini düşündükleri bir zaman dilimiydi. Ancak aynı dönem de, Alman sosyologlarına göre, insana bağlı olaylar nesnelere gibi değil, anlamlar, işaretler ve semboller olarak incelenmeliydi, çünkü insana ait her tür faaliyet simgesel bir mahiyete sahiptir (Hira, 2000, s. 47). Bizce; gönlünde insana dair sevgi barındıranlar için, fenomenolojik yaklaşımın *bilinç sahibini* incelemesi ve anlamaya çalışması çok değerlidir. Schutz, Weber ve Husserl’i belki de bu yönlerden kendisine

¹⁵ Schutz, “The Homecomer”, *American Journal of Sociology*, 50:369–376; *CP II*, s. 106–119.

¹⁶ “Sartre’s Theory of the Alter Ego”, *Philosophy and Phenomenological Research*, 9:181–199; *Collected Papers I*, Netherlands 1971, s. 260–286.

yakın bulmuştu. İşte o, bu iki düşünürün fikirlerini temel dayanak edinerek “Fenomenolojik Sosyoloji”yi inşa sürecine girmiştir. Schutz’e ait inşayı görmeden önce Weber ve Husserl’in hangi düşünceleriyle kurama dahil olduklarının bilinmesi gerekliliğine inandığımızdan, haklarında bilgi verilmesinin uygun olduğu düşünülmüştür.

2.2.1. Schutz ve Edmund Husserl

Husserl, Berlin ve Viyana’da matematik, fizik, astronomi, felsefe eğitimi almış, matematiksel çözümler içeren çalışmalarıyla dikkat çekmiş, felsefeye bir matematikçi olarak girmiştir (Koç, 1993). Fenomenoloji kavramı farklı düşünürler tarafından da kullanılmış olmakla beraber, Husserl için özel kılınmasının sebebi, kendisinin tesis etmeye çalıştığı “Felsefe Bilimi” için *özgün bir yöntem* olmasından dolayıdır (Husserl, 2010). Her ne kadar ‘yönelimsellik’ fikri hocası Franz Brentano’ya ait olsa da, kendisi geliştirerek, hocasında mevcut olmayan özgün bir *yönelimsellik* anlayışı ortaya koymuştur.

Onun indirgenemez başlangıç noktası, anladığı idrak ettiği ve yorumladığı bir “dünyada” yaşayan ve edimde bulunan bilinç sahibi insanın deneyimlerinde yatıyordu. İnsanoğlu bu dünya ile kendiliğinden düşünsel olarak ancak aktif *yönelmişlik tarzı* içinde ilişkilidir. Bilinçlilik biçimleri deneyimlerin içeriğine bağlıdır. Deneyim gerçek veya kurgu, maddi veya ideal nesnelere “yönelmiş”tir ve bütün bu nesnelere “niyet içerikli”dir [...] İlk adım, söz konusu nesnelere ve beşer bilincin kendisiyle ilgilendiği gerçekliğin nihai niteliğiyle ilgili tüm yerleşik- ön yargılı fikirlerin ortadan kaldırılması yani “dışsal dünyaya” ilişkin “inancın askıya alınması”dır (Schütz, 2018, s. 12).

Husserl’in fenomenolojik psikolojisi, bireysel bilinçliliğin sınırlarının ötesine ulaşmaktadır ve özneliliğin yanı sıra özneler arasıyla da ilişkilidir. Bu nedenle bir nesnel paranteze alma ve sonrasında “görünen”in betimlenmesinin kendimizi sunduğumuz bir başka “ben”in yaşamı üzerinde de uygulanabileceğini redüktif yöntemin, kişinin kendi öz-deneyiminden bir başkasına ilişkin deneyime kadar genişletilebileceğini öne sürmüştür. Fenomenolog sadece benliğin kendine ilişkin deneyimini değil, aynı zamanda onun bir başka bene ve topluluğa ilişkin türetilmiş- ikincil deneyimini de açıklamak zorundadır¹⁷ (Schütz, 2018, s. 14).

Schutz buradan hareketle, Max Weber’in “Eylem ve Anlama sosyoloji” ile fenomenoloji arasında köprü oluşturmuş ve “Fenomenolojik Sosyoloji”yi açıklamaya başlamıştır.

2.2.2. Schutz ve Max Weber

Alman Sosyoloji geleneğine dahil olan Weber’in önemi, onun siyasal örgütlenme, sınıf yapısı ve dinsel davranış konularındaki bağımsız çalışmalarından ziyade, sosyolojinin temel sorunlarına getirdiği metodolojik yorumlarıyla ön plana çıkmış

¹⁷ Husserl’in kendi felsefesinin kendi anlatımı için, *Encyclopaedia Britannica* 14th ed., vol 17(Chicago Edition 1946), ss.699-702’deki “Phenomenology” başlıklı makalesine bkz.

olmasıdır (Hira, 2000). Weber sosyolojiyi “toplumsal eylemi yorumsal bir biçimde anlamaya çalışan ve onu kendi süreç ve etkileri içinde nedensel olarak açıklamayı isteyen bir bilim olarak tanımlayarak işe başlamıştır (Schütz, 2018, s. 15).

Weber’in çalışmalarında tarih ve sosyolojinin birbirinden kopartılmadığı görülür, çünkü o, sosyal fenomenin nedenleriyle ilgili olarak tarih ağırlıklı çalışmalara önem vermiştir. Tarihi olayların benzerlikler, tekrarlar, paralellikler gibi yönlerden incelenip ortaya konulması Weber’e göre yeterli değildir. Doğa bilimlerinde toplumsal olguların nedensel açıklamaları yeterliyken, Weber’in üzerinde durduğu şey; insan eylemlerinin açıklanmaktan çok anlaşılmasının önemini vurgulamasıdır.

Eylem; her durumda yalnızca eyleyen kişinin davranışa bir niyet atfetmesiyle “eylem” olarak düşünülebilir. Bu Weber’in insan davranışının önemli bir ölçütü olarak gördüğü “öznel anlam” kavrayışıdır. Bu niyetlenmiş veya niyet-içerikli davranışın başkalarının davranışlarına karşı olması durumunda, toplumsal bir özellik taşımaktadır. Sergilenen bu davranış/davranışların anlamlandırılması fenomenal alan olarak değerlendiren Schutz, fenomenolojiyi, sosyolojiye bu noktadan hareket ederek dahil etmiştir.

2.3.Schutz ve Fenomenolojik Sosyoloji

Schutz, Husserl’in bilinç, deneyim, anlam, davranış gibi fenomenolojik kavramsallaştırmalarını, "yaşam ilgisi" ve "dış dünyada eylem" gibi, fenomenolojik sosyoloji açısından kritik kavramlar olarak almıştır. Ancak, bu sadece Husserl’in tanımladığı şekliyle bir alım değildir çünkü Henri Bergson ve William James gibi düşünürlerin de kavramların anlam içeriklerine katkıları büyüktür.

Husserl yaşam dünyasını, gündelik deneyimlerin, yönelimlerin ve eylemlerin toplam alanı şeklinde sınırlı tutarken, Schutz; kişi temelli *yaşam dünyası* inşasına farklı açılardan yaklaşarak açılım yapmıştır.

- i) Öncelikle yaşam dünyasında bireyin “kendi”lik bilincinin gelişmesini; hırsları, arzuları sınırlılıklarıyla oluşan “*doğal tutum*”u açısından değerlendirmiştir. Bunlar; bireyi çevreleyen nesnelere kurulan ilişkisel boyutlar, başa çıkmak zorunda kalmamak için, iş birliği yapmasını gerektiren durumlar, geleneksel zorunluluklar veya kanunlarla

yasaklananlar gibi temel olarak pragmatik, çoğunlukla faydacı ve gerçekçi olmayı ifade eden durumlardır.

- ii) İkinci olarak, bireyin yaşam dünyası içindeki davranışlarını şekillendiren temel unsurlarla ilgilenmiştir. Günlük yaşam içinde kişi hayatını birbirinden kopuk anlar şeklinde yaşamaz, süregelen deneyimlerinin toplamını içeren bir birikimle bulunur. Bu tecrübelerin içeriğinde, düzenide kişiye özgüdür. Bir anlamda, doğduğu aile ve çevresinden kendisine katılan renklerle, kendisinde bulundurduğu renklerin karışımıdır. Mavi birileri için huzur rengi olurken, yakınına deniz kazasında kaybetmiş birisi için hüznün rengi olabilir. Dolayısıyla, öznel olarak, iki farklı bireyin benzer bir biçimde benzer bir durumu deneyimlemesi mümkün olamayacaktır. Bilhassa, her birey bu mevcut duruma bilincinde yer alan kendi amaç ve hedefleriyle katılır ve değerlendirir, bu durumun temelleniş noktası bireyin kendi geçmişine, eşsiz yaşam öyküsüne, dayanmaktadır.
- iii) Yaşam dünyasında, bir bireyin, dayanakları olan, "deneyim stoku"nu ve "eldeki-hazır bilgi stoku"nu anlamaya çalışmıştır. Biz bu stokları gelenek ve kültür olarak düşündük. “Schutz'a göre, bu dayanaklar olmaksızın birey gözlemlerini ve deneyimlerini yorumlayamaz, içinde bulunduğu durumu tanımlayamaz ve kendi bilgi stokuna başvurmaksızın geleceğe ilişkin planlar yapamaz” (Schütz, 2018, s. 23). Başvurulan bilgi stokları, her birey için farklı biçimlerde inşa olur. Bilgi stokunun öğeleri bireylerin “ilgililik” ilişkisinde değişiklik gösterdiği gibi bir bireyin yaşadığı ana göre de farklılık gösterebilir. Yani; bir bütün olarak bireyin bilgi stoku hiçbir şekilde tutarlı ve çelişkilerden bağımsız değildir. İçinden geçtiğimiz “pandemi günleri” pek çoğumuz için bilgi stoklarımızı yeniden şekillendirdiğimiz bir süreç olacaktır. Pandemi öncesinde iş hayatı ve ev dışında geçirilen vakit, pek çok birey için rutinleşmiş ve yorucu bir zaman dilimi kabulüken; pandemi günlerinde “sosyal mesafeye dikkat” ve “evde hayat var” söylemleriyle bir anlamda toplumsallıktan uzak tutulmak, aynı bireylerin sosyal medya paylaşımlarındaki söylemlerinde, toplumsallığa duyulan ihtiyaç ve önemi şeklinde açığa çıkmıştır. Farklı bir açıdan yaklaşıldığında ise bu süreç; bireyin toplumdan uzaklaşmasıyla kendine yönelmesi ve bilincin yeniden inşası şeklinde de tecrübe edilmiş olabilir. İnanıyoruz ki bu günler pek çok çalışmaya kaynaklık edecektir.

İnsan bilincinin yapısı, Fenomenolojik Sosyoloji açısından, her bireyin “kendi dünyasını” inşa edişi başkaları tarafından kendisine sunulan kurulu bloklar ve yöntemlerle gerçekleştirilir. Yaşam dünyası, birey açısından önceden kurulmuş bir *toplumsal dünyanın* varlığı demektir. Bu durum; bireyin toplumsal dünyayı, kendi doğal çevresinde yer alan doğal nesnelere veya diğer canlıların varoluşunu ve kullanımını koşulsuz olarak kabul etmesi anlamındadır. Aynı zamanda bu durum kültürün varlığını, yani ötekilerin hayata dair ürettikleri ve yorumladıkları ilişkileri de ortaya koymaktadır. Ama kişi tüm bu koşulsuz kabul edişinin yanı sıra *kendine göre* bir inşa içerisindedir. Böylece bu yorumlar, yaşam dünyasının “göreceli doğal kavranışını” oluşturmaktadır. Bu doğal kavranış; sadece içinde bulunulan topluluğun, öteki insan toplulukları, evren veya metafizik alanlardaki kapsayıcı yorumunu değil, aynı zamanda birey davranışını düzenleyen gelenek-görenek, dahası toplumsal ve teknik konularda pratik davranışlar açısından birçok tarifi kapsamaktadır. Sumner ve Durkheim gibi sosyologlar tüm bu kültürel yapıyı belirlenimci ve zorlayıcı bir mekanizma olarak görürken, Schutz; bir kişinin kendi topluluğundaki üyeliğinin öznel anlamı üzerinde durmuştur.

Schutz'un toplum kuramında ele aldığı kavram ve konulardan da anlaşıldığı üzere, Yorumlayıcı Sosyoloji 'de vurgu bireyledir. Toplumdan bireye giden bir yaklaşım yerine bireylerden topluma giden ve toplumu bireylerle izah eden bir bakış açısına sahiptir. Bu bakımdan Schutz mesela, Durkheim'ın "kolektif bilinç" fikrini eleştirmekte, "*kolektif ruh veya kolektif bilinç diye bir şey yoktur; toplumsal ilişkiler her zaman öznel-arasıdır*" demektedir. (Sofuoğlu, 2009, s. 108).

Herhangi bir kültürel yapıda, dünyanın göreceli doğal kavranışının bilişenleri bireysel yorumlamalarda ortak bir dünya görüş çerçevesini nasıl teşkil ettiği Schutz tarafından topluluk üyelerinin dünya hakkında benzer görüşleri ve aynı inanca bağlı oldukları şeklinde açıklanmış, bu durumdadır.

“Schutz'un ifade ettiği gibi, grup içinde topluluğun ortak ve içsel bakış açısını temsil eden ortak bir öz-yorumlama ortaya çıkmakta ve sürmektedir” Komşu herhangi bir kültürel topluluğun unsurları, kendi göreceli doğal dünya kavrayışına sahip olmakla ilk topluluğu tamamıyla dışarıdan bir bakışla görürler. Bu bakımdan kendi toplulukları, emsallerinin dışsal bakış açısında belirir. Nitekim diğer toplulukların dışsal bakış açısı herhangi bir grup-içinin göreceli doğal dünya kavrayışının bir parçası olur. (Schütz, 2018, s. 25).

Kendisini kuşatan dünyada, bireyin kendine ait görüş inşası, muhataplarıyla sürekli temas halinde olmasını ve kendisine sunulan/dayatılan stokların kullanımını gerektir. Bu bilgi bloklarına maruz kalma ve blokların birey tarafından seçilip, yorumlanması, toplum içinde bir iletişim aracının varlığını, bunun yanı sıra bireyin bilişsel donanımı olarak ortak bir dili de şart koşar, aynı zamanda bu durum, bir

“yabancı/öteki”nin varlığı ve kabulüyle de ilişkilidir. Burada bilincin yönelimi ve tecrübe devreye girmiştir.

“Felsefi açıdan, bilindiği üzere, “Her bilgi, bir ‘şey’in bilgisidir. Her bilgi bir ‘şey’e ilişkindir; ‘bir şey’ olmadan bilgi olmaz; çünkü *yükleme* yapamayız. Şeyi, bilme eylemimize konu kılarak bilgi haline getiririz; böylece şey, malûm, yani bilinen olur” (Fazlıoğlu, 2018, s. 143), yükleme eylemi, bilincin yönelimselliği olarak düşünüldüğünde, daha önce Husserl’in inşa ettiği Fenomenoloji için önemli konumlara sahipliğinden bahsedilen “bilincin yönelimselliği ve deneyim/tecrübe” daha anlaşılır hale gelecektir. Bu kavramlar, aynı önem ve konumla Schutz tarafından kendi kuramına taşınmıştır. Örneklendirecek olursak; insan deneyim ve tecrübeleri birbirine benzer ama yukarıda da söz edildiği gibi her kişi kendine özgüdür, biriciktir. Yaşanılan her tecrübeye bu anlamda biriciktir, öznedir. Ama insanlar benzer yaşantılara maruz kalırlar. Öğrencilerin sınavda kendilerini *başarılı* sayma durumunu düşünelim. Bir öğrenci için sınavdan tam not almak kendisi için başarı sayılırken, diğeri için geçer not almak başarı olabilir. Bu olayda öğrencilerin öznellik durumları paranteze alındığında başarı mefhumu açıkta kalacaktır.

Günlük yaşamı pek çok şey için kafa yormadan düşünmeden bilgi stoklarımızdan faydalanarak devam ettiririz. Ekmek nereden alınacak, taziyede hangi sözler söylenebilir gibi farkında olmadan devam ettirdiğimiz pek çok bilgi stoklarımızda askıda bulunmaktadır. İhtiyaç hissettiğimizde askıdan alır, kullanır ve tekrar yerine bırakırız. Ama bazı zamanlarda olur ki, yaşadığımız o ana ilişkin, yönelimsellikte bulunduğumuz bilgi stokumuzda askıda bir şey bulamayız. İşte bu durumda içinde bulunduğumuz yaşam dünyasının bilgi stokuna müracaat eder, oradan alır, kullanır ve onu bilgi stokumuza asarız, bu yeni kazanım her bilincin kendince yeniden inşasına maruz kalır ve kullanımına ihtiyaç duyulana kadar da askıda bırakılır. Günlük yaşam formlarında, paranteze alma, anlama, açıklama ve tipleştirme konuları ilgililik alanının daha açık anlaşılmasını sağlamaktadır. İlgililik alanları; güdü temelli, tematik ve yorumsal ilgililikler olarak üç farklı alan şeklinde açıklanmıştır.

“Bu ilgililikler, oldukları halleriyle genç kuşaklara aktarılır/öğretilir” (Schütz, 2018, s. 32). Bunları söylerken Schutz’un dayanak noktası “dil”dir. “Dil, hayatın bir ürünü olarak iki temel işleve sahiptir; elbette dilin pek çok işlevi var; ancak ‘temel’ demek, ‘daha arkası, altı yok’ demektir. Birincisi; *I’lâm* ve *İsti’lâm*; yani *iletişim* ve *bildirişim*. İkincisi ise ki bu çok önemli ve dikkat çekici, *adâlet*” (Fazlıoğlu, 2018, s. 149).

Schutz; dili evrensel kültür araçlarından biri olarak değerlendirse de önceliği bireyin, kendi grup ve toplulukları içindeki insanlarla günlük iletişimini sağladığı ana dil olmuştur. “İnsan beyninin işleyiş düzen ve düzeneğini oluşturan, ana dili eğitimidir. İnsanın hayvan varlığı veya fizik yapısı dünyanın herhangi bir yerinde yaşarken, insan varlığı ve milli kimliği, ancak ana dilinde yaşayabilir. Bütün insan-varlık ilişkilerimizi onunla kurar, gittiğimiz yere onunla gideriz. Bu yüzen ‘ana yurdumuz, ana dilimizdir’ demek hiç de yanlış olmaz” (Karaağaç, 2017, s. 13). Schutz dünyanın tipleştirilmiş bir dünya olduğunu söylemiş ve yoğun bir biçimde yaşam dünyasının tipleştirilmesiyle ilgilenmiştir. Bu tipleştirmede dilin oynamış olduğu rol çok büyüktür, sadece adlandırmanın dahi tipleştirmeyi inşa ettiği bir gerçekliktir. Herhangi bir tipleştirmeye başvurmadan bireyin kendi deneyimlerini bile açıklaması mümkün görünmemektedir. Tipleştirme; kısaca sayısız fenomenin, benzerlikleri açısından sınırlı sayıda kategori içinde tasniflenmesi, aynı adla isimlendirilmesi ve önemli özellikleri bakımından aynı şekilde düşünülmesidir denilebilir. Böylece günlük yaşam dünyasında var olan karmaşık ilgililikler problem olmaktan çıkar ve dünyanın bilişsel olarak daha kolay değerlendirilebilmesi imkânı olur. (Schütz, 2018).

Yaşam dünyasında “aktif ve dinamik yönler” yani edinimler; genel olarak bir dizi güdünün ve belirli planlamanın dahil olduğu insan eylemleriyle ilişkilidir. Çoğunlukla güncel veya potansiyel olarak anlamlı aktif deneyimler için kullanılan kavram *davranış*, önceden tasarlanmış olan davranışı belirten kavram *eylem*; fiziksel-bedensel hareketlerin yardımıyla harici koşullar içinde bir değişimi ortaya çıkarmak için tasarlanmış olan bir eylemle ilişkili olarak kullanılan kavram *faaliyettir*.

Bir eylem, bilinçli planlamaya dayandığı müddetçe rasyonel olarak adlandırılmıştır. Planlama gelecekteki olayların öngörüsüdür. Tipleştirmeler sayesinde yaşam dünyası aynı kalmakta temel yapısı *güveni* teşkil etmektedir, daha sonraki deneyimler için temel oluşturmaktadır. Öngörü, bir şeyin niteliğini veya anlamını sonradan kavramaktan tamamıyla farklılık arz eder. Schutz insanı, prensipte kendi eylem sürecine veya tam aksine eylemsizliğine karar vermekte özgür bir varlık olarak ele almıştır. İnsan eylemleri dayatılmış ilgililikler alanında dahi bütünüyle önceden-belirlenmiş değildir. Mesela; Nesnel dışsal olarak verilir ve bu anlamda dayatılmış ilgililikler alanına aittirler, buna karşın tasarılar-projeler potansiyel aktörün kendi yapımıdır, bu nedenle de istemli ilgililikler alanına aittirler (Schütz, 2018, s. 33-38).

Bireysel deneyimde yer alan toplumsal dünyanın işlev ve yapısı, yani toplumsal ilişkiler; birbirine yönelmiş en az iki insanın toplumsal eylemini gerektirir. Gündelik yaşam dünyasında bireyin sarıh bir şekilde, birçok insanla etkileşimsel ilişki içinde olduğu ve toplumsal ilişkilerin karmaşık ağlarınca sarmalandığı ortadadır ve bu durum özneler-arasılık ile açıklanmıştır.

Schutz, yaşam dünyasında özneler-arasılığın bir problem teşkil etmediği fikriyle incelemesine başlar. Birey, ötekilerin varoluşunu koşulsuz olarak kabul etmektedir. Bireylerin her biri, ötekinin bir parçası olduğu duruma ilişkin olarak kendi deneyimi içinde yaşamaktadır. Fakat durum içinde sadece kendisini değil, aynı zamanda ötekinin duruma ilişkin deneyimini de deneyimlemektedir. Bu, "Biz" deneyimidir... Özneler-arasılığın bilişsel olarak en çok göze çarpan özelliği elbette ki karşılıklı anlamadır... Bu ilişki bireylerin karşılıklı farkındalığı üzerinden ifade edilir ve sınırlı bir süre için bile olsa birbirlerinin yaşamlarına çoğunlukla ilgili bir katılımı inşa eder... Ötekiyle yüz-yüze ilişkide bulunma toplumsal karşılaşmaların baskın biçimidir. Fakat herhangi biri kimi zaman kendisini aktif bir biçimde iştirak etmediği gündelik durumlar içinde bulabilir. Bu tip durumlarda birey kendisini bir gözlemci rolü içinde bulur (Schütz, 2018, s. 39-45).

Schutz; toplumsal ilişki çeşitlerini, biz veya yüz-yüze ilişki, onlar ilişkisi, bizden önceki veya sonrakilerle ilişkiler şeklinde üç grupta toplamıştır. Kendileriyle geçmişte, hali hazırda ve gelecekte yüz-yüze ilişkiler kurulan kişileri *hemcinsimiz* olarak adlandırmış ve hemcinslerin doğrudan deneyimimiz alanında olduklarını söylemiştir. Aynı zaman dilimi içinde bulunduğumuz fakat yüz-yüze herhangi bir iletişim içinde olmadığımız kişiler ise *çağdaşlar* olarak adlandırılır ve çağdaşlarla irtibatımız “dolaylı bir Biz-ilişkisi” şeklindedir. Aynı sinema salonunda bir film izlemek veya aynı otobüste yolculuk yapmak bu türden kurulmuş Biz ilişkisine örneklik teşkil eder (Kılıç N. S., 2012, s. 142). Çağdaşlara ilişkin yönelimsellik, dolayısı ile bilgi şöyle edinilebilir; geçmişte yüz-yüze ilişki kurulmuş biri hatırlanabilir, bir başkası tarafından tasvir edebilir veya kültürel nesnelere üzerinden varlıkları kabul edilebilir. Her halükarda çağdaşlara yönelmeler, Schutz’un “onlar-yönelimlilik” olarak tanımlamış olduğu durum içerisinde konumlanmaktadır. “Onlar/öteki” için geliştirilen bir düşünce ancak genel *tipler* aracılığıyla mümkün olmaktadır (Schütz, 2018, s. 46-47).

Schutz, onlar-ilişkisinin potansiyel ve hâlihazırdaki alanını "çağdaşların dünyası" olarak tanımlamıştır. Bu dünya, bizden öncekilerin ve mümkün olduğunca da bizden sonrakilerin dünyasıyla tamamlanır. Dolaylı ilişkiler zorunlu olarak çağdaşlıkla bağlantılı değildir. Okumakta olduğum bir kitabın yazarı uzun zaman önce ölmüş olabilir; şu anda ilgilenmekte olduğum nesne geçmiş bir yüzyılda bilinmeyen bir kişi tarafından yapılmış olabilir. Her iki durum da bizden öncekilerin dünyasına aittir. Buna karşılık, bizden-sonrakilerin dünyasını sadece öngörebilirim... Elbette ki bizden-öncekilerin dünyası bütünüyle belirlenmiş bir dünyadır. Bu dünya bu günümüzü etkilemiş ve geri-getirilemez olaylardan oluşur. Buna karşılık, bizden sonrakilerin dünyası ise tarihsel-olmayan ve tamamıyla özgür bir dünyadır. Bu dünyaya ilişkin öngörü spekülasyon olup tahmin değildir: Gelecek, değişmez bir tarihsel yasaya göre şekillenmez (Schütz, 2018, s. 46-47).

İnsan deneyiminin farklı alanlarının niteliklerine gelince, özellikle günümüzde Sosyolojik analizin gündelik-yaşam deneyimini aştığı herkes tarafından kabul edilen gerçekliklerden olmuştur. Bu analiz, yaşam-dünyasını belirli bir biçimde aşsa da yine bu dünya içindeki deneyimlere yaslandığı da bir gerçekliktir. “Bu nedenle Schutz, gündelik deneyimin aşkınlığının genel yönleriyle ilgilenmiştir” (Schütz, 2018, s. 49). Schutz, bir taraftan bu durumu incelenebilecek şekle dönüştürme gayretinde bulunurken, diğer

tarafından bunların gündelik yaşam dünyasıyla bağlantılarını kurmuştur. Aşkınlık deneyimini, gündelik yaşamın bir parçası olarak görmüş, insanın kendi doğumundan önce dünyanın var olduğunu ve ölümünden sonra da var olmaya devam edeceğini sorgusuzsualsuz bir biçimde kabul etmesiyle bağdaştırmıştır. İnsan tarafından, toplumsal dünyanın kavrayış ve deneyimlerini aşan bölgeleriyle bir bütün olarak ve bu dünyanın geçmiş ve geleceğe uzanan tarihsellik bağlamında kabul edilmesini, “düzenlenmiş yorumlama sistemlerini inşa ederek ya da bunları kabul ederek başa çıkmaktadır” şeklinde açıklamıştır. Bu yorumlayıcı "sistemlerin" kendisi, aşkın bir düzenin karmaşıklığını ifade eder; kendi gerçekliklerinin niteliklerini verili varsayar. Bu tür gerçekliklere atıfta bulunmak, daha yüksek bir düzenin tam-sunumsal simgelerinin kullanımına gereksinim duyar diyerek, kuramında bu simgelerin gösterimini sembol terimi ile ele almıştır (Schütz, 2018, s. 50).

Sonuç olarak Schutz’un Fenomenolojik Sosyoloji Kuramı içerisinde Fenomenoloji ve Yorumlayıcı Sosyoloji alanlarını ayırdıktan sonra kuramın şu ana başlıklardan oluştuğu görülmektedir: “Yaşam Dünyasının Bilişsel Kurulumu”, “Yaşam Dünyasında Edimde Bulunmak”, “Toplumsal İlişkiler Dünyası” ve “Deneyim Alanları” Bu temel başlıklar altında ise, şu alt ana başlıkları yerleştirmek mümkündür; *yaşam dünyasının bilişsel kurulumuna*,

- i) Toplumsal yorumlama ve bireysel yönelim,
- ii) Yorumlamanın ve yönelimin toplumsal araçları
- iii) İlgililik ve tipleştirme, *yaşam dünyasında edimde bulunmak* ana başlığı altına;
- i) Edimde bulunmak ve planlamak,
- ii) Özgürlük, seçim ve ilgi alt başlıkları, *toplumsal ilişkiler dünyası* ana başlığı altına;
- i) Etkileşimsel ilişkiler,
- ii) Kişilerarası iletişim,
- iii) Dolaylı toplumsal ilişkiler
- iv) Bilginin dağılımı alt ana başlıklarını son olarak *deneyim alanları* ana başlığı altına ise
- i) Aşkınlıklar ve çoklu gerçeklikler (Schütz, 2018, s. 5-6) alt başlığı yerleştirildiğinde, bizce kuramın toplumsal ilişkileri kapsayıcılık özelliğinin genişliği ve gerçekliği ortaya çıkmaktadır.

“Koşulsuz Kabul Edilen Yaşama Dünyası”, “Hazır/Ortak Bilgi Stokları”, “Yaşama Dünyasında Paranteze Alma”, “Yaşama Dünyasında Askıya Alma”, “Yaşama Dünyasının Özneler Arası Niteliği”, gibi söylemlerin hepsi bu başlıkların altında açılıma sahiptir.

Yapılan literatür araştırmasında Schutz ve kuramı ile ilgili olduğunu düşündüğümüz iki tane doktora tezi, bir tane yüksek lisans tezi, bir de makaleye rastlanılmıştır. Bunlar şöyledir;

S. Nilgün Sofuoğlu (Doktora Tezi), *Alfred Schutz'un Fenomenolojik Sosyolojisi ve Din Sosyolojisine Uygulanabilirliği*, Dokuze Eylül Üniversitesi, 2009

Mehmet Emin Balcı (Doktora Tezi), *Çağdaş Sosyolojinin Neo-Klasik Kökleri: Parsons- Schutz Tartışması*, İstanbul Üniversitesi, 2017

J.Bnb. Hasan Acar (Yüksek Lisans Tezi) *Fenomenolojik Yaklaşım Bağlamında Ortak Bilgi Stokları, Tipleştirme Ve Ortak Kabuller Yoluyla Pkk Terör Örgütünden Ayrılan Kadınlar Üzerine Bir İnceleme*, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, 2014

Nilgün Sofuoğlu Kılıç (Dergi Makalesi) *Toplumsal İlişkiler Alanı Olarak Sanal Âlem Üzerine Schutzcu Bir Çözümleme*, 2012

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.1. Araştırmanın Konusu

Günümüzde toplum ve sorunları üzerinde düşünce teri döken, çözüm bulmaya çalışan bilim insanları ve düşünürler tarafından “şehir” ve bu kavramdan ayrı düşünülemeyecek olan “şehirleşme” olgusu her bilimsel disiplinin kendi argümanları ile tanımlamaya çalıştığı, pek çok araştırmanın ana konusunu teşkil etmektedir. Bu çalışmanın içerisinde de şehir var, tabii ki şehir denilince, kendine has ve farklı özellikleriyle insan, insan da yalnız düşünülemeyeceğine göre, toplumsal ilişkiler de sorunsalın içerisine dahil olmaktadır. Matruşka bebeklerinin sevimliliğine haiz bir konudur şehir. İnsanın doğaya rağmen doğa üzerine yazdığı mekânsal yazıtlar olmakla beraber anlamı toplumsal ilişkilerden okunmaktadır, okumasını bilen için. Bu çalışmanın konusunu; her zaman söylenegelen ilk emri “Oku” olan dinin kutsal metni, Kur’an’ı Kerim çevirilerinden “Şehri ve Şehrin iz düşümü”nü okuma gayreti oluşturmaktadır.

Şehir nedir? Sorusu çok basit gibi dursa da; cevabın, şehrin hangi boyutu ile verileceği hususu sosyoloji, tarih, coğrafya, ekonomi, ekoloji, psikoloji gibi birçok disiplin alanını işin içerisine dahil etmekte, böylece sorunun ne kadar karmaşık ve çok boyutlu olduğu ortaya çıkmaktadır.

TDK’da (2019) Farsça kökenli bir kelime olduğu, “nüfusunun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerde uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı, Kent” olarak tanımlanmaktadır. Türkçede, Şehir ve Kent kavramları birçok düşünür için farklılıklar arz etse de TDK’ya göre; “Kent” Soğdca kökenli olup, şehrin eş anlamlısıdır. Bizce, şehir/kent kavramı; tanımlamaya çalışmaktan daha çok tanınmaya çalışılması gereken dinamik bir kavram olarak duruyor karşımızda. Bunun nedeni, tanımın zaman, mekan ve bilimsel disiplinler bakımından sınırlı olması, şehrin ise her an yeniden kurulan toplumsal ilişkilerle değişen yönlerinin bulunmasıdır. Bu nedenle alanyazında genel-geçer kabulü olan kapsayıcı bir şehir/kent tanımının yapılamadığı görülmektedir.

Batı’da, Sanayi Devrimi ile değişen demografik yapı, E. Durheim, K. Marx ve M. Weber tarafından her ne kadar sırasıyla iş bölümü, sınıf çatışması ve rasyonel düşüncenin gelişimi şeklinde açıklanmaya çalışılsa da, mekanların biçim ve işlevlerinin

farklılaşmasıyla şehir/kent kavramı Sosyolojinin inceleme alanına girmiş, “Kent Sosyolojisi” şeklinde varlığını bulan bir alt disiplin haline dönüşmüştür.

Şehir/kent üzerine geliştirilen kuramlar, özellikle Sanayi Devrimi sonrası moderniteden ayrı düşünülmeksizin nüfus, siyaset, ekonomi ve sürdürülebilir yaşam mekanları üzerinden geliştirilmiş, neredeyse şehir tarihi Rönesans/Reform hareketleri ile başlatılmıştır. Oysa bilimsel gerçeklikler ve arkeolojinin ortaya koyduğu nesnelliklerle, tarihleri milattan önce yüzlü yüzyıllara kadar giden şehirlerin varlığıdır. Çünkü sosyolojinin ‘Toplum Bilimi’ olarak kabulü çok yeni olsa da, insanların oluşturduğu sosyal yapılar ve birlikte yaşamlarının tarihlendirilmesi hep tahmin olarak kalacaktır. “Kent sosyolojisi” için söylenebilecek ilk şey ise, “Şehir Araştırmaları”nın günümüzde ve tarihte var olan önem ve yaygınlığına rağmen, bu konudaki kuram ve açıklamaların belirli dönem, olay ve fikirlerle sınırlandırılıyor olmasıdır.

Sosyolojinin bilim olarak kabulünde söz sahibi olan fikir babalarının, o dönemde, toplumun içinde bulunduğu sorun ve çıkmazlara bir açıklama ve çözüm bulma çabaları, sistemli çalışmayı sağlamasının yanında, bilimsel bilgi üretim sürecinde artı ürün olan kavramları da kendilerine kazandırmıştır. Kavramlar, zihinde oluşan tasavvurlardır, sosyal bilimlerde hem girdi hem çıktı özelliğini taşımakta, böylece hem kavramın kendisi değişmekte hem de dahil olduğu bilimi geliştirmektedir. En nihayetinde kavramlar, dil göstergeleridir. Gölgeleleri usa düşen kavramlar, seslendirilmeleriyle cisimsiz vücut bulurlar, dokunulamazlar ancak iletişimin temelinde farklı zihinlerde aynı gölgeye sahip olmaları, ya da örtüşmeleri yatar. Akledebilmeye bağlı olarak; ne, neden, nerede, ne zaman ve kim sorularını soran insan, dünya üzerinde diğer tüm canlılardan farklılığını ortaya koyar ve bu sorularının cevabını bulmak için uğraşır, böylelikle dikey ve yatay eksenli pek çok iletişim ağı kurar. Bir toplumun temelinde de “iletişim” vardır. Bu sorular geçmişle şimdiki, şimdi ile geleceği birbirine eklemlendirir. Soru sorabilmeyi sağlayan dil düşünceyi, düşünce de dili, bir anlamda yeni göstergeler dizesini üretir. Sonuçta bu birliktelik insanın düşüncesini, devamında da yaşam tarzını belirler. Düşüncenin de sesler gibi şekli, kokusu, fiziksel zapt edilebilirliği yoktur, belki bu nedenle kavramlarla inşa olmaktadır, ama inşa olmuş düşünce fiziksel hayatı ciddi anlamda elle tutulur, gözle görülür şekilde değiştirmekte yeniden yapılandırmaktadır. Kavramların anlam bulduğu ilk kaynaklar bu nedenle büyük önem arz eder, çünkü kaynağın başında kim varsa doğal olarak kaynak üzerinde söz sahibidir ve kaynağın yönetimi de ondadır.

İnsanlar için bilgi edinmede ilk kaynaklarının neler olabileceği düşünüldüğünde, hiç kuşkusuz cevapların içerisinde mit ve din seçenekleri arasında olacaktır.

3.2.Araştırma Sorunu

İslam dünyası için moderniteden önce “Batı” diye bir kavramsallaştırmanın olmayışı, klasik dönem metinlerinde bu tanımlamaya hiç rastlanılmadığı için rahatlıkla söylenebilir. Bakara suresinde geçen, “*doğu da Allah’ındır batı da*¹⁸” ayetinin dünyaya bakış açısını bütünselliğe yönlendirdiği açıktır. Bu durum; (Kalın, 2018, s. 17) tarafından “Doğu, ancak Asya kıtasının bir uzantısı olan Avrupa’nın kendisini ‘Batı’ olarak tanımlamasından sonra ortaya çıkan kurgusal ve işlevsel olarak modern döneme ait bir tanımdır. Mekân algısı Avrupa merkezci hale geldikçe kullandığımız terimlerde sınırlayıcı bir nitelik kazanıyor şeklinde ifade edilir. “Batı”nın kendisini böyle sınırlaması, Doğu-Batı, şeklinde adı konulmuş büyük kategorileştirmeyi beraberinde getirmiştir.

Hangi zaman diliminde, hangi dil veya kültürde olursa olsun ve hatta hangi yerleşke içerisinde olurlarsa olsunlar; insanlar arasında ilk mübadele güven tesisine yönelik davranışları ve sözleri kapsar. Toplumsal ilişkilerde “ben”in “öteki” ile karşılaşmasında, “ön söz” ve ya “öz söz” olarak kullanılan, benden sana zarar gelmez anlamını taşıyıp, güven tesisi oluşturacak barış, esenlik kodları, kısacası “selam” toplumsal ilişkilerde barışın huzurun güvenin parolası olarak kullanılmaktadır. “İslam” Hz. Muhammed’e vahyedilen dinin adı olmakla beraber, kök harflerinin anlamını içerisinde selama yaslanan bir yönü vardır. Doğu olarak tasnif edilen İslam dünyasının “ben” tasavvurunda, klasik dönemle modern zamanlar arasında büyük kırılmaların olduğu aşikârdır. Klasik İslam medeniyetinde kendi dışındaki kültür ve medeniyetleri kucaklayabilecek esnekliğe sahip dünya görüşünün hâkimiyetinin varlığı anlaşılırken, ne yazık ki günümüzde Müslüman kitleler bu misyondan oldukça uzakta ve pek çok alanda geri kalmışlık sendromu ile hareket eden özneler olarak bulunmaktadır (Kalın, 2018, s. 18).

Bu araştırmanın sorunu; “Şehir ve Kur’an’ı Kerim çevirilerinde iz düşümü” olarak kurulan cümlede, Kent sosyolojisi kavramlarını ve Kur’an’da şehir tasavvurunu bir araya getirip, “insan” ortak paydasından hareketle Doğu-Batı bölünmüşlüğünden kurtularak,

¹⁸ Bakara-2/115

'kelimelerin gölgesinde iletişim kurma' çalışması ve 'Şehrin sorunları yerine Şehirdeki sorunlar' şeklinde, şehri ve toplumsal ilişkileri anlama çabasıdır.

Kur'an'ı Kerim çevirisinde "Şehir" kelimesinin geçtiği ayetler araştırılırken, aynı ayet farklı meallerde şehir kelimesi yerine; kent, kasaba, mahalle, ülke, karye, yurt, belde, bölge, yer, toplum, topluluk, memleket, toprak, arazi, yeryüzü, Mekke, Medine, Mısır, Sodom, Ürdün, Eriha, Semud gibi farklı kelimelerin kullanıldığı tesbit edilmiştir.

Ayetlerin orijinal metinleri incelendiğinde, Türkçeye bu kelimelerle çeviri yapılan dört kavrama ulaşılmıştır. Arap dilinde "K-R-Y", "B-L-D", "M-D-N" ve "M-S-R" kök harfleri ile Kur'an-ı Kerimde geçen kavramların; Türkçe çeviri yapılırken eş anlamlı sayılamayacak kelimelerin birbirlerinin yerine kullanılmaları hususu bizce sorun teşkil etmiştir. Çünkü nasıl ki bir mercek odaklanmasını gerçekleştirmediğinde fonksiyonel olarak iş göremezse, anlam alanının çok genişlediği kavramlar ve kelimeler belli bir yere/düşünceye gönderide bulunamaz, odaklanamazlar. Dolayısıyla kavramlar ve sözcüklerin işaret etikleri belli bir yer/düşünce karşılığı bulunmadığında, işlevsel olarak da anlamlarını kaybederler. Ayrıca dikkatimizi çeken bu kavramların salt mekâna karşılık gelmediği, toplumsal ilişkiler bağlamında da söylem sahipleri olduklarının tespiti nedeniyle konu üzerinde araştırma yapmaya karar verilmiştir.

Tüm bunlara ek olarak aynı meal içerisinde aynı kök harflere sahip olan kelimelerin de farklı şekillerde çevrildiği tesbit edilen başka bir durumdur. Bu durum için K-R-Y kök harflerine ait kelimenin farklı çevirilerine örnek:

Ahkaf 27

وَلَقَدْ أَهَلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرَىٰ وَصَرَفْنَا الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

a. Abdullah-Ahmet Akgül Meali

Andolsun, Biz çevrenizde bulunan şehirlere (*birçoğunu*) yıkıma uğratmışız ve belki (*inkâr ve inattan*) dönerler diye (*daha önce*) ayetleri çeşitli şekillerde açıklamaktayız.

b. Abdullah Parlıyan Meali

Zaman ve mekân yönünden, çevrenizde yaşayan birçok günahkâr topluluğu bu şekilde yok ettik, ama onları yok etmeden önce, belki eğri yollardan dönerler diye, ayetlerimizi tekrar tekrar değişik şekillerde dile getirdik.

c. Ahmet Tekin Meali

Andolsun, biz, sizin etrafınızda olan birçok memleketleri helâk ettik. Belki küfürlerinden, inkârlarından vazgeçip tevhide, hakka, doğru yola dönerler diye ikaz ifade eden kalıntıları çok yönlü açıkladık.

d. Ahmet Varol Meali

Andolsun ki, çevrenizde bulunan kasabalardan (çoğunu) helak ettik ve olur ki dönerler diye kendilerine ayetleri çeşitli şekillerde açıkladık.

e. Bahaeddin Sağlam Meali

Andolsun! Biz etrafınızdaki köy ve kasabaları helak ettik. Ayetleri tekrar tekrar açıkladık; belki dönerler diye...

f. Bayraktar Bayraklı Meali

Andolsun ki biz, sizin çevrenizde bulunan nice ülkeleri de yok ettik. Belki doğru yola dönerler diye, âyetleri tekrar tekrar açıkladık.

g. Cemal Külünkoğlu Meali

Andolsun ki biz, (halkı günah işleyen) çevrenizdeki kentleri de yok ettik. Ama (onları yok etmeden önce) belki dönerler diye uyarıcı ayetlerimizi çok yönlü şekilde dile getirdik.

Aynı çevirmenin, K-R-Y kök harflerine ait kelimeleri, farklı ayette farklı manaya gelecek şekilde çeviri yapmasına örnek;

Araf 96

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

a. Abdullah-Ahmet Akgül Meali

Şayet o ülkeler (ilk örnekte şehir olarak tercüme etmişti) halkı (*Allah ve Resulüne*) inansalardı ve (*her türlü küfür ve kötülükten*) korkup sakınsalardı, gerçekten üzerlerine hem gökten hem yerden (*sayısız*) bolluklar (*bereketler*) açardık; ancak onlar (*dünyalık çıkarlarına ve nefsi arzularına kapılıp Hakkı*) yalanladılar, biz de onları kazana geldikleri (*zulüm ve kötülükler*) nedeniyle yakalayıp (*yerin dibine geçirdik*).

b. Abdullah Parlıyan Meali

Eğer o peygamberlerin gönderildiği ülkelerin (ilk örnekte topluluk olarak tercüme etmişti) halkı, inanmış olsalar ve yollarını Allah'ın kitabıyla bulmuş olsalardı, onların önüne yerin ve göğün bereketlerini açardık; ama gerçekleri yalanlamaya kalktılar ve biz de kendi yapıp ettiklerinden dolayı onları kısıvrak yakaladık.

c. Ahmet Tekin Meali

O ülkelerin, peygamberlerin gönderildiği ülkelerin (ilk örnekte memleket olarak tercüme etmişti)halkı, ileri gelenleri, idarecileri iman edip Allah'a sığınarak, emirlerine yapışsalar, günahlardan arınıp, azaptan korunsalar, kulluk ve sorumluluk şuuruyla, haklarına ve özgürlüklerine sahip çıkarak şahsiyetli davransalar, dinî ve sosyal görevlerinin bilincinde olsalar, takvâya dayalı düzeni benimseselerdi, elbette onların üzerlerine, gökten ve yerden bolluk ve bereket kapıları açardık. Fakat onlar, kutsal kitapları ve peygamberleri yalanladılar. Biz de onları işlemeye devam ettikleri günahları, isyanları ve küfürleri sebebiyle cezalandırdık.

d. Bahaeddin Sağlam Meali

Eğer o kentler ((ilk örnekte köy ve kasabalar olarak tercüme etmişti) ahalisi inanıp kendilerini korusalardı, yerden ve gökten bereket kapılarını onlara açardık. Fakat yalanladılar. Biz de onların yaptıklarından dolayı onları (azap ile) yakaladık.

e. Cemal Külünkoğlu Meali

Eğer o memleketlerin ((ilk örnekte kent olarak tercüme etmişti) ahalisi iman edip Allah'tan sakınsalardı elbette üzerlerine yerden gökten bereket kapıları açardık. Ama gerçeği yalanladılar ve biz de yaptıklarından dolayı onları kısıvrak yakaladık.

Ahmet Varol ve Bayraktar Bayraklı Meallerinde القرى kavramını, (bu ayetler için) aynı kelime ile tercüme edildikleri tespit edilmiştir.

3.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

“Bilimsel sürecin en önemli özelliği bilim insanının herhangi bir sınırlama koymaksızın aklının potansiyelini en uç noktasına kadar kullanmasıdır. Tüm araştırmacıların takip edebileceği ya da takip etmesi gereken standart bir araştırma yöntemi olamaz. Birçok ünlü bilim adamı karşılaştıkları problemleri çözmek ya da bilinmeyi keşfetmek için farklı ve daha önce denenmemiş yöntemler kullanmışlardır” (Karataş, 2015, s. 79).

Kur'an'ın buyruk ve öğretilerine kayıtsız şartsız teslimiyet, tüm Müslümanlar için, teknik anlamda Mushaf metninde kayıtlı olan ibareleri anlama ve yorumlamayı önceleyen bir keyfiyettir. Bu itibarla, daha başından varoluşsal bir ilişki içinde olan Müslüman bir bireyin murad-ı ilahiyi anlama gayreti, asla herhangi bir metni salt entelektüel bir çaba veya zihinsel bir faaliyet ekseninde okuyup anlama gayretine indirgenemez (Öztürk, 2018, s. 20).

Kent/şehir tanımına ilişkin modern-postmodern, liberal-marksist, coğrafi-kurumsal-sosyokültürel gibi bütüncül yaklaşımlarla veya mekân-kültür-ekonomi-siyaset gibi kente/şehre ilişkin parçacı bir yaklaşım sergilemeden; meallerde kullanılan şehir/kent imgelerinin geçtiği ayetler kavramların alt unsurları ile birlikte doküman analizi, ve gömülü teoriden faydalanmak suretiyle incelenerek çözümlenmeye çalışmak ve sosyolojik bağlamda geliştirilen kuramlarda karşılığının bulunup bulunmadığının araştırılması şeklinde bir çalışma yapılacaktır. Çünkü gelişmekte olan ülkeler olarak kategorileştirilen; dünya üzerinde azımsanmayacak bir nüfusa ait şehirleşmenin batılı kavramlarla açıklanamadığı kabul gören gerçekler arasındadır. Şehir ve şehir toplumu ile ilgili, ilk bilgilerden yeni teorilere ulaşan, bilgi ve bulgular ışığında yeniden yorumlama çabası, günümüz Şehir Sosyolojisinin konusunu ve seyrini belirleme açısından son derece önemli ve anlamlı olacaktır (Açıkgöz, 2011, s. 59).

Bu çalışma; tespit edilen dokümanlar üzerinde, belirlenen yöntemlerle yapılan ilk araştırma niteliğindedir. Kur'an'ı Kerim'de dört kavramla çatılaştırılan toplumsal birlik ve ilişkileri içeren mekan kavramlarının, Türkçe çevirilerinde de bütünlüklüğü sağlanarak incelenmesi ve anlamlandırılması sonucunda, özü gereği toplumsal olan insan için fayda üretmek asıl amacımızdır.

3.4.Araştırmanın Kapsamı

Söylendiği zamanda, toplumu yeniden inşa eden sözler “Mushaf” adı altında toplanmış, 22 yılı aşkın bir sürede Hz. Muhammed'e (s.a.v) peyderpey vahyedilmiş olan ilahî kelam, tek bir kitap haline getirilmiştir. Kur'an' Kerim olarak isimlendirilmesi hususu, farklı görüşlere dayandırılıyor olsa da, nihayetinde bu isimle maruf olmuştur. Farklı versiyonları yoktur, 114 sure, 6200'ü aşkın ayetten müteşekkil ve orijinal dili Arapçadır.

Sure, Arapça-Türkçe sözlükte "*duvar, çit, çevreleyen şey*" (Mutçalı, 1995, s. 417) anlamında, tefsir ilim dalında ise başı ve sonu belli, farklı sayıda ayetler içeren Kur'an'ın müstakil isimlerle bölümlenmiş pasajlardır.

Ayet kelimesi, teknik bir terim olarak Kur'an'ı Kerim'in en küçük birimidir. 'Durak' şeklinde de isimlendirilen bu birimler, dil bilimsel anlamda birer cümle değildir. Mushaf'ın aslında bulunmadıkları, noktalama işaretleri, harekeler ve benzeri noktalama işaretleri gibi sonraki dönemlerde kullanılmaya başlandıkları bilinmektedir.

Vahiy, "ima ve işaret etmek, fısıldamak, gizli konuşmak, süratli ve gizli şekilde bildirimde bulunmak" (Kılıç R. , 2014, s. 218) gibi anlamlar içeren vahiy kelimesi Allah'ın insanla iletişim kurmasını ifade etmekte ve "İlahi Kelam" kabul edilmektedir.

Kur'an'ın ilahi kelam oluşu sadece inancın konusudur çünkü bir şeyin kendine ilişkin iddia ve ispat delilinin yine kendisi olması doğrulanabilirlik açısından anlamlı değildir (Öztürk, 2016, s. 9). İnanç pozitivist bir yaklaşıma konu olmanın ötesinde subjektif bir duygu daha derunî bir tecrübedir. İnanmak; bilme, düşünme kanıtlama veya saptama ile de çok ilgili değildir.

Kur'an'ı Kerim aslî şekliyle yazılı değil sözlü bir metindir çünkü "nüzul sebepleri" olarak isimlendirilen yaşanmışlıklar üzerine nazil olan söylemlerin yazıya geçirilmiş halidir. Mushaf, 22 yılı aşkın bir sürede gündelik hayatın içerisinde, bu sürece tanıklık eden toplumsal yapıya uygun dil dizgelerine sahiptir, burada değişen ilk ilişki, mesajın konuşucusuyla olan ilişkisidir.

Aslında bu değişim bütün olarak konuşma durumunu (interlocutionary situation) etkileyen iki simetrik değişimden biridir. İletişim zincirinin bir ucundaki mesaj ile konuşucu arasındaki ilişki ve öteki uçtaki mesaj ile dinleyici arasındaki ilişki, yüz yüze ilişkinin yerini söylemin *litterada* doğrudan kaydın doğan çok daha kompleks okuma ve yazma ilişkisi aldığı bir dönüşüme uğrar. Yazı- okuma ilişkisi artık özel bir konuşma- dinleme ilişkisi değildir... Konuşucu, orada- varlığın, *Da-sein'in* hakikî anlamında, oradadır. Netice itibarıyla konuşucunun subjektif niyeti ve söylemin anlamı, konuşucunun söylemek istediği şeyden ve söylemin söylediği şeyden aynı anlam çıkarılacak tarzda birbiriyle örtüşür. Fakat yazılı söylemle birlikte, niyet ve metin anlamının uyumu sona erer... Artık metnin söylediği şey, metin yazılırken kastettiği şeyden daha fazlasını ifade eder... bu semantik otonomi kavramının hermeneutik için çok büyük önemi vardır. Tefsir (exegesis) onunla başlar. (Ricoeur, 2019)

Bu nedenle Kur'an günümüzde anlaşılması bakımından zorlayıcılığı olan, yazılı bir metin olarak bulunur. Bu zorluğun üstesinden gelebilmek için çok emek verilmiş, çok sayıda ilmi çalışmalar yapılmış, sonucunda pek çok tefsir ve meal ortaya konulmuştur.

Günümüzde sayısı hiç azımsanmayacak kadar Kur'an'ı Kerim çevirisi vardır. Çalışmamızın örneklem evrenini daha geniş tutabilmek için internet üzerinden aynı anda pek çok çeviri metnine ulaşma imkânı sağlayan, ülkemizde ve farklı ülkelerden bu çevirilere erişme imkânı herkes için açık olan (Türkçe Kur'an Mealleri) internet sitesindeki tüm Türkçe Kur'an çevirileri doküman olarak kabul edilmiştir. Site yönetimine e-posta gönderilip site yönetimi çalışmadan haberdar edilmişlerdir. Sitede bulundurulan Kur'an meallerinin hangi yazarlara ait olduğu, yayımlanma izinleri site yönetimi tarafından ana sayfalarında sunulmuştur. İnternet sitesinde bulunan ve üzerinde çalışılan mealler şöyledir:

Bu nedenle Kur'an günümüzde anlaşılması bakımından zorlayıcılığı olan, yazılı bir metin olarak bulunur. Bu zorluğun üstesinden gelebilmek için çok emek verilmiş, çok sayıda ilmi çalışmalar yapılmış, sonucunda pek çok tefsir ve meal ortaya konulmuştur.

Günümüzde sayısı hiç azımsanmayacak kadar Kur'an'ı Kerim çevirisi vardır. Çalışmamızın örneklem evrenini daha geniş tutabilmek için internet üzerinden aynı anda pek çok çeviri metnine ulaşma imkânı sağlayan, ülkemizde ve farklı ülkelerden bu çevirilere erişme imkânı herkes için açık olan (Türkçe Kur'an Mealleri) internet sitesindeki tüm Türkçe Kur'an çevirileri doküman olarak kabul edilmiştir. Site yönetimine e-posta gönderilip site yönetimi çalışmadan haberdar edilmişlerdir. Sitede bulundurulan Kur'an meallerinin hangi yazarlara ait olduğu, yayımlanma izinleri site yönetimi tarafından ana sayfalarında sunulmuştur. İnternet sitesinde bulunan ve üzerinde çalışılan mealler şöyledir:

Tablo 1- Çalışılan Mealler

1	Abdullah Ahmet Akgül Meali	17	Hasan Basri Çantay Meali
2	Abdülbaki Gölpınarlı Meali	18	Hayrat Neşriyat Meali
3	Abdullah Parlıyan Meali	19	İlyas Yorulmaz Meali
4	Ahmet Tekin Meali	20	Kadri Çelik Meali
5	Ahmet Varol Meali	21	Mahmut Kısa Meali
6	Ali Bulaç Meali	22	Mehmet Türk Meali
7	Ali Fikri Yavuz Meali	23	Muhammed Esed Meali
8	Bahaeddin Sağlam Meali	24	Mustafa İslamoğlu Meali
9	Bayraktar Bayraklı Meali	25	Ömer Nasuhi Bilmen Meali
10	Cemal Külünkoğlu Meali	26	Suat Yıldırım Meali
11	Diyanet İşleri Meali (Eski)	27	Süleyman Ateş Meali
12	Diyanet İşleri Meali (Yeni)	28	Süleymaniye Vakfı Meali
13	Diyanet Vakfı Meali	29	Şaban Piriş Meali
14	Edip Yüksel Meali	30	Ümit Şimşek Meali
15	Elmalılı Hamdi Yazır Meali	31	Yaşar Nuri Öztürk Meali
16	Elmalılı Meali (Orjinal)		

Dijital ortamda incelenen dokümanların aslının aynı olup olmadıkları hususu araştırılmış, fiziksel ortamda dokümanların bir kısmına ulaşıp kontrol edilmiştir. Fiziksel ortamda ulaşılan meallerle, üzerinde çalıştığımız sanal ortamdaki meallerin aslının korundukları tesbit edilmiş, böylece sitedeki dokümanların güvenilirlikleri teyit edilmiştir. Ulaşılan orijinal kaynaklar kaynakçada belirtilmiştir.

Konu ile ilgili olarak literatür taraması yapıldığında, çalışmamıza en yakın araştırmalar olarak; Necla Yılmaz'ın 2015 yılında "Kur'an'da Karye Kavramı", Mehmet Cabir'in 2018 yılında "Kur'an'ı Kerim'de Mekân Kavramı ve İnsan-Mekan ilişkisi" isimli yüksek lisans tezleri ve Dr. Muhammed Selman Çalışkan'ın Sakarya Üniversitesi İlahiyat fakültesi Dergisinde 2019 yılında yayımlanmış "Kur'an'da Yerleşim Birimleri" isimli makalesinin varlığı tespit edilmiştir.

Yılmaz (Yılmaz, 2015, s. 79) Yüksek Lisans tezinde tarafımızca tesbit edilen farklı kullanımları Ulûmu'l Kur'an (Kur'an ilimleri) ilmi disiplinlerinden biri olan Vücuha ve Nezair ile açıklamaya çalışmıştır. Yılmaz, Kur'an'ı Kerim'de dâr دار kelimesi "şehir" ve "kasaba" anlamlarında kullanılmıştır, tespitinde bulunmuş, dipnot olarak Yûnus 10/25; Fâtır 35/35 bilgisini paylaşmıştır, hangi çeviri için bu bilginin verildiği bilgisi paylaşılmamıştır. Bundan dolayı, çalışmamızda doküman olarak kabul edilen çeviriler incelendiğinde bu kavramların yurt, ülke, yol kelimeleri çeviri yapıldığı görülmüş, şehir anlamında kullanılmadığı tesbit edilmiş ve Dâr kavramı bizim çalışmamız dışında bırakılmıştır.

Kur'an ilimlerinin bir alt dalı olan Vücuha ve Nezair; Kur'an'da farklı anlamlarda kullanılan kelimeler ile aynı anlamda kullanılan farklı kelimeleri konu edinen bir ilim dalıdır. Bir anlamda Türkçe dilbilgisinde ki eş sesli ve eş anlamlı sözcük kullanımına benzediği düşünülebilir. Vücuha, bir usûl terimi olarak "bir kelimenin Kur'an'da farklı anlamlarda kullanılmasını; Nezair ise yine usûl terimi olarak "Kur'an'daki farklı kelimelerin aynı anlamı ifade etmesidir" (Okuyan, 2015, s. 25). Prof. Dr. Mehmet Okuyan'ın müstakil olarak hazırladığı 'Çok Anlamlılık Bağlamında Kur'an'ı Kerim Sözlüğü' çalışması bu ilim dalı ile ilgili olup, çalışmada K-R-Y, B-L-D ve M-S-R kök harflerine ilişkin madde başlığı bulunmamaktadır. M-D-N kök harfleri eserin 761. sayfasında [م-د-ن kökünden kelimeler Kur'an'da 27 yerde geçmekte; 17 yerde geçen المدينة ve المدن kelimeleri "şehir, şehirler; 10 yerde geçen مدن sözcükleri ise "medyen şehrinin adı" olarak kullanılmaktadır.] şeklinde bilgi vermektedir.

Bu husus Türkçe dil bilgisinde eş sesli ve eş anlamlı kelimelerin varlığına benzemektedir. Bu tezin araştırma sorunu çerçevesinde değerlendirilen ‘şehir’ kelimesi için sınırlandırılmak kaydıyla şu soru sorulabilir: Çevirilerde eş anlamlı kelimelerin kullanımının bir kriteri olmalı değil midir?

Cabir (Cabir, 2018)’in çalışması; M-K-N kök harfleri ile ilişkili bir çalışma olmakla beraber, mekan atfedilen toplumsal ilişkiler bağlamında çalışmamıza yakın bulunmuştur.

Çalışkan (Çalışkan, 2019, s. 30) makalesinin Öz’ünde bizim tesbit ettiğimiz kavramları sıralamış artı olarak “diyar” kavramını eklemiştir. Diyar kavramı da çalışmamızda kullandığımız dokümanlarda incelenmiş, ancak Şehir olarak çevrisine rastlanmadığı için araştırmamız dışında bırakılmıştır.

Ayrıca D-V-R (dar ve diyar kelimelerinin kök harfleri) kelimesinin geçtiği ayetlerde, halk, toplum, ahali gibi insan birlikteliklerini işaret eden kelimelerin kullanımı yoktur, şehir toplumsallıktan ayrı düşünülemeyeceği için, dar ve diyar sözcükleri araştırmamıza konu olan diğer kelimelerden bu yönüyle de ayrılmıştır.

3.4.1. Tespit Edilen Arapça Kavramların Anlamları

“Dil bizzat Tanrı tarafından insanlara verildiği ilk biçimi altında, şeylerin mutlak kesin ve şeffaf bir işaretiydi, çünkü onlara benziyordu” (Foucault, 2017, s. 70). Bu şeffaflığın insanları cezalandırmak üzere Babil’de tahrip edildiğini söyleyen yazar, dilin ilk nedeni olan şeylere benzerliğinin kaybolması ölçüsünde dillerin birbirinden ayrıldığına altını çizer. Bu söylemden çıkarılabilecek sonuçlardan biri, artık dilin göstergeleri olan kelimeler, insanlara aynı şeyleri göstermiyor olabilir. İnsan, bilmek ister; “bilmek dilden dile aktarma yapmaya ilişkindir” (Foucault, 2017, s. 77). Sözlük çalışmaları ve ortaya sözlüklerin ürün olarak konulması bu sorunun çözümüne ilişkin çözüm arayışı olmalıdır.

Arapça ve Türkçenin farklı dil ailelerine mensubiyetlerinden dolayı kelime üretimleri de farklıdır. Bükümlü bir dil olan Arapçada ilk anlam öncelikle üç kök harf üzerine kondurulur, klasik sözlüklerin de kök harf düzenine göre hazırlanmış oldukları görülür. Kelime türetimi için, kök harflere kurallı şekillerde farklı harflerin eklenmesi sonucunda anlam değişikliği gerçekleştirilir. Arapça bir kelimenin harf sayısı ne kadar

fazla ise, elde edilen yeni anlamın, kök anlamdan o kadar uzaklaştığını da eklemek gereklidir. Çalışmamızda kavramlarımızın üç harfle temsil edilmesi bu nedenledir.

3.4.1.1. K-R-Y

Sözlükte, bu kök harflere ilişkin ilk anlam, ağırlamak, misafir etmek şeklindedir. كرية kelime formu dokümanlarda en çok geçen formdur. Köy, küçük kasaba; taşra semti şeklinde anlam verilmiştir (Mutçalı, 1995, s. 703).

“Misafire bir şeyi ikram etmek için ona yönelmek gerekir. Bu ikram etme, ikram edilecek şeylerin misafirin önünde birikmesine kadar devam eder. Yani suyun havuza doğru yönelip toplandığı gibi ikramlıklarda misafirin önünde toplanır. Dolayısı ile yönelme olmadan toplanma olmaz... En küçüğünden en büyüğüne kadar her çeşit büyüklükteki yerleşim yeri manalarına gelebilmektedir. ...günümüzde daha ziyade köy anlamıyla meşhur olduğu bilinmektedir. “pek çok insanın bir araya gelerek oluşturduğu topluluğa” karye dendiği gibi, “insanların toplandığı yerleşim yerine de karye adı verilmektedir”. (Yılmaz, 2015: 19)

Suyun havuzda toplanması, havuzun belli bir sınır koyuyor olması ile de ilişkilidir. K-R-Y anlamının içerisinde belirli bir kapalılık ve sınırlanma vardır diye düşünülebilir.

Karye ise birlik ve beraberlik içinde yaşayan insan unsuruna vurgu yapmaktadır diyen Çalışkan (Çalışkan, 2019), bu kavramın E-H-L kök harfi ile birlikte kullanımının çokluğu nedeniyle “insan” unsuruna ulaşmış olabilir ancak “birlik ve beraberlik içinde yaşayan” söylemine nasıl ulaştığı konusu açık değildir. Çünkü bu kavramın geçtiği ayetler incelendiğinde, H-L-K, A-Z-B, Z-L-M kök harfleri ile birlikte kullanımının çokluğu, çevirilerde ise, uyarı, ceza, bulunulan yerden çıkarılma, helak, azap, acizlik, özgürlüğün sınırlanması, gaflet, bağışlanma isteği, halkın zalim oluşu, yalanlanma, zorla yaptırım, yönetici/ileri gelenlerin kurnaz ve hilebaz oluşu, nankörlük, helak için belli bir zamanın verilmesi, misafire iyi davranmayan halk, verilen ilim ile kötü işlerin yapılması, ölümden sonra dirilme (hesap verme) uyarısı, iman etme uyarısı, toplumda birbirine benzemeyenlerin dışlanması/çıkarılmasına tutumuna dair ‘yanlıklık’ uyarısı, yetimlerin yoksulların gözetilmesine dair uyarı ve ام القرى (Ummu’l Kur’a’nın) uyarılması için Arapça nazil edilen bir Kur’an (Şûrâ 7) şeklinde ki anlamlandırmalardan, birlik ve beraberliğin sağlandığı bir yerleşim birimi kavramı olmadığını düşündürmektedir.

3.4.1.2. B-L-D

Mutçalı’nın hazırlamış olduğu, Arapça-Türkçe Sözlükte bu kök harflere ilişkin ilk anlam alıştırılmak, uyum sağlamak, bir yerin iklimine alıştırmak şeklindedir. Ülke, şehir,

kasaba, köy şeklinde de anlam verilmiştir (Mutçalı, 1995, s. 68) بلدة formunun sözlükte “yerleşim adı” olarak verildiği tespit edilmiştir.

3.4.1.3.M-D-N

Sözlükte bu kök harflere ilişkin anlam şehir ve Medine-i Münevvere şeklinde verilmiştir (Mutçalı, 1995, s. 825). Arap dilinde kelime üretiminin görüldüğü bu kavramın D-Y-N kök harfleri ile de değerlendirilmesi gerektiği düşünülmüş sözlükte araştırılmıştır. Bu kök harflerine ilişkin anlamlar ise şöyledir; ödünç almak, borçlanmak, itaat etmek boyun eğmek ayrıca bu kök harflerine ilişkin madde de M-D-N alt anlam olarak açılmış ve şehir anlamı verilmiştir (Mutçalı, 1995, s. 290). Medeniyet kavramı da bu kök harflerine dayandırılarak bir anlamda batı dillerindeki ‘civilization’ kavramına yaklaştırılmaya çalışılmıştır. Belki bu konuda başka bir çalışmanın konusu olabilir.

3.4.1.4.M-S-R

Sözlükte bir yeri mamur etmek, imar etmek, şehir haline getirmek, şehirleşmek büyük şehir, başkent, Mısır, Kahire anlamları verilmiştir (Mutçalı, 1995, s. 837).

Almaany.com dijital sözlükte farklı anlamlarının olduğu da tespit edilmiştir, onlardan birisi şu şekildedir; evlerin, pazarların, okulların ve diğer kamu tesislerinin inşa edildiği alan, surla çevrili uç bölge. Günümüzde bu isimde bir ülkenin varlığı, ancak ülke isminin batı dillerinde farklı oluşu ve Kur’an-ı Kerim’in bundan yaklaşık 1450 yıl önce vahyedildiği düşünülürse, o zaman için bir ülke değil şehir olduğu, bu adlandırmanın günümüzde ki kent tanımlamalarına yaklaştığı görülmektedir. Bir yerleşim yerinin Mısır olarak anılması ise onun kalkınmada diğer yerlerden ayırt edilebilmesi içindir. Ayrıca Mısır kendine yetebilecek derecede ürün yetiştiren yahut tedarik edebilen yerleşimlerin de adıdır (Çalışkan, 2019).

3.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

3.5.1. Kur’an’ı Kerimin sözlü metin oluşu:

Sözün sadır olduğu anda muhatapların tavır ve tutumları, sözü söyleyenin jest ve mimikleri, söylenen sözün anlaşılmasında çok büyük bir etken olduğu için Kur’an’ı Kerim’in nazil olduğu dönemde anlaşılmama gibi bir sorunun varlığı Kur’an İlimlerinde bahsi geçen bir konu olmamıştır. “Anlamın bir bölümü sözcüklerden, bir bölümü de toplumsal bağlamın söylenilenleri yapılaştırma biçiminden kaynaklanmaktadır (Giddens A. , 2013, s. 173) . Bu nedenle Kur’an’ın dilinin, statik değil dinamik olduğu ve

söylenildiği anda anlaşılammama gibi bir sorun olmadığı açıktır. Nazil olduğu şekliyle Hz. Peygamberin vefatından sonra yazılı metin haline getirilip, korunmuş ve sonraki nesillere aktarılmıştır. Belli bir dönemde, belli bir dil ile ortaya konulan herhangi bir metin için, o metnin yazarı hayattan ayrıldıktan sonra yazar ile aynı dili kullananlar, aynı zaman dilimini paylaşmış olsalar dahi, metnin anlaşılammaması durumu doğaldır. Günümüzde ana dili Arapça olanların Kur'an'ın tefsirlerine ihtiyaç duyuyor olmaları bu duruma örnektir. Kaldı ki Kur'an'ın zamanla asli metninin yazılı değil, şifahi/sözlü olduğu unutulmuş, şimdiki haliyle yazılı bir metin gibi algılamaya gelmiştir. Oysa yazı-okuma ilişkisi ve konuşma-dinleme ilişkisi birbirinden farklıdır. Yazının dondurma özelliği, kelimeleri dondurur. Yıllar sonra aynı kelimeler görülür ve okunur ama hayatın içerisinde dinamik bir yapının varlığı, kelimeleri de etkilemiş, metnin dondurulduğu zaman ve mekandan farklı bir zaman ve mekanda tekrar hayata dönmüştür. Bu dönüşte farklılıkların olağanlığı hatırdta tutulmalıdır. Yazılı metinlerin zamanı ve mekanı dondurmaları çok basit bir şekilde örneklendirilebilir, konuşan birisinden birkaç dakika sonra ikinci kez sözünü tekrar etmesini istediğimizde ilkiyle aynı olmayacaktır, çünkü içinde bulunulan kısacık anda dahi zaman ve hatta mekân değişmiştir. Oysa M.Ö. 400 yıllarda Delphi tapınağı girişinde yazılmış “Nosce Te Ipsum” –kendini tanı- hep aynı şekilde kalmıştır. Bu nedenle yazılı metinlerde hapsolmuş söz değişmeden kalsa bile sözün irâd edildiği zamana ve mekana, söylemi anlamak isteyeninin girmesi gerekmektedir. Okumak bu anlamda sadece seslendirmenin ötesine ulaşan bir kavram olarak durur karşımızda, o da çok katmanlı kavramlardandır. Arapçada okuma eylemi üç farklı boyutu ile de adlandırılmıştır. Sesli okuma, taklit ederek okuma ve düşünerek okuma olarak özetleyebileceğimiz okuma çeşitleri içerisinde dil ve düşünce birlikteliği dikkate alındığında, yazının anlamına ulaşabilmek için sözün içine düşmek gerektiği ortaya çıkar. Kutsal kitaplardan Tevrat'ın öğretisi dokunmayı, İncil'in öğretisi işitmeyi, Kur'an'ı Kerim'in öğretisi okumayı öncelemiştir. Bu nedenle Kur'an metninin anlaşılabilmesi için pek çok alt disiplin geliştirilmiştir.

3.5.2. Kur'an'ın Arapça, doküman olarak kabul edilen metinlerin Türkçe oluşu

İnsanların sosyalleşmesinde en etkin unsurun anlam ve düşünce üretmesi yönüyle “dil” olduğu görülür. Diller köken ve yapı bakımından kelime üretimi düzeyinde farklı sınıflara ayrılırlar. Çalışmamızda iki farklı dil ailesine ait metinler bulunmaktadır. Arapça ve Türkçe; Arapça Hami-Sami Dilleri Ailesi'ne aitken, Türkçe Ural-Altay Dilleri

Ailesine aittir. Dil, insan türüne özel ve temel antropolojik bir yetkinlikken; çeviri, dil faktörü ile birlikte ve ona bağlı olarak ortaya çıkmıştır.

Her dil, belli bir muhitin, belli bir coğrafyanın, belli bir kültür ve hayat tarzının izlerini taşır (Cündioğlu, 2018, s. 19). Buna Kur'an'ın ilahi kelimelerle oluştuğu eklenince durum daha vahim bir hal alır. Kur'an dilinin anlam ve kavram dünyasına nüfuz edebilmek için, bu dilin Arapça oluş keyfiyetinin dışındaki mahiyetini de kavramak gerekir (Öztürk, 2016, s. 17). Kur'an'ın dini bir metin olduğu, temel amacının insanlara rehberlik etmek, öğüt vermek olduğu iyi kavranmalıdır. Kur'an'ın doğru anlaşılması hep gündemde olmuş, bu hususta pek çok ilmi araştırma yapılmış üzerinde hassasiyetle durulan bir konu olmuştur. Hatta Kur'an çevirisini ifadede tercüme yerine meal kelimesinin tercih edilmesine sebebiyet vermiş, Kur'an çevirileri Meal olarak adlandırılmışlardır. Meal kavramının Kur'an'ı harfi harfine değil, mana ve mefhum itibarıyla bir başka dile çevirmek anlamına geldiği kabul edilir (Öztürk, 2017, s. 17).

3.5.3. Çalışma Dokümanlarının Çeviri Oluşu

Bu çalışma da Türkçe Kur'an Mealleri esas alınmıştır. Ana dil ve çeviriler, bilimsel açıdan farklı nitelikler ve değerliklere sahiptir. Yeniden hatırlatmakta fayda gördüğümüz husus, hiçbir çeviri orijinal metin değerliliğinde değildir.

Kur'an-ı Kerim tek bir kitap olmasına rağmen, günümüz Türkçesine çevrilmiş şekli net sayı olmamakla birlikte iki yüzü aşkındır (Öztürk, 2017, s. 13). Ana dili Arapça olmayan kişiler Kur'an-Kerim üzerindeki tefekkürlerini çeviriler yoluyla edinmek ve beslemek durumundadırlar. Bu durumun sakıncaları hususunda akademik ve popüler düzeyde yayın yapılmış, Kur'an'ı çevirilerden okuma alışkanlığının önüne geçilemeyince hemen her İslami grup ve cemaat kendine uygun bir çeviri bulma ya da hazırlama ihtiyacı hissetmiş ve sonuçta işin serencamı “bana mealini söyle, sana cemaatini söyleyeyim” noktasına gelmiştir (Öztürk, 2017, s. 39). Kur'an'ın başka dillere çevrilmesi yönündeki teşebbüsler --bu teşebbüs sahipleri farkında olsunlar ya da olmasınlar-- önemli ölçüde siyasi bir amacın gerçekleşmesine hizmet etmiş (Cündioğlu, 2018, s. 1). Mealler ilmi güvenilirlik, tercüme tekniğinde ve dil kullanımında yeterlilik, anlam takdirinde isabetlilik gibi muhtelif hususiyetler bakımından (Öztürk, 2017, s. 41) alanın uzman kişileri tarafından değerlendirilmektedir. Çalışmada bu konunun hassasiyeti göz önüne alınarak “örnekleme yapma” tercih edilmemiştir.

3.6. Araştırmanın Tekniği

Bu tez çalışmasında analitik sorun olarak ortaya konulan “Kur’an-ı Kerim Çevirilerinde Şehrin İz Düşümü” sorunsalı; karmaşık ve çok boyutlu yapısının varlığından dolayı, fen bilimlerinde kabul gören ve bilime yön veren mekanik açıklamalardan ziyade, keşfetmeye, anlamaya ve yorumlamaya ihtiyaç duymaktadır. *Dilthey yorum bilimi (hermeneutique) ruhsal hayatı onun tezahürü olan duyulur işaretler yardımıyla kendisi sayesinde tanıdığımız bir süreç olarak tanımlar ve ekler “doğayı açıklıyoruz, ruhsal hayatı anlıyoruz”* (Bal, 2016, s. 12). *Gadamer’in ifadesi ile “hermeneutik, hermeneuic sanatı yani bildirme, haber verme çeviri yapma, açıklama ve açıklama sanatıdır.* (Bal, 2016, s. 9). *Nitel araştırma yönteminin; hermeneutik, anlamacı-yorumlayıcı geleneğin içinde gelişen* (Bal, 2016, s. 70) ve *çeşitli disiplinlere dayanan güçlü kuramsal temellerinin varlığı* (Yıldırım & Şimşek, 2000, s. 14), nedeniyle araştırma sorunumuza en uygun yöntemin *nitel araştırma yöntemi* olduğuna karar verilmiştir.

Bu yöntem, sosyal hayatın olağan akışının incelenmesine odaklanır. Sosyal yaşamın zenginliği ve karmaşıklığı, sosyal hayatı anlamaya çalışanlar tarafından farklı bakış açıları ve çözümlene tekniklerini geliştirilmesine sebep olmuştur, bu da nitel verilerin çözümlenmesinde çok çeşitli bakış açılarının ve uygulamalarının varlığı demektir. Coffey ve Atkinson’a (Mayring, 2011, s. 51) göre “Birçok farklı teknik vardır, çünkü açıklanacak birçok soru ve sosyal gerçekliğin derinlemesine incelenecek birçok yönü vardır”. Bu çalışmada ortaya konulan araştırma problemi, verilere nasıl ulaşılabileceği konusunda cevabı içinde taşımaktadır çünkü Kur’an-ı Kerim çevirileri birer dokümandır. Doğal olarak en sağlıklı materyallerin *doküman analizi* ile sağlanacağı düşünülmüş ve araştırma tekniği olarak tercih edilmiştir.

Doküman incelemesi/analizi; “Araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasıdır, araştırma yapılan alanla ilgili pek çok bilgi, görüşme ve gözlem yapmaya gerek kalmaksızın belge inceleme yoluyla elde edilebilir. Bu sayede araştırmacı zaman ve kaynak tasarrufu sağlamış olur” (Karataş, 2015, s. 72). Literatürde dokümanlar “fiziksel veri” olarak adlandırılmakta ve materyal kültürünün önemli bir parçası olarak kabul edilmektedir (Baş & Akturan, 2017, s. 119).

3.6.1. Veri İşleme Tekniği

Atterlander'a¹⁹ (1971) göre belge incelenmesinin klasik yöntemsel gidişini nitelsel esastadır, nitelliğin tipik özelliği mümkün olduğunca kapsamlı olarak aydınlatılması ve yorumlanmasıdır. Bu mahalde nicel çözümleme yöntemleri de devreye sokulabilir. Nicel içerik analizi bunlardan biridir. Böylece bu tezde temel soruya cevap arayışında ikinci teknik olarak *içerik analizinde* karar kılınmıştır.

İçerik analizi, sosyal bilimlerin alanına giren konularda, deneysel ve gözleme dayalı yöntemlerin yetersiz kaldığı sorunlarla karşılaşıldığında dinamizm kazanan ve dolayısıyla sosyal taleplere cevap olarak kendini meşrulaştıran bir tekniktir (Bilgin, 2006, s. 6). Robert ve Bouillaget'e (Bilgin, 2006, s. 2) göre bu teknik çeşitli metinlerin içeriğini, naif bir okumayla kendini doğrudan vermeyen temel öğelerini sınıflandırmak ve yorumlamak amacıyla metodolojik, sistematik, objektif ve mümkünse nicel olarak incelenmesini sağlar. İçerik analizinin salt betimleme yerine, özellikle çıkarsamayı amaçlaması sonucuna varılmış, bu çıkarsamanın frekanslara veya başka göstergelere göre yapılanmasında esnek bir tutum izlenmiştir (Bilgin, 2006, s. 5). Ancak; olguların anlamının sezgisel bir yoldan kavranabileceğine inanan naif tutum, çeşitli önyargılar, klişe düşünceler ve sübjektiflikten kurtulamamaktadır. "Reelin basit okuması" çoğu kez cezbedicidir, ancak yeterli değildir. Gerçekliğe ilişkin beklenti ve varsayımlarımızın geçici olduğunu, deney ve gözlem yoluyla araştırmalar yaparak izlenimlerimizi aşmanın ve işlemsel kavramlar oluşturmanın gerekli olduğunu biliyoruz. Bu yaklaşım, bilimsel tutumun temel özelliğidir.

"İçerik analizi teknikleri de aynı tutumu izlemek zorundadır. Genel olarak bu teknikler, iki hedefe yöneliktir.

Kesinlik sağlama, kuşku ları giderme: içerik analizi sayesinde bazı sorulara cevap aranır. Kişilerin mesajı okuyuşu geçerli mi? Bu okuma diğerlerine genelleştirebilir mi? Kişinin mesajda gördüğünü sandığı şeyler, mesajın gerçek içeriği mi? Onun gördüklerini, diğerleri için de geçerli mi?

Okumayı zenginleştirme, görüneni aşma: içerik analizi ikinci dereceden bir okumadır. Bunun, ilk bakışta göze çarpan ve görünen yanları aşmayı sağlayan daha verimli ve anlamlı bir okuma olması hedeflenmektedir. A priori olarak ve ilk bakışta kavranan şeyler, teknik betimleme ve anlama mekanizmalarıyla denetlenmekte ve test edilmektedir" (Bilgin, 2006, s. 8).

Dokümanlarda genel olarak yedi tür analiz birimi söz konusudur. Bunlar; kelime, kelime grubu ya da ifade, cümle, paragraf, kişi, tema ve içerik. Analiz birimi seçilirken

¹⁹ Atterlander (Mayring, 2011, s. 53).

araştırma konusu doğrultusunda hareket edilmelidir (Baş & Akturan, 2017, s. 125). Dokümanda aynısı bulunan kodlamaya açık kodlama denilir, daha sonra bu kodlar arasında birbirleriyle ilişkili olanlar anlamlı bir üst kavram ile ifade edilir. Bu kategori oluşturma işlemidir (Bal, 2016, s. 256). Bu çalışma da bu teknik ile yapılandırılmıştır.

Nitel araştırma desenlerine göre veri analizi farklılaşmasına rağmen ortak olan yön kategorilere ulaşma, özü anlama ve yorumlamadır. Bu araştırmanın deseni “kuram oluşturma” olarak belirlenmiştir.

Bu araştırma tekniği “Literatürde ‘gömülü teori’ olarak da adlandırılan alt teori (grounded theory) temelde sosyoloji bilimine dayanmaktadır ve sosyoloji bilimine ilişkin süreçleri ve aşamaları daha iyi anlamak ve ortaya koymak amacıyla geliştirilmiştir (Baş & Akturan, 2017, s. 65). Biz de çalışmamız için en uygun yöntemin olduğuna karar verip araştırmamızın usulünü belirlemiş olduk.

Doküman analizinde araştırmacı araştırma problemine ilişkin hangi dokümanlara, neden ihtiyacının olduğunu bilmeli ve en sağlıklı veri temin edebileceği dokümanlara ulaşmalıdır. Bu araştırmaya konu olan birincil dokümanımız Kur’an’ı Kerim’dir. Her ne kadar çeviriler üzerinden şehir konusunu araştıracağız olsak da ana metin Kur’an’dır. Araştırma sorusunda da belirtildiği gibi şehrin izini Kur’an da arayacağız.

3.6.2. Veri Toplama Tekniği

Dokümanın bilgi değerinin kararlaştırılması doküman analizinin en önemli adımıdır. Çünkü *doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar* (Yıldırım & Şimşek, 2000, s. 140).

Foster’ (Bal, 2016, s. 142) a göre doküman analizinde belli başlı beş aşama izlenebilir. Dokümanlara ulaşma, özgünlüğünü kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma. Dokümanlar bilgisayar veya internet kullanılarak elektronik bir formatta da elde edilebilir (Baş & Akturan, 2017, s. 121). Analiz akışı ise şöyle sıralanabilir; sorunun açık olarak biçimlendirilmesi, belge olarak neyin kabul edildiğinin tanımlanması, başlangıç materyalinin belirlenmesi ve materyalin buna göre toplanması, kaynak eleştirisinin yapılması ve son olarak da belgenin yorumlanmasıdır.

Kracauer (Bal, 2016, s. 263) (1952) içerik analizine ilişkin şöyle eleştirilerde bulunmuştur:

“İçerik analizi metnin orijinal yapısını bozmaktadır. İçerik analizi metinleri araştırma sorusu doğrultusunda birimlere ayırmakta, parçalamakta ve yeniden yapılandırmaktadır. Böylece ilk metinden tamamen farklı bir metin ortaya çıkmaktadır...”

İçerik analizinde içerikler metinden soyutlanarak bağımsızlaştırılmaktadır. İçerik analizinin kategorileri esas alması ve kategorilere metinlere ortak hususların yerleştirilmesi nedeniyle içeriklerin birbirlerine olan ilişkileri kaybolmakta, böylece içerikler bağlamlarından soyutlanarak bağımsızlaşmakta ve böylece veriler atomlaştırılmaktadır...

İçerik analizi iletişim içeriğinin açık/belirgin yönü üzerinde durmaktadır. İçerik analizi yan anlamlardan çok düz anlamlar üzerinde durmaktadır. Bu durum ile içerik analizi metin içine serpiştirilmiş ideolojik nitelikleri analize dahil etmemektedir...

İçerik analizi, açıklayıcı ve nicel bir yaklaşımdır. İçerik analizi açıklayıcı bir yaklaşım olarak genel prensipler, tekrarlar, ortak noktalar üzerinde durmakta ve bunları sayılaştırılmaktadır.

Bu eleştirilerin çoğu aslında içerik analizinin doğasına uygundur. Yani işin doğası, içerik analizinin özelliği böyle olduğu için eleştiriler çok yerinde değildir..

Nitel araştırmaların doğruluğu, nicel araştırmalardaki *güvenilirlik* yerine “güven duyulabilirlik” kavramı ikame edilmiştir. Nitel araştırmalarda aranan güven duyulabilirlik şartının yerine gelmesi; şu dört kritere uyması ile mümkündür; ‘inanılrlık’, ‘aktarılabirlik’, ‘güvenirlik’, ve ‘doğrulanabilirlik’. Nicel araştırmalardaki *iç geçerliliğin* nitel araştırmalardaki karşılığı “inanılrlık”tır. Araştırılan toplumsal olgu veya olayın gerçeğe uygun, doğru bir şekilde sunulduğunu, gerçekte olanla aktarılanların aynı şekilde ortaya konulduğunu göstermeyi amaçlamaktadır. *Dış gerçekliğin* karşılığı olan “aktarılabirlik”, verilerin toplandığı bağlam ve alana ilişkin detaylı bilgiler vermeyi hedefler, “güvenilirlik” ise, araştırma sürecini, kullanılan teknikleri ve yapılan işlemleri detaylandırarak anlatmayı hedefler. Son kriter olan nicel araştırmalardaki *nesnellik* kavramını “doğrulanabilirlik” karşılar ve bulguların araştırmacının öznel katılımından ziyade, elde edilen verilere dayandırıldığını göstermeyi amaçlar ve sonuçlara nasıl ulaşıldığı hakkında bilgi verilir. (Koçak & Sungur, 2012, s. 176-177).

Biz de çalışmamıza aktarılan bu bilgilere dikkat ederek başladık.

3.6.2.1.Kur’an’ı Kerim’de Kavramların Tespiti

Çalışmamızın amacına yönelik tespit edilen kavramların Arapça kök harflerinin hangi surelerde bulunduğu açıklığa kavuşturulması araştırmamızın ilk basamağını oluşturmaktadır. Yapılacak bu tesbit çalışması, araştırmamız için kavramlara en tepeden bakmamızı sağlayacak, bu kavramların Kur’an’da buldukları sure ve ayetlerin tespiti, genel bir fikir oluşturmanın yanında araştırmamızın daha sistemli ve kolay yol almasını sağlayacaktır. Bu nedenle bir tablo hazırlanmış (Tablo: 2), bu kavramların hangi surelerde olduğu ortaya çıkarılmıştır. İkinci olarak; bu tablo bize kavramlarımızın hangi surelerde birlikte bulunduğu bilgisine ulaşmamızda da fayda sağlamıştır. Bu kavramlar, sure bütünlüğünde, içinde buldukları kıssaların mahiyeti bakımından veya ayetlerin

nüzul sebepleri ve söylenimlerinin zamansallığı açısından Mekki-Medenî oluşları belki başka araştırmaların konusu olabilir.

Tablo 2 - Arapça Olarak Kök Harflerin Ortak Bulunduğu Sureler

	K.K'de Sure Sırası	Sure Adı	K-R-Y	B-L-D	M-D-N	M-S-R
1.	2-	Bakara	+	+	-	+
2.	3-	Al-i İmran	-	+	-	-
3.	4-	Nisa	+	-	-	-
4.	6-	En'am	+	-	-	-
5.	7-	A'raf	+	+	+	-
6.	9-	Tevbe	-	-	+	-
7.	10-	Yûnus	+	-	-	+
8.	11-	Hûd	+	-	-	-
9.	12-	Yûsuf	+	-	+	+
10.	14-	İbrahim	-	+	-	-
11.	15-	Hicr	+	-	+	-
12.	16-	Nahl	+	+	-	-
13.	17-	İsra	+	-	-	-
14.	18-	Kehf	+	-	+	-
15.	21-	Enbiya	+	-	-	-
16.	22-	Hac	+	-	-	-
17.	25-	Furkan	+	+	-	-
18.	26-	Şu'ara	+	-	+	-
19.	27-	Neml	+	+	+	-
20.	28-	Kasas	+	-	+	-
21.	29-	Ankebut	+	-	-	-
22.	33-	Ahzab	-	-	+	-
23.	34-	Sebe'	+	+	-	-
24.	35-	Fatır	-	+	-	-
25.	36-	Yasin	+	-	+	-
26.	40-	Mü'min	-	+	-	-
27.	42-	Şura	+	-	-	-
28.	43-	Zuhruf	+	+	-	+
29.	46-	Ahkâf	+	-	-	-
30.	47-	Muhammed	+	-	-	-
31.	50-	Kâf	-	+	-	-
32.	59-	Haşr	+	-	-	-
33.	63-	Munafikun	-	-	+	-
34.	65-	Talak	+	-	-	-
35.	89-	Fecr	-	+	-	-
36.	90-	Beled	-	+	-	-
37.	95-	Tîn	-	+	-	-

Tablomuzu okuduğumuzda; bu kavramlar 37 surede geçmektedir, K-R-Y, B-L-D, M-S-R kavramları Bakara, Neml ve Zuhruf suresinde, K-R-Y, B-L-D, M-D-N ise Araf suresinde bulunmaktadır. Dört kavramın aynı surede bulunuşu tesbit edilmemiştir. K-R-Y ve B-L-D kavramlarının ikili olarak buldukları sureler, Nahl, Furkan ve Sebe'; K-R-Y ve M-D-N kavramlarının ikili olarak, Yusuf, Hicr, Kehf, Şu'ara, Kasas ve Yasin; K-R-

Y ve M-S-R kavramlarının ise, Yûnus suresinde bulunduğu görülmüştür. K-R-Y ikili kullanımlarda ortak kavramdır. Diğer kavramların ortak kullanımı yoktur.

Surelerin isimlerinin anlamları ve kısaca konuları şöyledir:

Bakara /2: İnek demektir, 67-73. Ayetleri arasında geçen İsrail oğullarının fail-i meçhul cinayetlerini aydınlatmak için kurban edilen ineğin kıssasından binaen böyle isimlendirilmiştir. Kur'an'ın en uzun suresi ve konusu borçlanma olan en uzun (bir sayfa) ayeti de bu surede bulunmaktadır.

Al-i İmran /3: İmran Ailesi demek olup, 33. Ayette Hz İsa'nın akrabaları, İmran Ailesi olarak anlatılmaktadır, sure adını bu ayetten almaktadır.

Nisa /4: Kadınlar demektir, sure adını, girişinde yer alan ve kadının hak ve sorumluluklarını dile getiren ayetten alır.

En'am /6: (Mü'min) sûresinde (40/79) geçen "Kimine binersiniz, kiminden yiyecek elde edersiniz diye sizin için hayvanları yaratan Allah'tır" meâlindeki âyetten anlaşıldığına göre– bazı binek hayvanları için de kullanılan bu kelime, sahte kutsallıktan söz eden 136 ve devamındaki ayetlerden adını almakta ve 'sığırlar' olarak çevrilmektedir.

A'raf /7: Tanıma, bilme manasına gelen A-R-F kökünden türemiş bir kelime olup, 46-48. Ayetlerde geçmektedir. "Kale, kule, duvar, sur, burç, platform, sahne gibi varlığı ayan beyan ortada olan ve dikkat çeken her şey için kullanılan bir kelimedir. Türkçe de kullandığımız 'örf' kelimesi bu kökten gelmekte ve yasalarla belirlenmeyen, halkın kendiliğinden uyduğu gelenek olarak TDK'da anlam verilmektedir. Örf bir anlamda toplumun ayan beyan ortaya koyduğu değerlerdir.

Tevbe /9: Tebuk seferine mazeretsiz olarak katılmayan kişilerin hatalarını anlamalarına atıf yapan 102 ve 118. Ayetlerden alır. Mushaf'ta besmele ile başlamayan tek suredir.

Yûnus /10: Yaklaşık M.Ö. 860-784 yıllarında Asur kenti olan Ninova'ya gönderilmiş bir peygamber olan Hz. Yûnus, önce kavmi tarafından inkâr edilip aşağılanmış, sonra hatalarını anlayan ve pişman olan halkın samimi özrünü dile getiren kıssanın anlatıldığı suredir.

Hûd /11: Hud peygamber ve gönderildiği Âd kavminin kıssasından adını almıştır, bu sure içerisinde farklı peygamberler ve toplumlarına ait kıssalar bulunmaktadır.

Yûsuf /12: baştan sona Yûsuf peygamberin kıssasını anlatmaktadır. “Surenin ana fikri “Bir Kişiden ne çıkar? Sorusunun cevabıdır. İman, ihlas, ilim, liyakat, ehliyet, iffet, gayret, sabır ve sebatla bir kişi koca bir topluma istikamet verir” (İslamoğlu, 2012, s. 169)

İbrahim /14: Hz. İbrahim’in ailesini Allah’a emanet edişinden almaktadır. Emanet etme güven tesisli bir olgudur, iman yani E-M-N güven demektir, Hz. İbrahim Allah’a olan güvenini göstermiş olmaktadır.

Hicr /15: Kayalık arazi, kapalı havza anlamına gelen bu kelime, şehirlerin kayalar üzerine oyulmasından dolayı bu isimle anılmıştır, surenin asıl konusu insandır.

Nahl /16: Bal arısı manasındadır. Arılar topluluk oluşturabilir ama toplum oluşturamazlar.

İsra /17: Gece yürüyüşü

Kehf /18: Mağara

Enbiya /21: Bu surede on yedi peygamber ismi geçmekte ve sure adını da muhtevastından almaktadır, nebiler/ peygamberler demektir.

Hac /22: 25. Ayet ve devamında konu edinilen Hac ile ilgili olarak bu adı almıştır ama hac bu ayetlerle farz kılınmamıştır. Haccın yapılış şekli de farklı bir şekilde toplumsallığı içermektedir. Zira farklı kültürlerden insanların bir topluluk oluşturarak, bir arada Kâbe’yi bir düzen içerisinde tavaf etmeleri, aynı amaç için iradelerini ortaya koymaları, kendi sorumluluklarının bilincinde olup, diğerlerine saygı ve ihtiram göstermelerini zorunlu kılmaktadır.

Furkan /25: İyiyi kötüden ayıran, iyi ile kötü kendisi sayesinde fark edilen manalarına gelmektedir.

Şu’ara /26: Şairler

Neml /27: Karınca anlamına gelmektedir, Kur’an’da sure ismi olarak geçen hayvanlar; bakara- inek, ankebut- örümcek, fîl- fil, nahl- bal arısı ve neml- karıncadır. Karıncalar da topluluk oluşturan hayvanlardandır. İktidar ve güç ahlakından bahsedilen bir suredir.

Kasas /28: Kıssalar, hayat hikâyeleri. “Surede ayrıntılı olarak Firavun- Haman- Karun üçlüsü, siyaset-bürokrasi- sermaye üçgenini temsil eder” (İslamoğlu, 2012, s. 287).

Ankebut /29: Sure anlamı, örümcek ağıdır.

Ahzab / 33: Hizbin çoğulu, topluluk, grup, bölük

Sebe’/34: Sebe’ Baharat Yolu’na hükmeden su uygarlığının adıdır. İncil de de sözü geçen Adil Kraliçe- Belkıs’ın yönettiği ülkedir.

Fatır /35: yarıp çıkarmak anlamına gelen surenin konusu, varlığın olanca farklılığına ve karmaşasına rağmen hayranlık uyandıran insicamıdır.

Yasin/ 36: Ey insan! Anlamı genel kabul gören anlamdır.

Mü’min /40: İman eden anlamındadır.

Şura /42: Danışarak iş yapmak, ortak aklı harekete geçirmek anlamındadır.

Zuhruf /43: Sözlükte süs manasına gelen kelime, en yaygın süs materyalinin altın olması ile altın olarak da anlam kazanmıştır.

Ahkâf /46: Kum tepeleri manasındadır.

Muhammed /47: “Âyet 13’te Rasûlullah’ın Mekke’den zorla çıkarılmış olmasına yapılan atıf, aynı zamanda bir dönemin kapanışının da iması niteliğindedir” (İslamoğlu, 2012, s. 397).

Kâf / 50: ك Kaf harfi ile başladığı için bu adı almıştır.

Haşr /59: Sure adını 2. Ayetten alır. Ahirete ilişkin olarak kullanıldığında “toplanma” anlamına gelen kelime, vakaya uygun olarak bu surede “kalkışma, ayaklanma, başkaldırma vurgusu taşır. (İslamoğlu, 2012, s. 451).

Munafikun /63: İkiyüzlüler demektir.

Talak /65: Eşlerin ayrılması, boşanma/boşama demektir.

Fecr /89: Karanlığı yarıp aydınlığa çıkmak manasındadır.

Beled /90: Sözlükte şehir, memleket olarak mana verilen bu surenin tefsir alanı erbabınca Mekke’ye atıf yaptığı genel kabul görmektedir.

Tîn /95: İncir demektir.

İlk etapta; incelemede bulunacağımız kavramların toplumsal hayat birlikteliğini sağlayan mekanlar olduğu düşünülürse, kavramların içinde geçtiği surelerin de genel

anlamda peygamber ve kavimlerinin örneklemlerinin anlatıldığı kıssalar, sosyal ortama atıflar, topluluk halinde yaşayan hayvanlara ait adlar, toplumda karşılaşılabilecek davranışlarla surelerin isimlendirilmiş olmaları kavram ve konu bütünlüğünü sağlamış olduğunu düşündürür.

Çalışmamızda sure tespitinden sonra ayet tespiti yapılmış ve incelenecek aşağıdaki dört başlıkta (KRY, BLD, MDN, MSR) dokümanlar ortaya çıkarılmıştır.

3.6.2.1.1. Doküman 1- K-R-Y

Kur'an-ı Kerim'de 26 surede²⁰, aynı surenin farklı ayetlerinde geçiyor olmasından dolayı 57 kez geçmekte, ancak Kasas 59, Sebe' 18 ve Muhammed 13'üncü ayetlerde ikişer kez bulunmaktadır. Böylece geçtiği ayet sayısı 54 olmaktadır ve araştırmamız için $31 \times 54 = 1674$ ayet çevirisi kodlaştırılmıştır. İlk yapılan kodlaştırma çalışmasında her ayet bir doküman kabul edilmiş, sonraki kök harfleri için de aynı metot izlenmiştir.

3.6.2.1.2. Doküman 2- B-L-D

Kur'an-ı Kerim'de 15 surede²¹ 19 kez geçmekte, A'raf, Kaf, Fecr ve Beled surelerinin farklı ayetlerinde bulunmaktadır. Araştırmamız için $31 \times 19 = 589$ ayet çevirisi doküman olarak tespit edilmiştir.

3.6.2.1.3. Doküman 3- M-D-N

Kur'an-ı Kerim'de 11 surede²² 17 kez geçmektedir. A'raf, Tevbe ve Kasas surelerinin farklı ayetlerinde tekrarı vardır. Araştırmamız için $31 \times 17 = 527$ ayet çevirisi doküman olarak tespit edilmiştir.

²⁰ 1-Bakara 2/58,259; 2-Nisa 4/75; 3-En'am 6/92,123,131; 4-A'raf 7/4,82,88,94,96,97,98-,01161,63; 5-Yunus 10/98; 6-Hûd 11/100,102,117; 7- Yusuf 12/82,109; 8- Yusuf 12/82,109; 9- Hicr 15/4; 10-Nahl 16/112; 11- İsrâ17/16,58; 12- Kehf 18/59,77; 13- Enbiya 21/6,11,74,95; 14-Hac 22/45,48; 15-Furkan 25/40,51 16-Şu'ara 26/208; 17- Neml 27/34,56 18- Kasas 28/58,59; 19-Ankebut 29/31,34; 20-Sebe2 34/18,34; 21-Yasin 36/13; 22- Şûra 42/7; 23- Zuhruf 43/31; 24- Muhammed 47/13; 25- Haşr 59/7,14; 26-Talak 65/8

²¹ 1-Bakara 2/126; 2-Âl'i İmran 3/196; 3- A'raf/57, 58; 4- İbrahim 14/35; 5- Nahl 16/ 7; 6- Furkan 25/ 49; 7-Nemml 27/91; 8- sebe' 34/15; 9- Fatır 35/9; 10- Mü'min 40/4; 11-Zuhruf 43/11; 12- Kâf 50/11,36; 13- Fecr 89/8,11; 14- Beled 90/1,2 15- Tin 95/3

²² 1-A'raf 7/111,123; 2-Tevbe 9/101,120; 3- Yûsuf 12/30; 4- Hicr 15/67; 5- Kehf 18/19, 82; 6- Şu'ara 26/36,53; 7- Neml 27/48; 8- Kasas 28/15, 18, 20; 9-Ahzab 33/60; 10-Yasin 36/20; 11-Münâfikun 63/8

3.6.2.1.4. Doküman 4- M-S-R

Kur'an-ı Kerim'de 4 surede²³ 5 kez geçmektedir. Yusuf suresinde iki farklı ayette tekrarı vardır. Araştırmamız için, $31*5 = 155$ ayet çevirisi doküman olarak tesbit edilmiştir.

3.7. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde öncelikle kavram başlıklarının altında, farklı surelerdeki kodların deşifresi yapıp, her kavramın kendine ait Kavram Birleşim Frekans Tablosunun çıkarılmasının gerekliliği tespit edilmiştir. Bu nedenle doküman olarak kabul edilen ayetler deşifre edilmiş ve kodlaştırılmış, her kavramın kendisine ait kod frekans tabloları elde edilmiştir. Elde edilen bu dört farklı kavrama ait ilk Frekans Tabloları, frekans sıklığına göre listelenmiştir.

Araştırma problemi, Kur'an'da şehrin izi olduğundan, dört kavrama ait frekanslar bütünleşik farklı bir tablo haline getirilmiştir. Bütünleşik tablo için kod sınırlaması, M-S-R kavramının Birleşim Frekans Tablosu kod sayısına göre yapılmış, bu kavrama ait tüm kodlar alınmıştır.

Böylece araştırma amacına yönelik oluşturulan son tablo üzerinden, ortak kodlar tesbit edilerek dört kavrama ait tek bir Birleşim Frekans Tablosu elde edilmiştir. Elde edilen son Birleşim Frekans Tablosu tezimizin amacını oluşturan soruya cevap bulabilmek amacıyla kategorileştirme işlemine tabi tutulmuştur.

Her bir kavramın bütünleşik frekans tablosu bize kavramlar hakkında bilgi verdiği gibi birbirleri ile karşılaştırma imkânı da tanımaktadır. Her kavramın bileşik frekans tablosu, ayrı ayrı kategorileştirilerek Gömülü Teori tekniği uygulanabilir. Ancak bu tez çalışmasının amacına uygun olarak sadece dört kavramın bütünleşik tablosu üzerinde kategorileştirme yapılmış, kuram keşfi için çalışılmış, diğer tablolar için kısa birer okuma ve yorumlama yapmakla yetinilmiştir.

Kısa bir yorumun yapılmasında ki amaç; her biri ayrı birer doküman olarak kabul edilen Kur'an'ı Kerim'deki tespit edebildiğimiz şekliyle şehir olgusunu karşılayan dört kavramın, Sosyoloji ve Kent/Şehir kuramlarına ait ifadelerde bizce nasıl anlaşıldığını ortaya koyma denemesidir. Sosyolojinin Kent/Şehir'le ilgisi endüstriyel faaliyetlerin gerçekleştiği, zenginliği üretenlerle örgütleyenlerin bir arada bulunduğu dolayısı ile

²³ 1- Bakara 2/61; 2- Yûnus 10/87; 3- Yûsuf 12/21, 99; 4- Zuhuf 43/51

kapitalizme kaynaklık eden mekanlar bağlamında olsa da temelinde bu mekanlarda üretilen “Sosyal İlişkiler” bizim araştırmamızın temelini arz etmektedir.

3.7.1. K-R-Y

54 farklı doküman üzerinde yapılan deşifre sonrasında ilk olarak 2124 kod tespit edilmiş ve frekansları çıkarılmıştır. Bu dokümanlar birleştirilerek 671 kodluk K-R-Y Birleşim Frekans Tablosu elde edilmiş ve aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3-K-R-Y Bileşim Frekans Tablosu

No	Kod	F.
1.	Onlar	549
2.	Halk	546
3.	Helak	427
4.	Şehir	401
5.	Biz/bize/bana	388
6.	Memleket	353
7.	Allah	308
8.	Ülke	295
9.	Bir	271
10.	Azap	257
11.	Sen/siz/sana	220
12.	Bu/bunlar	202
13.	Göndermek	199
14.	Kent	174
15.	Rab	173
16.	Peygamber	171
17.	Kasaba	161
18.	Dünya	160
19.	İnanmak	148
20.	Sürmek/Çıkarmak	139
21.	Kendi	134
22.	Kavim	134
23.	İnanç/iman	119
24.	Zaman/süre/mühlet/ müddet	118
25.	Toplum	112
26.	Uyarmak/uyarı	110

27.	Zulüm	109
28.	Gün	109
29.	O/ona/onun	108
30.	Yakalayivermek	108
31.	Elçi	105
32.	Yok etmek	102
33.	Diriltilmek	97
34.	İstemek	96
35.	Belde	93
36.	Bak	93
37.	Nasil?	91
38.	Dönmek	91
39.	İnsan	90
40.	Sonra	90
41.	Şiddetli	88
42.	Gelmek	88
43.	Sahip	87
44.	Ahali	82
45.	Bağışlanma	79
46.	Kur'an	78
47.	Lut	75
48.	Şırmarmak	75
49.	Duvar	73
50.	Mekke	72
51.	Kötülük	71
52.	Savaş	70
53.	Birlik/beraberlik	68

54.	Yurt	67
55.	Edivermek	66
56.	Düşünmeyi terk/akletmemek	66
57.	Zalim	65
58.	Haksızlık/haksız yere	64
59.	Dolaşmak	63
60.	Ana-kent/başkent	62
61.	Haber	62
62.	Değil	62
63.	Şu	61
64.	Geçim kaynakları	61
65.	Gece	61
66.	Doğru	61
67.	Yüz Yıl	60
68.	Örnek	59
69.	Vahyetmek	58
70.	Önce	57
71.	Gündüz	56
72.	Kapı	56
73.	Öncekiler	55
74.	Anlatmak	55
75.	Etmek	55
76.	Korku	55
77.	Orada	54
78.	Topluluk	54
79.	Şuayb	53
80.	Kalp	51

81.	İnkâr	51
82.	Çetin	50
83.	Nimetler	50
84.	Hayırlı olmak	50
85.	Yiyecek	50
86.	Din	49
87.	Saygı	49
88.	Yalan/tekzip	48
89.	Ceza Vermek	47
90.	Refah	46
91.	Yol	44
92.	Sür	43
93.	Günah	43
94.	Adam	42
95.	Kitap	41
96.	Bulunmak	41
97.	İbret	40
98.	Hesap	40
99.	Kişi	39
100.	Resul	39
101.	Yoksulluk	38
102.	Hükümdar	37
103.	Zenginler	37
104.	Melek/elçi(semavi)	35
105.	Kurtarmak	35
106.	Çatılır/damlır/tavanlar	34
107.	İz	34
108.	Açlık	34
109.	Gafil/cahil	34
110.	Girmek	34
111.	İnsanlık	33
112.	Ev/mesken	33
113.	Sormak	33
114.	Korkutmak	33
115.	Bereket	32
116.	İstememek	32
117.	İyilik	32
118.	Gerçek	32

119.	Kervan/ Kafile	32
120.	Nice(sini)	32
121.	Deniz	32
122.	Altını Üstne getirmek	31
123.	Cennet	31
124.	Kuyular	31
125.	İçecek	31
126.	Temiz	31
127.	Akıl	31
128.	Cevap	31
129.	Hak	31
130.	Başka	31
131.	Olmak	31
132.	Rızık	30
133.	Temiz kalmak	30
134.	Nankörlük	30
135.	Büyüklük taslama	30
136.	Hata-lar/kusur/yanlış	30
137.	İmtihın/sınav/denmek	30
138.	Böyle-dir	30
139.	Büyük	30
140.	Bozulmak	29
141.	Görmek	29
142.	Getirmek	29
143.	Arapça	29
144.	Medeniyet	28
145.	Kıyamet	28
146.	Yazı-lı	28
147.	Yalvarıp yakarmak	28
148.	Söylemek	28
149.	Mal	28
150.	Yoldan çıkmak	28
151.	Bela	27
152.	Ahiret	27
153.	Varlıklı	27
154.	Mühürlemek/ Damgalamak	27
155.	Yeryüzü	26

156.	İlim	26
157.	Servet	26
158.	Varis	26
159.	Harbe/harap/yıkılmış/ yıkıntı	26
160.	Toplanmak	25
161.	Çirkin	25
162.	Yemek	25
163.	Sakınmak	25
164.	Karşılık	25
165.	İşler/yapmak	25
166.	Gezmek	25
167.	Saray	24
168.	Suç	24
169.	Güvenlik	24
170.	Yolda kalmışlar	24
171.	Huzur	23
172.	Giydirmek	23
173.	İçinde	23
174.	Kırıp geçirmek	22
175.	Yakınlar	22
176.	Bilmek	22
177.	Çıkmak	22
178.	Kaldırılmak	22
179.	Tekrar	22
180.	Aile	21
181.	Fâsık	21
182.	Azmak	21
183.	Şüphe	21
184.	Tattırmak	21
185.	Düzen	21
186.	Emretmek	21
187.	Kadar	21
188.	Musa	20
189.	Atalarımız	20
190.	Ganimetler	20
191.	Misafir	19
192.	Bütün/herkes/tüm	19

193.	Millet	19
194.	Secde	19
195.	Merkez	19
196.	Yunus	19
197.	Apaçık	19
198.	Yürümek	19
199.	Doğrultmak	19
200.	Kafirler	18
201.	Erkekler/ Erler	18
202.	Yerleşmek	18
203.	İndirilmek	18
204.	Feth etmek	18
205.	Az	18
206.	İsyan	18
207.	Geçmiş	17
208.	Sorumluluk	17
209.	Delil	17
210.	Bulmak	17
211.	Devamlı	17
212.	Bozgunculuk	17
213.	Terkedilmiş	17
214.	İssiz/tenha/boş	16
215.	Birtakım	16
216.	Şehir/blde/medeniyet anası	16
217.	Köy	16
218.	Karye	16
219.	Muhammed	16
220.	Acı	16
221.	Ayakta olmak	16
222.	Uğratmak	16
223.	Felaket	15
224.	Sıkıntı	15
225.	Günahkâr	15
226.	Bilinen	15
227.	Kullanmak	15
228.	İleri gelenler	14
229.	Korunmak	14

230.	Rezillik	14
231.	Devlet	14
232.	Kısım	14
233.	Akrabalık	13
234.	Kral	13
235.	Sur	13
236.	Aşağılık	13
237.	Davranmak	13
238.	Elbise	13
239.	Dilemek	13
240.	Çökmek	13
241.	Baba(larımız)	12
242.	Darlık	12
243.	İslah etmek	12
244.	Kadir	12
245.	Kesb/kazan/a geldikleri/dıkları/ır	12
246.	Müşrik	12
247.	Sağlamak	12
248.	Ummak	12
249.	Alçaltmak/alçak	11
250.	Belgeler	11
251.	Çarpmak	11
252.	Geri Kalmak	11
253.	Kale	11
254.	Kalıntı	11
255.	Melik/Melike/mülûk	11
256.	Mucize	11
257.	Perişan	11
258.	Şeref	11
259.	Uzaklaşmak	11
260.	Emniyet	10
261.	Gidip-gelme	10
262.	Hızır	10
263.	Konuk-severce/severlik	10
264.	Küfür	10
265.	Mesaj	10
266.	Yolcu	10

267.	Zayıf	10
268.	Dinlenmek	9
269.	Fey	9
270.	Kıssa	9
271.	Kibir	9
272.	Kudüs	9
273.	Kul/kulluk/abd	9
274.	Levh-i mahfuz	9
275.	Düzenbaz	9
276.	Seyahat	9
277.	Yasa	9
278.	Yolculuk	9
279.	Zelil	9
280.	Ahlak	8
281.	Şam	8
282.	Üretmek	8
283.	Zorlamak	8
284.	Zorlu	8
285.	Baskı	7
286.	Buyruk	7
287.	Dürüstlük	7
288.	Elebaşlar	7
289.	Evvelkiler	7
290.	Haram	7
291.	Hüküm	7
292.	Kraliçe	7
293.	Onur sahibi/onurlu	7
294.	Öğle	7
295.	Ümmet	7
296.	Yatarlarken	7
297.	Belkis	6
298.	Bir kısım	6
299.	Bölge	6
300.	Davetçi	6
301.	Eğilerek	6
302.	Emir	6
303.	Eserler	6
304.	Gitmek	6

305.	Gönül	6
306.	İlahi	6
307.	Nesiller/ Soylar	6
308.	Ölüm	6
309.	Örf	6
310.	Özgür	6
311.	Saygısız/asi	6
312.	Sodom/Sedüm	6
313.	Taif	6
314.	Tanımak	6
315.	Var etmek	6
316.	Yapmak	6
317.	Yaratmak	6
318.	Aktarmak	5
319.	Ansızın	5
320.	Ardından	5
321.	Bilgi	5
322.	Birbiri-ni/lerini	5
323.	Ders	5
324.	Dünya toplumları	5
325.	Elem	5
326.	Entrika/oyun/mekir/ düzen/hile/tuzak/düz enbazlık	5
327.	Gidermek	5
328.	Hastalık	5
329.	Hatırlatmak	5
330.	İnşa etmek	5
331.	İslam	5
332.	İstirahat	5
333.	Kıyamet	5
334.	Mahşer	5
335.	Müslüman	5
336.	Rüsvaylık	5
337.	Takva	5
338.	Veli	5
339.	Yahudiler	5
340.	Asi/başkaldıran	4
341.	Başkaldırı	4

342.	Bazıları	4
343.	Biçare	4
344.	Bura	4
345.	Dile getirmek	4
346.	Durmak	4
347.	Eriha	4
348.	Eşcinsellik/cinsel ahlaksızlık/fuhuş	4
349.	Fertler/bireyler	4
350.	Fırka	4
351.	Fısk	4
352.	Gelenek	4
353.	Hakir	4
354.	Hareket	4
355.	Hikâye	4
356.	Hor	4
357.	Hürriyet	4
358.	İdareciler	4
359.	İkaz	4
360.	İşkence	4
361.	Kimsesiz	4
362.	Mısır	4
363.	Muhtaç	4
364.	Nakletmek	4
365.	Nebi	4
366.	Öğüt	4
367.	Sakinler	4
368.	Seçkinler	4
369.	Şunlar	4
370.	Ulaşım	4
371.	Aciz	3
372.	Antakya	3
373.	Beyt-ül mukaddes/makdis	3
374.	Doyurmak	3
375.	Düzenlemek	3
376.	Engellemek	3
377.	Erdemliler	3
378.	İktidar	3

379.	İnat	3
380.	Kabul etmiyoruz	3
381.	Kader	3
382.	Kelime-i tevhid	3
383.	Küstah/şımarık/kibrli	3
384.	Malum	3
385.	Muhakeme	3
386.	Müddet	3
387.	Münafık	3
388.	Ortadan kaldırmak	3
389.	Putperestler	3
390.	Saydıkları	3
391.	Seyr-ü sefer	3
392.	Takdir	3
393.	Tarihi	3
394.	Temsil	3
395.	Ticaret	3
396.	Toprak	3
397.	Tövbe	3
398.	Uzeyr	3
399.	Alışkanlık edinmek	2
400.	Beyan	2
401.	Beyyineler	2
402.	Diyarlar	2
403.	Esir	2
404.	Fakir	2
405.	Hali vakti yerinde	2
406.	İhlâk	2
407.	İmha	2
408.	İncil	2
409.	İrade	2
410.	İsa	2
411.	İsrailoğulları	2
412.	İtibar	2
413.	İyilik/iyiler/Muhsinler	2
414.	İzzet	2
415.	Kâbe	2
416.	Libas	2

417.	Melek	2
418.	Mescit	2
419.	Mirasçı	2
420.	Mümin	2
421.	Nezir	2
422.	Niyaza düşmek	2
423.	Saat	2
424.	Sebe'	2
425.	Sevap	2
426.	Sünnet	2
427.	Şeriat	2
428.	Tarlalar	2
429.	Uyduk	2
430.	Ümitsizlik	2
431.	Ümmü-l kurâ	2
432.	Yavrular	2
433.	Yoldaş	2
434.	Yöre	2
435.	Zillet	2
436.	Açıklamaktayız	1
437.	Adil	1
438.	Ahlaksızlık	1
439.	Ajan	1
440.	Aktif	1
441.	Alivermek	1
442.	Arınmak	1
443.	Arkadaş	1
444.	Asıl	1
445.	Asır	1
446.	Âtıl	1
447.	Aziz	1
448.	Bağlı	1
449.	Bahane	1
450.	Başarı	1
451.	Bataklık	1
452.	Batırırız	1
453.	Bedevi	1
454.	Bellerini kırdık	1

455.	Beyler	1
456.	Bilgilendirmek	1
457.	Bilinç	1
458.	Bireyler	1
459.	Boyun eğmez	1
460.	Bulut	1
461.	Buyruktan çıkmış	1
462.	Cahil	1
463.	Cimri	1
464.	Çaba	1
465.	Çalışıp	1
466.	Çardaklar	1
467.	Çiğneme	1
468.	Çürüyen	1
469.	Davet	1
470.	Dayalı	1
471.	Dehşetli	1
472.	Denge	1
473.	Deprem	1
474.	Despot	1
475.	Dışarı	1
476.	Dışı	1
477.	Diktatör	1
478.	Dini-ilmi	1
479.	Dinleyip	1
480.	Diriliş günü	1
481.	Dostça	1
482.	Dökülmek	1
483.	Dua	1
484.	Dul	1
485.	Durumları	1
486.	Düşünce	1
487.	Düşünmek	1
488.	Düşünmeyi terk	1
489.	Ehl-i beyt	1
490.	Ekonomi	1
491.	Ekonomik darboğaz	1
492.	Emanet	1

493.	Enselemişimdir	1
494.	Ettirdik	1
495.	Faaliyetleri	1
496.	Fani	1
497.	Farklı	1
498.	Farz	1
499.	Filistin	1
500.	Fitne	1
501.	Fuhuş	1
502.	Gaflet ve delalet toplulukları	1
503.	Galip	1
504.	Geliştirerek	1
505.	Gerekçeyici	1
506.	Gerekçeli	1
507.	Gomore	1
508.	Göçmen	1
509.	Gömlek	1
510.	Gösteriş	1
511.	Grup	1
512.	Günü	1
513.	Güvenilir	1
514.	Haaric	1
515.	Habibim	1
516.	Habis	1
517.	Hâkim	1
518.	Haklar	1
519.	Hanedan	1
520.	Hasat	1
521.	Hava	1
522.	Hayasızlık	1
523.	Hayr	1
524.	Haysiyet	1
525.	Hazırlık	1
526.	Helal	1
527.	Hesapsız	1
528.	Hicret	1
529.	Hür	1

530.	Hür	1
531.	İcabet	1
532.	İcraat	1
533.	İfsat	1
534.	İhtiras	1
535.	İlçe	1
536.	İlçe	1
537.	İlişkileri	1
538.	İmar	1
539.	İncelesinler	1
540.	İnletici	1
541.	İntikam	1
542.	İstifade	1
543.	İstisna	1
544.	İşlerini bitirdim	1
545.	İtiraz	1
546.	Kadınlar	1
547.	Kafaları karışık	1
548.	Kalkış günü	1
549.	Kalmayanlar	1
550.	Kamu	1
551.	Kanun	1
552.	Kara	1
553.	Karanlık	1
554.	Kavrayışı	1
555.	Kayıyorsunuz	1
556.	Kazınmış	1
557.	Kestim	1
558.	Kısıtlanmış	1
559.	Kıskıvrak	1
560.	Kıtıl	1
561.	Kıtlık	1
562.	Kibir	1
563.	Kompo	1
564.	Komuta	1
565.	Konfor	1
566.	Koyulurlar	1
567.	Kudret	1

568.	Kulluk	1
569.	Kurâ	1
570.	Kureyş	1
571.	Kurtuluş	1
572.	Kutsal kitapları	1
573.	Kuvvet	1
574.	Liyakatli	1
575.	Lüks	1
576.	Maceralarını	1
577.	Makam	1
578.	Manzara	1
579.	Mazlum	1
580.	Medine	1
581.	Mehil	1
582.	Mesel	1
583.	Mestur	1
584.	Meşakket	1
585.	Meşru	1
586.	Mezardan kalkış	1
587.	Mi'yad	1
588.	Muazzeb	1
589.	Muhataplar	1
590.	Musibet	1
591.	Mutluluk	1
592.	Muttakiler	1
593.	Mübtela	1
594.	Müessese	1
595.	Münker	1
596.	Müstehak	1
597.	Müşeyyed	1
598.	Mütref	1
599.	Namus	1
600.	Nefeslerine	1
601.	Nemelizimcilik	1
602.	Neşet	1
603.	Niyet	1
604.	Nokta	1
605.	Nüşur	1

606.	Olmazdı	1
607.	Ordular	1
608.	Otlar	1
609.	Ölçü	1
610.	Örtbas	1
611.	Pişmanlıkları	1
612.	Remle	1
613.	Riyaset	1
614.	Rücu	1
615.	Sağanak	1
616.	Sağlık	1
617.	Salgın hastalık	1
618.	Salih	1
619.	Satvetimizin	1
620.	Savunuculuk	1
621.	Seçme	1
622.	Sermaye	1
623.	Sınırlı	1
624.	Son	1
625.	Sonunda	1
626.	Sosyal	1
627.	Sözcülük	1
628.	Susuz	1
629.	Şahit	1
630.	Şahsiyetli	1
631.	Şaşırın	1
632.	Şeriat	1
633.	Şirk	1
634.	Şükr	1
635.	Ta'zib	1
636.	Tahakkuk	1
637.	Tarumar	1
638.	Tarumar	1
639.	Tavır	1
640.	Tebeyyün	1
641.	Tekelleşmek	1
642.	Telaşlı	1
643.	Tepeden tırnağa	1

644.	Terbiyeci	1
645.	Terk	1
646.	Tezgâh	1
647.	Tih	1
648.	Toplumsal bozulma	1
649.	Tuğyan	1
650.	Tuğyan	1
651.	Tuttukları yol	1
652.	Uyanmak	1
653.	Uymazlardı	1

654.	Ürdün	1
655.	Varoluş	1
656.	Vasf	1
657.	Vereceksiniz	1
658.	Vesika	1
659.	Vücuda getirdik	1
660.	Yaka	1
661.	Yapanlar	1
662.	Yapılar	1
663.	Yaramaz	1

664.	Yargı	1
665.	Yaşanmaz	1
666.	Yeis	1
667.	Yeller	1
668.	Yer	1
669.	Yerleşim yeri	1
670.	Yönetici	1
671.	Zebun	1

Kod sayısındaki belirli düşüşün sebebi, dokümanımızın aynı metnin çevirileri olmasıdır. Her farklı ayette tekrar eden kelimeler, kod frekansı olarak birleştirilmiş ve tabloda gösterilmiştir. Çok net şekilde olan eş anlamlı kelimeler bir araya getirilmiş ve frekansları toplanmıştır. Anlam olarak yakın olsalar da söylem farklılığı olan kelimeler kod olarak bırakılmıştır. Bu uygulama diğer tablolar için de aynı şekildedir.

Tablonun metne dönüştürülmüş şekli şöyledir; Onlar (549), Halk (546), Helak (427), Şehir (401), Biz/bize/bana (388), Memleket (353), Allah (308), Ülke (295), Bir (271), Azap (257), Sen/siz/sana (220), Bu/bunlar (202), Göndermek (199), Kent (174), Rab (173), Peygamber (171), Kasaba (161), Dünya (160), İnanmak (148), Sürmek/Çıkarmak (139), Kendi (134), Kavim (134), İnanç/iman (119), Zaman/süre/mühlet/müddet (118), Toplum (112), Uyarı/uyarı (110), Zulüm (109), Gün (109), O/ona/onun (108), Yakalayivermek (108), Elçi (105), Yok etmek (102), Diriltmek (97), İstemek (96), Belde (93), Bak (93), Nasıl? (91), Dönmek (91), İnsan (90), Sonra (90), Şiddetli (88), Gelmek (88), Sahip (87), Ahali (82), Bağışlanma (79), Kur'an (78), Lut (75), Şımarmak (75), Duvar (73), Mekke (72), Kötülük (71), Savaş (70), Birlik/beraberlik (68), Yurt (67), Edivermek (66), Düşünmeyi terk/akletmemek (66), Zalim (65), Haksızlık/haksız yere (64), Dolaşmak (63), Ana-kent/başkent (62), Haber (62), Değil (62), Şu (61), Geçim kaynakları (61), Gece (61), Doğru (61), Yüz Yıl (60), Örnek (59), Vahyetmek (58), Önce (57), Gündüz (56), Kapı (56), Öncekiler (55), Anlatmak (55), Etmek (55), Korku (55), Orada (54), Topluluk (54), Şuayb (53), Kalp (51), İnkâr (51), Çetin (50), Nimetler (50), Hayırlı olmak (50), Yiyecek (50), Din (49), Saygı (49), Yalan/tekzip (48), Ceza Vermek (47), Refah (46), Yol (44), Sür (43), Günah (43), Adam (42), Kitap (41), Bulunmak (41), İbret (40), Hesap (40), Kişi (39), Resul (39),

Yoksulluk (38), Hükümdar (37), Zenginler (37), Melek/elçi(semavi) (35), Kurtarmak (35), Çatılır/damlır/tavanlar (34), İz (34), Açlık (34), Gafil/cahil (34), Girmek (34), İnsanlık (33), Ev/mesken (33), Sormak (33), Korkutmak (33), Bereket (32), İstememek (32), İyilik (32), Gerçek (32), Kervan/ Kafile (32), Nice(sini) (32), Deniz (32), Altını Üstüne getirmek (31), Cennet (31), Kuyular (31), İçecek (31), Temiz (31), Akıl (31), Cevap (31), Hak (31), Başka (31), Olmak (31), Rızık (30), Temiz kalmak (30), Nankörlük (30), Büyüklük taslama (30), Hata-lar/kusur/yanlış (30), İmtihan/sınav/denmek (30), Böyle-dir (30), Büyük (30), Bozulmak (29), Görmek (29), Getirmek (29), Medeniyet (28), Kıyamet (28), Yazı-lı (28), Yalvarıp yakarmak (28), Söylemek (28), Mal (28), Yoldan çıkmak (28),Bela (27), Ahiret (27), Varlıklı (27), Mühürlemek/ Damgalamak (27), Yeryüzü (26), İlim (26), Servet (26), Varis (26), Harbe/harap/yıklmış/yıkıntı (26), Toplanmak (25), Çirkin (25), Yemek (25), Sakınmak (25), Karşılık (25), Arapça (25), İşler/yapmak (25), Gezmek (25), Saray (24), Suç (24), Güvenlik (24), Yolda kalmışlar (24), Huzur (23),Giydirmek (23), İçinde (23), Kırıp geçirmek (22), Yakınlar (22), Bilmek (22), Çıkmak (22), Kaldırılmak (22), Tekrar (22), Aile (21), Fâsık (21), Azmak (21), Şüphe (21), Tattırmak (21), Düzen (21), Emretmek (21), Kadar (21), Musa (20), Atalarımız (20), Ganimetler (20), Misafir (19), Bütün/herkes/tüm (19), Millet (19), Secde (19), Merkez (19), Yunus (19), Apaçık (19), Yürümek (19), Doğrultmak (19), Kâfirler (18), Erkekler/ Erler (18), Yerleşmek (18), İndirilmek (18), Feth etmek (18), Az (18), İsyân (18), Geçmiş (17), Sorumluluk (17), Delil (17), Bulmak (17), Devamlı (17), Bozgunculuk (17), Terkedilmiş (17), İssız/tenha/boş (16), Birtakım (16), Şehr/blde/medeniyet anası (16), Köy (16), Karye (16), Muhammed (16), Acı (16), Ayakta olmak (16), Uğratmak (16), Felaket (15), Sıkıntı (15), Günahkâr (15), Bilinen (15), Kullanmak (15), İleri gelenler (14), Korunmak (14), Rezillik (14), Devlet (14), Kısım (14), Akrabalık (13), Kral (13), Sur (13), Aşağılık (13), Davranmak (13), Elbise (13), Dilemek (13), Çökmek (13), Baba(larımız) (12), Darlık (12), Islah etmek (12), Kadir (12), Kesb/kazan/a geldikleri/dıkları/ır (12), Müşrik (12), Sağlamak (12), Ummak (12), Alçaltmak/alçak (11), Belgeler (11), Çarpmak (11), Geri Kalmak (11), Kale (11), Kalıntı (11), Melik/Melike/mülük (11), Mucize (11), Perişan (11), Şeref (11), Uzaklaşmak (11), Emniyet (10), Gidip-gelme (10), Hızır (10), Konuk-severce/severlik (10), Küfür (10), Mesaj (10), Yolcu (10), Zayıf(10), Dinlenmek (9), Fey (9), Kıssa (9), Kibir (9), Kudüs(9), Kul/kulluk/abd (9), Levh-I mahfuz (9), Mücrimler/kötüler/düzenbaz/zalim (9), Seyahat (9), Yasa (9), Yolculuk (9), Zelil (9), Ahlak (8), Şam (8), Üretmek (8), Zorlamak (8), Zorlu (8), Baskı (7), Buyruk (7), Dürüstlük (7), Elebaşlar (7), Evvelkiler

(7), Haram (7), Hüküm (7), Kraliçe (7), Onur sahibi/onurlu (7), Öğle (7), Ümmet (7), Yatarlarken (7), Belkıs (6), Bir kısım (6), Bölge (6), Davetçi (6), Eğilerek (6), Emir (6), Eserler (6), Gitmek (6), Gönül (6), İlahi (6), Nesiller/ Soylar (6), Ölüm (6), Örf (6), Özgür (6), Saygısız/asi (6), Sodom/Sedûm (6), Taif (6), Tanımak (6), Var etmek (6), Yapmak (6), Yaratmak (6), Aktarmak (5), Ansızın (5), Ardından (5), Bilgi (5), Birbiri-ni/lerini (5), Ders(5),Dünya Toplulukları(5), Elem(5) , Entrika/ oyun/ mekir/ düzen/ hile/tuzak/ düzenbazlık (5), Gidermek (5), Hastalık (5), Hatırlatmak (5), İnşa etmek (5), İslam (5), İstirahat (5), Kıyamet (5), Mahşer (5), Müslüman (5), Rüşvaylık (5), Takva (5), Veli (5), Yahudiler (5), Asi/başkaldıran (4), Başkaldırı (4), Bazıları (4), Biçare (4), Bura (4), Dile getirmek (4), Durmak (4), Eriha (4), Eşcinsellik/cinsel ahlaksızlık/fuhuş (4), Fertler/bireyler (4), Fırka (4), Fısk (4), Gelenek (4), Hakir (4), Hareket (4), Hikâye (4), Hor (4), Hürriyet (4), İdareciler (4), İkaz (4), İşkence (4), Kimsesiz (4), Mısır (4), Muhtaç (4), Nakletmek (4), Nebi (4), Öğüt (4), Sakinler (4), Seçkinler (4), Şunlar (4), Ulaşım (4), Aciz (3), Antakya (3), Beyt-ül mukaddes/makdis (3), Doyurmak (3), Düzenlemek (3), Engellemek (3), Erdemliler (3), İktidar (3), İnat (3),Kabul etmiyoruz (3), Kader (3), Kelime-i tevhid (3), Küstah/şımarık/kibrli (3), Malum (3), Muhakeme (3), Müddet (3), Münafık (3), Ortadan kaldırmak (3), Putperestler(3), Saydıkları (3), Seyr-ü sefer (3), Takdir (3), Tarihi (3), Temsil (3), Ticaret (3), Toprak (3), Tövbe (3), Uzeyr (3), Alışkanlık edinmek (2), Beyan (2), Beyyineler (2), Diyarlar (2), Esir (2), Fakir (2), Hali vakti yerinde (2), İhlâk (2), İmha (2), İncil (2), İrade (2), İsa (2), İsrailoğulları (2), İtibar (2), İyilik/iyiler/Muhsinler (2), İzzet (2), Kâbe (2), Libas (2), Melek (2), Mescit (2), Mirasçı (2), Mümin (2), Nezir (2), Niyaza düşmek (2), Saat (2), Sebe' (2), Sevap (2), Sünnet (2), Şeriat (2), Tarlalar (2), Uyduk (2), Ümitsizlik (2), Ümmü-l kurâ (2), Yavrular (2), Yoldaş (2), Yöre (2), Zillet (2), Açıklamaktayız (1),Adil (1), Ahlaksızlık (1), Ajan (1), Aktif (1), Alıvermek (1), Arınmak (1), Arkadaş (1), Asıl (1), Asır (1), Âtıl (1), Aziz (1), Bağlı (1), Bahane (1), Başarı (1), Bataklık (1), Batırırız (1), Bedevi (1), Bellerini kırdık (1), Beyler (1), Bilgilendirmek (1), Bilinç (1), Bireyler (1), Boyun eğmez (1), Bulut (1), Buyruktan çıkmış (1), Cahil (1), Cimri (1), Çaba (1), Çalışıp (1), Çardaklar (1), Çiğneme (1), Çürüyen (1), Davet (1), Dayalı (1), Dehşetli (1), Denge (1), Deprem (1), Despot (1), Dışarı (1), Dışı (1), Diktatör (1), Dini-ilmî (1), Dinleyip (1), Diriliş günü (1), Dostça (1), Dökülmek (1), Dua (1), Dul (1), Durumları (1), Düşünce (1), Düşünmek (1), Düşünmeyi terk (1), Ehl-i beyt (1), Ekonomi (1), Ekonomik darboğaz (1), Emanet (1), Enselemiştir (1), Ettirdik (1), Faaliyetleri (1), Fani (1), Farklı (1), Farz (1), Filistin (1), Fitne (1), Fuhuş (1), Gaflet ve delalet toplulukları (1), Galip (1), Geliştirerek (1),

Gerekçeyici (1), Gerekçeli (1), Gomore(1), Göçmen (1), Gömlek (1), Gösteriş (1), Grup (1), Günü (1), Güvenilir (1), Haaric (1), Habibim (1), Habis (1), Hâkim (1), Haklar (1), Hanedan (1), Hasat (1), Hava (1), Hayasızlık (1), Hayr (1), Haysiyet (1), Hazırlık (1), Helal (1), Hesapsız (1), Hicret (1), Hür (1), Hür (1), İcabet (1), İcraat (1), İfsat (1), İhtiras (1), İlçe (1), İlçe (1), İlişkileri (1), İmar (1), İncelesinler (1), İnletici (1), İntikam (1), İstifade (1), İstisna (1), İşlerini bitirdim (1), İtiraz (1), Kadınlar (1), Kafaları karışık(1), Kalkış günü (1), Kalmayanlar (1), Kamu (1), Kanun (1), Kara (1), Karanlık (1), Kavrayışı (1), Kayıyorsunuz (1), Kazınmış (1), Kestim (1), Kısıtlanmış (1), Kısıklıvrak (1), Kıtıl (1), Kıtık (1), Kibir (1), Komplo (1), Komuta (1), Konfor (1), Koyulurlar (1), Kudret (1), Kulluk (1), Kurâ (1), Kureyş (1), Kurtuluş (1), Kutsal kitapları (1), Kuvvet (1), Liyakatli (1), Lüks(1), Maceralarını (1), Makam (1), Manzara (1), Mazlum (1), Medine (1), Mehil (1), Mesel (1), Mestur (1), Meşakket (1), Meşru (1), Mezardan kalkış (1), Mi'yad (1), Muazzeb (1), Muhataplar (1), Musibet (1), Mutluluk (1), Muttakiler (1), Mübtela (1), Müessese (1), Münker (1), Müstehak (1), Müşeyyed (1) ,Mütref (1), Namus (1), Nefeslerine (1), Nemelazımcılık (1), Neşet (1), Niyet (1), Nokta (1), Nüşur (1), Olmazdı (1), Ordular (1), Otlar (1), Ölçü (1), Örtbas (1), Pişmanlıkları (1), Remle (1), Riyaset (1), Rücu (1), Sağanak (1), Sağlık (1), Salgın hastalık (1), Salih (1), Satvetimizin (1), Savunuculuk (1), Seçme (1), Sermaye (1), Sınırlı (1), Son(1), Sonunda (1), Sosyal (1), Sözcülük(1), Susuz (1), Şahit (1), Şahsiyetli (1), Şaşırın (1), Şeriat (1), Şirk (1), Şükr (1), Ta'zib (1), Tahakkuk (1), Tarumar (1), Tarumar (1), Tavır (1), Tebeyyün (1), Tekelleşmek (1), Telaşlı (1), Tepeden tırnağa (1), Terbiyeci (1), Terk (1), Tezgâh (1), Tih (1), Toplumsal bozulma (1), Tuğyan (1), Tuğyan (1), Tuttukları yol (1), Uyanmak (1), Uymazlardı (1), Ürdün (1), Varoluş (1), Vasıf (1), Vereceksiniz (1), Vesika (1), Vücuda getirdik (1), Yaka (1), Yapanlar (1), Yapılar (1), Yaramaz(1), Yargı (1), Yaşanmaz (1), Yeis (1), Yeller (1), Yer (1), Yerleşim yeri (1), Yönetici (1), Zebun (1).

Tablomuzda; Onlar (549) Halk (546) Helak (427) Şehir (401) Biz/bize/bana (388) Memleket (353) Allah (308) Ülke (295) Bir (271) Azap (257) Sen/siz/sana (220) Bu/bunlar (202) Göndermek (199) Kent (174) Rab (73) Peygamber (171) Kasaba (161) Dünya (60) İnanmak (148) Sürmek/Çıkarmak (139) Kendi (134) Kavim (134) İnanç/iman (119) Zaman/süre/mühlet/müddet (118) Toplum (112) Uyarmak/uyarı (110) Zulüm (109) Gün (109) O/ona/onun (108) Yakalayivermek (108) Elçi(105) Yok etmek (102) yüzlü frekanslara (rakamlara) ulaşmış kodlarımızdır. Bu kodların yorumlanması tablomuz

hakkında genel bilgi vermek amaçlıdır. Yaklaşık ilk otuz iki koda tekamül eden örneklem alımı diğer kavramlar için de uygulanacaktır.

Genel olarak tablomuzda Helak/427, Azap/257, Zulüm/109, Sürmek-Çıkarmak/139, Yok etmek/102, Uyarı/110 Yakalayivermek/108; kodlarının bulunuşu ve yüksek frekansa sahip olmaları, K-R-Y de toplumsal yapının ve ilişkilerin bozulmuşluğunu ortaya koymaktadır.

Kök anlamı içerisinde sınır ve kapalılığı da barındıran K-R-Y, özellikle Sürmek-Çıkarmak/139 kodunun bulunuyor olması, Helak/427, Azap/257, Zulüm/109, Yok etmek/102, kodları bizde şehirlerin gerilim ve çatışma alanı oluşunu düşündürmüştür.

Marx ve Weber'in kuramlarının ortak yönlerinden biri, toplumsal düzen ve değişimin ana çizgisinin konsensüsten ziyade çatışma üzerine kurgulanmış olmalarıdır ki; bu fikir birçok sosyolojik yaklaşım için anahtar niteliğindedir. Ralf Dahrendorf'da Marx ve Weber gibi düşünmüş, sosyal değişimin temel dinamiğinin sınıf çatışması olduğuna karar vermiştir. Çatışma teorisini, Marx'tan farklı olarak üretim araçlarının mülkiyetine sahip olmak veya olmamak şeklinde değil, güce ve özelde otorite konumlarına katılma ve bu konumlardan dışlanma üzerine kurmuştur. Dahrendorf'un, otorite bireylerde değil güç konumlarında bulunmaktadır, tespiti ile kod tablomuzda, Sahip/87, Hükümdar/37, Zenginler/37, Büyüklük taslayanlar/30, Kral/13, Kraliçe/7, Melik-Melike-Mülük/11 gibi yayılmış kodlar anlamlı hale gelmiştir.

Çatışma, sürekli bir güç sayesinde statükonun temelini oluştururken, aynı zamanda toplumsal değişme ve gelişme yaratma potansiyeline sahiptir. Çatışmanın yoğun olduğu yer ve zamanda değişim köklü olabilir; ancak şiddet eşlik ettiğinde değişimin ani olması ihtimali yüksektir (Slattery, 2018, s. 183). Her değişimin yeni bir inşa süreci olduğu ve değişimin içerisinde “değişmeyen tazammumu” unutulmamalıdır.

K-R-Y dokümanı için, kavim/134 kodunun ilk sıralarda olması “kapalılık” anlamı bir kez daha düşünmemizi sağlar. Weber için “kent” kavramı, tarihinin yalnızca kısa belirli bir döneminde ve belirli bir coğrafyada toplumsal dönüşümün öncüsünü niteler. Antik dönemde toplumsal örgütlenmenin temeli akrabalık; modern dönemde ise ulus-devlettir (Erkan, 2014, s. 156). Bir başka sosyolog olan Ferdinand Tönnies'de; “Cemaat ve Cemiyet” ayrımında temel unsur, topluluk tipi örgütlenmesinin toplum tipi örgütlenmeye dönüşümüdür. Orta çağ toplumsal örgütlenmesinin özellikle aile birliği, kan bağları, komşuluk bağları şeklinde olduğu topluluklar köy ve kasaba, dini yapılar,

zanaatkâr, köylü ve topluluk tipinin yerini; ortaçağdan günümüze kadar ki gelişmede, rasyonalist, demokratik, kapitalist, sanayi ve fabrika sahibi, kentli ve toplum tipi şeklindeki toplumsal örgütlenme almıştır (Tönnies, 2019). Wirth'in da işaret ettiği gibi, şehirlerde birçok insan yan yana yaşadığı halde birbirini kişisel olarak tanımaz şehirleri geleneksel köylerden ayıran temel farklardan biri de budur. Şehir sakinlerinin birbirleriyle kurdukları bağlar gelip geçicidir ve başka başka amaçlara yöneliktir. (Giddens A. , 2013, s. 948). Şehirde yaşayan insanlar daha hareketli olmaya eğilimli oldukları için, aralarındaki bağlar da daha gevşektir. Çatışmanın başka bir boyutu olan rekabet; bizce, şehir de hayatın adımlarının köye oranla daha hızlı atılması ve işbirliğinden daha baskın olması şeklinde de okunabilir. Tablomuzun genelinde de bu çok rahatlıkla görülmektedir.

Kök harfleri itibari ile günümüz modern Arapçasında daha çok “köy” anlamı verilen kavramımız, 217. ve 218. sırada bu anlamı ile kod tablomuza dahil olmuştur ve diğer kavramlardan farklı olarak ilk sıralarda “Halk/526” ve “Toplum/112” kodlarını birlikte sahiplenmiştir. Bu durum Köy-Karye/32 Kasaba/161 gibi yerleşim yerlerinin nüfuslarının azlığı bakımından düşünüldüğünde, kentleşme olgusunu nüfus üzerinden açıklamaya çalışan kuramlar bağlamında tezatlık oluşturuyor gibi durur. Alanda söz sahibi olan, L. Wirth'da şehirlerin nüfusunun büyüklüğünün, yoğunluğunun ve heterojenliğinin şehirler için oldukça önemli olduğunu kabul etmekle beraber, herhangi bir topluluğu yalnızca kemiyet açısından ele almayı eleştirir (Wirth, 2002, s. 80). Wirth'a göre; şehir bir yaşam alanı olmaktan daha çok, yaşam tarzıdır. 1938 yılında *The American Journal of Sociology* dergisinde yayınlanan ve hala alan yazında temel referans kaynaklarından birini teşkil eden makalesinde, şehir için “Merkeziyet” atfında bulunur. Şehrin merkez olma özelliği; kimi çevirmenlerce Mekke/72 olarak algılanmış, Ana Kent-başkent/62, Merkez/19, Şehir-Belde-Medeniyetlerin Anası/16 şeklinde dokümanımızın içerisinde karşımıza çıkmıştır. Bu kavram ile birlikte, şehirlerin sadece insan nüfusunun yoğunlaştığı yerler olarak değil, insanın yapıp ettiği ve üretip ortaya koyduğu, gerek maddi gerekse manevi anlamdaki tüm değerleri toplama özelliğinin bulunduğunu söyleyebiliriz. “Şehir, bir dünya görüşünün, bir inanç sisteminin, bir medeniyetin arka planını oluşturan manevi değer ve dinamiklerin bir mekanda somutlaşarak var oldukları yerdir. Bu özellikleri ile şehirler bütünleyici, toparlayıcı ve aynı zamanda aktarıcı bir fonksiyon icra ederler. Şehir insanda, insan da şehirde anlam bulur. Mekanı anlamlı kılan şehir olduğu gibi, zamanı anlamlı kılan da insandır” (Çelik, 2019)

32 Frekansla Deniz kodunun bu kavramda geçmesi bize özellikle “deniz ticareti” üzerine kurgulanmış bir şehir anlayışına sahip olan Pirenne’yi hatırlattı. Farklı siyasi otoritelerin egemenlik alanlarında yapılan bir ticaret olmasından dolayı bu ticaret şeklini önceleyen Pirenne, kenti özgürce ticaret yapılabilen yer ve güven içerisinde olduklarını düşünen tacirlerin daha çok sermaye yatırımı yapmasından dolayı canlı mekanlar olarak değerlendiriyordu. Bu nedenle de tarımla geçimini sağlayan şehirler onun düşüncesinde deniz ticaretine adapte olamamış ikinci sınıf kentler olarak varlığını buluyordu (Pirenne, 1982).

Bu dokümanda Şehir (401) ve Kent (174) kodları yüksek frekansa sahip olarak birlikte ilk sıralara yükselmiştir. Bu birliktelik diğer dokümanlarda yoktur. Kılıçbay, bazı kentlerin kendisine erkekmiş gibi (onlara kent diyor), diğerlerinin de dişiymiş gibi (onlara şehir diyor) geldiğini söyler, şehirler uygarlık yönleri ağır basan yerleşim yerleri, kentler ise daha çok insan ve bina yığılmaları olarak ortaya çıkmaktadır, şeklindeki düşüncesiyle iki sözcüğün anlam farklılığını ortaya koyar (Kılıçbay, 2000, s. 14). Erkan, bu iki terimin, birbirini ikame edip edemeyeceğinin kavram içeriklendirmesine bağlı olduğu, yani bazı metinlerde eş, bazılarında ise farklı anlam taşıyabildiğini, “şehir” kavramı yerine “kent” kavramına yer verilmesinin aynı zamanda “dil politikası” ile ilgili olacağı hususunu vurgular. (Erkan, 2014, s. 104). Şehir ve kent söylem farklılığı İbn Haldun’da daha farklı tezahür etmiştir. “İbn Haldun, kandaş özellikleri gösteren kent ile uygarlaşmış şehir’in farklı olduğunu ve birbirini izlediğinin farkındaydı. İbn Haldun’a göre, kentin kurulmuş olması devletin kurulmuş olmasını gerektirir. Kurulan kentlerin ömrü devletin ömrü ile mütenasip olur. Bu demektir ki, devletin gittikçe uygarlaşması, iktidarın tekelleşmesi boyunca kent de uygarlaşacak ve şehirleşecektir” (Hassan, 2019, s. 244-245).

Onlar (549), biz/ bize/ bana (388), sen/siz/sana (220), kendi (134), o/ona/onun (108), bu/bunlar (202) ifadeleri zamir oluşları yönünden birlikte düşünülüp değerlendirildiğinde 1651 frekansla zamir kullanımının en yüksek olduğu doküman K-R-Y olur. Onlar(549) ve o/ona/onun (134) zamirlerinin ayrı kod kabul edilmesinin sebebi Türkçede ‘onlar’ ifadesinin hem şahıs hem de işaret zamirini ifade ediyor olmasına rağmen, çeviri metninde ki kullanımın ağırlıklı olarak işaret zamiri olmasıdır. Zamirler kendilerinde yek pare anlam yükü olan sözcükler değildir, semantik değerlikli sözcüklerin açığa çıkmasını sağlar, yani sözcükler arası iletişim kuran kelimelerdir. Arapçada kişi zamir gruplaması, gaip (o/onlar), muhatap (sen/sizler) ve konuşan (ben/biz) şeklindedir. Söylem bakımından değerlendirildiğinde, zamirlerin insanlar arası iletişimi

kuran ilk sözcükler olduğu söylenebilir. Şöyle ki; yeni doğan bir bebek öncelikle annesini yani kendisini ‘muhatap’ alanın varlığını fark eder, sonra ‘onları’ ayırt eder ve en son ‘konuşanın’ kendisi olduğunu anlar. Artık, kodlarımızda bulunan “kendi/134” birey olduğunun farkındadır. “Kendi” olmak ‘birey’ olmanın dışında ‘şahsiyet’ olma çabasını da içerir, bu durum ‘kendi’ ve ‘kavmi’ arasında gerginlik ve çatışma sebebi olabilir. Zira, insanların, kendilerinden daha yetersiz olan hayvanların aksine, içine doğdukları dünya ile uyumsuz görünmelerinin sebeplerinden biri; onların büyük ölçüde kendilerinden önce yaşamış (tablomuzda 73/babalarımız,189/atalarımız,241/öncekiler şeklinde kodlarla kavramımızda söylemini bulan) olanların deneyimlerini ve alışkanlıklarını edinmelerinden kaynaklanır. (E.Park & Burgess, 2015, s. 146). Dil yalnızca iletişim aracı değil, bireyin “ben” tasavvuruyla, şahsiyet kazanmasında ki en değerli unsurdur. 18. Yüzyıl aydınlanmasının anahtar kelimelerinden olan “deneyselcilik” ile birlikte “tabula rasa” bu hususu açıklamaya çalışan değerli fikirlerdendir. Locke, dilin bu işlevini yarattığı boş levha (tabula rasa) imgesiyle ifade ederek aklın insan ilk doğduğunda boş olduğunu, bilginin sonradan deneyimlerle kazanıldığını iddia eder. (Locke, Kelimelerin suistimali, 2018, s. 14). Her ne kadar günümüzde insanın doğaya bakışı ve doğanın insan davranışlarını biçimlendirici rolü, Charles Darwin'in evrim kuramı ile kökten değişmiş ve insanın yazılmamış bir kâğıt sayfası olduğu görüşü de geçerliliğini kısmen kaybetmişse de, gerçek olan şey; dil ile ilgili çok fazla akım ve teoriye rağmen dil göstergeleri dışında düşünemediğimiz gerçeği asla değişmemiştir. Ahlaki değerlerin matematik gibi kesinlik içermediğini düşünen Locke (Locke, 2018, s. 118), ahlaki değerlerin açıkça aktarılabilceği sonucunu çıkarmaktadır. Peki, bu aktarıcılar kim olmalı? Dokümanımıza göre, Uyarıları/110 peygamberler/171 ve Elçiler/105 yapmaktadır.

Ülke, şehir, kent, kasaba, köy ve diğer isimlendirmeler bir anlamda; insanın mekan üretimi sonucu elde ettiği ürünlerin etiketleridir. Bu etiketlemeler uzamsal büyüklüklerine, nüfuslarında ki yoğunluklarına, bir sur ile çevrili olup olmasına, çarşısının bulunup bulunmamasına son zamanlarda daha başka kriterler de katılarak yapılmaktadır. (Keleş, 1996, s. 74). Bazı etiketler söylendiği veya yazıldığı zaman anlam adresi değişmez, şöyle örneklendirilebilir; ülke; Türkiye, şehir; Nevşehir ve köy; Göre olsun, yurt dışında bir konuşmada ülkemi özlüyorum, şehrimi özlüyorum, köyümü özlüyorum ifadelerinde özlenenin anlam adresi açıktır. Ancak “memleketimi özlüyorum” ifadesinde muhatapın, süre gelen konuşma içerisinde ve konuşanın jest ve mimiklerinden,

memleket kelimesinin gönderim adresini çıkarması gerekir. Konuşma anında özlem duyulan Türkiye, Nevşehir veya Göre de olabilir. Bu nedenle memleket daha soyut bir anlama sahiptir.

Dil olgusu karşımıza bu kavramda “Arapça/29” olarak çıkmaktadır, ancak bu durum bize göre Arapçanın kutsallığını değil, o toplumun mesajları anlayacağı dil olduğunu ortaya koyar. Sözlü bir kültüre sahip olan çöl insanına “Oku!” emriyle hitap eden ve aynı sure içerisinde “kalemle yazmayı öğretene”²⁴ şeklinde ki sesleniş oldukça düşündürücüdür. Bir anlamda ‘sözlü kültürden yazılı kültüre geç!’ uyarısıdır ve bu ayetler, bilginin kayıt altına alınmasının gerekliliğini ortaya koymuş olmalı ki, bütün İslam literatüründe bu husus ayetler nazil olduğunda ‘kalemle yazılmıştır, kayıt altına alınmıştır’ şeklinde iktibas edilmektedir. Bu durumu özetleyen güzel bir söz vardır; ilim avlamak, yazı ise avı bağlamaktır. Daha inen ilk vahiylerde “sözlü kültürden yazılı kültüre geç!” işareti verilmiş, böylece değişim başlamıştır. Zira sözlü kültürde bilgiler ancak belirli kalıplar içerisinde tekrarlanmakta, bu da değişimin olmadığı geleneksel toplumları oluşturmaktaydı (Batuş, Alver, Arık, Çoban, & Çığ, 2011, s. 181).

Frekanslarının yüksek oluşundan dolayı örneklem aldığımız bu kodlardan Uyarmak/uyarı (110), Zulüm (109), Yakalayivermek (108) ve Yok etmek (102) kodları Dört Kavram Kod Frekans tablosunda diğer kavramlarla ortak kullanımı olmadığı için bu kavrama özel kalmışlardır.

3.7.2. B-L-D

19 farklı doküman üzerinde yapılan deşifre sonrasında ilk olarak 708 kodluk, frekansları tesbit edilmiş bir tablo çıkarılmıştır. Bu dokümanlar birleştirilerek 460 kodluk B-L-D Birleşim Frekans Tablosu şekline dönüştürülmüştür.

Tablo 4-B-L-D Bileşim Frekans Tablosu

N o	Kodlar	F.
1.	O/ona/onun	371
2.	Rab	221
3.	Belde	220
4.	Ölmüş/ölü	199
5.	Su	190
6.	Şehir	168
7.	Bu/bunlar	161
8.	Ben/biz/bana	150
9.	Sen/siz/senin/sana	145

10.	Allah	131
11.	Bir	120
12.	Diriltmek	102
13.	Rüzgâr	96
14.	Gökten	89
15.	Rızık	88
16.	Bulut	78
17.	Kılmak	71
18.	Rahmet	69
19.	Dolaşmak	68
20.	Toprak	67
21.	Ülke	65

22.	Kulluk	64
23.	İbrahim	63
24.	Müjde	62
25.	Putlar	62
26.	Emredilmek	61
27.	İndirmek	60
28.	Diyyar	58
29.	Güvenli	58
30.	Bahçe	55
31.	Memleket	54
32.	Âyet	52
33.	Aldatmak	50

²⁴ 96-Alak/4

34.	Bitki	50
35.	Güzel	50
36.	Yağmur	50
37.	Hayat	49
38.	İnkâr	49
39.	Yaratılmak	49
40.	İnsan	46
41.	Yerler	43
42.	Mekke	41
43.	İbretler	40
44.	İnsanlık	39
45.	Kötü	39
46.	Varmak	38
47.	Hayvan	37
48.	Kabir	36
49.	Bura	35
50.	Ağaç	34
51.	Önce	34
52.	Göndermek	33
53.	Halk	33
54.	Ürün	33
55.	Hurma	32
56.	Şükretmek	32
57.	Vermek	32
58.	Çıkarmak	31
59.	İzniyle	31
60.	Sebe'	31
61.	Yemek	31
62.	Gün	30
63.	Nice	30
64.	Sağdan	30
65.	Soldan	30
66.	Azap	29
67.	Şükür	29
68.	Uzaklaştırmak	29
69.	Andolsun	28
70.	Canlı	28
71.	Biçilecek	27
72.	Bitirmek(yetişmek)	27
73.	Her şey	27
74.	İki	27
75.	Kavim	27
76.	Meyvalar	27
77.	Taşımak	27
78.	Yemin	27
79.	Oturmak	26
80.	Emin	25
81.	Müslüman	25
82.	Ölçülü	25
83.	Önünde	25
84.	Açıklamak	24
85.	Bölge	24
86.	Çıkışmak	24
87.	Merhamet	24
88.	Nesiller	24
89.	Bağışlamak	23
90.	Benzeri	23
91.	Helak	23
92.	İnanmak	23
93.	Kaçmak	23
94.	Tut	23
95.	Az	21
96.	Şefkatli	21
97.	Adalet	20
98.	Ahiret	20
99.	Güç	19
100.	Sakin	19

101.	Sonra	19
102.	Tomurcuk	19
103.	Ateş	18
104.	Kurtulmak	18
105.	Taneler	18
106.	Yeryüzü	18
107.	Ancak	17
108.	Çıkmaz	17
109.	Çorak	17
110.	Salkım	17
111.	Delik	16
112.	Dönmek	16
113.	Kendi	16
114.	Ağırlık	15
115.	Azınlaşmak	15
116.	Cehennem	15
117.	Hakkında	15
118.	Hareket	15
119.	Oğullar	15
120.	Topluluk	15
121.	Verimli	14
122.	Mücadele	13
123.	Ora	13
124.	Refah	13
125.	Sürmek	13
126.	Arazi	12
127.	Kaldırmak	12
128.	Kuvvetli	12
129.	Zaman/süre/müddet	39
130.	Cansız	11
131.	Canlandırmak	11
132.	Çocuklar	11
133.	Sahip	11
134.	Tartışmak	11
135.	İrem	10
136.	Kutlu	10
137.	Tekrar	10
138.	Yararsız	10
139.	Yurt	10
140.	Çeşitli	9
141.	Faydasız	9
142.	Gezmek	9
143.	Hayır	9
144.	İbadet	9
145.	Kent	9
146.	Küfretmek	9
147.	Küme	9
148.	Meşakkat	9
149.	Şu	9
150.	Toplum	9
151.	Ahali	8
152.	Emniyet	8
153.	Nimet	8
154.	Yeryüzü	8
155.	Yeşertip	8
156.	Belli	7
157.	Cennet	7
158.	Dünya	7
159.	Helal	7
160.	İhtiyaç	7
161.	Kudret	7
162.	Kurumuş	7
163.	Miktar	7
164.	Mübarek	7
165.	Peygamber	7
166.	Saygın	7
167.	Yaşam	7

168.	Aşmak	6
169.	Azmat	6
170.	Birçoğu	6
171.	Değil	6
172.	Ders	6
173.	Ekin	6
174.	Güven	6
175.	Hürmet/li	6
176.	İşaret	6
177.	Kuraklık	6
178.	Mahsul	6
179.	Örtbas	6
180.	Ulaşmak	6
181.	Verimsiz	6
182.	Yanıltmasın	6
183.	Yarısı	6
184.	Yok	6
185.	Bolluk	5
186.	Cezalandırmak	5
187.	Esirgeyicidir	5
188.	Eşi	5
189.	Evler	5
190.	Faydalandırmak	5
191.	Görünmek	5
192.	Hakikat	5
193.	Harem	5
194.	Her	5
195.	İnşa	5
196.	Mesken	5
197.	Rahim	5
198.	Sığınak	5
199.	Sürüklemek	5
200.	Sütun	5
201.	Uğratmak	5
202.	Yararlandırmak	5
203.	Bağlar	4
204.	Bina	4
205.	Bol	4
206.	Bozgunculuk	4
207.	Delil	4
208.	Dua	4
209.	Durak	4
210.	Edilmemiş	4
211.	Elçi	4
212.	Ettiler	4
213.	Kan	4
214.	Kur'an Kerim	4
215.	Mabut	4
216.	Muhammed	4
217.	Nebat	4
218.	Şekil	4
219.	Şiddet	4
220.	Tarih	4
221.	Ticaret	4
222.	Yanıltmak	4
223.	Yararlı	4
224.	Yetiştirmek	4
225.	Zahmetsizce	4
226.	Altı	3
227.	Baskı	3
228.	Bilinç	3
229.	Ciliz	3
230.	Çetin	3
231.	Diken/çalı	3
232.	Dokunulmaz	3
233.	Fena	3
234.	Had	3
235.	Hak	3

236.	İman	3
237.	Kavruk	3
238.	Kazımak	3
239.	Kutsal	3
240.	Muztar	3
241.	Otlar	3
242.	Öldürmek	3
243.	Sağlamak	3
244.	Sema	3
245.	Söz	3
246.	Sözleşme	3
247.	Şuur	3
248.	Taahhüt	3
249.	Temiz	3
250.	Vadi	3
251.	Yaman	3
252.	Yüklü	3
253.	Korumak	3
254.	Acıyan	2
255.	Arabistan	2
256.	Araştırmalar	2
257.	Atmak	2
258.	Av	2
259.	Bedenler	2
260.	Buhar	2
261.	Büyük	2
262.	Cevap	2
263.	Çekişmek	2
264.	Çıkaran	2
265.	Düşürmesin	2
266.	Genetik	2
267.	Hasatlanmak	2
268.	Hesap	2
269.	Huzur	2
270.	İkamet	2
271.	İkram	2
272.	İlah	2
273.	İmkân	2
274.	İnşaat	2
275.	İslam	2
276.	İşkence	2
277.	Kâbe	2
278.	Kaynak	2
279.	Konu	2
280.	Kurulmamış	2
281.	Medeniyet	2
282.	Mekân	2
283.	Merkez	2
284.	Mezruk	2
285.	Millet	2
286.	Mucize	2
287.	Mümin	2
288.	Nankörlük	2
289.	Nefisler	2
290.	Neşretmek	2
291.	Ortak	2
292.	Pis	2
293.	Plan	2
294.	Rasül	2
295.	Sakin	2
296.	Sindirmek	2
297.	Sonuç	2
298.	Sükûn	2
299.	Şanlı	2
300.	Şifre	2
301.	Tahıl	2
302.	Tükenmeden	2
303.	Yaratan	2

304.	Yasak	2
305.	Yetişmez	2
306.	Zengin	2
307.	Adı	1
308.	Akibet	1
309.	Alamet	1
310.	Arttırmak	1
311.	Aslı	1
312.	Bakmak	1
313.	Başaklı	1
314.	Başarılar	1
315.	Başka	1
316.	Bereketli	1
317.	Beyan	1
318.	Bilgi	1
319.	Bilmek	1
320.	Biraz	1
321.	Birlik	1
322.	Bitkisiz	1
323.	Civar	1
324.	Çağlar	1
325.	Çarpıtmak	1
326.	Çekileceksiniz	1
327.	Çiftlik	1
328.	Çoğaltan	1
329.	Delalet	1
330.	Deniz	1
331.	Deve	1
332.	Dış ticaret	1
333.	Dikkat	1
334.	Dökülerek	1
335.	Düşük	1
336.	Egemenlik	1
337.	Ekim	1
338.	El	1
339.	En'am	1
340.	Eşkiye	1
341.	Evire çevire	1
342.	Fıskırış	1
343.	Filistin	1
344.	Geçen	1
345.	Genetik şifre	1
346.	Gerek	1
347.	Göl	1
348.	Gözetmek	1
349.	Habibim	1
350.	Halk_ i Zısan	1
351.	Halkeden	1
352.	Haram	1
353.	Hayırlı	1
354.	Hayırsız	1
355.	Hill	1
356.	Hırsız	1
357.	Hicaz	1
358.	Hidayet	1
359.	Hububat	1
360.	Huruç	1
361.	Husumet	1
362.	Hüküm	1
363.	Hükümran	1
364.	İsrar	1
365.	İhsan	1
366.	İhya	1
367.	İklim	1
368.	İmar	1
369.	İmrendirmesin	1
370.	İmtiyaz	1
371.	İrade	1

372.	İrtikâp	1
373.	İstifadenize	1
374.	İşgal	1
375.	İşleyiş	1
376.	İterek	1
377.	Kabile	1
378.	Kabiliyet	1
379.	Kafa	1
380.	Kalıntılar	1
381.	Kalkan	1
382.	Kara/lar	1
383.	Karıştırmasin	1
384.	Kasem	1
385.	Kâtil	1
386.	Keçi	1
387.	Koyun	1
388.	Kuvvet	1
389.	Lüks	1
390.	Madencilik	1
391.	Mağfiret	1
392.	Mahlukat	1
393.	Mahrem	1
394.	Metal	1
395.	Mezar	1
396.	Milletlerarası	1
397.	Misal	1
398.	Mutsuz	1
399.	Müstefid	1
400.	Müşrik	1
401.	Nebi	1
402.	Niyet	1
403.	Nüşur	1
404.	Ova	1
405.	Önemlidir	1
406.	Örtmek	1
407.	Pusturmak	1
408.	Rauf	1
409.	Saplanan	1
410.	Savaş	1
411.	Sebzeler	1
412.	Semerat	1
413.	Semud	1
414.	Sene	1
415.	Servet	1
416.	Seyahat	1
417.	Seyahat	1
418.	Siğir	1
419.	Son	1
420.	Sorumluluk	1
421.	Suçlar	1
422.	Sunulan	1
423.	Susuz	1
424.	Sürekli	1
425.	Sürtüşmek	1
426.	Sürü	1
427.	Şahit	1
428.	Şedit	1
429.	Şeref	1
430.	Şeriat	1
431.	Tağut	1
432.	Tanık	1
433.	Tanınamamak	1
434.	Tasrif	1
435.	Taşkın	1
436.	Teslimiyet	1
437.	Tırpanla	1
438.	Tohum	1
439.	Toplumuna	1

440.	Tuğyan	1
441.	Umutsuz	1
442.	Uygarlık	1
443.	Üretemez	1
444.	Vahdaniyet	1
445.	Vakit	1
446.	Varlık	1

447.	Ya'rub	1
448.	Yalan	1
449.	Yalvararak	1
450.	Yanlış	1
451.	Yapılmak	1
452.	Yayıveririz	1
453.	Yemiş	1

454.	Yerleşim	1
455.	Yolculuk	1
456.	Yontularak	1
457.	Yöre	1
458.	Yüzyıl	1
459.	Zalim	1
460.	Zat-ı Kerim	1

Tablonun metne dönüştürülmüş şekli şöyledir: O/ona/onun (371), Rab (221), Belde (220), Ölmüş/özü (199), Su (190), Şehir (168), Bu/bunlar (161), Ben/biz/bana (150), Sen/siz/senin/sana (145), Allah (131), Bir (120), Diriltmek (102), Rüzgâr (96), Gökten (89), Rızık (88), Bulut (78), Kılmak (71), Rahmet (69), Dolaşmak (68), Toprak (67), Ülke (65), Kulluk (64), İbrahim (63), Müjde (62), Putlar (62), Emredilmek (61), İndirmek (60), Diyar (58), Güvenli (58), Bahçe (55), Memleket (54), Âyet (52), Aldatmak (50), Bitki (50), Güzel (50), Yağmur (50), Hayat (49), İnkâr (49), Yaratılmak (49), İnsan (46), Yerler (43), Mekke (41), İbretler (40), İnsanlık (39), Kötü (39), Varmak (38), Hayvan (37), Kabir (36), Bura (35), Ağaç (34), Önce (34), Göndermek (33), Halk (33), Ürün (33), Hurma (32), Şükretmek (32), Vermek (32), Çıkarmak (31), İzniyle (31), Sebe' (31), Yemek (31), Gün (30), Nice (30), Sağdan (30), Soldan (30), Azap (29), Şükür (29), Uzaklaştırmak (29), Andolsun (28), Canlı (28), Biçilecek (27), Bitirmek (yetişmek) (27), Her şey (27), İki (27), Kavim (27), Meyvalar (27), Taşımak (27), Yemin (27), Oturmak (26), Emin (25), Müslüman (25), Ölçülü (25), Önünde (25), Açıklamak (24), Bölge (24), Çıkışmak (24), Merhamet (24), Nesiller (24), Bağışlamak (23), Benzeri (23), Helak (23), İnanmak (23), Kaçmak (23), Tut (23), Az (21), Şefkatli (21), Adalet (20), Ahiret (20), Güç (19), Sakın (19), Sonra (19), Tomurcuk (19), Ateş (18), Kurtulmak (18), Taneler (18), Yeryüzü (18), Ancak (17), Çıkmaz (17), Çorak (17), Salkım (17), Delik (16), Dönmek (16), Kendi (16), Ağırılık (15), Azgınlaşmak (15), Cehennem (15), Hakkında (15), Hareket (15), Oğullar (15), Topluluk (15), Verimli (14), Mücadele (13), Ora (13), Refah (13), Sürmek (13), Arazi (12), Kaldırmak (12), Kuvvetli (12), Zaman/süre/müddet (39), Cansız (11), Canlandırmak (11), Çocuklar (11), Sahip (11), Tartışmak (11), İrem (10), Kutlu (10), Tekrar (10), Yararsız (10), Yurt (10), Çeşitli (9), Faydasız (9), Gezmek (9), Hayır (9), İbadet (9), Kent (9), Küfretmek (9), Küme (9), Meşakkat (9), Şu (9), Toplum (9), Ahali (8), Emniyet (8), Nimet (8), Yeryüzü (8), Yeşertip (8), Belli (7), Cennet (7), Dünya (7), Helal (7), İhtiyaç (7), Kudret (7), Kurumuş (7), Miktar (7), Mübarek (7), Peygamber (7), Saygın (7), Yaşam (7), Aşmak (6), Azmak (6), Birçoğu (6), Değil (6), Ders (6), Ekin (6), Güven (6), Hürmet/li (6), İşaret (6), Kuraklık (6), Mahsul (6), Örtbas (6), Ulaşmak (6), Verimsiz (6), Yanıltmasın (6), Yarısı (6), Yok (6), Bolluk

(5), Cezalandırmak (5), Esirgeyicidir (5), Eşi (5), Evler (5), Faydalandırmak (5), Görünmek (5), Hakikat (5), Harem (5), Her (5), İnşa (5), Mesken (5), Rahim (5), Sığınmak (5), Sürüklemek (5), Sütun (5), Uğratmak (5), Yararlandırmak (5), Bağlar (4), Bina (4), Bol (4), Bozgunculuk (4), Delil (4), Dua (4), Durak (4), Edilmemiş (4), Elçi (4), Ettiler (4), Kan (4), Kur'an Kerim (4), Mabut (4), Muhammed (4), Nebat (4), Şekil (4), Şiddet (4), Tarih (4), Ticaret (4), Yanılmak (4), Yararlı (4), Yetiştirmek (4), Zahmetsizce (4), Altı (3), Baskı (3), Bilinç (3), Cılız (3), Çetin (3), Diken/çalı (3), Dokunulmaz (3), Fena (3), Had (3), Hak (3), İman (3), Kavruk (3), Kazımak (3), Kutsal (3), Muztar (3), Otlar (3), Öldürmek (3), Sağlamak (3), Sema (3), Söz (3), Sözleşme (3), Şuur (3), Taahhüt (3), Temiz (3), Vadi (3), Yaman (3), Yüklü (3), Korumak (3), Acıyan (2), Arabistan (2), Araştırmalar (2), Atmak (2), Av (2), Bedenler (2), Buhar (2), Büyük (2), Cevap (2), Çekişmek (2), Çıkarıcı (2), Düşürmesin (2), Genetik (2), Hasatlanmak (2), Hesap (2), Huzur (2), İkamet (2), İkrâm (2), İlah (2), İmkân (2), İnşaat (2), İslam (2), İşkence (2), Kâbe (2), Kaynak (2), Konu (2), Kurulmamış (2), Medeniyet (2), Mekân (2), Merkez (2), Mezruk (2), Millet (2), Mucize (2), Mümin (2), Nankörlük (2), Nefisler (2), Neşretmek (2), Ortak (2), Pis (2), Plan (2), Rasûl (2), Sakin (2), Sindirmek (2), Sonuç (2), Sükûn (2), Şanlı (2), Şifre (2), Tahıl (2), Tükenmeden (2), Yaratan (2), Yasak (2), Yetişmez (2), Zengin (2), Adı (1), Akıbet (1), Alamet (1), Arttırmak (1), Aslı (1), Bakmak (1), Başaklı (1), Başarılar (1), Başka (1), Bereketli (1), Beyan (1), Bilgi (1), Bilmek (1), Biraz (1), Birlik (1), Bitkisiz (1), Civar (1), Çağlar (1), Çarpıtmak (1), Çekileceksiniz (1), Çiftlik (1), Çoğaltan (1), Delalet (1), Deniz (1), Deve (1), Dış ticaret (1), Dikkat (1), Dökülerek (1), Düşük (1), Egemenlik (1), Ekim (1), El (1), En'am (1), Eşkiya (1), Evire çevire (1), Fıskırış (1), Filistin (1), Geçen (1), Genetik şifre (1), Gerek (1), Göl (1), Gözetmek (1), Habibim (1), Halık_i Zişan (1), Halkeden (1), Haram (1), Hayırlı (1), Hayırsız (1), Hill (1), Hırsız (1), Hicaz (1), Hidayet (1), Hububat (1), Huruç (1), Husumet (1), Hüküm (1), Hükümran (1), Israr (1), İhsan (1), İhya (1), İklim (1), İmar (1), İmrendirmesin (1), İmtiyaz (1), İrade (1), İrtikâp (1), İstifadenize (1), İşgal (1), İşleyiş (1), İterek (1), Kabile (1), Kabiliye (1), Kafa (1), Kalıntılar (1), Kalkan (1), Kara/lar (1), Karıştırmasın (1), Kasem (1), Kâtil (1), Keçi (1), Koyun (1), Kuvvet (1), Lüks (1), Madencilik (1), Mağfîret (1), Mahlukatımız (1), Mahrem (1), Metalden (1), Mezar (1), Milletlerarası (1), Misal (1), Mutsuz (1), Müstefid (1), Müşrik (1), Nebi (1), Niyet (1), Nüşur (1), Ova (1), Önemlidir (1), Örtmek (1), Pusturmak (1), Rauf (1), Saplanan (1), Savaş (1), Sebzeler (1), Semerat (1), Semud (1), Sene (1), Servet (1), Seyahat (1), Seyahat (1), Sığır (1), Son (1), Sorumluluk (1), Suçlar (1), Sunulan (1), Susuz (1), Sürekli (1), Sürtüşüp (1), Sürü (1),

Şahit (1), Şedit (1), Şeref (1), Şeriat (1), Tağut (1), Tanık (1), Tanımamak (1), Tasrif (1), Taşkın (1), Teslimiyet (1), Tırpanla (1), Tohum (1), Toplumuna (1), Tuğyan (1), Umutsuz (1), Uygarlık (1), Üretemez (1), Vahdaniyet (1), Vakit (1), Varlık (1), Ya'rub (1), Yalan (1), Yalvararak (1), Yanlış (1), Yapılmak (1), Yayıveririz (1), Yemiş (1), Yerleşim (1), Yolculuk (1), Yontularak (1), Yöre (1), Yüzyıl (1), Zalim (1), Zat-ı Kerim (1).

K-R-Y kavramında kriter olarak kabul ettiğimiz yüzlü frekans sayılarının bu kavramda daha az olması nedeniyle, K-R-Y ile aynı sayıda ilk otuz iki kod alınarak yorumlama yapılmıştır. Bu kodlar ve Frekansları şöyledir. O/ona/onun (371) Rab (221) Belde (220) Ölmüş/ölü (199) Su (190) Şehir (168) Bu/bunlar (161) Ben/biz/bana (150) Sen/siz/senin/sana (145) Allah (131) Bir (120) Diriltmek (102) Rüzgâr (96) Gökten (89) Rızık (88) Bulut (78) Kılmak (71) Rahmet (69) Dolaşmak (68) Toprak (67) Ülke (65) Kulluk (64) İbrahim (63) Müjde (62) Putlar (62) Emredilmek (61) İndirmek (60) Diyar (58) Güvenli (58) Bahçe (55) Memleket (54) Âyet (52).

Bu kavramın yüksek frekanslı kodlarına bakıldığında, Ölmüş/ölü (199), Su (190), Rüzgâr (96), Gökten (89), Rızık (88), Bulut (78), Toprak (67), Bahçe (55) gibi tabiata ait unsurların yüksek frekansta kodlaştığı, kavram kod tablosunun geneline de yayıldığı görülür.

Bilimsel araştırmaların ortaya koyduğu veriler, Homo cinsinin düz bir soy çizgisi olarak evrildiğinin kabulünün yaygın bir hata oluşu ve yaklaşık 2 milyon yıl önceden 10 bin yıl öncesine kadar dünyanın aynı anda pek çok insan türüne ev sahipliği yaptığı ve geçmişimizdeki çok türlü durumdan şu an Homo Sapiens olarak insanlığın devam ettiğini doğrulamaktadır. İnsana mahsus özelliklerden biri ayaklarının üzerinde dik durabiliyor olmasıdır, bu özellik bizim için o kadar sıradan ki üzerinde hemen hemen hiç düşünülmez. Oysa arkaik insanlar için bu durum; görüş açılarının genişlemesi, artık hareket etmek için ihtiyaç duyulmayan kol ve ellerin, kendilerini korumada kullanabilmeleri ve daha hızlı hareket edebilmeleri açısından, yani hayatta kalabilmek için çok önemliydi. Ayrıca bu durumun bir sonucu olarak insanlar elleriyle çok ince işleri yapabilir, karmaşık aletler üretip kullanabilir duruma gelmişlerdir. (Hararı, 2015). Canan'a göre ise; bizim gibi çıplak, zayıf ve çevresiyle uyumsuz bir başka primat, bedensel donanım açısından yaşadığı dünyayla bu derece uyumsuz ve hayatta kalmak açısından bu derece eksik başka bir canlı yoktur (Canan, 2018). Bu tespit insanlığın olağanüstü sosyal beceriler geliştirmesini ve kendine özgü toplumsal sorunları çözmesinde ki gizemin cevabını içerisinde taşımaktadır. Zira insanların diğer canlılara

oranla az gelişmiş olarak doğması, onların daha çok eğitilebilir ve daha çok sosyal ilişki geliştirebilir kılarken; güçlü sosyal bağlar kurabilen topluluklarında devamını sağlar. En temelde bu durumu tetikleyen güdüler “korku ve açlıktır” ve bu güdüler bilinçli şekilde irade ortaya konulup yönlendirilmediği müddetçe insanı diğer canlılardan daha zalim ve tehlikeli kılmaktadır. Kod tablosunda (Rızık/88) bulunması anlamlıdır.

Güneşin yeniden ve yeniden doğuşunu tecrübe eden insan için, doğa; öğrenilecek, deneyimlenecek pek çok “Âyet”/52 (alamet, ibret, sembol) (Okuyan, 2015, s. 114) sunuyordu. Hayatın devamlılığına olan Güven(58), toplumsal ilişkiler bağlamında da temel teşkil etmiş olmalı ki; bu durum ilk kurulan topluluklardan böyle anlaşılıyor. Güven temelli kurulan topluluklarda bireyler, birbirlerini yakinen tanıyıp birlikte hareket edebilecek sayıda ve hiyerarşik [Kulluk (64)] olma eğilimindedir ayrıca durumlarına uygun mekan üretimi yapabilecek kabiliyete sahiptirler. Dolaşarak (68) kendilerine uygun Toprak (67), Diyar (58), Bahçe (55) Memleket (54), Ülke (65) edinmeye başladıklarını, kod tablomuzdan okuyabiliriz.

1830 yıllarında 100 kişilik bir köy olan Chicago, 1930’ da 3.373.753 (Bal, 2008) nüfuslu bir mekan olmuştur. Tarihte eşine az rastlanır içerikte ve süratle büyümesi; 1886 ‘da ki Haymarket isyanı da dahil olmak üzere bir çok politik eyleme de ev sahipliği yapan bu mekan; hızlı endüstrileşmenin beraberinde getirdiği toplumsal huzursuzluklarla sonuçlanan, yoğun göç, düşük yaşam koşulları, evsizlik, fakirlik, salgın hastalıklar, etnik çatışmalar, ırkçı hareketler, işsizlik, yüksek suç oranı gibi bir çok problemin yaşandığı bir “Kent” olmuştur (Kara, 2011). Bu olumsuz gelişmeler kaygı oluşturmuş ve çözüm arayışları başlamıştır. Adını bu mekandan esinlenerek alan Chicago Okulu 20. Yüzyılın başından 1950’lere kadar süren süreç içerisinde “şehir” üzerine geliştirdiği yöntem ve çalışmalar ile özgün ve öncü bir konuma sahip olmuştur. Bu okulun sosyologlarından olan R.Park, Mc Kenzie, ve E. Burgess’in ait olan kuram “Ekolojik Yaklaşım” (İnsan Ekolojisi) kuramıdır, bu kuramın özelliği, başka bir disiplin olan Biyoloji’nin kavramlarının sosyolojiye taşınması ile birlikte “disiplinler arası” yaklaşım olmasıdır. Park, yerleşim şekline katkıda bulunan sosyal ve mekânsal yapılar arasındaki bağı tanımlamak ve formüle edebilmek için eski Yunancada “ev” anlamına gelen oikos kelimesi ile logos’un bileşimi olan “ekoloji” kavramından yararlanarak düşünsel temellerini oluşturmuş, McKenzie bitki ve hayvanların doğadaki hareketlerini anlamak için kullanılan kavramlardan, bir bitkinin doğada nasıl egemen olduğunu açıklamak için kullanılan yayılma (extension), mücadele (competittion), istila (invasion) terimlerini

almış, Burgess’de Şikago kentinde yaşanan göç ve yer değiştirme hareketlerini açıklamaya çalışarak bu kavramları kent sosyolojisine aktarmışlardır. “Şehirler, rekabet, istila ve yerini alma gibi –biyolojik ekolojide karşılıkları bulunan- süreçler yoluyla bir düzen kazanarak “doğal alan” haline gelmektedir. (Giddens A. , 2013, s. 946) Kısacası doğadan öğrenilecek çok şeyin varlığı hala devam etmektedir.

İnsanın bakışları doğaya çevrilmiş, yaradılışın ve ölümden (Ölmüş-ölü/199), sonra tekrar dirilişin (Diriltmek/102) örnekleri sunulmuş, bir anlamda varlık içerisinde insanın acizliği kendisine gösterilmek istenmiştir. Tarihte varlık üzerinde düşünen ilk filozoflar, “doğa filozofu” olarak anılmış, Heidegger, doğa filozoflarının önsel ve dolaysız bir biçimde varlığı kavradıklarını düşünmüştür. (Çüçen, 2015, s. 15), Husserl’de, modern bilim ve felsefenin empoze ettiği indirgemeci materyalizm ve şaşkın rasyonalizm, varlığın anlamını nesnelerin fiziksel niteliklerine indirgeyerek Batı medeniyetinin yaratıcı ruhuna ve felsefî vizyonuna bir darbe indirmiştir. Şimdi Avrupa’nın yapması gereken, batı medeniyetinin kuruluş kaynağı olan kadim Yunan düşüncesine ve onun akılcı bakış açısına dönmektir (Kalın, 2018, s. 31), şeklinde öneride bulunmuştur.

Korku ve açlık insanın en temel güdülerinden olup, insanları harekete geçiren duygulardır. Ölüm insanoğlu için gizemini hala koruyan ve ötesinde ne olduğu bilinmeyen bir olaydır. Şehir figürlerinin ilklerinden olduğunu düşündüğümüz, “Uruk” kentinde hayvanlar arasında büyüyen “Endiku”nun, bir sokak kızının erkeklik içgüdüsünü uyandırarak, uygarlaşması için şehre götürülüş hikâyesinde kadının kendi elbisesinden bir parçasıyla onu giydirmesi, hemen akabinde silahını alıp aralarında büyüdüğü aslanların üzerine yürümesinin anlatıldığı, mitik bir eser olan Gılgamış Destanı’nın konusunu da ‘ölüm karşısında hissedilen acizlik’ oluşturmaktadır. (Gılgamış Destanı, 2017) Bu duygularla baş edebilmek için, gücünün yetmediği emredemediği (Emredilmek/61) ve kılamadığı (Kılmak/71) Rüzgâr (96), Gök (89) gibi doğa unsurları karşısında acizliği yaşayan insanın kendisini güvende hissedebilmek, Rahmet/69 ve Müjde/62 ummak adına Putlar/62 edinmesi doğal olduğunu varsayıyoruz. Hz. İbrahim (63) üzerinden, Kur’an’ı Kerim’de başka sure ve ayetlerde aktarılan, kendine ilah edinmek için yapmış olduğu sorgulama kıssaları bu bağlamda çok manidardır.

Bu kavramda da O/Ona/Onun (317), Bu/Bunlar (161), Ben/Biz/Bana (150) Sen/Siz/Senin/Sana (145) şeklinde zamir kullanımı ve zamir kullanımda değişikliklerin olduğu görülür. Bu kavramda “onlar” kullanımı yokken, “Ben” zamiri kullanılmıştır. Kod

tablomuzun geneline bakıldığında doğa unsurlarının çokluğu ve Ben zamirinin kullanımı Kur'an'ı Kerim bağlamında düşünüldüğünde Allah'ın yaratıcı olarak büyüklüğünü ve insanın acizliğini okumak mümkündür. Zamir kullanımı her doküman için detaylandırılırken, bütünleşik tabloya geçirilişte, “Ben” zamiri birinci şahıs kullanımına dahil edilmiştir. Bu kullanım farklılığının orijinal dil kullanımında da incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmamızda doküman olarak kabul ettiğimiz şehir anlamına gelen B-L-D kavramı, Kur'an'ı Kerim'de “Beled” isminde sure sıralamasında 90. sırada müstakil bir sure olarak da bulunmaktadır.

Yirmi ayetten oluşan bu surede, mutlak gücün kişinin kendisinde olmadığını, yaşamda zorlukların olacağını, yardımlaşmayı ve her şeyin bir karşılığının bulunduğunu anlatmaktadır.

Su (190), Rüzgâr (96), Gökten (89), Bulut (78)Kılmak (71), İbrahim (63), Müjde (62), Putlar (62), Emredilmek (61), Diyar (58) ve Bahçe (55) kodlarının diğer kavram kodları ile ortaklığının bulunmadığı ve bu kavrama özel oldukları tesbit edilmiştir.

3.7.3. M-D-N

17 farklı doküman üzerinde yapılan deşifre sonrası ilk olarak 1061 kodluk frekansları tespit edilmiş bir tablo çıkarılmıştır. Bu dokümanlar birleştirilerek 694 kodluk M-D-N Birleşim Frekans Tablosu elde edilmiştir.

Tablo 5-M-D-N Bileşim Frekans Tablosu

1.	Şehir	406	21.	Medine	90	41.	Bu/bunlar	48
2.	Onlar	285	22.	Münafıklar	88	42.	Toplayıcı	47
3.	Biri	258	23.	Rab	87	43.	Elçiler	46
4.	Sen/siz/seni/senin/sana	234	24.	Yapmak	79	44.	Bulunmak	41
5.	Bir	209	25.	Kadar	78	45.	Hazine	39
6.	Kendisi	205	26.	Göndermek	72	46.	Yiyecek/azık	39
7.	O/Onun/ona	182	27.	Firavun	70	47.	Görmek	38
8.	Düşman	127	28.	İstemek	78	48.	Kadınlar	38
9.	Allah	125	29.	Ora	64	49.	Sormak	38
10.	Adamlar	122	30.	İyilik	63	50.	Ait olmak	37
11.	Gelmek	120	31.	Zaman/süre/müddet/mühlet	62	51.	Karşılık	37
12.	Ben/biz	118	32.	Gün	61	52.	Üstünlük	37
13.	Halk	117	33.	Haber	61	53.	Çünkü	33
14.	İki	100	34.	Bedeviler	58	54.	Şeytan	33
15.	Çıkarıp sürmek/çıkarmak	114	35.	Tarafına	58	55.	Yol	33
16.	Dedikodu	103	36.	Azap	55	56.	Altında	32
17.	Kalmak	97	37.	Duvar	55	57.	İşte	32
18.	Bilmek	96	38.	Yardım	54	58.	Açlık	31
19.	Kardeş	92	39.	Koşmak	51	59.	Baba	31
20.	Etmek	90	40.	Çevre	50	60.	Dönmek	31

61.	Kent	31
62.	Öldürmek	31
63.	Sabah	31
64.	Susuzluk	31
65.	Temiz	31
66.	Can	30
67.	Dün	30
68.	Yetim	30
69.	Yine	30
70.	Yumruk	30
71.	Apaçık	29
72.	Dokuz	29
73.	Para	29
74.	Ucundan	29
75.	Vardı	29
76.	Yazı	29
77.	İnanç/İman	29
78.	Çocuk	28
79.	Korku	28
80.	Uymak	28
81.	Alikoymak	27
82.	Başarmak	27
83.	Kavim	27
84.	Rüsvaylık	27
85.	Azgın	26
86.	Bozgunculuk	26
87.	Kafirler	26
88.	Karısı	26
89.	Ölüm	26
90.	Toplamak	26
91.	Geri	25
92.	Gözetlemek	25
93.	Hastalık	25
94.	Çıkmak	24
95.	Olmak	24
96.	Rahmet	24
97.	İçinde	23
98.	İzin	23
99.	Uyandırdık	23
100.	Kalp	22
101.	Kavga	22
102.	Resul	22
103.	Çağ	21
104.	Asker	20
105.	Define	20
106.	Gümüş	20
107.	Komşu	20
108.	Öbür	20
109.	Saptırıcı	20
110.	Vazgeçmemek	20
111.	Amel	19
112.	Diğeri	19
113.	İçyüzü	19
114.	İnanmak	19
115.	Kısım	19
116.	Öfke	19
117.	Sakin	19
118.	İleri	18
119.	Mutlaka	18
120.	Sabretmek	18

121.	Sezdirmemek	18
122.	Şüphesiz	18
123.	Ahali	17
124.	Almak	17
125.	Birbirleri	17
126.	Bura	17
127.	İki yüzlü	35
128.	Nefisin	17
129.	Şeref	17
130.	Açık	16
131.	Ergenlik	16
132.	Görüşmek	16
133.	Kişi	16
134.	Sırada	16
135.	Takım	16
136.	Tuzak	16
137.	Ülke	16
138.	Veryüzü	16
139.	Aziz	15
140.	Bekletmek	15
141.	Hemen	15
142.	Oğlan	15
143.	Rızık	15
144.	Dilemek	14
145.	Genç	14
146.	Güzel	14
147.	Kimse	14
148.	Öteki	14
149.	Üzerine	14
150.	Vermek	14
151.	Yürek	14
152.	Aralarında	13
153.	Feryat	13
154.	Getirmek	13
155.	Köle	13
156.	Savaş	13
157.	Sevgi	13
158.	Andolsun	12
159.	En	12
160.	Git	12
161.	Hakkında	12
162.	İnsan	12
163.	İyi	12
164.	Katlanmak	12
165.	Kötülük	12
166.	Sapkınlık	12
167.	Araplar	11
168.	Bütün	11
169.	Döğüşmek	11
170.	Dünya	11
171.	Hiç	11
172.	İndirmek	11
173.	Vezir	11
174.	Yanaşmak	11
175.	Zayıf	11
176.	Aşk	10
177.	Birtakım	10
178.	Delikanlı	10
179.	Düzen	10
180.	Eğle	10

181.	Fesat	10
182.	Kere	10
183.	Musallat etmek	10
184.	Nifak	10
185.	Oysa	10
186.	Parça	10
187.	Sözcü	10
188.	Yorum	10
189.	Düşmek	9
190.	Ecir	9
191.	Erişmek	9
192.	Gerçek	9
193.	Gönül	9
194.	Güçlü	9
195.	Hile	9
196.	İşler	9
197.	Müjde	9
198.	Öğüt	9
199.	Peygamber	9
200.	Salih	9
201.	Uşak	9
202.	Üzere	9
203.	Değil	9
204.	Alçak	8
205.	Alışkanlık	8
206.	Asla	8
207.	Dayanamamak	8
208.	Diriltmek	8
209.	Emir	8
210.	Gizli/sinsi	8
211.	İtilmek	8
212.	İzzet	8
213.	Kasaba	8
214.	Kıptî	8
215.	Kızdırmak	8
216.	Tercih	8
217.	Uzak-laş	8
218.	Az	7
219.	Bağır	7
220.	Davetçiler	7
221.	Düşünmek	7
222.	Gömülü	7
223.	Hiçbirini	7
224.	İslam	7
225.	Lut	7
226.	Misafir	7
227.	Nazik	7
228.	Oyala	7
229.	Planlar	7
230.	Saldırtmak/saldırı/saldırmak	7
231.	Salih	7
232.	Sevap	7
233.	Son vermek	7
234.	Yalan	7
235.	Yoktur	7
236.	Cezalandırmak	6
237.	Çıldırmaq	6
238.	Düz/en/mek	6
239.	Düzeltilmek	6
240.	Gafil	6

241.	Görüş	6
242.	Hanımlar	6
243.	Hizmetçi	6
244.	İslah	6
245.	Kalp	6
246.	Müzakere	6
247.	Rüşd	6
248.	Sabır	6
249.	Şevda	6
250.	Yanındaki	6
251.	Anlamak	5
252.	Aşağılık	5
253.	Atılmak	5
254.	Başkasıyla	5
255.	Bırakmak	5
256.	Direnmek	5
257.	Eylem	5
258.	Güçsüz	5
259.	Haller	5
260.	Her	5
261.	Kabile	5
262.	Kabirde	5
263.	Karşı/karşısına	5
264.	Mısırlı	5
265.	Mukabilinde	5
266.	Mü'min	5
267.	Niyet	5
268.	Saat	5
269.	Sakl-ı/anmış/ıydı	5
270.	Saray	5
271.	Sebeup	5
272.	Uyutmak	5
273.	Yollamak	5
274.	Ahiret	4
275.	Baş	4
276.	Çağırarak	4
277.	Çekmek	4
278.	Dürüstlük	4
279.	Emekler	4
280.	Emretmek	4
281.	Erdemli	4
282.	Erkek	4
283.	Gerçekten	4
284.	Görevliler	4
285.	Göz	4
286.	Hak	4
287.	Hareket	4
288.	Hikmet	4
289.	İsrailoğulları	4
290.	Kalkmış	4
291.	Kat	4
292.	Kısa	4
293.	Maraz	4
294.	Melek	4
295.	Muhammed	4
296.	Murat	4
297.	Öksüz	4
298.	Önde	4
299.	Rağbet	4
300.	Şimdilik	4

301.	Tellallar	4
302.	Terkedilecektir	4
303.	Vicdan	4
304.	Yakmış	4
305.	Zarı	4
306.	Zayı'	4
307.	Ahlak	3
308.	Anlam	3
309.	Atmak	3
310.	Ayıp	3
311.	Aykırı	3
312.	Bela	3
313.	Biraz	3
314.	Böyledir	3
315.	Büyükler	3
316.	Çelmek	3
317.	Çiğnemek	3
318.	Çöl	3
319.	Devlet	3
320.	Dokuzlu çete	3
321.	Duyu/p/nca	3
322.	Düşmanca	3
323.	Edilmek	3
324.	Eğlenmek	3
325.	Ertele	3
326.	Erzak	3
327.	Ev/inde/ine/indeki	3
328.	Halinde	3
329.	Hayat	3
330.	Hayırhahlardanım	3
331.	Hayırlı	3
332.	Hızır	3
333.	Huzursuzluk	3
334.	İnkâr	3
335.	İsrail	3
336.	Kaplamak	3
337.	Kaybetmek	3
338.	Kışkırtıcılık	3
339.	Kinlenmek	3
340.	Konu	3
341.	Kurmak	3
342.	Kurnaz	3
343.	Lehine	3
344.	Lez-iz/zetli	3
345.	Medeniyet	3
346.	Merhamet	3
347.	Mısır	3
348.	Millet	3
349.	Muhakkak	3
350.	Mukadder	3
351.	Muvaffakiyet	3
352.	Olay	3
353.	Olgunluk	3
354.	Onur	3
355.	Ödül	3
356.	Öldürölmek	3
357.	Propagandacılar	3
358.	Sal	3
359.	Samimiyetle	3
360.	Sarsmak	3

361.	Savaşmak	3
362.	Şaşırtan	3
363.	Tanımıyorun	3
364.	Teşvik etmek	3
365.	Topluluk	3
366.	Tutku	3
367.	Yakalanmak	3
368.	Yanından	3
369.	Yaş	3
370.	Yerli	3
371.	Yusuf	3
372.	Zelil	3
373.	Akıl	3
374.	Din	3
375.	Ayaklandırmak	2
376.	Beni Müstalık	2
377.	Bilgi	2
378.	Birlikte	2
379.	Cehennem	2
380.	Ceza	2
381.	Cihad	2
382.	Civar	2
383.	Çalışıyor	2
384.	Çarptırmak	2
385.	Çevirmek	2
386.	Davranışlar	2
387.	Dirlik	2
388.	Duygusuna	2
389.	Ehline	2
390.	Er	2
391.	FuHuş	2
392.	Gelen	2
393.	Görev	2
394.	Götürmek	2
395.	Habib-i Neccar	2
396.	Haysiyet	2
397.	Herşeyi	2
398.	Hicr	2
399.	Hud'a	2
400.	Hukuk	2
401.	Hususlarda	2
402.	İrz	2
403.	İsrar	2
404.	İçinden	2
405.	İdareciler	2
406.	İğrenç	2
407.	İhsan	2
408.	İmdat	2
409.	İnkârcılar	2
410.	İtibarlı	2
411.	Kalıcı	2
412.	Kâm	2
413.	Kapı	2
414.	Karar	2
415.	Kavurmak	2
416.	Kazıp	2
417.	Kenar	2
418.	Kontrol	2
419.	Kudret	2
420.	Kulluk	2

421.	Kutlayarak	2
422.	Küstahlaşmak	2
423.	Mahalle	2
424.	Maharet	2
425.	Mevkii	2
426.	Mücadele	2
427.	Mükafat	2
428.	Mükemmel	2
429.	Münadiler	2
430.	Müslüman	2
431.	Öğle	2
432.	Öğrenme	2
433.	Özel	2
434.	Re'y	2
435.	Sahip	2
436.	Sihirbaz/büyücü	2
437.	Sodom	2
438.	Şehvet	2
439.	Şuur	2
440.	Te'vili	2
441.	Toplantı	2
442.	Tutmak	2
443.	Uyarmak	2
444.	Uyumdan	2
445.	Uzmanlaşmış	2
446.	Yakasından	2
447.	Yaklaşmak	2
448.	Yakmak	2
449.	Yalnız	2
450.	Yaramaz	2
451.	Yiğit	2
452.	Yitirmez	2
453.	Zulüm	2
454.	A'râbi	1
455.	Ajan	1
456.	Alamayız	1
457.	Arz	1
458.	Arzulamış	1
459.	Asa	1
460.	Asırda	1
461.	Ateşi	1
462.	Azıtmak	1
463.	Bağdaşmak	1
464.	Bakan	1
465.	Barış	1
466.	Beraber	1
467.	Biçare	1
468.	Bilinçli	1
469.	Bitenler	1
470.	Bozuk	1
471.	Bölge	1
472.	Böylece	1
473.	Câiz	1
474.	Cârî	1
475.	Cinayet	1
476.	Çağrıcı	1
477.	Çarpışmak	1
478.	Çatlamak	1
479.	Çekişmek	1
480.	Çıkagelmek	1

481.	Çıkar	1
482.	Çifte	1
483.	Çileden çıkmak	1
484.	Çirkin	1
485.	Dalâlet	1
486.	Danışmak	1
487.	Danışmanlar	1
488.	Davet	1
489.	Deri	1
490.	Derinliğine	1
491.	Dikildiler	1
492.	Dikmek	1
493.	Dinleyin	1
494.	Doğru	1
495.	Düçar	1
496.	Durma	1
497.	Duyan	1
498.	Düçar	1
499.	Düzeydekiler	1
500.	Eazz	1
501.	Efendi	1
502.	Egemen	1
503.	Eksiltmez	1
504.	Elde	1
505.	Elebaşı	1
506.	Elinde	1
507.	Emanet	1
508.	Erâcif	1
509.	Erkânın	1
510.	Esasları	1
511.	Esnafları	1
512.	Eşcinsel	1
513.	Etkinlik	1
514.	Ezel	1
515.	Ezik	1
516.	Ezmek	1
517.	Ferman	1
518.	Fiilen	1
519.	Fikren	1
520.	Fitne	1
521.	Galip gelmek	1
522.	Gayesiyle	1
523.	Gayza	1
524.	Gece	1
525.	Geciktir	1
526.	Geliştirilerek	1
527.	Gıda	1
528.	Gizlemek	1
529.	Grup	1
530.	Güvenilir	1
531.	Halis	1
532.	Hamle	1
533.	Hanesine	1
534.	Haram	1
535.	Harun	1
536.	Hasenat	1
537.	Hata	1
538.	Helâk	1
539.	Hemşerilerim	1
540.	Heves	1

541.	Hırs	1
542.	Hıyanet	1
543.	Hizmetler	1
544.	Huy	1
545.	Huysuz	1
546.	Huzurlu	1
547.	Huzursuz	1
548.	Hükümet	1
549.	İssız	1
550.	İcra	1
551.	İcraatlar	1
552.	İdam	1
553.	İdrak	1
554.	İhtimam	1
555.	İktidar	1
556.	İlahi	1
557.	İlişkilerine	1
558.	İmkân	1
559.	İnayet	1
560.	İnce	1
561.	İsabet	1
562.	İstimdad	1
563.	İstirahatte	1
564.	İsyân	1
565.	İş birliği	1
566.	İşgal	1
567.	İşlem	1
568.	İtaat	1
569.	İtiraz	1
570.	Kader	1
571.	Kaldırmak	1
572.	Kalkışmak	1
573.	Kamu	1
574.	Kararmış	1
575.	Karşı	1
576.	Kayıtsız	1
577.	Kaymış	1
578.	Keyif	1
579.	Kırmaya	1
580.	Kıyamet	1
581.	Kitap	1
582.	Kollamak	1
583.	Komplo	1
584.	Konuk	1
585.	Koruyup	1
586.	Koymak	1
587.	Köyler	1
588.	Kredi	1
589.	Kuşku	1
590.	Kuvvet	1
591.	Küffar	1
592.	Kültürlü	1
593.	Lanet	1
594.	Mağara	1
595.	Mahir	1
596.	Mahkeme	1
597.	Mal	1
598.	Manzara	1
599.	Meclis	1
600.	Memleket	1

601.	Memurlar	1	633.	Sapkın	1	665.	Toplum	1
602.	Miktar	1	634.	Saygın	1	666.	Ucuz	1
603.	Miras	1	635.	Seçkinler	1	667.	Uykusunda	1
604.	Misyon	1	636.	Semud	1	668.	Ücretsiz	1
605.	Moral	1	637.	Servet	1	669.	Ümitsizliğe	1
606.	Mucize	1	638.	Sıcak	1	670.	Üzülme	1
607.	Muhalefet	1	639.	Sinip	1	671.	Vakti	1
608.	Muhsinler	1	640.	Sinsi	1	672.	Yahudiler	1
609.	Mukatele	1	641.	Sorumluluklar	1	673.	Yakınlık	1
610.	Mukayyet	1	642.	Sosyal	1	674.	Yakışık	1
611.	Muştulamak	1	643.	Sosyete	1	675.	Yakışıklı	1
612.	Müşavere	1	644.	Sürdürmek	1	676.	Yaltaklanmak	1
613.	Namus	1	645.	Sürdürülebilir	1	677.	Yaman	1
614.	Nedeni	1	646.	Şahıs	1	678.	Yanıltmak	1
615.	On sekiz	1	647.	Şamar	1	679.	Yansıtan	1
616.	Ordunun	1	648.	Şefkat	1	680.	Yaşamak	1
617.	Ortam	1	649.	Şeklindeki	1	681.	Yazmak	1
618.	Oturmuş	1	650.	Şiy'a	1	682.	Yeltenmek	1
619.	Oyun	1	651.	Tabi	1	683.	Yerine	1
620.	Önder	1	652.	Tahrikat	1	684.	Yılan	1
621.	Özgür	1	653.	Takip	1	685.	Yılgınlık	1
622.	Parçalamış	1	654.	Tartaklamak	1	686.	Yıllar	1
623.	Perdesini	1	655.	Tatmin	1	687.	Yırtıp	1
624.	Proje	1	656.	Tavır	1	688.	Yolcular	1
625.	Rahat	1	657.	Tebliğ	1	689.	Yurt	1
626.	Refika	1	658.	Tecavüz	1	690.	Zafer	1
627.	Reis	1	659.	Tedirginlik	1	691.	Zannetmek	1
628.	Rolünü	1	660.	Tembellikten	1	692.	Zevklerini	1
629.	Ruh	1	661.	Temkinli	1	693.	Zinhar	1
630.	Sadakat	1	662.	Teslimiyet	1	694.	Zorlu	1
631.	Sahih	1	663.	Tezgâh	1			
632.	Salah	1	664.	Titizlik	1			

Tablonun metne dönüştürülmüş şekli şöyledir: O/ona/onun (371), Rab (221), Belde (220), Ölmüş/ölu (199), Su (190), Şehir (168), Bu/bunlar (161), Ben/biz/bana (150), Sen/siz/senin/sana (145), Allah (131), Bir (120), Diriltmek (102), Rüzgâr (96), Gökten (89), Rızık (88), Bulut (78), Kılmak (71), Rahmet (69), Dolaşmak (68), Toprak (67), Ülke (65), Kulluk (64), İbrahim (63), Müjde (62), Putlar (62), Emredilmek (61), İndirmek (60), Diyar (58), Güvenli (58), Bahçe (55), Memleket (54), Âyet (52), Aldatmak (50), Bitki (50), Güzel (50), Yağmur (50), Hayat (49), İnkâr (49), Yaratılmak (49), İnsan (46), Yerler (43), Mekke (41), İbretler (40), İnsanlık (39), Kötü (39), Varmak (38), Hayvan (37), Kabir (36), Bura (35), Ağaç (34), Önce (34), Göndermek (33), Halk (33), Ürün (33), Hurma (32), Şükretmek (32), Vermek (32), Çıkarmak (31), İzniyle (31), Sebe' (31), Yemek (31), Gün (30), Nice (30), Sağdan (30), Soldan (30), Azap (29), Şükür (29), Uzaklaştırmak (29), Andolsun (28), Canlı (28), Biçilecek (27), Bitirmek(yetişmek) (27), Her şey (27), İki (27), Kavim (27), Meyvalar (27), Taşımak (27), Yemin (27), Oturmak (26), Emin (25), Müslüman (25), Ölçülü (25), Önünde (25), Açıklamak (24), Bölge (24),

Çıkışmak (24), Merhamet (24), Nesiller (24), Bağışlamak (23), Benzeri (23), Helak (23), İnanmak (23), Kaçmak (23), Tut (23), Az (21), Şefkatli (21), Adalet (20), Ahiret (20), Güç (19), Sakın (19), Sonra (19), Tomurcuk (19), Ateş (18), Kurtulmak (18), Taneler (18), Yeryüzü (18), Ancak (17), Çıkmaz (17), Çorak (17), Salkım (17), Delik (16), Dönmek (16), Kendi (16), Ağırılık (15), Azgınlaşmak (15), Cehennem (15), Hakkında (15), Hareket (15), Oğullar (15), Topluluk (15), Verimli (14), Mücadele (13), Ora (13), Refah (13), Sürmek (13), Arazi (12), Kaldırmak (12), Kuvvetli (12), Zaman/süre/müddet (39), Cansız (11), Canlandırmak (11), Çocuklar (11), Sahip (11), Tartışmak (11), İrem (10), Kutlu (10), Tekrar (10), Yararsız (10), Yurt (10), Çeşitli (9), Faydasız (9), Gezmek (9), Hayır (9), İbadet (9), Kent (9), Küfretmek (9), Küme (9), Meşakkat (9), Şu (9), Toplum (9), Ahali (8), Emniyet (8), Nimet (8), Yeryüzü (8), Yeşertip (8), Belli (7), Cennet (7), Dünya (7), Helal (7), İhtiyaç (7), Kudret (7), Kurumuş (7), Miktar (7), Mübarek (7), Peygamber (7), Saygın (7), Yaşam (7), Aşmak (6), Azmak (6), Birçoğu (6), Değil (6), Ders (6), Ekin (6), Güven (6), Hürmet/li (6), İşaret (6), Kuraklık (6), Mahsul (6), Örtbas (6), Ulaşmak (6), Verimsiz (6), Yanıltmasın (6), Yarısı (6), Yok (6), Bolluk (5), Cezalandırmak (5), Esirgeyicidir (5), Eşi (5), Evler (5), Faydalandırmak (5), Görünmek (5), Hakikat (5), Harem (5), Her (5), İnşa (5), Mesken (5), Rahim (5), Sığınmak (5), Sürüklemek (5), Sütun (5), Uğratmak (5), Yararlandırmak (5), Bağlar (4), Bina (4), Bol (4), Bozgunculuk (4), Delil (4), Dua (4), Durak (4), Edilmemiş (4), Elçi (4), Ettiler (4), Kan (4), Kur'an Kerim (4), Mabut (4), Muhammed (4), Nebat (4), Şekil (4), Şiddet (4), Tarih (4), Ticaret (4), Yanıltmak (4), Yararlı (4), Yetiştirmek (4), Zahmetsizce (4), Altı (3), Baskı (3), Bilinç (3), Cılız (3), Çetin (3), Diken/çalı (3), Dokunulmaz (3), Fena (3), Had (3), Hak (3), İman (3), Kavruk (3), Kazımak (3), Kutsal (3), Muztar (3), Otlar (3), Öldürmek (3), Sağlamak (3), Sema (3), Söz (3), Sözleşme (3), Şuur (3), Taahhüt (3), Temiz (3), Vadi (3), Yaman (3), Yüklü (3), Korumak (3), Acıyan (2), Arabistan (2), Araştırmalar (2), Atmak (2), Av (2), Bedenler (2), Buhar (2), Büyük (2), Cevap (2), Çekişmek (2), Çıkarın (2), Düşürmesin (2), Genetik (2), Hasatlanmak (2), Hesap (2), Huzur (2), İkamet (2), İkram (2), İlah (2), İmkân (2), İnşaat (2), İslam (2), İşkence (2), Kâbe (2), Kaynak (2), Konu (2), Kurulmamış (2), Medeniyet (2), Mekân (2), Merkez (2), Mezruk (2), Millet (2), Mucize (2), Mümin (2), Nankörlük (2), Nefisler (2), Neşretmek (2), Ortak (2), Pis (2), Plan (2), Rasül (2), Sakin (2), Sindirmek (2), Sonuç (2), Sükûn (2), Şanlı (2), Şifre (2), Tahıl (2), Tükenmeden (2), Yaratan (2), Yasak (2), Yetişmez (2), Zengin (2), Adı (1), Akıbet (1), Alamet (1), Arttırmak (1), Aslı (1), Bakmak (1), Başaklı (1), Başarılar (1), Başka (1), Bereketli (1), Beyan (1), Bilgi (1), Bilmek (1), Biraz (1),

Birlik (1), Bitkisiz (1), Civar (1), Çağlar (1), Çarpıtmak (1), Çekileceksiniz (1), Çiftlik (1), Çoğaltan (1), Delalet (1), Deniz (1), Deve (1), Dış ticaret (1), Dikkat (1), Dökülerek (1), Düşük (1), Egemenlik (1), Ekim (1), El (1), En'am (1), Eşkiya (1), Evire çevire (1), Fıskırış (1), Filistin (1), Geçen (1), Genetik şifre (1), Gerek (1), Göl (1), Gözetmek (1), Habibim (1), Halık_i Zişan (1), Halkeden (1), Haram (1), Hayırlı (1), Hayırsız (1), Hill (1), Hırsız (1), Hicaz (1), Hidayet (1), Hububat (1), Huruç (1), Husumet (1), Hüküm (1), Hükümran (1), Israr (1), İhsan (1), İhya (1), İklim (1), İmar (1), İmrendirmesin (1), İmtiyaz (1), İrade (1), İrtikâp (1), İstifadenize (1), İşgal (1), İşleyiş (1), İterek (1), Kabile (1), Kabiliyet (1), Kafa (1), Kalıntılar (1), Kalkan (1), Kara/lar (1), Karıştırmasin (1), Kasem (1), Kâtil (1), Keçi (1), Koyun (1), Kuvvet (1), Lüks (1), Madencilik (1), Mağfired (1), Mahlukatımız (1), Mahrem (1), Metalden (1), Mezar (1), Milletlerarası (1), Misal (1), Mutsuz (1), Müstefid (1), Müşrik (1), Nebi (1), Niyet (1), Nüşur (1), Ova (1), Önemlidir (1), Örtmek (1), Pusturmak (1), Rauf (1), Saplanan (1), Savaş (1), Sebzeler (1), Semerat (1), Semud (1), Sene (1), Servet (1), Seyahat (1), Seyahat (1), Sığır (1), Son (1), Sorumluluk (1), Suçlar (1), Sunulan (1), Susuz (1), Sürekli (1), Sürtüşüp (1), Sürü (1), Şahit (1), Şedit (1), Şeref (1), Şeriat (1), Tağut (1), Tanık (1), Tanımamak (1), Tasrif (1), Taşkın (1), Teslimiyet (1), Tırpanla (1), Tohum (1), Toplumuna (1), Tuğyan (1), Umutsuz (1), Uygarlık (1), Üretemez (1), Vahdaniyet (1), Vakit (1), Varlık (1), Ya'rub (1), Yalan (1), Yalvararak (1), Yanlış (1), Yapılmak (1), Yayıveririz (1), Yemiş (1), Yerleşim (1), Yolculuk (1), Yontularak (1), Yöre (1), Yüzyıl (1), Zalim (1), Zat-ı Kerim (1).

İlk Otuz İki kod ve frekansları ise; Şehir (406) Onlar (285) Biri (258) Sen/siz/seni/senin/sana (234) Bir (209) Kendisi (205) O/Onun/ona (182) Düşman (127) Allah (125) Adamlar (122) Gelmek (120) Ben/biz (118) Halk (117) İki (100) Çıkarıp sürmek/çıkarmak (114) Dedikodu (103) Kalmak (97) Bilmek (96) Kardeş (92) Etmek (90) Medine (90) Münafıklar (88) Rab (87) Yapmak (79) Kadar (78) Göndermek (72) Firavun (70) İstemek (78) Ora (64) İyilik (63) Zaman/süre/müddet/mühlet (62) Gün (61)'dür ve şöyle yorumlanabilir;

Bu kavramda en yüksek frekansın “Şehir/406” kodunda bulunması çok anlamlıdır. Kök harfleri M-D-N içerisinde “borçlanma” (Mutçalı, 1995, s. 290) anlamını barındıran kavramımız bizce; şehirleşmenin örtük anlamı olan toplumsallıkta karşılıklı ihtiyacın, anlaşmaların, sınırlamaların bulunduğunu, hak ve hukukun karşılıklı anlaşma zemininde yargılamayı barındırıyor oluşunu ve uzmanlaşmayı içermektedir. Wirth'ın da

vurguladığı husus, yerleşim mekanını şehirleştiren tek unsur nüfusun kemiyeti (çokluğu) değil, asgari bir nüfusun (toplumsal ilişkileri) keyfiyetidir.

Bizce; şehirle ilgilenen bütün disiplinlerin ürettiği tanımların her biri genel- geçer şehir tanımıymış gibi dayatılmadığı müddetçe, şehri tanımak ve daha iyiye yol almak adına gereklidir. Rose'e göre şehirleri iyi akort etmek gereklidir;

Bach, tanrının evreni kutsal bir mimari anlayışıyla yarattığına ve besteci olarak görevinin bu büyüleyici formu müzik yoluyla anlatmak olduğuna inanıyordu. İyi akort sistemi Bahc'ın zincirlerinden kurtulmasını sağlayarak, müziğin daha önce kimselerin adım atmadığı anahtarlar arasından akıp gitmesine olanak tanıdı. "İyi Akort Edilmiş Klavye" en yüksek insani arzularla doğanın yüce ahengi arasında bir uyum yakalamak amacıyla bestelenmişti. Günümüzde şehirlerimizi tasarlama ve yeniden şekillendirme görevimizi yerine getirirken kullanmamız gereken model budur. (Rose, 2016, s. 12)

İnsan, eyleyen (etmek/90) üreten yönüyle, dinamik bir varlıktır. Harvey için mekan, varlık-bilimsel (ontolojik) bir kategoriden öte, insanı biçimlendiren ve onun tarafından biçimlendirilen toplumsal bir boyuta sahiptir. Bu nedenle mekan üzerinde çokça düşünür, kentsel olguları ve genelde toplumu anlayabilmek için uygun bir mekan kavramı tanımlamanın yaşamsal önemde olduğunu vurgular. Çünkü mekanın künhüne vakıf olunursa, o zaman insan davranışları genel bir mekan kavramının içine oturtulup, kentsel olguların analizine girilebilir, çıkarımında bulunuyor. Ancak, 'mekanın analiz sürecinden önce tanımlandığı şekliyle değil, bu süreç esnasında ona yüklenen anlamı taşımaya başladığını' görmesiyle, şu sonuca varır: Mekanın doğasından doğan felsefi sorulara felsefi yanıtlar yok!-yanıtlar insan pratiklerinde. (Harvey, 2019, s. 11-19).Bizim çalışmamızın temelinde de şehrin mekan olarak algısının ötesinde taşıdığı şeylerin neler olduğuna ilişkin merak yatmaktadır. Harvey kendisi için Marksizim'den başka bir model bulamayışını şöyle ifade ediyor:

Marx'ın çalışmalarından öğrenilecek en önemli şeyin, onun yöntem ve kavramı olduğunu söylemek doğru olur sanırım. Marx'ın yönteminin bazı özellikleri, onun öncüllerinin yazılarında bulunabilir. Leibniz ve Spinoza, Marx'ın genelde kabul ettiği ilişkisel düşünce tarzlarını ve bütünlük kavramını sağlar, Kant çözülecek bir sürü ikililik sağlar, İngiliz ekonomi-politikacıları toplumdaki maddi üretim faaliyetlerinin araştırılması için kullanışlı yöntemler sağlarlar. Marx bütün bu dağınık unsurları (ve fazlasını) bir araya getirmiş ve soyut kuramla somut uygulamayı kaynaştırarak, insanın tarih tarafından şekillendirilmek yerine, tarihi şekillendirebileceği bir yöntem kurmuştur. Marx, ondan önce kimsenin görmediği, Batı düşüncesini kuşatan sayısız ikiliklerin (insan ve doğa arasında, olgu ve değer arasında, akıl ve vücut arasında, özgürlük ve gereklilik arasında ve düşünceyle eylem arasında) ancak insan pratiklerinin incelenmesi ve gerektiğinde yaratılmasıyla çözülebileceğini görmüştür [...] Bu yüzden onun çizdiği yolda iki adım atacağım ve her aşamada Marx'ın yönteminin bu kitaptaki analizi nasıl etkilediğini düşünmek için duraklayacağım. (Harvey, 2019, s. 259-260)

Bu anlatımda dikkatimizi kod tablomuzda 100 frekanslık değer ile bulunmasından dolayı “İki” söylemi çekiyor, “Psikolog ve ekonomistlerin, insan davranışlarının tuhaf ayrıntılarını çözmeye çalışırken yararlandıkları bir ‘İkili Süreç’ hesabı vardır²⁵ (Eagleman, 2019, s. 112). Bu kodu ‘Diyalektik’ ile ilişkilendirebiliriz.

Diyalektiğin en genel ve en kapsamlı temel kanunu karşıtların birliği kanunudur. Bu kanunun iki anlamı vardır. Birincisi, tüm şeyler, tüm süreçler, tüm kavramlar son tahlilde tek bir mutlak birlikte bir araya gelirler, yani nihayetinde tek bir birlik oluşturmeyen karşıtlık yoktur. İkinci ve bir o kadar doğru anlamı da tüm şeylerin, özdeş oldukları kadar mutlak biçimde farklı ve tümünden veya sınırsız biçimde karşıt olmalarıdır. Bu kanuna karşıtların kutupsal birliği kanunu da denilmektedir. Bu kanun her şey, her olgu ve bir bütün olarak dünya için geçerlidir (Thalheimer, 2013, s. 116).

Bu bağlamda söylemek istediğimiz şey, Kur’an’ı Kerim’de “her şeyi çift yarattık”²⁶ şeklindeki ayet ile Marx’ın varlığı kavrayışı ilk etapta örtüşüyor gibi durur, ancak bizce burada göz ardı edilen çok önemli bir husus var. Her ikili unsurun bir birine zıt olarak yerleştiriliyor olması büyük bir hatadır, gece-gündüz, sıcak-soğuk gibi bariz şekilde zıtlıkların olması ile beraber kadın ve erkeğin bir birine zıt olarak örneklendirilmesi vahiy öğretisine terstir, ayrıca bu karşıtlık düşüncesi sosyal ilişkiler anlamında da olumsuz etkilere sebebiyet vermektedir. Gece varsa gündüz yoktur, bir şey sıcaksa soğuk değildir, bu olgular aynı zaman, mekan ve öz’de bulunmazlar; ama “kadın varsa erkek yoktur” söylemini düşündüğümüzde toplumsal açıdan sonuçlarının ne olacağı az çok sezinelebilir. Bu nedenle bizce, bazı ikili unsurların birbirine zıt olması kadar, bazılarının bir birini bütünlediği, eş olduğu gerçeği de kabul edilmelidir. Her ikili kavram “ezdad (zıtlıklar)” şeklinde değil, “ezvac (eşler)”ı da ikil bağlamında kabul ederek, işe katarak, karşıtlıklar veya eşler anlamlarından biri şeklinde düşünülmelidirler.

Bilişsel devrim; 70 ila 30 bin yıl önce ortaya çıkan yeni düşünce ve iletişim biçimleri anlamına gelir (Hararı, 2015, s. 35). Farklı teoriler ortaya konularak Sapiens dili’nin diğer hayvanlardan ayrılan özelliklerini de açıklamaya çalışmışlardır. Bunlardan ilki; sınırlı sayıda ses ve işaret kombine edilerek her biri farklı anlamlarda sonsuz sayıda kelime cümle üretebilmesi, bu sayede devasa miktardaki bilgiyi algılayabiliyor, iletebiliyor ve depolayabiliyor oluşudur. Konuşma eylemi, “nutk” ve “mantık” ile değerlendirildiğinde, düşüncenin dile getirilişidir. Düşünce “tezekkür (hatırlama)”,

²⁵ İkili Süreç ile ilgili değerlendirmelere için, bkz. Evans, “dual-processing”

²⁶ 51- Zariyat/56

“tefakkuh (an’da karar verme)” ve “tedebbür (gelecek için tedbir alma)” kavramlarını kapsayan mahiyette kullanılmaktadır. Diğer bir teori ise “dedikodu” yapmak için evrilmiştir. Homo Sapiens hayatta kalabilmek için sosyal ilişkiler kurmak zorundadır. Dedikodu sıkça kötülünen ama aslında kalabalık gruplar halinde işbirliği yapabilmenin de temelini oluşturan bir beceridir (Hararı, 2015, s. 36). Çünkü dedikodu, kimin ne kadar neyi yapabileceği, ya da kişilere nelerin nasıl yaptırılacağı konularında enformasyon içerikli ipuçlarıdır. Günümüzde “Algı Yönetimi” şeklinde karşılığının bulunduğu inandığımız bir durumdur. Kır yerleşkelerinde hala yüz-yüze ilişkiler düzeyinde yer bulsa da, şehirlerde sosyal medya ayağının çok işlevsel şekilde yer edindiği bir olgudur dedikodu. Bu tablomuzda da yüksek frekanslı kodlarımızdan birisi Dedikodu/103 dur. Dilimizin gerçekten özgün olan tarafıysa, somut olmayan şeyler ve kurguların aktarılmasını sağlayabiliyor oluşudur.

Tablomuzun geneline yayılmış olan ve hemen hemen bütün kültürlerde kabul edilen toplumsal huzursuzluğun ve ahlaki çürümüşlüğü “Şehir Figürü” Sodom ve Gomorra bu kavramda kültürel evrenimizde yerini almıştır.

Dikkat çekici diğer bir husus; diğer kavramların kod tablosunda mevcut olan “Güven” kodunun bu kod tablosunda bulunmayışıdır. Bunun nedeni, Düşman/127, Adamlar/122, Münafıklar/88 ve Medine/90 gibi kodlarla birlikte düşünüldüğünde toplumsal ilişkiler boyutunun güven boyutundan, hukuk ve yargı boyutuna geçişi olabilir. “Daha önce adı Yesrib olan şehrin, Hz. Muhammed’in oraya hicret etmesi ve hüküm bildiren ayetlerin vahyedilmesiyle uygulanmaya başlanmasıyla birlikte önce “Medinetu’n-Nebi” sonra Medine adını alması bir yönüyle dinin hayatın içinde görünür hale gelmesiyle irtibatlandırılabilir. Burada din büyük ölçüde, Müslüman filozofların ve onları takiben kelamcılarının sosyal düzenin sağlanması için bir kanuna duyulan ihtiyaç bağlamında gündeme getirdikleri şer’/ şeriat kavramına tekabül eder” (Apaydın, 2019). Medine’nin anlamı hakkında daha geniş bilgi için Etymology²⁷ sözlüğüne bakılabilir. Dina, Daniel gibi isimlerle aynı kökten geldiği ve “yargı yeri, yargıç” manalarının verildiği görülmüştür. Bir insanın yaşamı nasıl bebeklik, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik gibi evrelere ayrılıyorsa, insanlığın da gelişim evrelerinin olduğu göz önünde tutularak, olayları okuyuş/algılayış bağlamında insanlığın yetişkinlik evresinde bulunduğu ve ortak akıl bağlamında hayat düzenlemeleri yapabileceği düşünülmektedir.

²⁷ <https://en.wiktionary.org>

Biri (258), Düşman (127), Adamlar (122), Gelmek (120), Dedikodu (103), Kalmak (97), Medine (90), Münafıklar (88) kodları, ortak tabloya düşmeyen, bu kavram için özel kalan kodlardan olmuştur.

3.7.4. M-S-R

5 farklı doküman üzerinde yapılan deşifre sonrası ilk olarak 298 kodluk frekansları tespit edilmiş bir tablo çıkarılmış ve dokümanlar birleştirilerek 240 kodluk son tablo elde edilmiştir.

Tablo 6-M-S-R Birleşim Frekans Tablosu

1.	Allah	133	50.	Uğramak	25	98.	Umulur	9
2.	Mısır	127	51.	Aşağılık	24	99.	Yalvarmak	9
3.	Biz/bize/bizim/	142	52.	Güvenlik	24	100.	Acur	8
4.	O/ona/onun	99	53.	Sebze	24	101.	Sınırı	8
5.	Yusuf	69	54.	Yapmak	24	102.	Ülke	8
6.	İstemek	66	55.	Çıkarmak	23	103.	Horluk	7
7.	Ev	65	56.	Hazırlayın	23	104.	Zillet	7
8.	Kavim	63	57.	Olan	23	105.	Hak-lı	7
9.	Musa	62	58.	Yoksulluk	23	106.	Hükümdarlık	7
10.	Bir	57	59.	İnmek	22	107.	İrade	7
11.	Bu/bunlar	51	60.	Sarımsak	22	108.	Toplum	7
12.	Etmek	51	61.	Yorum/ Tevil	22	109.	Ayak	6
13.	Onlar	51	62.	Yerin bitirdikleri	21	110.	Bakliyat	6
14.	Girmek	44	63.	Güzel	19	111.	Emin	6
15.	Namaz	44	64.	Halk	19	112.	Gerçeklik	6
16.	Demek/dedi	63	65.	Çeşit	18	113.	Güçlendirmek	6
17.	Siz	38	66.	Hayırlı	18	114.	Hakimiyet	6
18.	Altından	33	67.	Müminler	18	115.	Mescit	6
19.	Akmak	31	68.	İrmak	17	116.	Millet	6
20.	Bilmek	31	69.	Damga	16	117.	Tut	6
21.	Çokları/ Ekserisi	31	70.	İşte	16	118.	Aile	5
22.	Edinmek	31	71.	Kucaklamak	16	119.	Değer	5
23.	Eşi/karısı	31	72.	Bağır	15	120.	Hayat	5
24.	Firavun	31	73.	İçin-de	15	121.	Helva	5
25.	Haksızlık	31	74.	Öldürmek	15	122.	İmkân	5
26.	Kılınmak	31	75.	Bağırmaq/ Nida/ Tellal/ Çağrı/ Duyuru	14	123.	Yeryüzü	5
27.	Mercimek	31	76.	Bastı	14	124.	Yönetim	5
28.	Öğretmek	31	77.	Emir	14	125.	Zafer	5
29.	Rab	31	78.	Fayda	14	126.	Bıldırcın	4
30.	Satmak	31	79.	Ayet	13	127.	Bilgi	4
31.	Soğan	31	80.	Dayanamamak	13	128.	Birlik	4
32.	Değiştirmek	30	81.	Dilemek	13	129.	Düzen	4
33.	Evlât-lık	30	82.	Dua	13	130.	Emniyet	4
34.	Kardeş	30	83.	Mısırli	13	131.	İbadet	4
35.	Peygamberler	30	84.	Rüya	13	132.	Kasaba	4
36.	Vahyetmek	30	85.	Sebepler	13	133.	Kölelik	4
37.	Baba	29	86.	Yararlı	13	134.	Kudret	4
38.	Görmek	29	87.	Nehir	12	135.	Musibet	4
39.	İnsan	29	88.	Galibiyet	12	136.	Sözler	4
40.	Müjde	29	89.	Mülk	12	137.	Üstün-dür	4
41.	Yerleşmek	29	90.	Dosdoğru	11	138.	Vezir	4
42.	Ana/ Anne	28	91.	Huzurunda	11	139.	Yardım	4
43.	Yemek	29	92.	Katlanamamak	11	140.	Saltanat	3
44.	Şehir	27	93.	Yerine	11	141.	Sığınak	3
45.	Yanına	27	94.	İnanç	10	142.	Arz	3
46.	İsyân	26	95.	Kible	10	143.	Aziz	3
47.	Gazap	25	96.	Yerler	10	144.	Bela	3
48.	İnkâr	25	97.	Zaman	10	145.	Cennet	3
49.	Şu	25				146.	Ebeveyni	3

147.	İNŞEALLAH	3	180.	ZÜLEYHA	2	213.	İRTİBATLI	1
148.	KALDILAR	3	181.	BARINAK	1	214.	KABİLİYET	1
149.	KARARGÂH	3	182.	AHLAKSIZLIK	1	215.	KIŞKIRTIP	1
150.	KENDİ	3	183.	AYRI	1	216.	KRAL	1
151.	MERKEZ	3	184.	BASİRETİ	1	217.	KULLUK	1
152.	MESAJ	3	185.	BİRADER	1	218.	KUR'AN	1
153.	NİMET	3	186.	BUNLAR	1	219.	KÜFÜR	1
154.	ÖZGÜRLÜK	3	187.	CAHİL	1	220.	MAHALLE	1
155.	TÂBİR	3	188.	ÇADIR	1	221.	MAL	1
156.	ULUS	3	189.	ÇÖLDE	1	222.	MANEVİYAT	1
157.	UTANÇ	3	190.	ÇULLANMAK	1	223.	MEMLEKET	1
158.	CEMAAT	2	191.	DEVİRDE	1	224.	MİRAS	1
159.	ÇİĞNEMELERİNDEN	2	192.	DOĞA	1	225.	MUAMELE	1
160.	EĞİTMEK	2	193.	DÜNYA	1	226.	NÂS	1
161.	ETİNDEN	2	194.	EĞEMENLİK	1	227.	NEBİ	1
162.	HİTAP	2	195.	EMN-Ü İSTİRAHAT	1	228.	NEZDİNE	1
163.	İSLAMİ	2	196.	DEVLET ERKANI	1	229.	OTORİTE	1
164.	İSRALOĞULLARI	2	197.	FAALİYETLER	1	230.	ÖRTBAS	1
165.	İZZETLE	2	198.	FASULYE	1	231.	SİSTEM	1
166.	KÂFİR	2	199.	FERTLER	1	232.	SÜNNET	1
167.	KERVAN	2	200.	FİLİSTİN	1	233.	ŞARTLAR	1
168.	KURMAK	2	201.	GAFİLLER	1	234.	TÂBİ	1
169.	KUŞKUSUZ	2	202.	GEÇİRMEK	1	235.	TAPINAK	1
170.	NANKÖRLÜK	2	203.	GETİRMEK	1	236.	TEBDİL	1
171.	NUSRET	2	204.	GİZLİ	1	237.	TECELLİ	1
172.	SEMT	2	205.	GÖÇEBELİK	1	238.	TEVRAT	1
173.	ŞUAYB	2	206.	HABER	1	239.	YAHYA	1
174.	TEBŞİR	2	207.	HAKARET	1	240.	YASA	1
175.	TOPRAK	2	208.	HASRET	1			
176.	YAHUDİLER	2	209.	HOŞ GELDİNİZ	1			
177.	YÂKUP	2	210.	İDARESİ	1			
178.	YEŞİLLİK	2	211.	İLİMLER	1			
179.	ZEKERİYA	2	212.	İNAYETİ	1			

Tablonun metin hali; Allah (133), Mısır (127), Biz/bize/bizim/ (142), O/ona/onun (99), Yusuf (69), İstemek (66), Ev (65), Kavim (63), Musa (62), Bir (57), Bu/bunlar (51), Etmek (51), Onlar (51), Girmek (44), Namaz (44), Demek/dedi (63), Siz (38), Altından (33), Akmak (31), Bilmek (31), Çokları/Ekserisi (31), Edinmek (31), Eşi/karısı (31), Firavun (31), Haksızlık (31), Kılınmak (31), Mercimek (31), Öğretmek (31), Rab (31), Satmak (31), Soğan (31), Değiştirmek (30), Evlatlık (30), Kardeş (30), Peygamberler (30), Vahyetmek (30), Baba (29), Görmek (29), İnsan (29), Müjde (29), Yerleşmek (29), Ana/Anne (28), Yemek (28), Şehir (27), Yanına (27), İsyân (26), Gazap (25), İnkâr (25), Şu (25), Uğramak (25), Aşağılık (24), Güvenlik (24), Sebze (24), Yapmak (24), Çıkarmak (23), Hazırlayın (23), Olan (23), Yoksulluk (23), İnmek (22), Sarımsak (22), Yorum/ Tevil (22), Yerin bitirdikleri (21), Güzel (19), Halk (19), Çeşit (18), Hayırlı (18), Müminler (18), İrmak (17), Damga (16), İşte (16), Kucaklamak (16), Bağır (15), İçin-de (15), Öldürmek (15), Bağırma/ Nida/ Tellal/ Çağrı/ Duyuru (14), Bastı (14), Emir (14), Fayda (14), Ayet (13), Dayanamamak (13), Dilemek (13), Dua (13), Mısırlı (13), Rüya (13), Sebepler (13), Yararlı (13), Nehir (12), Galibiyet (12), Mülk (12), Dosdoğru (11), Huzurunda (11), Katlanamamak (11), Yerine (11), İnanç (10), Kible (10), Yerler (10),

Zaman (10), Umulur (9), Yalvarmak (9), Acur (8), Sınırı (8), Ülke (8), Horluk (7), Zillet (7), Haklı (7), Hükümdarlık (7), İrade (7), Toplum (7), Ayak (6), Bakliyat (6), Emin (6), Gerçeklik (6), Güçlendirmek (6), Hakimiyet (6), Mescit (6), Millet (6), Tut (6), Aile (5), Değer (5), Hayat (5), Helva (5), İmkân (5), Yeryüzü (5), Yönetim (5), Zafer (5), Bildircin (4), Bilgi (4), Birlik (4), Düzen (4), Emniyet (4), İbadet (4), Kasaba (4), Kölelik (4), Kudret (4), Musibet (4), Sözler (4), Üstündür (4), Vezir (4), Yardım (4), Saltanat (3), Sığınak (3), Arz (3), Aziz (3), Bela (3), Cennet (3), Ebeveyni (3), İnşallah (3), Kaldılar (3), Karargâh (3), Kendi (3), Merkez (3), Mesaj (3), Nimet (3), Özgürlük (3), Tâbir (3), Ulus (3), Utanç (3), Cemaat (2), Çiğnemelerinden (2), Eğitmek (2), Etinden (2), Hitap (2), İslami (2), İsrailoğulları (2), İzzetle (2), Kâfir (2), Kervan (2), Kurmak (2), Kuşkusuz (2), Nankörlük (2), Nusret (2), Semt (2), Şuayb (2), Tebşir (2), Toprak (2), Yahudiler (2), Yâkup (2), Yeşillik (2), Zekeriya (2), Züleyha (2), Barınak (1), Ahlaksızlık (1), Ayrı (1), Basiretli (1), Birader (1), Bunlar (1), Cahil (1), Çadır (1), Çölde (1), Çullanmak (1), Devirde (1), Doğa (1), Dünya (1), Egemenlik (1), Emn-ü istirahat (1), Devlet Erkanı (1), Faaliyetler (1), Fasulye (1), Fertler (1), Filistin (1), Gafiller (1), Geçirmek (1), Getirmek (1), Gizli (1), Göçebelik (1), Haber (1), Hakaret (1), Hasret (1), Hoş geldiniz (1), İdaresi (1), İlimler (1), İnayeti (1), İrtibatlı (1), Kabiliyet (1), Kışkırtıp (1), Kral (1), Kulluk (1), Kur'an (1), Küfür (1), Mahalle (1), Malım (1), Maneviyat (1), Memleket (1), Miras (1), Muamele (1), Nâs (1), Nebi (1), Nezdine (1), Otorite (1), Örtbas (1), Sistem (1), Sünnet (1), Şartlar (1), Taam/yemek (1), Tâbi (1), Tapınak (1), Tebdil (1), Tecelli (1), Tevrat (1), Yahya (1), Yasa (1), Yoğunlaşmak (1), Yozlaşmış (1), Sefa (1).

İlk Otuz İki kodu; Allah (133) Mısır (127) Biz/bize/bizim (142) O/ona/onun (99) Yusuf (69) İstemek (66) Ev (65) Kavim (63) Musa (62) Bir (57) Bu/bunlar (51) Etmek (51) Onlar (51) Girmek (44) Namaz (44) Demek/dedi (63) Siz (38) Altından (33) Akmak (31) Bilmek (31) Çokları/Ekserisi (31) Edinmek (31) Eşi/karısı (31) Firavun (31) Haksızlık (31) Kılınmak (31) Mercimek (31) Öğretmek (31) Rab (31) Satmak (31) Soğan (31) Değiştirmek (30) şeklindedir.

Mısır ve Medine günümüzde de ülke ve şehir adları olarak kullanılmakta olup, hala varlıklarını sürdüren yerleşim yerleridir. Mısır için yapılan sözlük²⁸ araştırmasında, bu isimlendirmenin çok eski tarihlerden bu tarafa kullanıldığı görülmektedir. Mısır'ın surla çevrili, uç nokta, kenar anlamlarının olduğu görülmüştür. Hakkında bir çok bilimsel

²⁸ www.assyrianlanguages.org/akkadian

araştırma yapılan, çok eski bir yerleşim yeri ve günümüzde dahi aydınlatılmaya ihtiyaç duyulan pek çok gizemi barındıran eski bir uygarlığın mirası olduğu söylenebilir.

Firavun/31, ilahi uyarıların halktan çok halkı yöneten kişi/grup için söylemlerde bulunuyor oluşundan dolayı anlaşılmasının önemli olduğunu düşündüğümüz bir figürdür. Kelime anlamı “büyük ev” olan bu kod, Mısır’daki eski imparatorluk döneminden (yaklaşık M.Ö. 2400), VXII. sülâle dönemi ortalarına kadar firavun Mısır kralının lakabı olarak değil “saray” anlamında kullanılmış, kelimenin “kral” anlamında kullanılmasına ise milâttan önce 1370’lere doğru yazılan metinlerde rastlanmaktadır. XXII. sülâleden önce, kralın adı zikredilmeksizin kullanılan bu kelime söz konusu sülâle dönemi (M.Ö. 950-730) metinlerinde kralın adının başında bir unvan olarak yer alır²⁹. Eski Mısır inancında firavun hem kral hem de tanrının oğlu ve dolayısıyla, tanrıdır. Firavun, yeryüzündeki düzenin muhafaza ve devamından sorumlu olduğu gibi dinî hayatın da en önemli ve yetkili kişisiydi. Ülkenin bütün mabetlerinde ibadet onun adına yapılır, Mısır onun mülküdür, idarî, adlî, askerî ve dinî yetkiler onun elindedir. Yani kodlarımız arasında İstemek (66) anlamında sınırsızlığı vardır. “Şehir” *toplum ve mekanın* örtük şekilde anlama dahil edildiği bir kavramdır. Mısır’ın kadim bir yerleşke oluşu bilimsel verilerle zaten ortaya konulmaktadır, toplumu toplum yapan özelliklerden biri sürekliliğin varoluşudur. Bu süreklilik, toplumun hafıza birlikteliğine sahip olmasından kaynaklanır, ve toplumsal hafızanın oluşmasını sağlayan unsurların başında “mezar”lar gelir. Dünyanın Yedi Harikası ya da eski dilde acaib-i seb'a-i alem, tamamı insanoğlu tarafından inşa edilmiş, olağanüstü antik yapı ve yapıtlardan olan piramitler, firavunun tahta çıkışıyla yapımına başlanan kral mezarlarıdır. Şimdi bile Mısır’ı bir ülke veya kadim bir şehir olarak bu mekânsal hafızalardan öğrenmeye çalışıyoruz.

Firavun Hz. Mûsâ (62)’nin tanrısına ulaşmak için kuleler yaptıracak kadar taşkınlık gösteren, Nil Nehrinin ayakları Altından (33) Akmak (31) ta olduğunu iddia ederek ilahlık taslayan, Çokları/Ekserisi (31) ni küçümseyip zayıfları ezen, Haksızlık (31) yapan, Ev (65) lerin içerisine kadar girerek, Kavim (63) cilik yapıp, doğan erkek çocukları öldüren gerçeklere sırt çeviren bir kral olarak tasvir edilmektedir. Günümüzde de yöneticilik yapanların kötü vasıflarının benzetildiği bir kavramsallaştırma kullanımına sahiptir.

²⁹ <https://islamansiklopedisi.org.tr/firavun>

Namaz (44) gün içerisinde tayin edilmiş vakitlerde yerine getirilmesi gereken bir ibadet/ritüel olmanın ötesinde, bir istikamete yönelmeyi ve bu yöneliş içinde bir hazırlığın yapılmasını anlatmaktadır. Bu ibadet isminin dilimizde Arapça olarak değil, Farsça olarak meşhur olması bize ilginç gelmektedir.

Mercimek (31), Soğan (31) gibi ürün isimlerinin Satmak (31), Değiştirmek (30) kodlarla birlikte bulunuyor olması, bir pazarın varlığını, dolayısı ile “artı ürün” söylemine işaret edecek bir yapının varlığını gösterir diye düşünmekteyiz.

Hız. Yusuf ve Hız. Musa vahiy kaynaklı dinlerin tamamında rol modelliği olan anlatımlara sahiptirler. Hız. Yusuf’a ilişkin aktarılan kıssalarda üzerinde düşünülecek ve yorumlanacak çok farklı anlatımlar mevcuttur. Bunlardan birisi olan “gömlek” sembolü oldukça dikkat çekicidir. Hız. Yusuf’un hayatının üç önemli aşamasının üç farklı gömlek üzerinden tasavvuru kısaca şöyledir; çocukluk dönemine ait “kanlı gömlek” mazlumiyet ve mağduriyetini, gençliğine ait “arkadan yırtılmış gömlek” O’nun izzet ve iffetini, olgunluk ve iktidar döneminde Mısır’ gelen kardeşleri ile kendisini tanıması için babasına gönderdiği “Yusuf Kokulu Gömlek” ise onun istikrar ve istikametini göstermektedir (Yıldız, 2006, s. 13). Böylece, sembolleştirilen gömlek üzerinden toplumsal ilişkiler bağlamında kıskançlığın, şehvetin yıkıcılığı ve sahibi olunan bilginin insana güç vermesi ile yönetsel becerinin özetlendiği bir resim ortaya konulmuştur.

Mısır (127) Yusuf (69) Namaz (44) Altından (33) Akmak (31) Çokları/Ekserisi (31) Edinmek (31) Firavun (31) Kılınmak (31) Mercimek (31) Öğretmek (31) Rab (31) Satmak (31) Soğan (31) Değiştirmek (30) kodları bu kavrama ait kalmışlar, ortak tabloya çıkmamışlardır.

Doküman olarak kabul edilen, her kavramın kendisi içerisinde kısa yorumlamalara son söz mahiyetinde, şöyle bir değerlendirme yapmak mümkündür.

Her bir kavramın farklı konular içerdiği çok rahatlıkla söylenebilir.

Bu dört kavramın her biri kendi içsel ilişkiler sistemini barındırdıklarından dolayı birer “yapı” olarak düşünülürse; “bütün” ve “yapı”ların ‘eş anlamlı’ymış gibi değerlendirilişi, eksik anlaşılmaları da beraberinde getirmiştir denilebilir. Hiç biri tek başına “Şehir” deki toplumsal ilişkiler kümesini kapsayıcı özellikte bulunmamakla beraber, araştırmamızın temeline soru oluşturan *çevirilerde kelimelerin birbirleri yerine kullanımı* durumu, yapısalcı bir yaklaşımla değerlendirildiğinde; bu kullanılmaları olağan

karşılanabilir ve bu kavramların neden aynı kelimelerle Türkçeye çeviri yapıldığı sorusunun cevabı ortaya konulmuş olabilir.

Harvey'e göre Marx; ayrı yapıların bir bütünü içinde var olduklarını ve bu yapıların birbirlerinden ayırt edilebileceklerini ima etmiştir. Yapılar “nesnelere” veya “eylemler” değildir ve bu yüzden de onların varlığını gözlem yoluyla saptayamayız. Unsurları ilişkisel olarak tanımlamak, onları doğrudan gözleme dışında kalan bir yolla “yorumlamak” demektir. (Harvey, 2019). Çalışmamızın bundan sonraki kısmı ayrı ayrı verilen kavramlardan bütüne ulaşma çabası olacaktır.

3.7.5. Dört Kavramın Frekans Bileşim Verileri

Çalışmamızın amacına ulaşmak amacıyla dört kavramın çatılaştırıldığı ve üzerinde kategorileştirme işlemi yapılarak kuram(lar)a ulaşacağımız son bileşim frekans tablomuzu elde etmek için 4 farklı doküman yan yana konulmuştur. M-S-R kod tablosunun tüm kodlarını içine alacak şekilde 240'ar koddan oluşan bileşim tablosu üzerinden yapılan deşifre sonrası, en çok frekansa sahip olan kodlar tek tabloya dönüştürülmüş, incelenmiş ve dört farklı kavramda; dördü, üçlü, ikili şekilde ortak kullanımlı kodlar, hangi kavramlarda ortak kullanımlarının olduğu da gösterilmek suretiyle çıkarılmış, frekansları toplanmıştır. Belirtildiği üzere bu işlemin amacı çevirilerde ortak kullanılan şehir ve diğer isimlendirmelerin hangi kodlarla ortaklığının olduğunun tespiti ve devamında da kategorileştirme yapılarak bu kavramların bütünsel anlamda birlikteliğinin sağlandığı şekliyle kuram(lar)a ulaşmaktır. Yapılan bu işlem sonucunda 195 kodun ortak kullanıma sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7-Dört Kavram kod frekans Bileşim Tablosu

No	Tablo1-KRY	Frks	Tablo2-BLD	Frks	Tablo3-MDN	Frks	4-MSR	Frks
1.	Onlar	549	O/ona/onun	371	Şehir	406	Biz/bize/bizim/	142
2.	Halk	546	Rab	221	Onlar	285	Allah	133
3.	Helak	427	Belde	220	Biri	258	Mısır	127
4.	Şehir	401	Ölmüş/ölu	199	Sen/siz/seni/senn/sana	234	O/ona/onun	99
5.	Biz/bize/bana	388	Su	190	Bir	209	Yusuf	69
6.	Memleket	353	Şehir	168	Kendi	205	İstemek	66
7.	Allah	308	Bu/bunlar	161	O/Onun/ona	182	Ev	65
8.	Ülke	295	Ben/biz/bana	150	Düşman	127	Kavim	63
9.	Bir	271	Sen/siz/senn/sana	145	Allah	125	Demek/dedi	63

10.	Azap	257	Allah	131	Adam	122	Musa	62
11.	Sen/siz/sana	220	Bir	120	Gelmek	120	Bir	57
12.	Bu/bunlar	202	Diriltmek	102	Ben/biz	118	Bu/bunlar	51
13.	Göndermek	199	Rüzgâr	96	Halk	117	Etmek	51
14.	Kent	174	Gökten	89	Sürmek/çıkarmak	114	Onlar	51
15.	Rab	173	Rızık	88	Dedi/kodu	103	Girmek	44
16.	Peygamber	171	Bulut	78	İki	100	Namaz	44
17.	Kasaba	161	Kılmak	71	Kalmak	97	Siz	38
18.	Dünya	160	Rahmet	69	Bilmek	96	Altında	33
19.	İnanmak	148	Dolaşmak	68	Kardeş	92	Akmak	31
20.	Sürmek/Çıkarmak	139	Toprak	67	Etmek	90	Bilmek	31
21.	Kendi	134	Ülke	65	Medine	90	Çokları/ Ekserisi	31
22.	Kavim	134	Kulluk	64	Münafıklar	88	Edinmek	31
23.	İnanç/iman	119	İbrahim	63	Rab	87	Eşi/karısı	31
24.	Zmn/sre/mhlt /mddt	118	Müjde	62	Yapmak	79	Firavun	31
25.	Toplum	112	Putlar	62	Kadar	78	Haksızlık	31
26.	Uyarmak/uyarı	110	Emredilmek	61	İstemek	78	Kılınmak	31
27.	Zulüm	109	İndirmek	60	İyilik	75	Mercimek	31
28.	Gün	109	Diyar	58	Göndermek	72	Öğretmek	31
29.	Onu/onun/on a	108	Güvenli	58	Firavun	70	Rab	31
30.	Yakalayırme k	108	Bahçe	55	Ora	64	Satmak	31
31.	Elçi	105	Memleket	54	Zmn/sre/mddt/mühlet	62	Soğan	31
32.	Yok etmek	102	Âyet	52	Gün	61	Kardeş	30
33.	Diriltmek	97	Bitki	50	Haber	61	Değiştirmek	30
34.	İstemek	96	Aldatmak	50	Bedeviler	58	Evlat-lık	30
35.	Belde	93	Güzel	50	Taraf	58	Peygamber	30
36.	Bak	93	Yağmur	50	Azap	55	Vahyetmek	30
37.	Nasıl?	91	Hayat	49	Duvar	55	Baba	29
38.	Dönmek	91	İnkâr	49	Yardım	54	Görmek	29
39.	İnsan	90	Yaratılmak	49	Koşmak	51	İnsan	29
40.	Sonra	90	İnsan	46	Çevre	50	Müjde	29
41.	Şiddetli	88	Yerler	43	Bu/bunlar	48	Yerleşmek	29
42.	Gelmek	88	Mekke	41	Toplayıcı	47	Yemek	29
43.	Sahip	87	İbret	40	Elçi	46	Ana/ Anne	28

44.	Ahali	82	İnsanlık	39	Apaçık	45	Şehir	27
45.	Bağışlanma	79	Kötü	39	Yiyecek/azk/erzak	42	Yanına	27
46.	Kur'an	78	Zaman/süre/müddet	39	Bulunmak	41	İsyan	26
47.	Lut	75	Varmak	38	Hazine	39	Gazap	25
48.	Şimarmak	75	Hayvan	37	Görmek	38	İnkâr	25
49.	Duvar	73	Kabir	36	Kadınlar	38	Şu	25
50.	Mekke	72	Bura	35	Sormak	38	Uğramak	25
51.	Kötülük	71	Ağaç	34	Ait olmak	37	Aşağılık	24
52.	Savaş	70	Önce	34	Karşılık	37	Güvenlik	24
53.	Birlik/beraberlik	68	Göndermek	33	Üstün	37	Sebze	24
54.	Yurt	67	Halk	33	İki yüzlü	35	Yapmak	24
55.	Edivermek	66	Ürün	33	Çünkü	33	Çıkarmak	23
56.	Dşnmytrk/akl tmmk	66	Hurma	32	Şeytan	33	Hazırlayın	23
57.	Zalim	65	Şükretmek	32	Yol	33	Olan	23
58.	Hkszlık/haksz yere	64	Vermek	32	Altında	32	Yoksulluk	23
59.	Dolaşmak	63	Çıkarmak	31	İşte	32	İnin	22
60.	Ana-kent/başkent	62	İzin	31	Açlık	31	Sarımsak	22
61.	Haber	62	Sebe'	31	Baba	31	Yorum/ Tevil	22
62.	Değil	62	Yemek	31	Dönmek	31	Yerin bitirdikleri	21
63.	Şu	61	Gün	30	Kent	31	Güzel	19
64.	Geçim kaynakları	61	Nice	30	Öldürmek	31	Halk	19
65.	Gece	61	Sağdan	30	Sabah	31	Çeşit	18
66.	Doğru	61	Soldan	30	Susuzluk	31	Hayırlı	18
67.	Yüz Yıl	60	Azap	29	Temiz	31	Müminler	18
68.	Örnek	59	Şükür	29	Canlı	30	Irmak	17
69.	Vahyetmek	58	Uzaklaştırmak	29	Dün	30	Damga	16
70.	Önce	57	Andolsun	28	Yetim	30	İşte	16
71.	Gündüz	56	Canlı	28	Yine	30	Kucaklamak	16
72.	Kapı	56	Biçilecek	27	Yumruk	30	Bağır	15
73.	Öncekiler	55	Bitirmek(yetişmek)	27	Dokuz	29	İçin-de	15
74.	Anlatmak	55	Her şey	27	Para	29	Öldürmek	15
75.	Etmek	55	İki	27	Ucundan	29	Çağrı/ Duyuru	14
76.	Korku	55	Kavim	27	Vardı	29	Bastı	14
77.	Orada	54	Meyveler	27	Yazı	29	Emir	14

78.	Topluluk	54	Taşımak	27	İnanç/İman	29	Fayda	14
79.	Şuayb	53	Yemin	27	Çocuk	28	Ayet	13
80.	Kalp	51	Oturmak	26	Korku	28	Dayanamamak	13
81.	İnkâr	51	Yeryüzü	26	Uymak	28	Dilemek	13
82.	Çetin	50	Emin	25	Kalp	28	Dua	13
83.	Nimetler	50	Müslüman	25	Alıkoymak	27	Mısırlı	13
84.	Hayırlı olmak	50	Ölçülü	25	Başarmak	27	Rüya	13
85.	Yiyecek	50	Önünde	25	Kavim	27	Sebepler	13
86.	Din	49	Açıklamak	24	Rüsvaylık	27	Yararlı	13
87.	Saygı	49	Bölge	24	Azgın	26	Nehir	12
88.	Yalan/tekzip	48	Çıkışmak	24	Bozgunculuk	26	Galibiyet	12
89.	Ceza Vermek	47	Merhamet	24	Kafirler	26	Mülk	12
90.	Refah	46	Nesiller	24	Karısı	26	Dosdoğru	11
91.	Yol	44	Bağışlamak	23	Ölüm	26	Huzurunda	11
92.	Sür	43	Benzeri	23	Toplamak	26	Katlanamamak	11
93.	Günah	43	Helak	23	Geri	25	Yerine	11
94.	Adam	42	İnanmak	23	Gözetlemek	25	İnanç	10
95.	Kitap	41	Kaçmak	23	Hastalık	25	Kible	10
96.	Bulunmak	41	Tut	23	Çıkmak	24	Yerler	10
97.	İbret	40	Az	21	Olmak	24	Zaman	10
98.	Hesap	40	Şefkatli	21	Rahmet	24	Umulur	9
99.	Kişi	39	Adalet	20	İçinde	23	Yalvarmak	9
100.	Resul	39	Ahiret	20	İzin	23	Acur	8
101.	Yoksulluk	38	Güç	19	Uyandırdık	23	Sınırı	8
102.	Hükümdar	37	Sakın	19	Kavga	22	Ülke	8
103.	Zenginler	37	Sonra	19	Resul	22	Horluk	7
104.	Melek/elçi(se mavi)	35	Tomurcuk	19	Çağ	21	Zillet	7
105.	Kurtarmak	35	Ateş	18	Asker	20	Hak	7
106.	Çatlar/dmlr/t vanlar	34	Kurtulmak	18	Define	20	Hükümdarlık	7
107.	İz	34	Taneler	18	Gümüş	20	İrade	7
108.	Açlık	34	Ancak	17	Komşu	20	Toplum	7
109.	Gafil/cahil	34	Çıkmak	17	Öbür	20	Ayak	6
110.	Girmek	34	Çorak	17	Saptırıcı	20	Bakliyat	6
111.	İnsanlık	33	Salkım	17	Vazgeçmemek	20	Emin	6
112.	Ev/mesken	33	Delik	16	Amel	19	Gerçek	6
113.	Sormak	33	Dönmek	16	Diğeri	19	Güçlendirmek	6

114.	Korkutmak	33	Kendi	16	İçyüzü	19	Hakimiyet	6
115.	Bereket	32	Ağırlık	15	İnanmak	19	Mescit	6
116.	İstememek	32	Azgın	15	Kısım	19	Millet	6
117.	İyilik	32	Cehennem	15	Öfke	19	Tut	6
118.	Gerçek	32	Hakkında	15	Sakın	19	Aile	5
119.	Kervan/ Kafile	32	Hareket	15	İleri	18	Değer	5
120.	Nice(sini)	32	Oğullar	15	Mutlaka	18	Hayat	5
121.	Alt Üst getirmek	31	Topluluk	15	Sabretmek	18	Helva	5
122.	Cennet	31	Verimli	14	Sezdirmemek	18	İmkân	5
123.	Kuyular	31	Mücadele	13	Şüphe-siz	18	Veryüzü	5
124.	İçecek	31	Ora	13	Ahali	17	Yönetim	5
125.	Temiz	31	Refah	13	Almak	17	Zafer	5
126.	Akıl	31	Sürmek	13	Birbirleri	17	Bıldırcın	4
127.	Cevap	31	Arazi	12	Bura	17	Bilgi	4
128.	Hak	31	Kaldırmak	12	Nefis	17	Birlik	4
129.	Başka	31	Kuvvetli	12	Şeref	17	Düzen	4
130.	Olmak	31	Cansız	11	Ergenlik	16	Emniyet	4
131.	Rızık	30	Canlandırmak	11	Görüşmek	16	İbadet	4
132.	Temiz kalmak	30	Çocuk	11	Kişi	16	Kasaba	4
133.	Nankörlük	30	Sahip	11	Sırada	16	Kölelik	4
134.	Büyüklik taslama	30	Tartışmak	11	Takım	16	Kudret	4
135.	Hatlar/kusur/ yanlış	30	İrem	10	Tuzak	16	Musibet	4
136.	İmthn/sıv/d nemek	30	Kutlu	10	Ülke	16	Sözler	4
137.	Böyle-dir	30	Tekrar	10	Veryüzü	16	Üstün	4
138.	Büyük	30	Yararsız	10	Düzen	16	Vezir	4
139.	Bozulmak	29	Yurt	10	Salih	16	Yardım	4
140.	Görmek	29	Ev	10	Aziz	15	Saltanat	3
141.	Getirmek	29	Çeşitli	9	Bekletmek	15	Sığınak	3
142.	Medeniyet	28	Faydasız	9	Hemen	15	Arz	3
143.	Kıyamet	28	Gezmek	9	Oğlan	15	Aziz	3
144.	Yazı-lı	28	Hayır	9	Rızık	15	Bela	3
145.	Yalvarıp yakarmak	28	İbadet	9	Dilemek	14	Cennet	3
146.	Söylemek	28	Kent	9	Genç	14	Ebeveyni	3
147.	Mal	28	Küfretmek	9	Güzel	14	İnşallah	3

148.	Yoldan çıkmak	28	Küme	9	Kimse	14	Kaldılar	3
149.	Bela	27	Meşakkat	9	Öteki	14	Karargâh	3
150.	Ahret	27	Şu	9	Üzerine	14	Kendi	3
151.	Varlıklı	27	Toplum	9	Vermek	14	Merkez	3
152.	Mhrl Damgalamak	27	Ahali	8	Yürek	14	Mesaj	3
153.	Yeryüzü	26	Emniyet	8	Aralarında	13	Nimet	3
154.	İlim	26	Nimet	8	Feryat	13	Özgürlük	3
155.	Servet	26	Yeşertip	8	Getirmek	13	Tâbir	3
156.	Varis	26	Belli	7	Köle	13	Ulus	3
157.	Harabe/hrap/ ykılmış	26	Cennet	7	Savaş	13	Utanç	3
158.	Toplanmak	25	Dünya	7	Sevgi	13	Cemaat	2
159.	Çirkin	25	Helal	7	Andolsun	12	Çiğnemelerinden	2
160.	Yemek	25	İhtiyaç	7	Git	12	Eğitmek	2
161.	Sakinmak	25	Kudret	7	Hakkında	12	Etinden	2
162.	Karşılık	25	Kurumuş	7	İnsan	12	Hitap	2
163.	Arapça	29	Miktar	7	Katlanmak	12	İslami	2
164.	İş yapmak/işleyen	25	Mübarek	7	Kötülük	12	İsrailoğulları	2
165.	Gezmek	25	Peygamber	7	Sapkınlık	12	İzzetle	2
166.	Saray	24	Saygın	7	Araplar	11	Kâfir	2
167.	Suç	24	Yaşam	7	Bütün	11	Kervan	2
168.	Güvenlik	24	Aşmak	6	Dövüşmek	11	Kurmak	2
169.	Yolda kalmışlar	24	Azmak	6	Dünya	11	Kuşkusuz	2
170.	Huzur	23	Birçoğu	6	Hiç	11	Nankörlük	2
171.	Giydirmek	23	Değil	6	İndirmek	11	Nusret	2
172.	İçinde	23	Ders	6	Vezir	11	Semt	2
173.	Kırıp geçirmek	22	Ekin	6	Yanaşmak	11	Şuayb	2
174.	Yakınlar	22	Güven	6	Zayıf	11	Tebşir	2
175.	Bilmek	22	Hürmet/li	6	Aşk	10	Toprak	2
176.	Çıkmak	22	İşaret	6	Birtakım	10	Yahudiler	2
177.	Kaldırılmak	22	Kuraklık	6	Delikanlı	10	Yâkup	2
178.	Tekrar	22	Mahsul	6	Eğlemek	10	Yeşillik	2
179.	Aile	21	Örtbas	6	Fesat	10	Zekeriya	2
180.	Fâsik	21	Ulaşmak	6	Kere	10	Züleyha	2

181.	Azrak	21	Verimsiz	6	Musallat etmek	10	Barınak	1
182.	Şüphe	21	Yanılmasın	6	Nifak	10	Ahlaksızlık	1
183.	Tattırmak	21	Yarısı	6	Oysa	10	Ayrı	1
184.	Düzen	21	Yok	6	Parça	10	Basiretli	1
185.	Emretmek	21	Bolluk	5	Sözcü	10	Birader	1
186.	Kadar	21	Cezalandırmak	5	Yorum	10	Bunlar	1
187.	Musa	20	Esirgeyicidir	5	Düşmek	9	Cahil	1
188.	Atalarımız	20	Eşi	5	Ecir	9	Çadır	1
189.	Ganimetler	20	Faydalandırmak	5	Erişmek	9	Çölde	1
190.	Misafir	19	Görünmek	5	Gerçek	9	Çullanmak	1
191.	Bütün/herkes /tüm	19	Hakikat	5	Gönül	9	Devirde	1
192.	Millet	19	Harem	5	Güçlü	9	Doğa	1
193.	Secde	19	Her	5	Hile	9	Dünya	1
194.	Merkez	19	İnşa	5	İşler	9	Egemenlik	1
195.	Yunus	19	Rahim	5	Müjde	9	Emn-ü istirahat	1
196.	Apaçık	19	Siğınak	5	Öğüt	9	Devlet Erkanı	1
197.	Yürümek	19	Sürüklemek	5	Peygamber	9	Faaliyetler	1
198.	Doğrultmak	19	Sütun	5	Uşak	9	Fasulye	1
199.	Kafirler	18	Uğratmak	5	Üzere	9	Fertler	1
200.	Erkekler/ Erler	18	Yararlandırmak	5	Değil	9	Filistin	1
201.	Yerleşmek	18	Bağlar	4	Alçak	8	Gafiller	1
202.	İndirilmek	18	Bina	4	Alışkanlık	8	Geçirmek	1
203.	Feth etmek	18	Bol	4	Asla	8	Getirmek	1
204.	Az	18	Bozgunculuk	4	Dayanamamak	8	Gizli	1
205.	İsyan	18	Delil	4	Diriltmek	8	Göçebelik	1
206.	Geçmiş	17	Dua	4	Emir	8	Haber	1
207.	Sorumluluk	17	Durak	4	Gizli/sinsi	8	Hakaret	1
208.	Delil	17	Edilmemiş	4	İtilmek	8	Hasret	1
209.	Bulmak	17	Elçi	4	İzzet	8	Hoş geldiniz	1
210.	Devamlı	17	Ettiler	4	Kasaba	8	İdaresi	1
211.	Bozgunculuk	17	Kan	4	Kıptî	8	İlim	1
212.	Terkedilmiş	17	Kur'an Kerim	4	Kızdırmak	8	İnayeti	1
213.	İssız/tenha/b oş	16	Mabut	4	Tercih	8	İrtibatlı	1
214.	Birtakım	16	Muhammed	4	Uzak-laş	8	Kabiliyet	1
215.	Şhr/bld/mdni yt ansı	16	Nebat	4	Az	7	Kışkırtıp	1

216.	Köy	16	Şekil	4	Bağır	7	Kral	1
217.	Karye	16	Şiddet	4	Davetçiler	7	Kulluk	1
218.	Muhammed	16	Tarih	4	Düşünmek	7	Kur'an	1
219.	Acı	16	Ticaret	4	Gömülü	7	Küfür	1
220.	Ayakta olmak	16	Yanıltmak	4	Hiçbirini	7	Mahalle	1
221.	Uğratmak	16	Yararlı	4	İslam	7	Mal	1
222.	Felaket	15	Yetiştirmek	4	Lut	7	Maneviyat	1
223.	Sıkıntı	15	Zahmetsizce	4	Misafir	7	Memleket	1
224.	Günahkâr	15	Altı	3	Nazik	7	Miras	1
225.	Bilinen	15	Baskı	3	Oyala	7	Muamele	1
226.	Kullanmak	15	Bilinç	3	Planlar	7	Nâs	1
227.	İleri gelenler	14	Cıvz	3	Saldırmak	7	Nebi	1
228.	Korunmak	14	Çetin	3	Sevap	7	Nezdine	1
229.	Rezillik	14	Diken/çalı	3	Son vermek	7	Otorite	1
230.	Devlet	14	Dokunulmaz	3	Yalan	7	Örtbas	1
231.	Kısım	14	Temiz	3	Yok	7	Sistem	1
232.	Akrabalık	13	Had	3	Cezalandırmak	6	Sünnet	1
233.	Kral	13	Hak	3	Çıldırnak	6	Şartlar	1
234.	Sur	13	İman	3	Düzeltemek	6	Tâbi	1
235.	Aşağılık	13	Kavruk	3	Gafil	6	Tapınak	1
236.	Davranmak	13	Kazımak	3	Görüş	6	Tebdil	1
237.	Elbise	13	Kutsal	3	Hanımlar	6	Tecelli	1
238.	Dilemek	13	Otlar	3	Hizmetçi	6	Tevrat	1
239.	Çökmek	13	Öldürmek	3	İslah	6	Uygunsa	1
240.	Baba(larımız)	12	Söz	3	Yanında	6	Yahya	1

Her bir kavram için çalışılan bileşim tabloları, bu tabloda birleştirilmiş ve kategorileştirme işlemi için hazır hale getirilmiştir. Hangi kodların dört tabloda aynı anda olduğu merak edilip incelenmiştir. Şehir/1002, Biz-Ben-Benim-Bana/798, O-Ona-Onun/760, Halk/715, Allah/697, Bir/657, Sen-Siz-Senin-Sana/632, Rab/512, Ülke/384, Kendi/358, Sürmek-Çıkarmak/307, Kavim/251, Zaman-Süre-Müddet-Mühlet/229, Peygamber/217, Dünya/179, İnsan/177, İnanç-İman/161 ve Yeryüzü/73 kodlarının tüm kavramlarda olduğu tespit edilmiştir. Ancak bizim yorumlamasını yapmaya çalıştığımız ilk 32 kod arasında ortak olan üç kod bulunmaktadır, bunlar Allah/697, Bir/657 ve Rab/512 kodlarıdır. Şifre çözücülüğü gibi bir iddiamızın olmadığını altını iki kere çizerek; adının ne olduğu önemli olmadan, evreni yaratan *Bir Yaraticınının, internet* gibi

bir iletişim ağının varlığı ile birbirinden kolayca haberdar olan insanlık ve küçülen bir dünyada, insanlığın ortak değerleri için *Bir Rab*, yani terbiye edenin olması gerekliliği söylenebilir. Bu bize İsviçreli linguist Ferdinand de Saussure'ün *langue* (dil/lisan) ile *parole* (söz/kelam) arasındaki temel ayrımı hatırlatmıştır.

Mesaj bireyseldir, kodu ise kolektif. (Durkheim'dan kuvvetle etkilenen Saussure, linguistiği sosyolojinin bir dalı olarak düşünmüştür). Mesaj ve Kod, zamana aynı tarzda ait değildir. Mesaj, zamanın diyokronik boyutunu oluşturan olaylar silsilesindeki geçici olaydır; oysa kod, zaman içindeki eşzamanlı unsurlar takımı, yani sekronik bir sistemdir. Mesaj maksatlardır; birisi mesajı kastetmiştir. Kod ise anonimdir (Ricoeur, 2019, s. 17).

Ayrıca bu durum Kur'an'ı Kerim'in temel öğretisi olan "tevhid" inancıyla örtüşmekte olup, araştırmamızın böyle bir sonuca ulaşması kendi içerisinde tutarlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 8-Dört Kavram Kod Frekans Tablosu

No	Tablo No	Kod Adı	Frekans
1.	1-2-3-4	Şehir	1002
2.	1-3-4	Onlar	885
3.	1-2-3-4	Biz/ben/ benim /bana	798
4.	1-2-3-4	O/ona/onun	760
5.	1-2-3-4	Halk	715
6.	1-2-3-4	Allah	697
7.	1-2-3-4	Bir	657
8.	1-2-3-4	Sen/siz/senin/sana	632
9.	1-2-3-4	Rab	512
10.	1-2-3-4	Bu/bunlar	462
11.	1-2	Helak	450
12.	1-2-4	Memleket	408
13.	1-2-3-4	Ülke	384
14.	1-2-3-4	Kendi-si	358
15.	1-2-3	Azap	341
16.	1-2	Belde	313
17.	1-2-3-4	Sürmek/çıkarmak	307
18.	1-2-3	Göndermek	304

19.	1-2-3-4	Kavim	251
20.	1-3-4	İstemek	240
21.	1-2-3-4	Zaman/süre/müddet/mühlet	229
22.	1-2-3-4	Peygamber	217
23.	1-2-3	Kent	214
24.	1-3	Gelmek	208
25.	1-2-3	Diriltmek	207
26.	1-2-3-4	Etmek	200
27.	1-2-3	Gün	200
28.	2-3	Ölmüş/ölü	199
29.	1-2-3	İnanmak	190
30.	1-2-3-4	Dünya	179
31.	1-2-3-4	İnsan	177
32.	1-3-4	Kasaba	173
33.	3-4	Dedi(kodu)/demek	166
34.	1-3	Adam	164
35.	1-3-4	Bilmek	164
36.	1-2-3-4	İnanç/iman	161
37.	1-2-3	Elçi	155
38.	1-2-3	Dönmek	138
39.	1-2-3	Rızık	133
40.	1-2-3	Ora/da	131

41.	1-2	Dolaşmak	131
42.	1-2-4	Toplum	128
43.	1-3	Duvar	128
44.	2-3	İki	127
45.	1-2-4	İnkâr	125
46.	1-3-4	Haber	124
47.	3-4	Kardeş	122
48.	1-2-3	Kötülük	122
49.	1-2	Mekke	113
50.	1-2-4	Güvenlik	112
51.	1-2	Sonra	109
52.	1-2-4	Ev/mesken	108
53.	1-2-3	Ahali	107
54.	1-3	İyilik	107
55.	3-4	Emretmek	104
56.	3-4	Yapmak	103
57.	1-2	Bağış(lanmak/lamak)	102
58.	3-4	Firavun	101
59.	3-4	Kalmak	100
60.	2-3-4	Müjde	100
61.	1-3	Kadar	99
62.	1-2	Sahip	98
63.	1-3-4	Görmek	96
64.	1-2-4	Şu	95
65.	1-4	Haksızlık/haksız yere	95
66.	1-2-3	Temiz	95
67.	2-3	Rahmet	93
68.	1-2	Yiyecek	92
69.	1-2	Şiddet	92
70.	1-2	Önce	91
71.	1-4	Vahyetmek	87
72.	1-2-4	Yemek	85
73.	2-3-4	Güzel	83
74.	1-3	Korku	83
75.	1-2-4	Kur'an	83
76.	1-3	Savaş	83
77.	1-3	Bulunmak	82
78.	1-3	Lut	82
79.	1-4	Musa	82
80.	1-2	İbret	80

81.	1-3	Kalp	79
82.	1-4	Girmek	78
83.	1-2	Yurt	77
84.	1-2-4	Hayır-lı	77
85.	1-2-3	Değil	77
86.	1-3	Yol	77
87.	1-3	Yazı-lı	75
88.	1-2-3-4	Yeryüzü	73
89.	1-2-3	Sakın-	73
90.	1-2	İnsanlık	72
91.	1-3-4	Baba(larımız)	72
92.	1-4	(Dos)Doğru	72
93.	1-3	Sormak	71
94.	2-3	İndirmek	71
95.	2-4	Toprak	69
96.	1-2	Topluluk	69
97.	2-3-4	Altı-nda	68
98.	1-2-3	Çıkmak	65
99.	1-3	Açlık	65
100.	2-4	Ayet	65
101.	2-4	Kulluk	65
102.	1-3	Apaçık	64
103.	1-2	Nice(sini)	62
104.	1-3	Karşılık	62
105.	1-2-3	Nimet	61
106.	1-3	Resul	61
107.	1-3-4	İçinde	61
108.	1-4	Yoksulluk	61
109.	1-2	Refah	59
110.	1-2-3	Ceza vermek/cezalandırmak	58
111.	2-3	Canlı	58
112.	3-4	Yardım	58
113.	3-4	Eşi/karısı	57
114.	1-2	Saygı-n	56
115.	1-3	Yalan/tekzip	54
116.	2-4	Hayat	54
117.	2-3	İzin	54
118.	2-4	Yerler	53
119.	1-2	Çetin	53

120.	2-3	Bura/da	52
121.	2-3-4	Öldürmek	49
122.	3-4	İşte	48
123.	1-4	Yerleşmek	47
124.	1-2	Ahiret	47
125.	1-3-4	Gerçek	47
126.	1-2-3	Bozgunculuk	47
127.	2-3	Vermek	46
128.	1-2-3	Az	46
129.	1-3	Kişi	45
130.	1-3	Kafirler	44
131.	1-4	İsyan	44
132.	1-4	Hükümdar-lık	44
133.	1-3-4	Getirmek	43
134.	1-3-4	Gafil/cahil	42
135.	1-2-4	Cennet	41
136.	3-4	Üstün	41
137.	1-2-4	Düzen	41
138.	1-2-4	Hak	41
139.	2-3	Azgın	41
140.	1-3-4	Dilemek	40
141.	2-3	Andolsun	40
142.	2-3	Çocuk	39
143.	1-3	Şüphe-siz	39
144.	1-4	Yalvarmak	37
145.	1-4	Aşağılık	37
146.	2-3	Uzak-	37
147.	1-2	Gezmek	34
148.	1-2	Kaldırmak	34
149.	2-3-4	Güç-	34
150.	1-3	İşler	34
151.	1-4	Kervan/kafile	34
152.	3-4	Yanın(d)a	33
153.	1-2	Tekrar	32
154.	3-4	Yorum	32
155.	1-3	Nankörlük	32
156.	2-4	Yarar-	32
157.	2-4	Emin	31

158.	1-3	Bütün/(herkes/tüm)	30
159.	1-4	Bela	30
160.	2-4	Tutmak	29
161.	1-4	Mal	29
162.	2-4	Fayda-	28
163.	1-2	Azmatk	27
164.	1-4	İlim	27
165.	2-3	Hakkında	27
166.	2-4	Çeşit-li	27
167.	1-3	Misafir	26
168.	1-4	Aile	26
169.	1-3	Birtakım	26
170.	1-4	Millet	25
171.	1-3	Kısım	23
172.	1-4	Merkez	22
173.	3-4	Bağır(ına basmak)	22
174.	1-2	Uğratmak	21
175.	3-4	Dayanamamak	21
176.	1-2	Delil	21
177.	1-2	Muhammed	20
178.	3-4	Aziz	18
179.	2-3-4	Söz-	17
180.	3-4	Köle-lik	17
181.	2-4	Dua	17
182.	1-4	Devlet(erkanı)	15
183.	3-4	Vezir	15
184.	1-4	Kral	14
185.	2-3	Yok	13
186.	2-4	İbadet	13
187.	2-4	Emniyet	12
188.	2-4	Kudret	11
189.	2-4	Küfür	10
190.	3-4	İzzet	10
191.	2-4	Yeşillik/yeşermek	10
192.	3-4	İslam	9
193.	3-4	Gizli/sinsi	9
194.	2-4	Sığınak	8
195.	2-4	Örtbas	7

3.8. Verilerin Bulgulara Dönüştürülmesi

Araştırmamızda verilerin bulgulara dönüştürülmesinde “Gömülü Teori” den faydalanacağımız için, kuramsal çerçevesi hakkında kısaca bilgi vermek uygun bulunmuştur.

(Strauss & Corbin)’a göre “gömülü teoride amaçlanan, sosyal araştırmalarda sistematik olarak gözlenen ve analiz edilen verilerden yola çıkarak araştırılan olguyu açıklayacak bir kuramın keşfidir”. Gömülü teori yaklaşımının temelleri pragmatizm ve sembolik etkileşimciliğe dayanmaktadır. Sembolik etkileşimcilik, insana ait yapıp etmelerinin tümünü ve toplum oluşumunu gözlemleyen dinamik, teorik bir bakış açısıdır. Dil ve sosyal süreçler doğrultusunda gerçekliğin oluşturulduğu ifade edilen sembolik etkileşimcilikte yorumlama ve hareket karşılıklı ve birbirini etkileyen bir süreç olarak görülür. Sembolik etkileşimcilikte anlamın nasıl yaratıldığı ve bu anlamın paylaşılmasında sembollerin aracı niteliğine odaklanılır. Pragmatizm ise teorilerin ve inançların etkili pratik uygulamalara dayandığını farz eder. Pragmatizme göre anlamlar, problemlerin çözümündeki pratikler sonucu oluşturulmaktadır. Bu noktada “doğru” problem çözümünde işe yarayan ve bireylerin yaşantısından kaynaklanan deneyimsel, pratik bir olgudur. Pozitivizmin aksine pragmatizm mutlak bir gerçekliği önermez ve gerçekliğin akışkan ve kesin olmadığını aynı zamanda yoruma açık olduğunu belirtir (Charmaz, 2015). Bu referanslar, verilerde saklı olan bilgilerden yola çıkarak olgunun teorik bir çerçevede açıklanabilmesinin zeminini oluşturmaktadır.

Gömülü teoride literatür taramasına ilişkin iki farklı görüş hakimdir. Bu görüşlerden ilkinde önerilmeyen literatür taraması, ikincisinde yapılması gereklidir şeklindedir. *“Zira literatür taraması eksik bilgilerin tamamlanmasında ve araştırılmasında daha rasyonel bir yapıya sahip olmasında önemlidir. (cutcliffe 2000, 1477)bu görüşe sahip olanlarda ise araştırma sorularının kavramsal bir netliğe sahip olması için literatür taramasının gerektiği düşüncesi hakimdir. Bu görüştekilerin başlangıç noktası Bu olgu hakkında ne biliyoruz? sorusu iken ilk görüşte olanların başlangıç noktası Bu olguya ilişkin olarak bilinenlerde bir eksiklik olduğunun farkındayız ve dolayısıyla bu eksikliği tamamlamak için alt teori tekniği kullanıyoruz cümlesidir”* (Baş & Akturan, 2017, s. 75)

Bu bilgiler ışığında araştırmanın sonuca ulaşması için kategorileştirme işlemine başlanılmıştır.

Tablo 9-1. Kategorileştirme Tablosu

No:	Bulunduğu tablo No:	Kod	Frekans	Kategori	Frekans
1.	1-2-3-4	Şehir	1002	Çok nüfuslu yerleşim birimi	1216
2.	1-2-3	Kent	214		
3.	1-3-4	Kasaba	173	Az nüfuslu yerleşim birimi	173
4.	1-2	Mekke	113	Mekke	113
5.	1-2-3-4	Ülke	384	Ülke	384
6.	1-2-4	Memleket	408	İnsan mekân bağ adları	798
7.	1-2	Belde	313		
8.	1-2	Yurt	77		
9.	1-4	Merkez	22	Merkez	22
10.	1-2-3-4	Dünya	179	Dünya	179
11.	1-2-3-4	Yeryüzü	73	Yerleşim alanı	195
12.	2-4	Toprak	69		
13.	2-4	Yerler	53		
14.	1-2-3-4	Biz/ben/ benim /bana	798	Konuşan	798
15.	1-2-3-4	Sen/siz/senin/sana	632	Muhatap	632
16.	1-2-3-4	O/ona/onun	760	Gaip	760
17.	1-3-4	Onlar	885	İşaret ismi	1374
18.	1-2-3-4	Bu/bunlar	462		
19.	1-2-4	Şu	95		
20.	1-2-3	Ora/da	131	Yer belirteçleri	183
21.	2-3	Bura/da	52		
22.	1-2-3-4	Kendi-si	358	Kendi	358
23.	1-2-3-4	İnsan	177	Birey	386
24.	1-3	Adam	164		
25.	1-3	Kişi	45		
26.	1-2	İnsanlık	72	İnsanlık	102
27.	1-3	Bütün/(herkes/tüm)	30		
28.	1-2-3	Ahali	107	Geçici insan-insan ilişkileri	176
29.	1-2	Topluluk	69		
30.	1-2-4	Toplum	128	Paylaşımli insan-insan ilişkileri	868
31.	1-2-3-4	Halk	715		
32.	1-4	Millet	25		
33.	1-2-3-4	Kavim	251	Seçkicilikli insan-insan ilişkileri	251
34.	1-3	Misafir	26	Yabancı	26
35.	1-4	Aile	26	Akrabalık bağ adları	244

36.	2-3	Çocuk	39		
37.	3-4	Eşi/karısı	57		
38.	3-4	Kardeş	122		
39.	1-3-4	Baba(larımız)	72	Geleneksellik	72
40.	1-2-3-4	Allah	697	İnanç ifadeleri	1870
41.	1-2-3-4	Rab	512		
42.	1-2-3-4	İnanç/iman	161		
43.	1-2-4	Kur'an	83		
44.	1-2-4	Cennet	41		
45.	1-2	Ahiret	47		
46.	1-3	Kafirler	44		
47.	1-4	Vahyetmek	87		
48.	2-3	Rahmet	93		
49.	2-4	Ayet	65		
50.	2-4	Kulluk	65		
51.	2-4	Küfür	10		
52.	3-4	İslam	9		
53.	1-2-3-4	Bir	657		
54.	2-3	İki	127		
55.	1-2-3	İnanmak	190	Bilişsel davranış	705
56.	1-3-4	İstemek	240		
57.	1-3-4	Bilmek	164		
58.	1-3	Sormak	71		
59.	1-3-4	Dilemek	40		
60.	1-2-4	Yemek	85	Yemek	85
61.	1-3	Gelmek	208	Araştırma amaçlı eylemler	937
62.	1-4	Girmek	78		
63.	1-2	Gezmek	34		
64.	1-2	Dolaşmak	131		
65.	1-3-4	Görmek	96		
66.	2-3	İndirmek	71		
67.	1-2	Kaldırmak	34		
68.	1-3	Bulunmak	82		
69.	1-2-3	Çıkmak	65		
70.	1-2-3	Dönmek	138		
71.	1-4	Yerleşmek	47	Kararlılık eylemleri	147
72.	3-4	Kalmak	100		

73.	2-4	Tutmak	29	İtaat eylemleri	118
74.	1-3-4	Getirmek	43		
75.	2-3	Vermek	46		
76.	1-2-3-4	Sürmek/çıkarmak	307	Zorlayıcı davranış	822
77.	1-2-3	Göndermek	304		
78.	3-4	Emretmek	104		
79.	1-2-3	Ceza vermek/cezalandırmak	58		
80.	2-3-4	Öldürmek	49		
81.	1-2-3	Diriltmek	207	Diriltmek	207
82.	1-2	Uğratmak	21	Uğratmak	21
83.	3-4	Yapmak	103	Edimsel eylemler	303
84.	1-2-3-4	Etmek	200		
85.	1-4	Yalvarmak	37	Acziyet davranışları	160
86.	1-2	Bağış(lanmak/lamak)	102		
87.	3-4	Dayanamamak	21		
88.	1-2	Azmak	27	Azmak	27
89.	1-2-3-4	Zaman/süre/müddet/mühlet	229	Zaman	229
90.	1-2-3	Gün	200	Gün	200
91.	1-2	Önce	91	Zamansal sıralama	232
92.	1-2	Sonra	109		
93.	1-2	Tekrar	32		
94.	2-3	Ölmüş/ölü	199	Ölü	199
95.	2-3	Canlı	58	Diri	112
96.	2-4	Hayat	54		
97.	1-3-4	Haber	124	Haber	183
98.	2-3	Hakkında	27		
99.	3-4	Yorum	32		
100.	1-2-4	İnkâr	125	İnkâr	125
101.	1-3	Yalan/tekzip	54	Yalan	54
102.	2-3-4	Müjde	100	Müjde	100
103.	3-4	Dedi(kodu)/demek	166	Dedikodu	166
104.	1-2-4	Ev/mesken	108	Yapı adları	236
105.	1-3	Duvar	128		
106.	1-2-4	Güvenlik	112	Güvenlik ifadeleri	163
107.	2-4	Emniyet	12		
108.	2-4	Sığınak	8		
109.	2-4	Emin	31		

110.	1-2-4	Hayır-lı	77	Güzel	160
111.	2-3-4	Güzel	83		
112.	1-3	İyilik	107	İyilik	107
113.	1-4	Haksızlık/haksız yere	95	Kötülük	217
114.	1-2-3	Kötülük	122		
115.	1-3	Kadar	99	Ölçüt ifadeleri	256
116.	1-3	Birtakım	26		
117.	1-3	Kısım	23		
118.	1-2	Nice(sini)	62		
119.	1-2-3	Az	46		
120.	1-2	Sahip	98	Sahip	98
121.	2-3	Yok	13	Yok	13
122.	1-2-3	Temiz	95	Temiz	95
123.	1-2	Yiyecek	92	Rızık	286
124.	1-2-3	Rızık	133		
125.	1-2-3	Nimet	61		
126.	1-3	Korku	83	Temel güdü ifadeleri	148
127.	1-3	Açlık	65		
128.	1-2-3	Azap	341	Azap	341
129.	1-2	Helak	450	Helak	450
130.	1-2	Şiddet	92	Savaş	228
131.	1-2	Çetin	53		
132.	1-3	Savaş	83		
133.	1-2-3-4	Peygamber	217	Toplum eğitmenleri	433
134.	1-2-3	Elçi	155		
135.	1-3	Resul	61		
136.	1-2	Muhammed	20	Muhammed	20
137.	1-3	Lut	82	Lut	82
138.	1-4	Musa	82	Musa	82
139.	1-2	İbret	80	Bilgi edinme	101
140.	1-2	Delil	21		
141.	2-3-4	Söz-	17	Bilgi edindirme	92
142.	1-3	Yazı-lı	75		
143.	1-4	İlim	27	İlim	27
144.	1-3-4	Gafil/cahil	42	Cahil	42
145.	1-2-3	Sakın-	73	Uyarı ifadeleri	187
146.	1-2-3	Değil	77		

147.	2-3	Uzak-	37		
148.	1-3-4	İçinde	61	Mekân zarfları	162
149.	2-3-4	Altı-nda	68		
150.	3-4	Yanın(d)a	33		
151.	2-4	Çeşit-li	27	Çeşit-li	27
152.	1-2	Refah	59	Geçim düzeyi	120
153.	1-4	Yoksulluk	61		
154.	1-3	Kalp	79	Sevgi	101
155.	3-4	Bağır(ına basmak)	22		
156.	2-3	İzin	54	Nezaket davranışları	168
157.	1-2	Saygı-	56		
158.	3-4	Yardım	58		
159.	3-4	Üstün	41	Üstün	41
160.	3-4	İzzet	10	İzzet	10
161.	1-4	(Dos)Doğru	72	Eminlik ifadeleri	310
162.	1-3-4	Gerçek	47		
163.	1-3	Şüphe-siz	39		
164.	1-3	Apaçık	64		
165.	2-3	Andolsun	40		
166.	3-4	İşte	48		
167.	1-2-3	Bozgunculuk	47	Bozgunculuk	91
168.	1-4	İsyân	44		
169.	1-3	Nankörlük	32	Aşağılık	69
170.	1-4	Aşağılık	37		
171.	1-4	Bela	30	Azgın	71
172.	2-3	Azgın	41		
173.	3-4	Gizli/sinsi	9	Saklamak	16
174.	2-4	Örtbas	7		
175.	1-2-4	Düzen	41	Düzen	41
176.	1-2-4	Hak	41	Doğal hukuk	41
177.	1-3	İşler	34	İşler	34
178.	1-3	Yol	77	Yol	77
179.	1-3	Karşılık	62	Ticaret	125
180.	1-4	Kervan/kafile	34		
181.	1-4	Mal	29		
182.	2-4	Yeşillik/yeşermek	10	Ürün	10
183.	2-4	Yarar-	32	Yarar	60

184.	2-4	Fayda-	28		
185.	2-4	Kudret	11	Üst kademe yönetici	59
186.	1-4	Kral	14		
187.	2-3-4	Güç-	34		
188.	1-4	Devlet(erkanı)	15	Alt kademe yönetici	15
189.	1-4	Hükümdarlık	44	Yönetim	44
190.	3-4	Firavun	101	Firavun	101
191.	3-4	Aziz	18	Burjuva	18
192.	3-4	Vezir	15	Aristokrat	15
193.	3-4	Kölelik	17	Kölelik	17
194.	2-4	İbadet	13	İnançsal faaliyet	30
195.	2-4	Dua	17		

İlk kategorileştirme işleminde dört tablonun bileşiminden elde edilen kodlar ve frekansları olabildiğince homojen, ayırt edici ve bütünsellik boyutları ile değerlendirilip, posta kutuları bulunmayan bir apartmana postacının mektup dağıtmasında kendisinin bir sistem oluşturması mantığı ile yaklaşıp yapılmıştır.

Şehir/1002, Kent/214; 1216 frekansa sahip “Çok nüfuslu yerleşim birimi” kategorisine, Kasaba/173 yine aynı frekansla “Az nüfuslu yerleşim birimi” kategorisine, Mekke/113 aynı frekansla “Mekke/113” kategorisine, Ülke/384 yine aynı frekansla “Ülke/384” kategorisine, Memleket/408, Belde/313, Yurt/77; 798 frekansla ve soyut anlamlı kullanımları olduğu düşünüldüğü için “İnsan-Mekan bağ adaları” kategorisine, Merkez/22, aynı frekansla “Merkez/22” kategorisine, Dünya/179 aynı frekansla “Dünya/179” kategorisine, Yeryüzü/73, Toprak/69, Yerler/53; 195 frekansla “Yerleşim Alanı” kategorisine, Biz/ben/benim/bana/798 kodu “Konuşan”, Sen/siz/senin/sana/632 “Muhatap”, O/ona/onun/760 “Gaip” kategorilerine aynı frekansları ile, Onlar/885, Bu/bunlar/462, Şu/95; 1374 frekansa sahip “İşaret İsimleri” kategorisine, Ora/da/131, Bura/da/52 kodları, 183 frekansla “Yer Belirteçleri” kategorisine yerleştirilmişlerdir, Kendi-si/ 358 frekansla “Kendisi” kategorisine 358 frekansla taşınmıştır. İnsan/177, Adam/164, Kişi/45 kodları; 386 frekansla “Birey” kategorisine, İnsanlık/72, Bütün-Herkes-Tüm/30 kodları, “İnsanlık” kategorisine 102 frekansla, Ahali/107, Topluluk/69 kodları aralarındaki ilişkiye nispeten “Geçici İnsan-İnsan İlişkileri” kategorisine 176 frekansla, Toplum/128, Halk/715, Millet/25 kodları yine aralarındaki ilişkiye nispeten “Paylaşımli İnsan-İnsan ilişkileri” kategorisine 868 frekansla, Kavim/251 kodu

“Seçkicilikli İnsan-İnsan İlişkileri” kategorisine aynı frekansla, Misafir/26 frekansla “Yabancı” kategorisine taşınmıştır. Aile/26, Çocuk/39, Eşi/karısı/57, Kardeş/122 kodları “Akrabalık Bağ Adları” kategorisine 244 frekansla, Baba(larımız)/72 frekansla “Geleneksellik” kategorisine aynı frekansla yerleştirilmiştir. Allah/697, Rab/512, İnanç/iman/161, Kur’an/83, Cennet/41, Ahiret/47, Kafirler/44, Vahyetmek/87, Rahmet/93, Ayet/65, Kulluk/65, Küfür/10, İslam/9 kodları; 1870 frekansla “İnanç İfadeleri” kategorisine, Bir/657, İki/127 kodları 784 frekansla “Sayı” kategorisine, İnanmak/190, İstemek/240, Bilmek/164, Sormak/71, Dilemek/40 kodları, “Bilişsel Eylemler” kategorisine, Yemek/85 kodu, aynı frekansla “Yemek” kategorisine, Gelmek/208, Girmek/78, Gezmek/34, Dolaşmak/131, Görmek/96, İndirmek/71, Kaldırmak/34, Bulunmak/82, Çıkmak/65, Dönmek/138 kodları, 937 frekansla “Araştırma Amaçlı Eylemler” kategorisine, Yerleşmek/47, Kalmak/100 kodları 147 frekansla “Kararlılık Eylemleri” kategorisine, Tutmak/29, Getirmek/43, Vermek/46 kodları, “İtaat Eylemleri” kategorisine 118 frekansla, Sürmek/çıkarmak/307, Göndermek/304, Emretmek/104, Ceza vermek/cezalandırmak/58, Öldürmek/49 kodları 822 frekansla “Zorlayıcı Eylemler” kategorisine, Diriltmek/207, Uğratmak/21 aynı sismdeki kategorilere aynı frekanslarla geçirilmiştir. Yapmak/103, Etmek/200 kodları “Edimsel Eylemler” kategorisine 303 frekansla, Yalvarmak/37, Bağış(lanmak/lamak)/102, Dayanamamak/21; 160 frekansla “Acziyet eylemleri” kategorisine, Azmak/27, “Azmak” kategorisine, Gün/200 “Gün” kategorisine aynı frekanslarla, Zaman/süre/müddet/mühlet/229 kodu, “Zaman” kategorisine aynı frekansla, Önce/91, Sonra/109, Tekrar/32 kodları “zamansal Sıralama” kategorisine 232 frekansla, Ölmüş/ölü/199 kodu 199 frekansla “Ölü” kategorisine, Canlı/58, Hayat/54 kodları “Diri” kategorisine 112 frekansla, Haber/124, Hakkında/27, Yorum/32 kodları “183 frekansla “Haber” kategorisine, İnkâr/125, Yalan/tekzip/54, Müjde/100, Dedi(kodu)/demek/166 aynı isimlerle oluşturulan kategorilere aynı frekanslarla, Ev/mesken/108, Duvar/128 kodları “Yapı Adları” olarak 236 frekansla, Güvenlik/112, Emniyet/12, Sığınmak/8, Emin/31 kodları “Güvenlik İfadeleri” olarak 163 frekansla, Hayır-lı/77 ve Güzel/83 kodları “Güzel” kategorisine 160 frekansla, İyilik/107 aynı ad ve frekansla, Haksızlık/haksız yere/95, Kötülük/122 kodları “Kötülük” kategorisine, 217 frekansla, Kadar/99, Birtakım/26, Kısım/23, Nice(sini)/62, Az/46 kodları “Ölçüt İfadeleri” 256 frekansla, Sahip/98 Yok/13, Temiz/95 aynı isimlerde aynı frekanslarla kategorileştirilmişlerdir. Yiyecek/92, Rızık/133, Nimet/61 kodları “Rızık” kategorisine 286 frekansla, Korku/83, Açlık/65 kodları “Temel Günü İfadeleri” kategorisine 148

frekansla, Azap/341, Helak/450 aynı ad ve aynı frekanslarla kategorileştirilmişlerdir. Şiddet/92, Çetin/53, Savaş/83 kodları 228 frekansla “Savaş” kategorisine, Peygamber/217 Elçi/155 Resul/61 kodları “Toplum Eğitimcileri” 228 frekansla, Muhammed/20, Lut/82, Musa/82 aynı isim ve frekanslarla kategorileştirilmişlerdir. İbret/80, Delil/21 kodları “Bilgi Edinme ” olarak 101 frekansa sahip bir kategori, Söz-/17, Yazı-lı/75 frekans değeri 92 olan “Bilgi Edindirme” şeklinde kategorileştirilmiştir. İlim/27, Çeşit-li/27, Üstün/41, İzzet/10, Düzen/41, İşler/34, Yol/77, Kölelik/17, Firavun/101 kodları aynı isim ve frekanslarla kategorileştirilmişlerdir. Gafil/cahil/42 kodu, 42 frekansla “Cahil” kategorisine yerleştirilmiştir. 187 frekansla Sakın-/73, Değil/77, Uzak-/37 kodları “Uyarı İfadeleri” kategorisine, İçinde/61, Altı-nda/68, Yanın(d)a/33 kodları, 162 frekansla “Mekan Zarfları” kategorisine, Refah/59, Yoksulluk/61 kodları, “Geçim Düzeyi” kategorisine, Kalp/79, Bağır(ına basmak)/22 kodları, “Sevgi” kategorisine 101 frekansla, İzin/54, Saygı-/56, Yardım/58 kodları “Nezakat Eylemleri” kategorisine 168 frekansla, (Dos)Doğru/72, Gerçek/47, Şüphesiz/39, Apaçık/64, Andolsun/40, İşte/48 kodları 310 frekansla “Eminlik İfadeleri” kategorisine, Bozgunculuk/47, İsyan/44 91 frekansla “Bozgunculuk” kategorisine, Nankörlük/32, Aşağılık/37 kodları 69 frekansla “Aşağılık” kategorisine, Bela/30, Azgın/41 kodları “Azgın” kategorisine 71 frekansla, Gizli/sinsi/9 Örtbas/7 16 frekansla “Saklamak” kategorisine, Hak/41 frekansla “Doğal Hukuk”, Yeşillik/yeşermek/10 frekansla “Ürün”, Devlet(erkanı)/15 frekansla “Alt Kademe Yönetici”, Hükümdarlık/44 frekansla “Yönetim”, Aziz/18 kodu “Burjuva”, Vezir/15 kodu “Aristokrat” kategorilerine aynı frekanslarla yerleştirilmişlerdir. Karşılık/62, Kervan/kafile/34, Mal/29 kodları “Ticaret” kategorisine 125 frekansla, Yarar-/32, Fayda-/28 kodları “Yarar” kategorisine, Kudret/11, Kral/14, Güç-/34 kodları “Üst Kademe Yönetici” kategorisine 59 frekansla, İbadet/13, Dua/17 kodları “İnanç Faaliyetleri” 30 frekansla yerleştirilmiş ve bu kategorileştirme sonucunda 195 koddan oluşan tablomuz, 95 kategori şeklinde nihayet bulunmuştur. Oluşan yeni veriler incelendiğinde bir kurama ulaşılacak veriler elde edilememiştir. Bu düzeydeki kategorileştirmelerde kuramın alt bileşenine benzer ve ilişkin kategoriler çıkmaması çok normaldir ve doğaldır. Bu nedenle elde edilen kategoriler, yeniden kategorileştirilme işlemine tabi tutulmak üzere tablollaştırılmış ve yeni kategoriler elde edilmiştir.

Tablo 10- 2. Kategorileştirme tablosu

No	Kategori	Frekans	Kategori	Frekans
1.	Çok nüfuslu yerleşim birimi	1216	Yerleşim Birimleri	1389
2.	Az nüfuslu yerleşim birimi	173		
3.	Yerleşim alanı	195	Yerleşim Alanları	374
4.	Dünya	179		
5.	Mekke	113	Mekke	113
6.	Ülke	384	Politik Alan	406
7.	Merkez	22		
8.	İnsan mekân bağ adları	798	İnsan Mekân Bağ Adları	798
9.	Yapı adları	236	Yapı Adları	236
10.	Yer belirteçleri	183	Mekân Belirteçleri	345
11.	Mekân zarfları	162		
12.	Geçici insan-insan ilişkileri	176	İnsan-İnsan İlişki Adları	1539
13.	Paylaşımli insan-insan ilişkileri	868		
14.	Seçkicilikli insan-insan ilişkileri	251		
15.	Akrabalık adları	244		
16.	İnsanlık	102	İnsanlık	102
17.	Birey	386	Birey	386
18.	Yabancı	26	Yabancı	26
19.	Toplum eğitimcileri	433	Toplum Eğitimcileri	433
20.	Muhammed	20	Rol Modeller	184
21.	Lut	82		
22.	Musa	82		
23.	Konuşan	798	Fail	1156
24.	Kendi	358		
25.	Muhatap	632	Muhatap	632
26.	Gaip	760	Gaip	760
27.	İşaret ismi	1374	İşaret İsmi	1374
28.	Geleneksellik	72	Geleneksellik	72
29.	İnanç ifadeleri	1870	İnanç Söylemleri	1900
30.	İnanç faaliyetleri	30		
31.	Sayı ifadeleri	784	Sayı	784
32.	Yok	13	Yok	13
33.	Zaman	229	Zamansal Ölçüt	661
34.	Gün	200		
35.	Zamansal sıralama	232		
36.	Ölçüt ifadeleri	256	Ölçüt İfadeleri	256
37.	Rızık	286	Rızık	286

38.	Çeşit-li	27	Çeşitli	27
39.	Edimsel eylemler	303	Edimsel Davranışlar	303
40.	Yemek	85	Güdüsel Davranışlar	396
41.	Temel güdü	148		
42.	Güvenlik ifadeleri	163		
43.	Bilişsel davranış	705	Düşünsel Davranışlar	1789
44.	Araştırma amaçlı davranış	937		
45.	Kararlılık davranışları	147		
46.	İtaat davranışları	118	Boyun Eğmek	278
47.	Acziyet davranışları	160		
48.	Zorlayıcı davranış	822	Zor Kullanmak	843
49.	Uğratmak	21		
50.	Ölü	199	Hayat Döngüsü	518
51.	Diri	112		
52.	Diriltmek	207		
53.	Dedikodu	166	İnsan Doğası	689
54.	Cahil	42		
55.	İnkâr	125		
56.	Yalan	54		
57.	Kötülük	217		
58.	Aşağılık	69		
59.	Saklamak	16		
60.	Azgın	71	Kuralsızlık	189
61.	Azmaq	27		
62.	Bozgunculuk	91		
63.	Müjde	100	Motivasyon	535
64.	Güzel	160		
65.	İyilik	107		
66.	Nezaket davranışları	168		
67.	Sahip	98	Eşraf	254
68.	Üstün	41		
69.	İzzet	10		
70.	Temiz	95		
71.	Azap	341	Helak	1019
72.	Helak	450		
73.	Savaş	228		
74.	Bilgi edindirme	92	İletişim	275
75.	Haber	183		
76.	Bilgi edinme	101	Eğitim	128
77.	İlim	27		

78.	Uyarı ifadeleri	187	Uyarı İfadeleri	187
79.	Geçim düzeyi	120	Geçim Düzeyi	120
80.	Sevgi	101	Sevgi	101
81.	Eminlik ifadeleri	310	Eminlik İfadeleri	310
82.	Düzen	41	Hukuk	82
83.	Doğal hukuk	41		
84.	Ticaret	125	Ticaret	125
85.	İşler	34	Ekonomik Faaliyetler	181
86.	Yol	77		
87.	Ürün	10		
88.	Yarar	60		
89.	Alt kademe yönetici	15	Yönetici Grup	118
90.	Yönetim	44		
91.	Üst kademe yönetici	59		
92.	Firavun	101	Diktatör	101
93.	Burjuva	18	Elit	33
94.	Aristokrat	15		
95.	Kölelik	17	Emekçi	17

İkinci kategorileştirme işlemine de, birinci kategorileştirme işleminde olduğu gibi yaklaşmış ancak bu kategorileştirme işleminin, *kuram keşfi* için işlevsel bir rol almaya başladığı, kuram keşfi yolunda yol göstericilik mahiyetinde, kuram alt bileşenlerine denk düşen kategoriler içerdiği görülmüştür.

183 tekrar ile Yer belirteçleri ve 162 tekrar ile Mekân zarfları kategorilerinden oluşan 345 frekanslı “Mekân Belirteçleri” kategorisi, 1374 frekansa sahip “İşaret İsimleri” kategorisi ve 236 frekansa sahip “Yapı Adları” kategorileri Schutz’un; Fenomenoloji ve Toplumsal ilişkiler kuramında, “...bizim tarafımızdan dolaysızca gözlemlenebilen ve ayrıca en azından kısmen bizim tarafımızdan hükmedilen –yani eylemlerimiz aracılığıyla değiştirilebilen ve yeniden düzenlenebilen-, dünyanın bizim erişimimizde olan kısımları olarak..” şeklinde ifade edilen ‘*birincil ilgililik alanı*’ tanımlamasına denk düşmektedir.

‘*İkincil ilgililik alanları*’na sadece aşına olmak, bizim ana ilgimiz açısından içerebilecekleri olasılıkları, şansları ve riskleri tanımak yeterlidir şeklindeki tanımlamaya, 384 tekrar ile Ülke ve 22 tekrar ile Merkez alt kategoriler bütününden oluşan 406 frekansa sahip “Politik alan” ve 113 frekansa sahip “Mekke” kategorilerini yerleştirebiliriz. Yaşadığımız mahalle ve şehri tanımak, yollarını bilmek, ihtiyaçlarımızı

bir sorunla karşılaşmadan rahatlıkla giderebilmek adına tanıdığımız aşına olduğumuz yerlerdir.

Ayrıca; Yerleşim alanı/ 195 ve Dünya/179 kategorilerinin oluşturduğu, 374 frekanslı “Yerleşim Alanı” ve 798 frekans ile “İnsan Mekân Bağ” adları kategorisi bizce, “*şimdiki şartlara göre* hali hazırdaki ilgilerle hiçbir bağlantıya sahip olmayan diğer alanlardır. Bu alanları görece *ilgisiz* olarak adlandıracağız, böylece de onların içerisinde, ilgili kısımları özgün ve beklenmedik şanslar ve risklerle etkileyebilecek olanları ve hiçbir değişiklik olmadığı sürece onları oldukları gibi kabul etmeye devam edebileceğimizi belirtmiş olacağız” şeklinde yerini aldıklarına inanıyoruz. Son olarak bu kategorileştirme işleminde elde ettiğimiz 1389 frekans ve Çok Nüfuslu Yerleşim Birimi/1216 ile Az Nüfuslu Yerleşim Birimi/173 alt kategorilerine sahip olan “Yerleşim Birimleri Kategorisi”, *mutlak şekilde ilgisiz* olarak adlandırılan alana dahil edilebilir. Bu alanlar Shutz’un kuramında, *İlgililik Alanları* bileşenini oluşturmaktadırlar.

Bu alan *olduğu gibi kabul edilen şeylerin* alanıdır. Verili bir zamanda teorik ya da pratik bir sorunla bağlantılı olarak ilgili olduğumuz, yapısına dair net ve belirgin bir iç görüye, kavrayışa sahip olmasak da fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmayan *dünya* kesimi olarak tanımlanabilir. Olduğu gibi kabul edilenin, geçersiz kılınana dek, basitçe “verilmiş” ve “bana-göründüğü-gibi-verilmiş” olduğuna inanılır –yani benim onu deneyimlediğim ve yorumladığım gibi güvendiğim diğerlerinin onu deneyimlediği ve yorumladığı gibi-. İçinde dayanaklarımızı bulmak zorunda olduğumuz şeyler alanı budur. Bilinmeyene dair bizim bütün olası sorgulamalarımız yalnızca, böylesi bir önceden bilindiği varsayılan şeylerin dünyası içerisinde ortaya çıkmakta ve böylesi bir dünyanın varlığını gerektirmektedir. (Schütz, 2018, s. 127)

102 frekansla ikinci kategoriye taşınan “İnsanlık” kategorisi; Schutz insanın kendi doğumundan önce de var olan bir dünyaya doğduğunu ve bu dünyanın en başından sadece fiziksel değil aynı zamanda sosyokültürel bir yapıyı içerdiğini söyler. Daha önceden kurulan ve düzenlenen bu dünya; sosyo-kültürel yönüyle kendine has yapısını, tarihsel bir sürecin sonucunda edinmiştir, bundan ötürü her bir kültür ve toplum için farklıklar sergiler ancak çoğu özellik detayda farklı olsa da öz itibarıyla bütün toplumsal dünyalar için ortaktır, zira bu özellikler *insanlık* durumuna dayanmaktadır (Schütz, 2018, s. 93)” açıklaması ile anlamlı hale gelmiştir. Bu durum bazı kaynaklarda ‘sağduyu bilgisi’ olarak da açıklanmaktadır (Slattery, 2018, s. 233).

1539 frekansla “İnsan-İnsan ilişki adları” kategorisini oluşturan i)“Geçici İnsan-İnsan İlişkileri/176”, “üyelerin ortak bir durum bilgisine ve bu bilginin yanı sıra ortak bir tipleştirme ve ilgililikler sistemine dayanır”, ii) “Paylaşımlı insan-insan ilişkileri/868”, “bu durum, bireysel üyelerin yaşam öykülerinin eşlik ettiği bir tarihe sahiptir ve durumu belirleyen ilişkiler ve tipleştirme sistemi, ortak ve göreceli-doğal bir dünya görüşünü tesis

eder”, iii) “Seçkicilikli insan-insan ilişkileri/251”, “Burada bireylerin ‘evlerinde’ olması, yönlerini zorlanmaksızın ortak çevrede bulmalarını, aynı duruma ait oldukları hemcinsleriyle ve varlıklarla uyum içerisinde olmalarına yardım eden gelenekler, adetler, töreler gibi az ya da çok gelenekselleşmiş bir takım tarifler setiyle yönlendirilmelerini ifade eder”,iiii) “Akrabalık adları/244”, Max Weber’e göre evlilik kurumunun ya da Devletin varlığının altındaki temel mantıktır: insanların belirli bir biçimde –veyahut bu metin terminolojisiyle, belli bir sosyokültürel çevre tarafından sorgulanmadan kabul edilen tipleştirme ve ilgililiklerin genel yapısına uygun şekilde- edimde bulunmadır söz konusu olan. Bu tarz bir genel yapı, üyeler tarafından içselleştirilmiş şekilde kurumsallık açısından deneyimlenirken, birey, kendi özel ilgilerinin tatmini için, kurumsallaşmış modelin kullanımını üzerinden kendi hususi konumunu tanımlamak zorundadır” (Schütz, 2018, s. 97-98).

Tablomuzda Alt Kademe Yönetici/15, Yönetim/44, Üst Kademe Yönetici/59 kategorilerinin oluşturduğu, 118 frekansa sahip “Yöneticiler, 101 frekansla “Diktatör”, burjuva/18, Aristokrat/15 kategorilerinden oluşan 33 frekanslı “Elit”, Sahip/98, Üstün/41, İzzet/10, Temiz/95 alt kategorilerinin oluşturduğu 254 frekansa sahip “Eşraf” ve Kölelik/17 alt bileşeninden oluşan “Emekçi” kategorileri de Schutz’un kuramını okuduğumuzda bizce şöyle değerlendirildiler;

İnsanın içine doğduğu ve kendi yönünü bulmak zorunda olduğu toplumsal dünya, toplumsal ilişkilerin, belirli anlam yapılarıyla semboller ve simgeler sisteminin, toplumsal örgütlenmelerin kurumsallaşmış biçimlerinin, statü ve itibar sistemlerinin sıkıca örülmüş bir ağı olarak deneyimlenir. Çeşitliliği ve tabakalaşmasının yanısıra kendi yapısal düzeninin içinde toplumsal dünyanın bütün bu unsurlarının anlamı, bu dünya yaşayanlarınca kabul edilir. Toplumsal dünyanın görece doğal görünümünün toplamı, bu dünyada yaşayanlar açısından William Graham Sumner’ın kullandığı terimi ödünç alırsak, hemcinsler ve şeylerle uyumlu olarak geçinebilmenin doğru ve uygun yolları olarak kabul edilen grup içi gelenekleri içerir. Şu ana kadar direndikleri ve toplumsal olarak onaylandıkları için kabul edilmiş olan bu gelenekler ne bir açıklamaya ne de bir gerekçelendirmeye ihtiyaç duyarlar. Bu gelenekler, bir toplumun içinde doğan ve gelişmekte olan bir çocuğa aktarılan toplumsal mirası teşkil ederler. (Schütz, 2018, s. 94)

Bu anlatımlar ışığında, kategorilerimiz, kuramda; *Koşulsuz Olarak Kabul Edilen Toplumsal Dünya ve Topluluk Üyeliğinin Öznel Anlamı* alt bileşenlerinin açıklaması konumunda görülmüşlerdir. Bu durum başka kaynaklarda “Tipleştirme” bilgi stokları içerisinde ortak sınıflandırma biçimleri şeklinde de değerlendirilebilmektedir (Slattery, 2018, s. 233).

Kuramın *Topluluktaki Yabancı*³⁰ alt bileşeni ile örtüştürdüğümüz 26 frekansla “Yabancı” kategorisi için; yabancıнын görünümü; yaklaşılan topluluğu oluşturan üyeleri açısından sorgulanamaz olarak kabul edilen ama kendisi neredeyse her şeyi sorgulayan bir insandır. Bu sorgulamanın asıl sebebi o toplumun bilgi stoklarından kendi yaşam dünyasını yeniden inşa etmeye duyduğu ihtiyaçtır ama toplum bunu böyle düşünemediği için olumsuzlukların yaşanması söz konusu olabilmektedir. Toplumsal ilişkilerin daha sıkı dokunduğu kır yaşamında yabancıнын zorlanması bu sorgulayıcı bakışların yerelde bulunan kişiler tarafından anlaşılamiyor oluşudur. Şehirde toplumsal ilişkiler nispeten daha gevşek olduğu ve doğal olarak nüfusun kalabalık oluşunun da etkisiyle bu durum daha az hissedilir.

Schutz “Dünyaya ilişkin bilgimin yalnızca çok küçük bir kısmı kişisel deneyimlerimden kaynaklanır. Çok büyük bir kısmı ise bana dostlarımdan, ailemden, öğretmenlerimden ve öğretmenlerimin öğretmenlerinden aktararak toplumsal olarak üretilir (Schütz, 2018, s. 111)” diyerek tablomuzda 433 sıklıkla tekrar eden “Toplum eğitimleri” kategorisini, ‘Bilgi Edinme/92 ve Haber/183 alt kategorilerinden oluşan 275 frekanslı “İletişim”, Bilgi Edinme/101 ile İlim/27 alt kategorilerinden oluşan 127 frekanslı “Eğitim” ve 187 frekanstan oluşan “Uyarı” kategorilerini bizce kuramına *Dil ve Toplumsal Bilgi alt bileşeninde* dahil etmiştir.

Muhammed/20, Lut/82, Musa/82’ alt kategorilerinden belirlediğimiz 184 tekrarlı “Rol modeller” kategorisi ise, *İlgililik ve Tipleştirme Sistemleri* alt bileşenine denk düştüğü düşünülmektedir.

[...] herhangi bir tarihsel anda var olduğu şekliyle ilgililiklerin ve tipleştirmelerin bir sisteminin kendisi toplumsal mirasın bir parçasıdır ve böylelikle eğitim sürecinde grup- içindeki üyelere aktarılır [...] tipleştirme sistemi, biricik insan varlıklarının biricik bireysel eylemlerini, tipik amaçların gerçekleştirilmesini hedefleyen tipik güdülerden kaynaklanan tipik toplumsal rollerin tipik fonksiyonlarına dönüştürür. Böylesi bir toplumsal role sahip kimsenin, grup-içi diğer üyeler tarafından bu rol kapsamında tanımlanan tipik biçimde edimde bulunması beklenir. Diğer yandan bu rolü yerine getirerek, kişi kendisini tipleştirmektedir; yani söz konusu toplumsal rol tarafından tanımlanan tipik biçimde edimde bulunmaya kendisini azmetmektedir [...] kişi böyle eylemlerle, aynı ilgililik sistemini kabul

³⁰ Schutz’un dünyasında “Yabancı” yankılı bir olgudur. Hitler’in Avrupa’da yayılcı politikası yüzünden Eylül 1939 yılı; İngiltere ve Fransa’nın Almanya’ya savaş ilan etmesi sonucu, Paris’teki işini ve çevresini bırakıp, memleketinden tamamen uzağa farklı bir kültür havzasına *yabancı* olarak dahil olmak üzere Amerika’ya gidiş tarihi olmuştu. A.B.D’ye geldiğinde bir *yabancı* olarak yaşadıklarını “The Strange and The Stranger” başlıklı makalesinde dile getirmiş ve fenomenolojik bakış açısı ile kaleme aldığı bu makaleyi 1942’de The New School For Social Research’ün Sosyoloji Bölümünde ilk dersinde okuyarak hazır bulunanları bilgisi ve fikirleri ile etkilemiştir. Makale için bkz; Schutz, “The Stranger: An essay in Social Psychology”, American Journal of Sociology, 49:499-507; CPII, s. 91-105

eden ve içerisinde ortaya çıkan tiplendirilmeleri de olduğu gibi kabul eden herkesle uzlaşmaya varma konusunda makul bir şansa sahiptir [...] (Schütz, 2018, s. 137-138)

İnanç İfadeleri/1870, inanç faaliyetleri/30 alt bileşenlerinden oluşan 1900 frekanslı “İnanç söylemleri” ve 72 frekansa sahip “Geleneksellik” kategorileri, kuramın *Grup Dışı Bakış-Grup İçi Bakış* alt bileşenlerince okunması gerektiği düşünülmüştür. Çünkü;

“Grup dışı üyeler, grup içindeki yaşam biçimini aşikâr bir gerçek olarak görmezler. Hiçbir inanç metni veya tarihsel gelenek, kendilerine ait olmadan başka herhangi bir gelenek bütününe iyi ve doğru olarak kabul etmeyi zorunlu kılmaz. Sadece ana mitler değil, aynı zamanda rasyonalizasyon ve kurumsallaşma süreçleri de farklıdır. Başka Tanrılar başka iyi ve doğru yaşam kılavuzunu, başka kutsal şeyleri ve tabuları, varsayılan başka doğal hak önermelerini açığa vurur³¹ (Schütz, 2018, s. 101)

şeklindeki sözleri araştırmamızın ilk dokümanı olan Kur’an bağlamında “toplumsal ilişkiler” düşünüldüğünde çok değerli bir açıklama olarak bulunmuştur.

Bir/657 ve İki/127 bileşenlerinden oluşan “Sayı İfadeleri” kategorisi 784 frekansla bizde *sembol* kavramı algısını oluşturmuştur. Sosyoloji veya ortak insan deneyimine dair herhangi bir bilimsel veya rasyonel-mantıksal yaklaşım, yaşam dünyası gerçekliklerinin ötesine gitmenin yolunu sunarken analizler yapmaktadır. Yapılan analizler bu dünya içerisindeki deneyimlere dayanır. Ancak ‘gündelik yaşam dünyası’ deneyimi insanın öteki alanlarındaki deneyim varlığını yadsımaz. Fenomenolojik yaklaşımı güçlü kılan da ‘gündelik yaşam dünyasını’ hareket noktası olarak belirlemesi ve gündelik yaşam dünyasının öteki alanlar karşısında kaçınılmaz üstünlüğünü ortaya koymasıdır. Schutz metafiziksel kaygılardan çok, yaşam dünyasının toplam anlam-bağlamının ötesine uzanan ve dışında yer alan deneyimleri “aşkınlık” kavramıyla ifade etmiştir. Çünkü insan, toplumsal dünyayı kendi kavrayış ve deneyimlerini aşan varlıksal bir bütün ve içinde var olunan dünyanın geçmiş ve geleceğe uzanan tarihselliğini de kabul eder. Bu kabul ediliş beraberinde yorumlama sistemlerini inşa eder. Bu yorumlayıcı sistemlerin kendisi, aşkın bir düzenin karmaşıklığını ifade ederken kendi gerçekliklerinin niteliklerini verili sayar. Böylece bu tür aşkın gerçekliklere atıfta bulunmak, daha yüksek bir düzenin tam-sunumsal simgelerinin kullanımlarını gerektirir. Schutz bu tür simgelerin kullanımlarını açıklamak için sembol terimi üzerinde durmuştur:

Schutz ifade ve iletişimin farklı yönleriyle, özellikle de işaret, belirti, simge ve sembollerle ilgilenmiştir. Fiziksel surette imlenebilen şeyler veya insan duygularının farklı nesnelere olmak bu kategorilerin her birinin alacağı somut biçimler açısından tipiktir [...] İşaret, geride bırakılmış bir faaliyete dönüşü kolaylaştırmak veya bir şeyleri hatırlamak için

³¹ T.V.Smith, in the American Philosophy of Equality (Chicago, 1927), s.6

kişilerin kullandığı öznel, kişisel hatırlatıcılardır [...] Simgeler bir fikri herhangi bir kimseye aktarmak için kullanılan araçlar veya aynı amaca hizmet eden ifade edici-açıklayıcı eylemlerdir. Dolayısıyla bir simge, kullanıcının açıklayıcı ve iletişimsel niyetine işaret etmekte ve simgeyi “çözen” ve mesajı alan birisini varsaymaktadır [...] Schutz’e göre semboller, ikincil bir düzenin veya simgelerin simgeleridir. Schutz’un bu analizi, George Herbert Mead’ın “sembolik etkileşim” nitelemesindeki “sembolik” kelimesinin talihsiz bir seçim olduğunu düşünmeye iter. Bu talihsizlik, Schutz’un “simge” terimini kullanabileceği yerde “sembol” terimini kullanmış olmasından değildir sadece, anlama ilişkin açıklayıcı ve iletişimsel araçların temel olarak farklı iki kategorisi arasındaki ayrımın görmezlikten gelinmiş olmasıdır (Schütz, 2018, s. 27,28).

Zaman/229, Gün/200 ve Zamansal Sıralama/232 alt kategorilerinden oluşan 661 frekanslı “Zamansal Ölçüt” kategorisi oluşturulmuştur. Alfred Schutz’un çalışmalarında adı sıklıkla geçen Henri Bergson; saat tarafından ölçülen “dışsal zaman” veya “kozmetik zaman”a karşıt olarak öznel deneyimin “Durée-süresini veya “içsel zamanı”nı koymuştur” (Schütz, 2018, s. 21), Bergson, zamanı “homojen” dış dünyaya ait, ölçülebilen zaman ve “heterojen” bilincin tecrübe ettiği zaman şeklinde bölümlenmektedir. Bilincin tecrübe ettiği zaman’a “süre” adını veren Bergson, ölçülemeyen zaman ve mekan fikri bulunmayan “süre”yi “pure durée” şeklinde tanımlar ve bilincin, şimdi ile önce arasında bir ayrıma girmeksizin kesintisizce aktığını belirtir. Bergson; Şuurun Doğrudan Doğruya Verileri adlı eserinde pozitivist bilim anlayışını, sayılarla ölçülemeyecek olgu olan *bilinci* dolayısı ile *süreyi* niceliksel ölçümlerle anlamaya çalışıyor oluşundan dolayı eleştirir (Bergson, 1990). Böylece fenomenolojik bir yaklaşım sergilemiş ve Schutz için ayrıcalıklı olmuştur.

Dedikodu/166, Cahil/42, İnkâr/125, Yalan/54, Kötülük/217, Aşağılık/69, Saklamak/16 alt kategoriler olarak 689 frekansa sahip “İnsan Doğası” kategorisinde yer almışlardır. Azgın/71, Azmak/27, Bozgunculuk/91 kategorilerinden 189 frekanslı “Kuralsızlık” kategorisi oluşturulmuştur. Kuramda *Seçim ve İlgi* başlığı altında “değerlendirmenin standartları tasarımı kendisince oluşturulmaz; tasarı önceden var olan bir referans çerçevesine göre değerlendirilir” (Schütz, 2018, s. 170) açıklamasıyla, bu kategorilerin yapı içerisinde nesilden nesile aktarılan hazır bilgi stokuna bir referansla dönüş yaptığını düşündük.

Bilişsel Davranış/705, Araştırma Amaçlı Davranış/937, Kararlılık Davranışları/147 alt bileşenlerinden oluşan “Düşünsel Davranışlar” kategorisi 1789 frekansa sahip olmuştur. 278 frekansa sahip “Boyun Eğmek” kategorisi, İtaat Davranışları/118, Acziyet Davranışları/160 alt kategorilerinden oluşmaktadır. Zorlayıcı Davranış/822 ve Uğratmak/ 843 frekansla “Zor Kullanmak” kategorisini oluşturmuştur.

Bu kategorilerin *Yaşam Dünyasında Edimde Bulunmak* başlığı altında değerlendirilmeleri gerektiğini düşünüyoruz.

Kalan diğer kategorilerimiz, bir üst kategoriye şöyle taşınmışlardır. 386 frekansla “Birey” kategorisi, konuşan/798, Kendi/358 alt kategorilerinden oluşan 1156 tekrarla “Fail” kategorisi, 632 frekansla “Muhatap” 760 frekansla “Gaip” kategorisi 13 frekansla “Yok” kategorisi 256 frekansla “Ölçüt İfadeleri” kategorisi 286 frekansla “Rızık” kategorisi 27 frekansla “Çeşitli” kategorisi, edimsel eylemler/303 aynı frekansla “Edimsel Davranışlar” kategorisi, Yemek/85, Temel Güdüler/148, Güvenlik İfadeleri/163 alt kategorilerinden oluşan “Güdüsel Davranışlar” kategorisi 396 frekansa sahiptir. Ölü/199, Diri/112, Diriltmek/207 kategorileri alt bileşen olarak “Hayat Döngüsü” kategorisini 578 frekansla oluşturmuşlardır. Müjde/100, Güzel/160, İyilik/107, Nezaket davranışları/168, 535 frekans toplamı ile “Motivasyon” kategorisi içerisine dahil edilmişlerdir. 1019 frekansa sahip “Helak” kategorisi, Azap/341, Helak/450 ve Savaş/228 alt kategorilerinden müteşekkildir. Geçim Düzeyi/120, Sevgi/101, Eminlik İfadeleri/310 ve Ticaret/125 kategorileri aynı isim ve frekanslarla üst kategorilerini oluşturmuşlardır. 82 frekansla “Hukuk” kategorisi, Düzen/41 ve Doğal Hukuk kategorilerinden oluşmaktadır. İşler/34, Yol/77, Ürün/10 ve Yarar/60 kategorileri 181 frekanslı “Ekonomik Faaliyetler” kategorisini oluşturmuşlardır.

Tablo 11- 3. Kategorileştirme Tablosu

No	Kategori	Frekans	Kategori	Frekans
1-	Yerleşim Birimleri	1389	İnsan-Mekân İlişkisi	3255
2-	Yerleşim Alanı	374		
3-	Mekke	113		
4-	İnsan Mekân Bağ Adları	798		
5-	Mekân Belirteçleri	345		
6-	Yapı Adları	236		
7-	Yönetimsel Alan	406	Politik Alan	406
8-	Uyarı İfadeleri	187	Yönetimsel İfadeler	269
9-	Hukuk	82		
10-	Yönetici Grup	118	Yöneticiler	219
11-	Diktatör	101		
12-	Elit	33	Statüsel Farklılık	304
13-	Emekçi	17		
14-	Eşraf	254		
15-	İnsan-İnsan İlişki Adları	1539	İnsan-İnsan Bağ Adları	1641

16-	İnsanlık	102		
17-	İnsan	386	Fert	412
18-	Yabancı	26		
19-	Toplum Eğitimcileri	433	Öğretmenler	617
20-	Rol Modeller	184		
21-	Eğitim	128	Dil	403
22-	İletişim	275		
23-	Fail	1156	Birey	1156
24-	Muhatap	632	Diğerleri	2766
25-	Gaip	760		
26-	İşaret İsmi	1374		
27-	Geleneksellik	72	Normatif Değerler	1972
28-	İnanç Söylemleri	1900		
29-	Sayı	784	Ölçüsel İfadeler	1741
30-	Yok	13		
31-	Zamansal Ölçüt	661		
32-	Ölçüt İfadeleri	256		
33-	Çeşitli	27		
34-	Edimsel Davranışlar	303	Emek	303
35-	Düşünsel Davranışlar	1789	Düşünce	1789
36-	Eminlik İfadeleri	310	Güven	310
37-	Boyun Eğmek	278	Saygı	379
38-	Sevgi	101		
39-	Motivasyon	535	Başarı	1224
40-	İnsan Doğası	689		
41-	Güdüsel Davranışlar	396	Yaşamsal Faaliyetler	1200
42-	Rızık	286		
43-	Hayat Döngüsü	518		
44-	Zor Kullanma	843	Normsuzluk	1032
45-	Kuralsız Davranışlar	189		
46-	Helak	1019	Hayatın Yok Oluşu	1019
47-	Geçim Düzeyi	120	Ekonomi	551
48-	Ticaret	125		
49-	Ekonomik Faaliyetler	306		

Birey/1156 kategorisi ve Muhatap/632, Gaip/760, İşaret İsmi/1374 alt bileşenlerinden oluşan “Diğerleri/2766” kategorisini, kuramımızın; *İletişimsel Ortak Çevre* alt başlığında değerlendirmemiz mümkündür.

Ortak bir çevrenin parçası olmak ve bireylerden müteşekkil bir toplulukta Ötekiyle bir araya gelmek birbirinden ayırlamaz iki önermedir. Eğer, kendimizi ötekiyle bizlerin bilinçli hayatlarının yönelimsel karşılıklı-bağlantılılığının bir temsili olan bu ortak çevrede buluyorsak ne kendimiz için ne de ötekisi için bağımsız biçimde mevcut olabiliriz (Schütz, 2018, s. 187).

Eminlik ifadeleri/310 alt kategorisinden oluşan “Güven/310” kategorisi, Boyun eğmek/278 ve Sevgi/101 alt kategorilerinden oluşan “Saygı/379” kategorisi, Motivasyon/535 ve İnsan doğası/689 alt kategorilerinden oluşan “Başarı/1224” kategorisi ve Zor kullanma/843, Kuralsız davranışlar/189 alt kategorilerinden, 1032 frekanslı “Normsuzluk” kategorisini bu başlığın altında şu ifadelerle değerlendirmek mümkündür:

...Bu ortak çevre, anlama üzerinden kurulmakta olup öte yandan, öznelere karşılıklı olarak birbirlerini kendi tinsel eylemlerinde motive ettikleri gerçeğine dayanır. Böylelikle, bu karşılıklı anlama (Wechselverstandnis) ve mutabakat (Einverstandnis) ilişkisi sonucunda ortak bir iletişimsel çevre ortaya çıkmaktadır. Bu durumun en önemli özelliği, ortak bir iletişimsel çevrede birbirlerini karşılıklı olarak bulan bireylerdir (Schütz, 2018, s. 187).

İnsan/386, Yabancı/26 alt kategorilerinden oluşan, “Fert/412” kategorisi, kuramımızda: *Ötekinin tam-sunumu* alt başlığı ile okunabilir:

Ötekinin zihnine ilişkin bilgi, sadece onun bedeni tarafından üretilen veya bu bedende meydana gelen olayların aracılığıyla mümkündür. Bu, Husserl'in terminolojisinde tam-sunum referansının göze çarpan bir durumudur. Husserl açısından, öteki bana hem kendi psikolojik hayatının öznesi olarak ve hem de uzamda sahip olduğu pozisyonla maddi bir nesne olarak başlangıçtan itibaren sunulmaktadır. Ötekinin bedeni diğer bütün maddi nesnelere gibi ilksel algıya sunulmuştur ya da Husserl'in ifade ettiği gibi orijinal haldedir. Bununla birlikte, onun psikolojik hayatı ilksel halinde bana sunulmamaktadır, bilakis karşılıklı bir mevcudiyettir. Bu psikolojik hayat, sunulmuş değil, tam-sunumsal bir durumdadır. Ötekinin bedeni ve hareketlerinin devamlı olarak görsel bir şekilde algılanmasıyla, bu kişinin psikolojik hayatının ve deneyimlerinin çok iyi düzenlenmiş göstergelerinden tam-sunumsal bir sistem doğar (Schütz, 2018, s. 186).

Eğitim/128, İletişim/275 alt kategorilerinden oluşan “Dil/403” kategorisini,

Schutz, dili evrensel bir kültür aracı olarak ele alırken, ağırlıklı olarak kendi grup ve toplulukları içindeki insanların günlük dili olan anadille ilgilenmekteydi. Dili salt teknik yanlarıyla değil, onu daha geniş anlam içerikleri açısından ele almakta, işaret, simge, sembol üzerine de açıklamalar yapmaktaydı. Bir yandan, terimler, dilin cümleleri ve söz-dizimsel formları, kendi içinde bu terimlerle belirtilen, bu cümlelerle nitelendirilen ve dil-bilgisel ve söz-dizimsel biçimlerin yardımıyla tanımlanan dünyanın ön yorumlanması anlamına gelirken, öte yandan bu terimler, cümleler ve biçimler, kendilerine özgü belli bir anlamı içermekte ve ilişkisel ve duyarlı saçaklarla kuşatılmış duruma dönüşmektedir (Schütz, 2018, s. 26).

Dilin, sentaksal ilkeler altında birleştirebilir bir simgeler dizisi olarak yapısı, (önermesel) söylemsel düşüncenin bir aracı olarak işlevi ve gücü, şeyleri adlandırmanın yanı sıra onlar arasındaki ilişkileri açıklamak ve sadece önermeler inşa etmeyip, aynı zamanda bu önermeler arasındaki ilişkileri de formüle etmek içindir... (Schütz, 2018, s. 232).

kuramımız açısından düşünebileceğimiz bir açılım olmakla birlikte, bu anlatımın yüzeysel olduğunu, daha bütünsel yaklaşım olan “Kişilerarası İletişim” başlığı altında alt kategorileriyle daha geniş perspektiften değerlendirilmesi gerekliliğini düşünmekteyiz. Çalışmamızın yüksek lisans tezi olduğundan hareketle, sadece kurama yaklaştırma yapılması uygun görülmüştür.

Yönetici Grup/118, Diktatör/101 alt kategorilerinden oluşan, “Yöneticiler/219” kategorisi ve İnsan-insan ilişki adları/1539, İnsanlık/102 alt kategorilerinden oluşan, “İnsan-İnsan Bağ Adları/1641” kategorisi ve Toplum eğitimcileri/433, Rol modeller/184 alt kategorilerinden oluşan “Öğretmenler/617” kategorilerini kuramızda; *Koşulsuz Olarak Kabul Edilmiş Hemcins* alt başlığıyla okumayı uygun bulduk;

Benim gündelik yaşam dünyam, asla kişisel dünyam olmadığı gibi, bu dünya başından itibaren hemcinslerimle paylaştığım, deneyimlediğim ve ötekilerce yorumlanan bir öznelerarası dünya ya da özetle hepimizin ortak dünyasıdır. Kendi varoluşumun herhangi bir anında, dünyada kendimi içinde bulduğum bu eşsiz yaşam-öyküsel durum kişisel oluşumumun oldukça küçük bir boyutudur. Kendimi her zaman için doğal olduğu kadar sosyo-kültürel de olan, doğumumdan önce var olan ve ölümünden sonra da var olmayı sürdürecektir, tarihsel olarak verili bir dünyada bulurum. Bu durum, dünyanın yalnızca benim dünyam olmadığını aynı zamanda hemcinslerimden müteşekkil bir çevre olduğunu ifade eder ki dahası, hemcinslerim benim onların kişisel durumlarının ögesi olduğum gibi onlar da benim kişisel durumumun ögeleridir. Başkalarını etkileyerek ve başkalarından etkilenecek şekilde kurulan bu karşılıklı ilişki ve bunun bilgisi, başkalarının da temel olarak benimkine benzer bir şekilde ortak dünyayı deneyimlediklerini içerir. Bu başkaları da kendilerini, potansiyel ve aktüel erişim bakımından yapılandırılmış mekan ve zamanın aynı boyut ve yönelimleri içinde, somut bir Burada ve Şimdi'nin etrafında, doğanın, kültürün ve toplumun tarihsel olarak verili bir dünyası içinde, benimki gibi eşsiz bir yaşam-öyküsel durumda bulurlar (Schütz, 2018, s. 186).

Elit/33, Emekçi/17, Eşraf/254 alt kategorilerinden oluşan “Statüsel Farklılık/304” kategorisini kuramımızdan, *Yüz-Yüze İlişki*:

Tüm bilgi stoku, hem ötekiye dair genel bir bilgiyi hem de söz konusu kişiye ait sahip olabildiğim herhangi bir özel bilgiyi içerir. Ayrıca bu stok, ötekinin yorumlayıcı şemalarının, alışkanlıklarının ve dilinin bilgisini içermekle birlikte, söz konusu kişinin sorgulanmaksızın kabul edilen amaçsal ve nedensel güdülerinin bilgisini de kapsamaktadır. Herhangi biriyle her yüz yüze karşılaşmamda ötekiye ilişkin bilgim de an be an artar. Somut deneyimlerimle birlikte ötekiye ilişkin fikirlerimi sürekli gözden geçiririm. Çünkü doğrudan olmayan bir toplumsal ilişki niyet içerikli ancak izole bir edimdir. Örneğin yönelim ilişkisi, niyet içeren sürekli bir öteki-yönelimlilik edim dizisinden oluşur. Halbuki toplumsal etkileşim, sürekli bir anlam inşası ve yorumlama edim dizisini içerir. Hemcinsimle olan bütün bu farklı karşılaşmalar çoklu anlam bağlamlarında gerçekleşebilir: Bu karşılaşmalar haddi zatında belirli bir insan varlığıyla karşılaşmaktır ve bu belirli insan, belirli bir zamandaki insan varlığıdır (Schütz, 2018, s. 217).

Şeklinde okunabileceğini düşündük. Yönetimsel alan/406 alt kategorisinden oluşan, aynı frekansa sahip “Politik Alan” ve Uyarı ifadeleri/187, Hukuk/82 alt kategorilerinden oluşan, 269 frekansa sahip “Yönetimsel İfadeler” kategorilerini,

kuramın *İletişimsel Ortak Çevre* alt başlığına denk denk düştüğü şeklinde değerlendirilmiştir.

Ortak bir çevrenin parçası olmak ve bireylerden müteşekkil bir toplulukta Ötekiyle bir araya gelmek birbirinden ayırlamaz iki önermedir. Eğer, kendimizi ötekiyle bizlerin bilinçli hayatlarının yönelimsel karşılıklı-bağlantılılığının bir temsili olan bu ortak çevrede buluyorsak ne kendimiz için ne de ötekisi için bağımsız biçimde mevcut olabiliriz. Bu ortak çevre, anlama üzerinden kurulmakta olup öte yandan, öznelere karşılıklı olarak birbirlerini kendi tinsel eylemlerinde motive ettikleri gerçeğine dayanır. Böylelikle, bu karşılıklı anlama (Wechselverstandnis) ve mutabakat (Einverstandnis) ilişkisi sonucunda ortak bir iletişimsel çevre ortaya çıkmaktadır (Schütz, 2018, s. 187).

Geleneksellik/72 ve İnanç söylemleri/1900 alt kategorilerinden oluşan “Normatif değerler/1972” kategorisi ve Helak/1019 alt kategorisinin aynı frekansla taşındığı “Hayatın Yok Oluşu” kategorisi, bizim görüşümüze göre, kuramımızda; *Aşkınlık Deneyimi*’ne den düşmektedir.

Hem Doğanın hem de Toplumun aşkınlıklarını kendime iki anlamda dayatılmış olarak deneyimlerim: Bir taraftan, varoluşumun herhangi bir anında kendimi doğa ve toplum içinde var olarak bulurum; Her ikisi de yaşam-öyküsel durumumun kalıcı biçimde ortak-kurucu unsurlarıdır. Öte taraftan, doğa ve toplum, kendi potansiyellerimin özgürlüğüne sahip olduğum çerçeveyi oluştururlar. Bu, durumumun tanımlanması noktasında bütün olasılıklar alanının devrede olduğunu ifade eder. Diğer bir ifadeyle, doğa ve toplum, durumumun unsurlarından ziyade onu belirleyen unsurlardır. İlk, onları koşulsuz biçimde kabul edebilirim ve -hatta kabul etmek zorundayım.- İkinci olarak ise onlarla uzlaşmak zorundayım. Fakat her iki anlamda da doğal ve toplumsal dünyayı, kendi aşkınlıklarına göre ve şeylerin ve olayların bir düzeni açısından anlamalıyım (Schütz, 2018, s. 276).

Edimsel davranışlar/303 alt kategorisinden aynı frekansla oluşturulan “Emek” kategorisi, Düşünsel davranışlar/1789 alt kategorisinden yine aynı frekansla oluşturulan “Düşünce” kategorisi ve Güdüsel davranışlar/396, Yaşamsal faaliyetler/1200, Rızık/286 alt kategorilerinden oluşan 518 frekansa sahip “Hayat döngüsü” kategorileri bir önceki kategorileştirme işleminde olduğu gibi, kuramın *Edimde Bulunmak Ve Planlamak* başlığı altında anlaşılmalıdır.

“İnsan-Mekân ilişkisi/3255” ve “Ölçüsel ifadeler/1741” kategorileri *Koşulsuz Olarak Kabul Edilen Toplumsal Dünya ve Kültürel Ortaklığın Öz-Yorumu* başlıkları altında tekrar açılırsak;

Toplulukta doğan ya da yetiştirilen herhangi bir üye, topluluk dünyasında normalde meydana gelen tüm durumlarda, yaşlılar, eğiticiler ve yetkililer tarafından kendisine verilen kültürel kalıbın hazır standartlaştırılmış planını sorgusuz ve tartışılmaz bir rehber olarak kabul eder. Kültürel kalıpla ilişkili bilgi, bünyesinde kendi bulgularını hâlihazırda içerir ya da aksine delilin olmadığı durumda koşulsuz kabul görür. Bu, toplumsal dünyayı yorumlamaya yönelik güvenilir tarifler hakkında bilgi vermenin ve her durumda istenmeyen sonuçları önleyerek ve bunu yaparken de asgari bir çaba sarf ederek en iyi sonuçları elde etmek için şeyleri ve insanı tanımlamanın bir yoludur. Tarif, bir taraftan eylemler için bir kural olarak iş görmekte ve bu nedenle de bir ifade düzeni işlevi görmektedir. Belirli bir sonuç elde etmek isteniyorsa bu amaç için sağlanan tarife göre ilerlenmelidir (Schütz, 2018, s. 95).

Geçim Düzeyi/120, Ekonomi/551 ve Ticaret/125 alt kategorilerinden oluşturduğumuz “Ekonomik Faaliyetler/306” için özellikle dahil edilebilecek bir alt başlığa kuramımızda rastlanılmamıştır. Belki, *Yaşam Dünyasında Edimde Bulunmak* genel başlığına dahil edilir.

Böylece bu kategorileştirme işleminde, çıkarımda bulunulmuş olan tüm kategorilerin kuram içerisine dahilliği söz konusu olmuştur.

Tablo 12- 4. Kategorileştirme Tablosu

No	Kategori	Frekans	Kategori	Frekans
1.	İnsan-Mekân İlişkisi	3255	Sosyal Mekân	3661
2.	Politik Alan	406		
3.	Yönetimsel İfadeler	269	Otorite	488
4.	İktidar	219		
5.	Statüsel Farklılık	304	Sosyal Sınıf	2357
6.	İnsan-İnsan Bağ Adları	1641		
7.	Öğretmenler	617	Değer Aktarımı	2992
8.	Dil	403		
9.	Normatif Değerler	1972		
10.	Birey	1156	Şahıs	1568
11.	Fert	412		
12.	Diğerleri	2766	Tanıma	2766
13.	Ölçüsel İfadeler	1741	Ekonomi	2262
14.	Ticaret	401		
15.	Gelir	120		
16.	Yaşamsal Faaliyetler	1200	Yaşamsal Alan	1503
17.	Emek	303		
18.	Düşünce	1789	Duyuşsal Alan	3702
19.	Güven	310		
20.	Saygı	379		
21.	Başarı	1224		
22.	Normsuzluk	1032	Değersizlik	1032
23.	Hayatın Yok Oluşu	1019	Yok Oluş	1019

Bu kategorileştirme işleminde oluşan kategorilerden Normsuzluk/1032 alt kategorisiyle “Değersizlik/1032” ve Hayatın yok oluşu/1019 alt kategorisiyle oluşan “Yok oluş/1019” kategorileri kuramda açık şekilde üzerine söz söylenmiş şekliyle karşılığının olmamasına rağmen, sonraki kategorileştirmeler için gerekli konumdadırlar.

Diğer kategoriler ise bir önceki kategorileştirme işlemlerinde kuram içi açıklamalara yaklaştırılmış bulunduklarını düşündüğümüz için tekrara düşmemek adına yeniden açıklama yapılmamıştır.

Tablo 13- 5. Kategorileştirme Tablosu

No	Kategori	Frekans	Kategori	Frekans
1.	Sosyal Mekân	3661	Mekân	3661
2.	Otorite	488	Güç	488
3.	Değer Aktarımı	2992	Değer Aktarımı	2992
4.	Sosyal Sınıf	2357	Tanımlama	5123
5.	Tanıma	2766		
6.	Şahıs	1568	Özne	1568
7.	Ekonomi	2262	Sermaye	2262
8.	Yaşamsal Alan	1503	Farkındalık	5205
9.	Duyuşsal Alan	3702		
10.	Değersizlik	1032	Ölüm	2051
11.	Yok Oluş	1019		

“Mekân” kategorisi, Sosyal mekân/3661 alt kategorisini , “Güç” kategorisi, Otorite/488 alt kategorisini, “Sermaye” kategorisi, Ekonomi/2262 alt kategorisini aynı frekanslarla kapsamaktadırlar. Değersizlik/1032 ve Yok oluş/1019 kategorileri “Ölüm” kategorisinin alt bileşenleri olup, 2051 frekansa sahiptir. Bu kategoriler Fenomenolojik Sosyoloji kuramında dahil edilebilecekleri öznel bir başlığa sahip değillerdir. Ancak bu kategoriler yorumlanmak suretiyle kuram içerisine dahil edilebilirler.

“Değer Aktarımı” kategorisi 2292 frekansla, kuramımızda, *yaşam tarifeleri* olarak açıklanan ve bilgi stokları içerisinde bulunan, gündelik yaşamı kolaylaştıran sonraki nesillere aktarılmasıyla ilişki görülmüştür.

Sosyal Sınıf/2357 ve Tanıma/2766 kategorilerinden, 5123 frekansla oluşan “Tanımlama” kategorisi, Schutz’un kuramında temel argümanlardan olan *İlgililik ve Tipleştirme* ile örtüştürdüğümüz bir kategori olmuştur. Bu örtüşme araştırmamız açısından oldukça önemlidir. Çünkü bu kuramın temellendirilmesindeki dayanak noktalarından birini *tipleştirmeler* oluşturmaktadır.

Yaşamsal Alan/1503 ve Duyuşsal Alan/3702 alt kategorilerinden oluşan “Farkındalık/ 5205” kategorisi oldukça yüksek bir frekans aralığı ile yine kuramın temel argümanlarından olan ve özellikle açıklanmaya çalışılan “fenomenoloji” kavramının içerisinde “bilincin yönelimselliği” şeklinde karşılığını bulduğunu düşünüyoruz.

Şahıs/1568 alt kategorisini, “Özne/1568” kategorisine taşımış bulunmaktayız, gerçekleştirilen taşıma işlemine, ayırt edici bir özellik atfedilmemiştir. Ancak, bu kategorileştirme basamağına taşınan diğer kategorilerden frekans değeri olarak daha az bir niceliğe sahip olduğu görülmektedir. Kuramın toplumsal ilişkileri açıklamak için geliştirildiğini, bunun yanısıra toplumsal ilişkiler içerisinde, *özgür aktör olarak insan* varlığının yadsınmadığı gerçeği ve “Toplumsal dünyada yaşayan kişi özgür bir varlıktır: Eylem ortaya çıkar çıkmaz tamamlanır ve gerçekleştirilir gerçekleşmez de o artık bir edimdir ve bundan böyle de özgürce değil, fakat niteliksel olarak sonuçlandırılmış ve belirlenmiştir. Buna karşın, eylemin ortaya çıktığı anda kişi özgürdü ve Max Weber'in belirttiği gibi, problem, amaçlanan eylemin zamansal açıdan edimin tamamlanmasından önceki noktaya işaret etmesi durumunda cevap, aktörün her zaman için özgür bir biçimde eylediği olmalıdır” (Schütz, 2018, s. 167). Şeklinde ifade bulan, kısa aralığa işaret ediyor olabilir.

Tablo 14- 6. Kategorileştirme Tablosu

No	Kategori	Frekans	Kategori	Frekans
1.	Mekân	3661	Kültür	9403
2.	Güç	488		
3.	Değer aktarımı	2992		
4.	Sermaye	2262		
5.	Tanımlama	5123	Öteki	5123
6.	Özne	1568	Bilinç	8824
7.	Farkındalık	5205		
8.	Ölüm	2051		

Nihai kategori tablosu olarak kabul ettiğimiz bu tabloda; en yüksek frekansa sahip kod 9403 ile “Kültür” olmuştur. Alt bileşenlerinde 3661 frekansla mekan, 2992 frekansla Değer aktarımı, 2262 frekansla Sermaye ve 488 frekansla Güç kodları bulunmaktadır. Kültür; fenomenolojik sosyoloji kuramında, bireyin içerisine doğduğu yaşam dünyası, kendisine hazır şekilde bilgi stoklarının sunulduğu, “İnsanın başka insanlar arasında var

olduğunu vurgulayan doğal tutumu akılda tuttuğumuz müddetçe, bizim açımızdan ötekinin var oluşu da dış dünyanın varoluşundan daha az tartışmalı olacaktır. Biz, yalın bir şekilde diğerlerinden müteşekkil bir dünyada doğmaktayız ve doğal tutuma sadık kaldığımız müddetçe akıllı hemcinsin varoluşundan asla şüphe duymayız” (Schütz, 2018, s. 185) şeklinde tanımlanan *Öznel-arasılığın* yaşandığı, tipleştirmelerin bulunduğu “bilgi stoklarına” karşılık gelmektedir diye düşünüyoruz. Alt bileşenler içerisinde mekan kodunun yüksek oluşunu, şehrin mekanla birlikte tezahür ettiği şeklinde yorumladık. Bizce mekan kurulumu her bir bilgi stoku gereğince farklılık gösterebilen değişkenlik gösterebilecek bir yapıya sahip olacaktır. Devamında yüksek frekansla değer aktarımının geliyor olması da çok anlamlı bulunmuştur. Çünkü bu bilgi stoklarının nesillere olduğu gibi aktarılması, toplumsallığın devamı demektir. Sermaye ve güç kuramımızda, diğer şehir kuramlarında olduğu kadar önem içermemektedir.

İkinci yüksek kategori “Bilinç” 8824 frekansla değer kazanmış “Kendisinden başlanacak ilk şüphe götürmez olgu, bir kişisel bilincin varlığıdır; düşünceden ziyade kişisel benlik, psikolojide dolaysız veri olarak ele alınmalıdır: “Duygular ve düşünceler mevcuttur”, ancak düşünen veya hisseden benimdir: “Ben düşünürüm” ve “ben hissederim.” Her kişisel bilinç içerisinde, düşünce hissedilir bir biçimde devamlı ve değişkendir” (Schütz, 2018, s. 67), 5205 frekansla Farkındalık ve 1568 frekansla Özne alt bileşenleri; *Yaşama Dikkat Kesilme: Tamamen-Uyanık-Oлма-Hali* başlığı altına denk düşmekte ve bilinci “yalnızca uygulayan ve işleyen benlik, hayatla tamamıyla ilgilenir ve bunun sonucu olarak da tamamen uyanıktır. Edimleri içerisinde yaşar ve dikkati yalnızca projesini uygulamaya koymaya, planını icra etmeye yönelmiştir. Bu dikkat, etkindir, edilgen bir dikkat değildir” (Schütz, 2018, s. 80) ve devamındaki cümlelerle açıklar konumda bulunmaktadır. 2051 frekansla Ölüm kodu, *aşkınlık deneyimi* başlığı altında değerlendirilmelidir.

Üçüncü ve nispeten diğer kategorilerden daha düşük frekansa sahip olan ve Tanımlama alt kategorisiyle aynı frekansta bulunan 5123 değerlikli “Öteki” kategorisi,

Bizce *Toplumsal İlişkiler* başlığı altında değerlendirilmesinin uygun olacağı bir kategoriye temsil etmektedir. Ayrıca ötekinin düşman değil sadece farklı bilgi stokları ile inşa edilmiş bir yaşama dünyasına sahipliğinin kabulü kuramımızı hem özel hem de toplumsal ilişkilerin daha sağlıklı kurulabilmesini sağlayacak bir zemin oluşturması yönünden önemli kılmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Bu tez araştırmasında amacımız; Kur'an'ı Kerim'in farklı çevirilerinde karşımıza çıkan ama aynı anlamda kullanıldıkları varsayılan köy, kasaba, kent, şehir, ülke, memleket gibi çok geniş bir yelpazeyi oluşturdukları görülen yerleşkeleri, şemsiye kavram olarak kabul ettiğimiz "şehir" altına alarak anlamaya çalışmak olmuştur.

Bunun için öncelikle incelenecek çevirilerin tespiti gerekli görülmüş, çok kabarık bir sayıya sahip Kur'an çevirileriyle karşılaşmıştır. Kur'an'ı Kerim'in Türkçeleştirilmesi sürecini "Meal- Tercüme- Çeviri" adlandırılması sorunu ile başlayan bir zeminde bulduk, bu sorun "meal" kelimesinin kabulüyle kısmen çözülmüştür. Hangi kelime tercih edilirse edilsin, Kur'an çevirisinin dilbilimsel (linguistik) olduğu kadar, yorum bilimsel (hermenötik) bir çabanın ürünü olacağı açıktır. Bu çabanın günlük yaşamda karşılığı bir gruplaşma veya cemaatleşme şeklinde ortaya çıkmaktadır, dolayısıyla "hangi meal?" sorusunda istemsiz bir şekilde bir yapılaşmaya öykünme söz konusudur. İçine düşülen bu durumu sorun veya "ötekileştirme" olarak yaşamamak adına, tespit edilen tüm mealler üzerinden çalışmayı araştırmamızın objektifliği açısından çözüm olarak düşündük. Çalışmamız sonucunda ulaştığımız "Fenomenolojik Sosyoloji" kuramında, karşılaşılan bu sorun "tipleştirme" başlığı altında karşılık buldu ve çözümünü de "ideal tipleştirme" olarak bize sundu.

Bu bölümün girişinde sözünü ettiğimiz şekilde çevirisi yapılan kelimelerin dört farklı kavram için kullanıldıkları tespit edilmiş ve bu kavramların geçtiği ayetler belirlenmiştir. Aynı meal içerisinde dahi bir açıklama yapılmaksızın, farklı kullanımların bulunması bizce ayet anlamının netleşmesi önünde bir engel olarak düşünülmektedir. Alan uzmanlarınca bu konunun yeniden değerlendirilmesi gerektiği şeklindeki görüşümüzü belirtmek isteriz.

Bu çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi, içerik analizi ve gömülü teoriden faydalanılması, araştırmayı nicel araştırma tekniklerine yaklaştırmış ve tekrarlanabilir ayrıcalığını araştırmamıza kazandırmıştır.

Tespit edilen kavramlar; K-R-Y, B-L-D, M-D-N ve M,S,R ayrı birer doküman kabul edilerek buldukları ayetler kodlaştırma işlemine tabi tutulmuştur. Bu işlem araştırmamızın bel kemiği niteliğinde olmuş ve uzun bir süreyi almıştır. Sonuçta her bir

kavram için kod ve frekansı içeren tablolar elde edilmiştir. Elde edilen tablolar frekans değerlerine göre sıralandığında, her kavram için farklı kodların yüksek frekansa sahip olduğu görülmüştür. Bu durum bu kavramların farklı konulara gönderme yaptığını ortaya çıkaran bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Ortaya çıkan konular bağlamında kent sosyolojisi kuramlarına yaklaştırma çabası gösterilse de, araştırmamızın yüksek lisans olması ve zaman sınırlılığının bulunmasından dolayı kent kuramları araştırmamızda ayrı bir bölüm olarak yer almamış ayrıca amacımızın “şehir” çatısında bir anlama çalışması olduğu unutulmamıştır.

Şemsiye kavram olarak kabul ettiğimiz “şehir”e bütünsel bakışın sağlanabilmesi için elde edilen dört kavrama ait kod-frekans tabloları yan yana konulmuş ve ortak kodlar frekansları ile birlikte alınarak yeni bir tablo elde edilmiştir. Böylece araştırmamız için ihtiyaç duyduğumuz “şehir” kavramının çatılaştırma işlemi kod ve frekanslar üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Elde edilen son tablo Kur’an’ı Kerim çevirilerinde yerleşke isimlendirmelerinin ortak kodlarını içeriyor olmasından dolayı çok kıymetlidir ancak bir kurama ulaşma noktasında eksik kalmıştır. Birimlere bölünmüş bu kodların yeniden işlenmesi gerekmiştir. Homojen, ayırt edici ve objektifliğe dikkat edilerek bütünleştirme yapmak suretiyle bu frekans tablosunu kategorileştirmeye başlanılmıştır.

Bir kuram düşünülmeden bağımsız şekilde kategorileştirme işlemi yapılmış, daha sonra oluşan bu altı kategori tablosu, ilk tablosundan itibaren değerlendirilmiştir.

İlk kategorileştirme işlemi sonucunda elde edilen kategorilerden herhangi bir kurama ilişkin yakınlaştırma yapılabilecek veriler elde edilememiş, ancak oluşan kategoriler Michel Facault ve Edmund Husserl üzerinde düşünmeye sevk etmiştir. İkinci kategorileştirme sonucunda oluşan kategoriler, Husserl’in kavramları için uygunluk gösterse de, yöntem değil “kuram” arayışımız bizi Alfred Schutz’a ulaştırmıştır. Kategorilerimizin “Fenomenolojik Sosyoloji” kuramında karşılık buluyor olması, kuramcımızın ve kuramımızın belirlenmesini sağlamıştır. Daha önce elde edilmiş olan kategoriler böylece fenomenolojik sosyolojinin başlıkları altına yerleştirilmeye çalışılmıştır.

Alfred Schutz’un kuramı düşünsel boyut açısından “fenomenoloji” temelli olup, sosyoloji boyutu ise “yorumlayıcı sosyolojiye” dayanmaktadır. Bu kuramın daha iyi

anlaşılabilmesi Edmund Husserl ve Max Weber'in düşünce ve öğretilerinin de anlaşılmasına bağlıdır.

Kategorileştirmelerimiz açıkçası bizce çok yorumlanmalarına ihtiyaç duyulmadan kuram alt başlıkları içerisinde dahil olmuşlardır. Sonuç bölümünün tekrar mahiyette olmaması için sadece kuramın ana başlıkları altına düşen bulgularımızdan örneklem yapmayı uygun bulduk.

“Mekân Belirteçleri”, “İşaret İsimleri” ve “Yapı Adları” kategorileri eylemlerimiz aracılığıyla değiştirilebilen ve yeniden düzenlenebilen yani yaşama dünyasında bizim erişimimizde olan kısımları olarak değerlendirilmiş ve kuram alt başlıklarından ‘*birincil ilgililik alanı*’na, “Politik alan” ve “Mekke” kategorileri; sadece aşına olmak, bizim ana ilgimiz açısından içerebilecekleri olasılıkları, şansları ve riskleri tanımak yeterlidir düşüncesi ile ‘*ikincil ilgililik alanları*’na, ‘*şimdiki şartlara göre ilgisiz*’ yan başlığı altına; hali hazırdaki bilgilerle hiçbir bağlantıya sahip olmayan diğer alanlar olarak düşündüğümüz, “Yerleşim Alanı” ve “İnsan Mekân Bağ” kategorilerini, “Yerleşim Birimleri Kategorisi”ni ‘*mutlak şekilde ilgisiz*’ alt başlığı altına yerleştirdik. Bu başlıkların tamamı *İlgililik Alanları* şeklinde kuramımızda YAŞAM DÜNYASININ BİLİŞSEL KURULUMU ana başlığı altında yer almaktadırlar.

Yine ;“İnsan-İnsan ilişki adları”, “Paylaşımlı insan-insan ilişkileri”, “Seçkicilikli insan-insan ilişkileri”, “Akrabalık adları”, “Yöneticiler”, “Diktatör”, “Elit”, “Eşraf” ve “Emekçi” kategorilerini *Tipleştirmeler* olarak düşündük ve *Koşulsuz Olarak Kabul Edilen Toplumsal Dünya* alt başlığını kapsayan YAŞAM DÜNYASININ BİLİŞSEL KURULUMU ana başlığı altında olmalı diye değerlendirdik.

“İnsanlık” kategorisi insanın içerisine doğduğu bu dünyanın kendisi gibi başkalarının da varlığının koşulsuz kabulü ile *Sağduyu Bilgisi* ve *İnsanlık* başlıkları altında değerlendirildi.

“Yabancı” kategorisi doğrudan *Topluluktaki Yabancı* başlığı altına konulmuştur.

“Toplum eğitmenleri”, “İletişim” ve “Uyarı” *Dil ve Toplumsal Bilgi* “Rol modeller” kategorisi ise, *İlgililik ve Tipleştirme Sistemleri* ile TOPLUMSAL İLİŞKLER DÜNYASI ana başlığı altında düşündüğümüz kategoriler oldu.

“İnsan Doğası”, “Kuralsızlık”, “Düşünsel Davranışlar”, “Boyun Eğmek” ve “Zor Kullanmak” kategorilerini YAŞAM DÜNYASINDA EDİMDE BULUNMAK ana başlığı altında değerlendirilmelerinin uygun olduğunu düşündük.

“Normsuzluk”, “Değersizlik”, “Hayatın Yok Oluşu”, “Yok Oluş” alt kategorilerinin en üst kategorisini oluşturan “Ölüm” kategorisiyle birlikte kuram ana başlıklarından biri olan DENEYİM ALANLARI altında değerlendirmek bizce uygun görülmüştür.

Nihai tabloya ulaştığımızda, 9403 frekansla “kültür”, 8824 frekansla “bilinç” ve 5123 frekansla “öteki” şeklinde Kur’an’ı Kerim’de bize göre “şehir” kavramının temellendirildiği kategorileri ortaya çıkarmış olduk. Fenomenolojinin temel niteliği *bilincin bir şeye yönelimselliğidir*. Burada bilincin kültüre ve ötekine yönelimselliği söz konusu olmaktadır.

Bu veriler ışığında çalışmamızın sorun cümlesine geri döndük, “*Şehrin sorunları yerine Şehirdeki sorunlar*” şeklinde, *şehri ve toplumsal ilişkileri anlama çabasıdır* diye oluşturduğumuz sorunsalımızın, Fenomenolojik Sosyoloji ile açıklığa kavuşacağı sonucuna ulaştık. Çünkü şehre ait kurulan diğer kuramlar, her biri ayrı değer ve özel yere sahip oluşlarının yanı sıra, şehrin *sorunları* üzerine temellendirilmiş bulunmaktadırlar. Fenomenolojik Sosyoloji kuramı ise, nihai kategorileştirme tablosu verilerince ortaya çıkan şekliyle *şehirdeki sorunları* tanımamıza daha çok yardımcı olacak bir kuramdır.

Yazır, E. H. (2008). *Kur'an'ı Kerim Meali*. (M. Özel, Dü.) İstanbul.

Yeşilçayır, C. (2014). Ahlak Felsefesi Nedir. *Mavi Atlas GŞÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*(2), 62-72.